

Službeni list

Europske unije

Hrvatsko izdanje

Posebno izdanje 2013.

12. Energetika

Cijena: 9 EUR

HR

Svezak 02

Sadržaj

			Uvodna napomena	1
			31958R0003(01)	
Godina	Referenca SL	Stranica	Uredba (Euratom) br. 3 o provedbi članka 24. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju	3
1958.	17	406		
1959.	7	185		
			31959R0005	
			Uredba br. 5 o izmjeni popisa B iz Priloga IV. Ugovoru	11
1963.	180	2849		
			31963R0007	
			Uredba br. 7/63/Euratom Vijeća od 3. prosinca 1963. o poslovniku Arbitražnog odbora predviđenog u članku 18. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju	12
1975.	L 193	37		
			31975R0701	
			Uredba Agencije za opskrbu Europske zajednice za atomsku energiju o izmjeni Pravila Agencije za opskrbu od 5. svibnja 1960. o određivanju načina uravnoteženja ponude i potražnje za rudama, sirovinama i posebnim fisibilnim materijalima	18
1979.	L 183	1	(1979/639/EEZ)	
			31979D0639	
			Odluka Komisije od 15. lipnja 1979. o utvrđivanju detaljnih pravila za provedbu Odluke Vijeća 77/706/EEZ	20
1994.	L 380	3		
			21994A1231(51)	
			Završni akt konferencije o europskoj energetskej povelji	30
	L 380	24		
			21994A1231(52)	
			Ugovor o Energetskej povelji	51
	L 380	91		
			21994A1231(53)	
			Protokol uz Energetske povelju o energetskej učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima	118
1997.	L 296	32	(1997/738/Euratom)	
			21997A1030(01)	
			Sporazum o suradnji u mirnodopskej uporabi nuklearne energije između Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) i Vlade Argentinske Republike	140
1998.	L 69	1	(1998/181/EZ, EZUČ, Euratom)	
			31998D0181	
			Odluka Vijeća i Komisije od 23. rujna 1997. o sklapanju, od strane Europskih zajednica, Ugovora o Energetskej povelji i Protokola uz Energetske povelju o energetskej učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima	149
2001.	L 31	21		
			32000L0084	
			Direktiva 2000/84/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. siječnja 2001. o ljetnom računanju vremena	152

Referenca					
Godina	SL	Stranica			
2006.	L 400	86	(2006/971/EZ)	32006D0971	
			Odluka Vijeća od 19. prosinca 2006. o posebnom programu „Suradnja” za provedbu Sedmog okvirnog programa Europske zajednice za aktivnosti u području istraživanja i tehnološkog razvoja te za demonstracijske aktivnosti (2007. – 2013.) ⁽¹⁾		154
	L 400	404	(2006/976/Euratom)	32006D0976	
			Odluka Vijeća od 19. prosinca 2006. o posebnom programu za provedbu Sedmog okvirnog programa Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) za aktivnosti u području nuklearnih istraživanja i osposobljavanja (2007. – 2011.)		205
2008.	L 20	11	(2008/72/Euratom)	32008D0072	
			Odluka Komisije od 22. studenoga 2007. o sklapanju sporazumâ u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) i Švicarske Konfederacije (Švicarske) o primjeni Sporazuma ITER, Sporazuma o povlasticama i imunitetima za ITER i Sporazuma o širem pristupu na državnom području Švicarske te o članstvu Švicarske u Europskom zajedničkom poduzeću za ITER i razvoj energije fuzije		215
	L 20	13		22008A0124(01)	
			Sporazum u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju i Švicarske Konfederacije o primjeni Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER, Sporazuma o povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER i Sporazuma između Euratoma i Vlade Japana o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije na državnom području Švicarske Konfederacije		217
	L 20	17		22008A0124(02)	
			Sporazum u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju i Švicarske Konfederacije o članstvu Švicarske u Europskom zajedničkom poduzeću za ITER i razvoj energije fuzije		221
2010.	L 98	12	(2010/222/EU)	32010D0222	
			Odluka Komisije od 19. travnja 2010. o ulasku Europske komisije u Globalno partnerstvo za bioenergiju		227
	L 242	33	(2010/488/Euratom)	32010D0488	
			Odluka Vijeća od 16. studenoga 2009. o odobrenju sklapanja, od strane Komisije, Sporazuma o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju i Vlade Savezne Republike Brazila u području istraživanja energije fuzije		228
	L 242	34		22010A0915(02)	
			Sporazum o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju i Vlade Savezne Republike Brazila u području istraživanja energije fuzije		229
	L 258	1		32010R0844	
			Uredba Komisije (EU) br. 844/2010 od 20. rujna 2010. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća o energetske statistici s obzirom na uspostavu skupa godišnjih statistika o nuklearnoj energiji i prilagodbu metodoloških upućivanja sukladno NACE Rev. 2 ⁽¹⁾		236
2011.	L 154	1	(2011/334/Euratom)	32011D0334	
			Odluka Vijeća od 21. studenoga 2006. o odobrenju sklapanja, od strane Komisije, Sporazuma o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju, koju predstavlja Komisija Europskih zajednica, i Vlade Republike Koreje u području istraživanja energije fuzije		291

⁽¹⁾ Tekst značajan za EGP.

<i>Referenca</i>		
Godina	SL	Stranica
2011.	L 154	2

22011A0611(01)

Sporazum o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju koju predstavlja Komisija Europskih zajednica i Vlade Republike Koreje u području istraživanja energije fuzije 292

Uvodna napomena

U skladu s člankom 52. Akta o uvjetima pristupanja Republike Hrvatske i prilagodbama Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o funkcioniranju Europske unije i Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, potpisanog 9. prosinca 2011., tekstovi akata institucija donesenih prije pristupanja koje su te institucije sastavile na hrvatskom jeziku od dana pristupanja vjerodostojni su pod istim uvjetima kao i tekstovi sastavljeni na sadašnjim službenim jezicima. Tim se člankom također predviđa da se tekstovi objavljuju u *Službenom listu Europske unije* ako su tekstovi na sadašnjim jezicima tako objavljeni.

U skladu s tim člankom objavljuje se posebno izdanje *Službenog lista Europske unije* na hrvatskom jeziku, koje sadržava tekstove obvezujućih općih akata. To izdanje obuhvaća akte usvojene u razdoblju od 1952. godine do dana pristupanja.

Objavljeni tekstovi podijeljeni su na 20 poglavlja koja slijede raspored iz Registra važećeg zakonodavstva Europske unije, i to:

- 01 Opća, financijska i institucionalna pitanja
- 02 Carinska unija i slobodno kretanje robe
- 03 Poljoprivreda
- 04 Ribarstvo
- 05 Sloboda kretanja radnika i socijalna politika
- 06 Pravo poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga
- 07 Prometna politika
- 08 Politika tržišnog natjecanja
- 09 Porezi
- 10 Ekonomska i monetarna politika i slobodno kretanje kapitala
- 11 Vanjski odnosi
- 12 Energetika
- 13 Industrijska politika i unutarnje tržište
- 14 Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata
- 15 Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja
- 16 Znanost, informiranje, obrazovanje i kultura
- 17 Pravo poduzeća
- 18 Zajednička vanjska i sigurnosna politika
- 19 Područje slobode, sigurnosti i pravde
- 20 Europa građana

Spomenuti registar, koji vodi Ured za publikacije, dostupan je na internetu (eur-lex.europa.eu) na službenim jezicima Europske unije. Bibliografskoj bilješci svakog akta može se pristupiti putem registra, gdje se mogu pronaći upućivanja na posebno izdanje i na ostale analitičke metapodatke.

Akti objavljeni u posebnom izdanju, uz određene iznimke, objavljuju se u obliku u kojem su bili objavljeni u *Službenom listu* na izvornim službenim jezicima. Stoga pri uporabi posebnog izdanja treba uzeti u obzir naknadne izmjene, prilagodbe ili odstupanja koje su usvojile institucije, Europska središnja banka ili su predviđene u Aktu o pristupanju.

Iznimno, kad se opsežni tehnički prilozi poslije zamijene novim priložima, navodi se samo upućivanje na posljednji akt koji zamjenjuje prilog. Takav je slučaj u pojedinim aktima koji sadržavaju popise carinskih oznaka (poglavlje 02), aktima o prijevozu opasnih tvari, aktima o pakiranju i označavanju tih tvari (poglavlja 07 i 13) te nekima od protokola i priloga Sporazumu o Europskom gospodarskom prostoru.

Također, Pravilnik o osoblju objavljuje se kao pročišćeni tekst koji obuhvaća sve izmjene do kraja 2012. godine. Daljnje izmjene objavljuju se u izvornom obliku.

Posebno izdanje sadržava dva sustava numeracije stranica:

- i. izvorna numeracija stranica, zajedno s datumom objave francuskog, talijanskog, njemačkog i nizozemskog izdanja Službenog lista, engleskog i danskog izdanja od 1. siječnja 1973., grčkog izdanja od 1. siječnja 1981., španjolskog i portugalskog izdanja od 1. siječnja 1986., finskog i švedskog izdanja od 1. siječnja 1995., češkog, estonskog, latvijskog, litavskog, mađarskog, malteškog, poljskog, slovačkog i slovenskog izdanja od 1. svibnja 2004. te bugarskog i rumunjskog izdanja od 1. siječnja 2007.

U numeraciji stranica postoje praznine jer svi akti objavljeni u to vrijeme nisu objavljeni u posebnom izdanju. Kada se prilikom citiranja akata upućuje na Službeni list, potrebno je navesti stranicu sukladno izvornoj numeraciji;

- ii. numeracija stranica posebnog izdanja neprekinuta je i ne smije se navoditi prilikom citiranja akata.

Do lipnja 1967. numeracija stranica u Službenom listu počinjala je iznova svake godine. Od tada nadalje svaki broj Službenog lista počinje na prvoj stranici.

Od 1. siječnja 1968. Službeni list podijeljen je na dva dijela:

- Zakonodavstvo („L”),
- Informacije i objave („C”).

Od 1. veljače 2003. prijašnje ime „Službeni list Europskih zajednica” promijenjeno je, na temelju Ugovora iz Nice, u „Službeni list Europske unije”.

31958R0003(01)

406/58

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

6.10.1958.

UREDBA (EURATOM) br. 3**o provedbi članka 24. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju**

UZIMAJUĆI U OBZIR ČLANKE 24., 25. I 217. UGOVORA O OSNIVANJU EUROPSKE ZAJEDNICE ZA ATOMSKU ENERGIJU,

Ti se podaci dalje u tekstu nazivaju: klasificirani podaci Euratom (,,KPE”).

uzimajući u obzir članke 24., 25. i 217. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju,

Međutim, kada neka država dostavi podatke obuhvaćene člankom 25., ova se Uredba primjenjuje samo ako uporaba tih podataka ulazi u područje primjene Ugovora.

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

2. Informacije, obavijesti, dokumenti, predmeti, sredstva umnožavanja i sadržaji u vezi s podacima iz stavka 1. tretiraju se kao KPE.

budući da se moraju provesti mjere za zaštitu podataka za svaki stupanj tajnosti koji se primjenjuje na podatke čije otkrivanje može naštetiti interesima obrane jedne države članice ili više njih i budući da izvršavanje tih mjera mora biti pod nadzorom Komisije, kako u pogledu sadržaja tih podataka, tako i u pogledu osoba i poduzeća kojima se ti podaci moraju dostavljati na državnim područjima država članica,

Članak 2.

Ugovori, transakcije ili sporazumi koji se odnose na aktivnosti iz područja primjene Ugovora i koji su sklopljeni, produljeni ili obnovljeni između države članice i fizičke ili pravne osobe nakon stupanja na snagu ove Uredbe ne mogu biti razlog za nepoštovanje odredaba ove Uredbe.

DONIJELO JE OVU UREDBU:

Mjere za zaštitu podataka koje proizlaze iz ugovornih obveza i koje su se počele provoditi prije ove Uredbe mogu se, međutim, primjenjivati umjesto odredaba iz ove Uredbe za razdoblje navedeno u dotičnom ugovoru.

DIO PRVI**Članak 3.****OPĆE ODREDBE****Područje primjene u pogledu osoba****ODJELJAK I.**

Mjere za zaštitu podataka utvrđene u ovoj Uredbi primjenjuju se na KPE, a upute potrebne za osiguravanje poštovanja tih mjera izdaju:

Područje primjene**Članak 1.**

(a) institucije, odbori, službe i ustanove Zajednice;

Područje primjene u pogledu sadržaja

(b) države članice i njihova tijela;

1. Ova Uredba određuje stupnjeve tajnosti i mjere za zaštitu podataka koje se primjenjuju na podatke koje stekne Zajednica ili ih dostavljaju države članice i koji su obuhvaćeni člancima 24. i 25. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju (dalje u tekstu „Ugovor”).

(c) zajednička poduzeća;

(d) osobe i poduzeća kako su definirani u članku 196. Ugovora.

Članak 4.**Zajednička poduzeća**

Statutom svakog zajedničkog poduzeća određuje se treba li se, za potrebe ove Uredbe, dotično zajedničko poduzeće tretirati jednako kao i institucije, službe i ustanove Zajednice ili kao osobe i poduzeća kako su definirani u članku 196. Ugovora.

Članak 5.**Odredbe koje dopunjuju Uredbu o sigurnosti**

1. Pravila za zaštitu KPE-a, utvrđena u ovoj Uredbi, smatraju se minimalnim zahtjevima.
2. U okviru svojih nadležnosti Zajednica i države članice, prema potrebi, dopunjuju Uredbu o sigurnosti kako bi se uzele u obzir lokalne prilike te je mogu osnažiti vlastitim odgovarajućim odredbama, pod uvjetom da one nemaju nepovoljni učinak na ujednačeno tretiranje KPE-a.

ODJELJAK II.

Organizacija**Članak 6.****Ured za sigurnost**

Pod nadležnošću i odgovornošću Komisije Ured za sigurnost, ustanovljen od strane Komisije:

- (a) koordinira i osigurava opću primjenu mjera za zaštitu podataka;
- (b) nadzire primjenu tih mjera u institucijama, odborima, službama i ustanovama Zajednice;
- (c) može zatražiti da nacionalna tijela na državnom području država članica provjere primjenu mjera za zaštitu podataka u vezi s KPE-om, kako su utvrđene u ovoj Uredbi, a ako to smatra potrebnim, može provesti spomenutu provjeru u suradnji s tim tijelima;
- (d) predlaže izmjene koje smatra potrebnima za primjenu ove Uredbe.

Članak 7.**Tijela odgovorna za primjenu mjera za zaštitu podataka u državama članicama**

Svaka država članica imenuje službeno tijelo koje je odgovorno za primjenu ili za osiguravanje primjene mjera za zaštitu podataka utvrđenih u ovoj Uredbi na području u svojoj nadležnosti.

Članak 8.**Službenici za sigurnost**

1. U svakoj instituciji, službi i ustanovi Zajednice, gdje se priprema ili čuva KPE, Ured za sigurnost imenuje službenika koji je odgovoran za primjenu ove Uredbe (dalje u tekstu „službenik za sigurnost”).
2. Tijela država članica i sve osobe ili poduzeća kako su definirani u članku 196. Ugovora, koji pripremaju ili posjeduju KPE, uz odobrenje službenog tijela odgovornog za sigurnost iz članka 7. imenuju službenika koji je odgovoran za primjenu ove Uredbe (dalje u tekstu „službenik za sigurnost”).
3. Službenici za sigurnost posebno su odgovorni za:
 - (a) obavljanje registriranja kako je predviđeno u članku 23.;
 - (b) ažuriranje popisa svih osoba ovlaštenih za pristup KPE-u, po kategorijama;
 - (c) davanje uputa službenicima o njihovim dužnostima u pogledu zaštite tajnosti;
 - (d) osiguranje primjene fizičkih mjera zaštite.

ODJELJAK III.

Klasifikacija i deklasifikacija KPE-a**Članak 9.****Načelo**

Stupnjevi tajnosti primjenjuju se samo u mjeri koja je nužna.

Članak 10.**Stupnjevi tajnosti**

KPE se razvrstavaju prema sljedećoj ljestvici stupnjeva tajnosti:

1. *Eura* — *vrlo tajno*: kada bi neovlašteno otkrivanje podataka imalo iznimno teške posljedice za interese obrane jedne države članice ili više njih;

2. *Eura* — *tajno*: kada bi neovlašteno otkrivanje podataka imalo teške posljedice za interese obrane jedne države članice ili više njih;

3. *Eura* — *povjerljivo*: kada bi neovlašteno otkrivanje podataka bilo štetno za interese obrane jedne države članice ili više njih;

4. *Eura* — *ograničeno*: kada bi neovlašteno otkrivanje podataka utjecalo na interese obrane jedne države članice ili više njih, ali se zahtijeva niži stupanj tajnosti nego za dokumente klasificirane kao *Eura* — *povjerljivo*.

Članak 11.

Tijela nadležna za klasifikaciju

1. Komisija klasificira podatke obuhvaćene člankom 24. Ugovora:

- (a) privremeno, kada smatra da bi njihovo otkrivanje moglo štetiti interesima obrane jedne države članice ili više njih;
- (b) konačno, čim države članice priopće zatraženi stupanj tajnosti. Primjenjuje se najviši zatraženi stupanj. Komisija o tome obavješćuje države članice.

U suradnji s nadležnim tijelima država članica Komisija sastavlja i povremeno preispituje netaksativni popis kategorija podataka na koje bi se trebao primjenjivati stupanj tajnosti.

2. Komisija obavješćuje nadležne institucije i tijela Zajednice te ostale države članice o stupnju tajnosti koji je država podrijetla zatražila u vezi s prijavama patenata ili korisnih modela obuhvaćenih člankom 25. Ugovora.

Članak 12.

Klasifikacija dokumenata

1. Stupanj tajnosti za dokument koji se odnosi na KPE određuje se isključivo na temelju sadržaja dotičnog dokumenta, a ne na temelju stupnja tajnosti predmeta KPE-a na koji se taj dokument odnosi.

Kako se ne bi ugrozila tajnost dokumenata stupnja tajnosti *Eura* — *tajno* i *Eura* — *vrlo tajno*, upućivanja na takve dokumente

koriste se u najmanjoj mogućoj mjeri te na način kojim se ne otkriva ni njihov sadržaj ni njihov stupanj tajnosti.

Stupnju tajnosti koji se primjenjuje na dokument podliježu:

- (a) kopije tog dokumenta;
- (b) dokumente koji se odnose na istraživanje ili proizvodnju izvršene na temelju tog dokumenta.

2. Ako se dokument koji se odnosi na KPE sastoji od više dijelova, na cjelokupni se dokument uvijek primjenjuje onaj stupanj koji odgovara dijelu s najvišim stupnjem tajnosti.

Članak 13.

Promjene stupnja tajnosti i deklasifikacija

Stupanj tajnosti bilo kojeg KPE-a može se promijeniti ili deklasificirati na način predviđen u članku 24. stavku 2. petom podstavku i članku 25. stavku 3. Ugovora.

DIO DRUGI

ODREDBE KOJE SE ODNOSI NA OSOBE

Članak 14.

Pristup KPE-u

1. Pristup i posjedovanje KPE-a omogućava se samo onim osobama koje su za to ovlaštene i koje povrh toga zbog svojih dužnosti moraju biti obaviještene ili primati takve podatke.

2. Za pristup KPE-u s oznakom *Eura* — *ograničeno* ovlaštenje nije potrebno.

Članak 15.

Ovlaštenje

1. Ako Vijeće ne utvrdi drukčije, ovlaštenje se izdaje samo osobama koje su bile podvrgnute sigurnosnoj provjeri u skladu s člankom 16. i koje su primile upute kako se zahtijeva člankom 17.

2. Ovlaštenje se izdaje u pisanom obliku. Ovlaštena osoba ne smije držati taj dokument kod sebe.

3. Pod istim se uvjetima izdaje ovlaštenje službenicima za sigurnost iz članka 8.

4. Za izdavanje ovlaštenja nadležni su:

(a) Ured za sigurnost za članove institucija, članove odbora te dužnosnike i službenike Zajednice;

(b) u svim ostalim slučajevima država članica koja je sukladno članku 16. stavku 2. prvom podstavku odgovorna za sigurnosnu provjeru.

Ovlaštenje koje izda Ured za sigurnost ili država članica priznaju sva tijela Zajednice i sve države članice.

5. Ured za sigurnost i službena tijela odgovorna za zaštitu podataka, predviđena u članku 7., svaki za svoje područje vode popis osoba koje su ovlaštene za pristup KPE-u s oznakama *Eura — vrlo tajno* i *Eura — tajno*.

Članak 16.

Sigurnosna provjera

1. Svrha je sigurnosne provjere osigurati da dotična osoba ispunjava potrebne uvjete za pristup KPE-u.

Opseg sigurnosne provjere ovisi o stupnju tajnosti za koji se zahtijeva ovlaštenje.

2. Sigurnosna se provjera u svim slučajevima provodi pod odgovornošću države članice čiji je dotična osoba državljanin. Ako dotična osoba nije državljanin nijedne države članice, odgovorna je država članica na čijem državnom području ta osoba ima stalnu adresu ili uobičajeno boravište.

Ako je dotična osoba neko vrijeme boravila ili ima veze u državi članici različitoj od one iz prethodnog podstavka, država članica koja je odgovorna za sigurnosnu provjeru poziva tu državu članicu da sudjeluje u provjeri. Ta država članica dostavlja rezultate svojih istraživanja državi članici odgovornoj za sigurnosnu provjeru.

3. Na postupak sigurnosne provjere primjenjuju se odgovarajući propisi i direktive usvojeni u svakoj pojedinoj državi članici.

Ako Vijeće ne odredi drukčije za članove institucija te dužnosnike i službenike Zajednice, zahtjevi za provjeru koje podnese Ured za sigurnost upućuju se nadležnim tijelima države članice koja će u smislu stavka 2. prvog podstavka biti odgovorna za provođenje sigurnosne provjere. Uz zahtjeve za provjeru prilažu se osobni podaci koji su potvrđeni od strane dotičnih osoba i koji sadrže sve detalje o osobnom statusu dotičnih pojedinaca i njihovih obitelji, njihovim aktivnostima i stalnim adresama tijekom zadnjih deset godina.

Sigurnosna provjera dužnosnika i službenika država članica te osoba i poduzeća kako su definirani u članku 196. Ugovora, uključujući zaposlenike tih poduzeća, provodi se na zahtjev dotične države članice.

4. Po završetku sigurnosne provjere na članove institucija te dužnosnike i službenike Zajednice primjenjuje se sljedeći postupak:

(a) Nakon završetka provjere država članica koja je za to bila odgovorna u smislu stavka 2. prvog podstavka šalje mišljenje Uredu za sigurnost. U tom se mišljenju navodi postoji li, na temelju rezultata provjere, bilo kakav prigovor na to da dotična osoba bude ovlaštena za pristup KPE-u određenog stupnja tajnosti, ili ne postoji nikakav prigovor. Prilikom davanja svojeg mišljenja država članica uzima u obzir sve informacije koje je dostavila bilo koja druga država članica koja je sudjelovala u sigurnosnoj provjeri;

(b) Ako mišljenje dano u skladu s točkom (a) ne sadrži nikakav prigovor, Ured za sigurnost može, ako smatra da ne postoji nijedan ozbiljni razlog za drukčije postupanje, izdati ovlaštenje dotičnoj osobi. Ured za sigurnost o toj odluci obavješćuje državu članicu koja je odgovorna za provođenje provjere;

(c) Ako je mišljenje dano u skladu s točkom (a) nepovoljno, ono je obvezujuće za Ured za sigurnost te on ne može izdati ovlaštenje;

(d) Ako nakon izdavanja ovlaštenja Ured za sigurnost ili država članica dobije informaciju koja bi mogla izazvati sumnju u prikladnost ovlaštene osobe, ta se informacija odmah prosljeđuje državi članici koja je odgovorna za provođenje sigurnosne provjere u smislu stavka 2. prvog podstavka. Ta država članica preispituje svoje prvotno mišljenje i obavješćuje Ured za sigurnost o tome smatra li da se ovlaštenje treba suspendirati. Ured za sigurnost postupuje sukladno mišljenju države članice, pod uvjetom da u slučaju pozitivnog mišljenja smatra da ne postoji nijedan ozbiljni razlog za drukčije postupanje.

Članak 17.

Upute

1. Po preuzimanju dužnosti i potom u pravilnim vremenskim razmacima sve osobe u službi Zajednice ili država članica te sve one obuhvaćene člankom 196. Ugovora koje zbog svog zanimanja imaju pristup KPE-u, od službenika za sigurnost iz članka 8. primaju upute o potrebi tajnosti i načinu njezina očuvanja.

2. Kod davanja takvih uputa naglašava se da se svaka povreda obveze čuvanja tajnosti KPE-a također može tretirati kao povreda određaba kaznenog prava koje se odnose na djela ugrožavanja državne sigurnosti.

3. Osobe koje su primile takve upute potpisuju izjavu kojom potvrđuju da su primile potrebne upute i obvezuju se će postupati u skladu s njima.

Članak 18.

Posjeti i razmjena podataka

1. Kada osoba koja je u službi jedne od institucija ili jedne od službi ili ustanova Zajednice ili je pod jurisdikcijom neke države članice tijekom posjeta mora primiti ili raspravljati o KPE-u s oznakom *Eura — vrlo tajno* ili *Eura — tajno* koji se nalaze u posjedu tijela različitog od onog u kojem je zaposlena ili osobe pod jurisdikcijom neke druge države članice, između tih tijela ili tih osoba sklapa se prethodni sporazum. U tom se sporazumu određuje da ravnatelj tijela kojem posjetitelj pripada ili, ako ne postoji takvo tijelo, službeno tijelo predviđeno u članku 7. šalje dokument, prema potrebi potvrđen od strane službenika za sigurnost, u kojem se navodi razlog posjeta i detaljni osobni podaci po kojima se posjetitelj može identificirati. Prema potrebi se u dokumentu također navodi njegov stupanj ovlaštenja.

2. Službenik za sigurnost tijela koje se posjećuje posjetitelju osigurava pomoć i savjetovanje tijekom posjeta.

DIO TREĆI

FIZIČKA ZAŠTITA KPE-A

ODJELJAK I.

Označivanje i reproduciranje KPE-a

Članak 19.

Označivanje

1. Stupnjevi tajnosti *Eura — vrlo tajno*, *Eura — tajno* i *Eura — povjerljivo* označuju se jasno vidljivim pečatom na vrhu i na dnu svake stranice svakog dokumenta koji se odnosi na KPE.

Za stupanj tajnosti *Eura — ograničeno* dovoljno je staviti pečat ili natipkati te riječi samo na vrhu svake stranice odgovarajućih dokumenata. Ako se radi o uvezanom dokumentu, te se riječi prikazuju samo na vrhu prve stranice tog sveska.

2. Svaka stranica dokumenta koji se odnosi na KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — povjerljivo* ili višim stupnjem označuje se brojem. U slučaju dokumenata s KPE-om sa stupnjem tajnosti *Eura — vrlo tajno* na prvoj stranici navodi se ukupni broj stranica; svaki primjerak takvog dokumenta ima serijski broj. Upućivanje na dokument koji se odnosi na KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — vrlo tajno* navodi se na svakoj upotrijebljenoj stranici.

3. Ako se promijeni stupanj tajnosti bilo kojeg KPE-a, dotični se dokumenti na odgovarajući način označuju tako da su u skladu s novim stupnjem tajnosti KPE-a.

Članak 20.

Reproduciranje

1. Broj potpunih ili djelomičnih reprodukcija KPE-a, napravljenih u bilo kojem obliku ili bilo kojim sredstvom, strogo se ograničuje na ono što je trenutačno prijeko potrebno.

2. Reproduciranje (na primjer reprint, kopije, izvaci, prijevodi itd.) KPE-a sa stupnjem tajnosti *Eura — vrlo tajno* moguće je, u slučaju KPE-a dostavljenih sukladno članku 24. Ugovora, samo uz suglasnost Ureda za sigurnost, a u slučaju KPE-a dostavljenih sukladno članku 25. Ugovora samo uz suglasnost države članice iz koje KPE potječe.

3. Prije reproduciranja KPE-a sa stupnjem tajnosti *Eura — tajno* o tome treba obavijestiti službenika za sigurnost poduzeća ili tijela koje posjeduje KPE.

4. Sva upućivanja koja identificiraju KPE u trenutku njegova reproduciranja moraju se pojaviti na njegovoj reprodukciji ili reprodukcijama.

5. Osoba ili tijelo na čiju se inicijativu izrađuju reprodukcije na svaku takvu reprodukciju stavljaju svoju oznaku, iza koje se, u slučaju KPE-a sa stupnjem tajnosti *Eura — vrlo tajno* ili *Eura — tajno*, navodi ukupni broj izrađenih reprodukcija i pojedinačni broj svakog primjerka.

ODJELJAK II.

Zaštita tajnosti u zgradama

Članak 21.

1. Odgovarajuće službe Zajednice ili država članica osiguravaju da se zgrade ili dijelovi zgrada u kojima se čuvaju KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *povjerljivo* ili višim stupnjem mogu lako nadzirati te da su dostupni samo osobama koje su ovlaštene ući u njih.

2. Radi kontroliranja pristupa osoba takvim zgradama ili dijelovima zgrada dotične službe poduzimaju potrebne korake kako bi se omogućila pouzdana identifikacija zaposlenika i posjetitelja. U prostorijama u kojima se čuvaju KPE posjetitelji ne smiju biti ostavljeni bez pratnje.

3. Po završetku uobičajenog radnog vremena obavlja se pregled zgrada ili dijelova zgrada u kojima se čuvaju KPE iz stavka 1., kako bi se osiguralo da su pojačani sigurnosni ormari, ormari sa spisima itd. pravilno zatvoreni i da su KPE pravilno osigurani.

4. Zgrade ili dijelove zgrada u kojima se čuvaju KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *vrlo tajno* štite zaštitari i alarmni sustav.

ODJELJAK III.

Čuvanje KPE-a

Članak 22.

Pojačani sigurnosni ormari

1. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *vrlo tajno* čuvaju se u pojačanim sigurnosnim ormarima s trostrukom kombinacijskom bravom.

Tajna kombinacija mijenja se svaki put kada dođe do promjene nekoga člana osoblja koji je upoznat s kombinacijom i svaki put kada je ugrožena ili kada se čini da je ugrožena sigurnost; u ostalim se slučajevima kombinacija mijenja svakih šest mjeseci.

2. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *tajno* i *Eura* — *povjerljivo* čuvaju se u pojačanim ili čeličnim sigurnosnim ormarima čiji se mehanizam zaključavanja redovito provjerava i dokazano je pouzdan.

3. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *ograničeno* čuvaju se tako da nijedna neovlaštena osoba ne može imati pristup njima.

ODJELJAK IV.

Registriranje KPE-a

Članak 23.

Svi KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *vrlo tajno* i *Eura* — *tajno* posebno se registriraju.

To registriranje omogućuje:

- da se odmah sastavi popis osoba koje su pregledavale ili posjedovale takve dokumente,
- da se odmah utvrdi imatelj svakog primjerka i njegovih kopija.

ODJELJAK V.

Kruženje KPE-a

Članak 24.

Praktične odredbe

1. Kruženje KPE-a unutar zgrade ili skupine zgrada osigurava se tako da se spriječi svako odavanje tajne.

2. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *povjerljivo* ili višim stupnjem, koji se šalju izvan zgrade ili skupine zgrada, stavljaju se u dvije omotnice, od kojih unutarnja nosi oznaku stupnja tajnosti. Ni u kojem slučaju stupanj tajnosti ne smije biti naveden na vanjskoj omotnici.

Svaka osoba koja primi KPE odmah potvrđuje primitak na priznatici. Na toj se priznatici, koja nema nikakvu oznaku stupnja tajnosti, navodi referentni broj KPE-a te broj primjerka i datum, ali se ne navodi ni sadržaj niti stupanj tajnosti primjerka. Primateelj odmah vraća priznaticu pošiljatelju koji utvrđuje da je ta obveza ispunjena.

3. S KPE-om sa stupnjem tajnosti *Eura* — *ograničeno* postupa se tako da se osigura njihova sigurnost.

Članak 25.

Kruženje KPE-a unutar Zajednice

1. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *vrlo tajno* koji se otpremaju u inozemstvo šalju se diplomatskom poštom koju prate kurir i još jedna osoba.

KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — tajno* i *Eura — povjerljivo* koji se otpremaju u inozemstvo šalju se diplomatskom poštom.

Ove se odredbe primjenjuju i kada se KPE šalju u skladu s člancima 4. i 5. Protokola o povlasticama i imunitetima Europske zajednice za atomsku energiju.

2. Iznimno, KPE iz stavka 1. mogu prenositi druge osobe pod uvjetom:

- (a) da su te osobe ovlaštene za pristup KPE-u odgovarajućeg stupnja tajnosti;
- (b) da pošiljke koje sadrže KPE imaju službeni pečat kojim se izuzimaju od carinske kontrole;
- (c) da dostavljač ima potvrdu koju priznaju sve zemlje kroz koje prolazi i kojom se ovlašćuje za praćenje pošiljke do navedenog odredišta;
- (d) da je dostavljač na odgovarajući način upućen u svoje dužnosti tijekom prijena KPE-a.

3. Otpremanje KPE-a sa stupnjem tajnosti *Eura — ograničeno* ne podliježe nikakvim posebnim odredbama. Međutim, bitno je osigurati da nijedna neovlaštena osoba nema pristup tim podacima.

Članak 26.

Kruženje KPE-a unutar države članice

1. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — povjerljivo* ili višim stupnjem prenosi dostavljač. Dostavljači moraju ispunjavati uvjete utvrđene u članku 25. stavku 2. točkama (a) i (d). U slučaju KPE-a sa stupnjem tajnosti *Eura — vrlo tajno* dostavljača prati još jedna osoba.

2. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — tajno* mogu se, međutim, slati poštom kao vrijednosno pismo. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — povjerljivo* mogu se također slati preporučenom poštom.

3. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — ograničeno* šalju se u skladu s odredbama članka 25. stavka 3.

Članak 27.

Prijenos KPE-a u službenoj misiji ili u svrhu sastanaka

1. Prijenos KPE-a u službenim misijama ili u svrhu sastanaka izvan zgrada u kojima se čuvaju ograničuje se na nužni minimum.

2. Kada se KPE koji se prenose tijekom službene misije ne koriste, pohranjuju se na mjesto koje u svakom pogledu zadovoljava sigurnosne zahtjeve u smislu članaka 21. i 22. Potrebnu pomoć u tu svrhu osiguravaju odgovarajuće službe države članice na čijem se državnom području održava sastanak ili službena misija. Ako se pokaže nemogućim pohraniti KPE na taj način, osoba koja putuje ostaje osobno odgovorna za njihovu sigurnost, koristeći pritom sve raspoložive sigurnosne mjere. Ako se pokaže nemogućim pohraniti KPE u odgovarajućim sigurnosnim uvjetima, oni ostaju pod osobnom zaštitom osobe koja putuje.

Osobito je zabranjeno ostaviti takve KPE u hotelskim sefovima ili vozilima, čak i privremeno.

3. Dokumenti povezani s KPE-om ne smiju se javno čitati.

Članak 28.

Prijenos KPE-a putem telekomunikacija

1. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — povjerljivo* ili višim stupnjem mogu se slati telegramom, radijem, telefonom ili teleksom pod uvjetom da su šifrirani na način koji odgovara stupnju tajnosti dotičnog dokumenta.

2. KPE sa stupnjem tajnosti *Eura — vrlo tajno* šalju se na ovaj način samo u hitnim slučajevima i u krajnjoj nuždi.

3. Zabranjeni su svi nešifrirani telefonski pozivi u vezi s KPE-om sa stupnjem tajnosti *Eura — povjerljivo* ili višim stupnjem.

ODJELJAK VI.

Uništavanje KPE-a

Članak 29.

Sustavno uništavanje

1. Kako bi se izbjeglo nepotrebno gomilanje KPE-a, uništavaju se zastarjeli i suvišni primjerci.

Dokumenti sa stupnjem tajnosti *Eura — tajno* ili *Eura — vrlo tajno* ne smiju se uništavati bez prethodnog odobrenja tijela nadležnog za njihovu klasifikaciju.

2. KPE se uništavaju spaljivanjem, mrvljenjem ili rezanjem na komadiće koje se, u slučaju KPE-a sa stupnjem tajnosti *Eura — vrlo tajno* ili *Eura — tajno*, izvodi u nazočnosti službenika za sigurnost ili osobe koju on imenuje u tu svrhu, koji o tome sastavljaju izvješće.

3. Nakon izrade primjeraka za pohranu sva sredstva reproduciranja bilo koje vrste, npr. matrice, indigo papir, vrpce, pisane bilješke ili negativni filmova, koji su se upotrebljavali za izradu ili reproduciranje, uništavaju se u skladu s uputama službenika za sigurnost.

Članak 30.

Hitno uništavanje

Svako tijelo koje posjeduje KPE sastavlja plan njihovog hitnog uništavanja, kojim bi se u iznimnim okolnostima spriječilo da KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *povjerljivo* ili višim stupnjem dođu u ruke neovlaštenih osoba.

ODJELJAK VII.

Posebne odredbe

Članak 31.

Ako se neke od gore navedenih odredbi ne mogu primijeniti zbog posebne naravi KPE-a, službenik za sigurnost poduzima ili osigurava poduzimanje odgovarajućih mjera kako bi se sigurnosti tog KPE-a osigurala zaštita jednaka onoj predviđenoj u ovoj Uredbi.

DIO ČETVRTI

MJERE U SLUČAJU POVREDE UREDBE O SIGURNOSTI

Članak 32.

Obvezna prijava

1. Svaka osoba koja je primila upute u skladu s odredbama ove Uredbe i koja otkrije ili pretpostavi da je došlo do povrede Uredbe o sigurnosti ili sigurnosnih mjera, o tome odmah obavješćuje službenika za sigurnost ili njegova voditelja službe.

2. Čim se kod takve povrede ili sumnje o povredi u smislu stavka 1. pretpostavi da je neovlaštena osoba doznala za KPE sa stupnjem tajnosti *Eura* — *povjerljivo* ili višim stupnjem, predmet se odmah upućuje Uredu za sigurnost ili službenim tijelima predviđenima u članku 7., koji utvrđuju činjenice.

3. Ako se potvrdi sumnja u povredu u smislu stavka 2., Ured za sigurnost o tome obavješćuje službena tijela svih država članica predviđena u članku 7., ili obratno; svaki od njih, sa svoje strane, poduzima sve korake da:

(a) izazvanu štetu smanji na minimum;

(b) spriječi ponavljanje takvog događaja.

Članak 33.

Postupak obavješćivanja država članica

Ured za sigurnost obavješćuje države članice o utvrđenim činjenicama preko službenih tijela predviđenih u članku 7.

Ako to smatra potrebnim, zainteresirana država ili države službenom tijelu nadležne države šalju zahtjev za pokretanje postupka predviđenog u članku 194. stavku 1. drugom podstavku Ugovora.

DIO PETI

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 34.

Ugovori ili sporazumi s trećim zemljama

Ovim se odredbama ne dovode u pitanje obveze Zajednice i država članica (ili Zajednice ili država članica) u ovom području, a koje proizlaze iz ugovora ili sporazuma sklopljenih s trećim zemljama, međunarodnom organizacijom ili državljaninom treće zemlje.

Članak 35.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu četrdesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europskih zajednica*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 31. srpnja 1958.

Za Vijeće
Predsjednik
BALKE

31959R0005

9.2.1959.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

185/59

UREDBA br. 5
o izmjeni popisa B iz Priloga IV. Ugovoru

VUJEĆE EUROPSKE ZAJEDNICE ZA ATOMSKU ENERGIJU,

uzimajući u obzir odredbe Ugovora, a posebno njegov članak 1. i članak 92. drugi stavak,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

budući da su nuklearni reaktori navedeni na popisu A 2 iz Priloga IV. Ugovoru, dok su komponente i dijelovi za nuklearne reaktore navedeni na popisu B;

budući da činjenica da se nuklearni reaktori, s jedne strane, i komponente i dijelovi za nuklearne reaktore, s druge strane, podvrgavaju različitim carinskim režimima predstavlja značajnu prepreku u ostvarivanju ciljeva Zajednice;

budući da bi takva razlika u režimima potaknula uvoz kompletnih nuklearnih reaktora u Zajednicu te bi u nepovoljni položaj stavila proizvodnju komponenti i dijelova nuklearnih reaktora u industrijama Zajednice;

budući da se, stoga, iznimni režim koji je posljedica upisa komponenti i dijelova za nuklearne reaktore na popis različit od onog na kojem se nalaze sami reaktori, mora zamijeniti

režimom u kojem će se komponente i dijelovi za nuklearne reaktore uključiti na isti popis na kojem je navedena cjelina kojoj su namijenjeni;

budući da se takav rezultat dobiva brisanjem stavke „komponente i dijelovi za nuklearne reaktore” iz popisa B u Prilogu IV. Ugovoru;

DONIJELO JE OVU UREDBU:

Članak 1.

U popisu B iz Priloga IV. Ugovoru briše se stavka „komponente i dijelovi za nuklearne reaktore”.

Članak 2.

Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europskih zajednica*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 22. prosinca 1958.

Za Vijeće
Predsjednik
S. BALKE

31963R0007

10.12.1963.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

2849/63

UREDBA br. 7/63/EURATOM VIJEĆA**od 3. prosinca 1963.****o poslovniku Arbitražnog odbora predviđenog u članku 18. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju**

VIJEĆE EUROPSKE ZAJEDNICE ZA ATOMSKU ENERGIJU,

DONIJELO JE OVU UREDBU:

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, a posebno njegov članak 18.,

Sastav Arbitražnog odbora**Članak 1.**

uzimajući u obzir prijedlog Suda,

Stavak 1.

budući da Vijeće mora na prijedlog Suda utvrditi poslovnik Arbitražnog odbora;

Arbitražni odbor predviđen u članku 18. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju (dalje u tekstu „Odbor”) sastoji se od predsjednika, dvaju potpredsjednika i dvanaest ostalih članova koji su državljani država članica Zajednice, koji se biraju iz redova osoba čija je neovisnost neupitna i koji posjeduju tehničko ili pravno znanje potrebno za pravilno funkcioniranje Odbora, a imenuje ih Vijeće Europske zajednice za atomsku energiju (dalje u tekstu „Vijeće”) na razdoblje od šest godina.

budući da je, prilikom određivanja ustroja i načina djelovanja Arbitražnog odbora te postupka u Arbitražnom odboru, važno poticati obraćanje tom Odboru radi rješavanja svih sporova koji se mogu javiti kod davanja licencija;

Članovi Odbora moraju uživati sva građanska prava, a predsjednik i potpredsjednici moraju pored toga posjedovati potrebno pravno znanje i ispunjavati uvjete koji se u njihovim zemljama zahtijevaju za obnašanje sudačke dužnosti.

budući da je zbog toga prikladno da se Arbitražni odbor sastoji od državljana država članica koji imaju pravno ili tehničko znanje ili iskustvo potrebno za pravilno funkcioniranje Odbora u različitim područjima; budući da bi Odbor trebao zasjedati u arbitražnim vijećima koja se sastoje od ograničenog broja arbitara; budući da bi u svakom stadiju postupka trebalo biti moguće strankama predložiti sklapanje nagodbe i da bi navedeni postupak trebao biti besplatan;

Prilikom imenovanja članova Odbora Vijeće pazi na to da postoji odgovarajuća ravnoteža između članova koji imaju pravno obrazovanje ili iskustvo i onih koji imaju tehničko obrazovanje ili iskustvo.

budući da bi članovi Arbitražnog odbora trebali obnašati svoje dužnosti potpuno neovisno i shodno tomu uživati imunitet od sudskih postupaka u pogledu radnja koje poduzmu u službenom svojstvu;

Stavak 2.

budući da je važno u najvećoj mogućoj mjeri ograničiti opsežnost administrativnog aparata potrebnog za pravilno funkcioniranje Arbitražnog odbora kao i troškove koji iz toga proizlaze te radi toga tajništvo Odbora pridružiti Sudu;

Sud Europskih zajednica (dalje u tekstu „Sud”) podnosi Vijeću osamnaest kandidata za mjesta predsjednika i potpredsjednika Odbora te trideset i šest kandidata za ostala mjesta koja treba popuniti u Odboru.

Smatra se da su kandidati koje Vijeće ne imenuje na mjestu predsjednika i potpredsjednika Odbora također predloženi za preostala mjesta.

Stavak 3.

Predsjednik Suda obavješćuje vlade država članica dva mjeseca unaprijed o datumu kada Sud namjerava sastaviti popis kandidata koji će podnijeti Vijeću.

Stavak 4.

Članovi Suda među predstavljenim kandidatima odabiru one koje će predložiti Vijeću. Izbor se obavlja tajnim glasovanjem.

Predlažu se kandidati koji prikupe apsolutnu većinu u prvom krugu glasovanja ili relativnu većinu u drugom krugu glasovanja.

Stavak 5.

Svaki član kojeg Vijeće imenuje mora u roku od trideset dana od imenovanja obavijestiti Vijeće prihvaća li imenovanje. Ako ne odgovori ili odbije imenovanje, smatra se da do imenovanja nikada nije došlo, a Vijeće će imenovati drugog člana.

Stavak 6.

Članovi mogu biti ponovo imenovani.

Članak 2.

Stavak 1.

Odbor se osniva nakon što dužnost prihvate svi članovi koji su imenovani.

Stavak 2.

Pri stupanju na dužnost članovi Odbora pred Sudom na javnoj sjednici svečano se obvezuju da će svoje dužnosti obnašati nepristrano i savjesno; da će čuvati tajnost vijećanja; te da će tijekom i nakon prestanka obnašanja dužnosti poštovati obveze koje iz nje proizlaze, osobito obvezu da će se ponašati pošteno i diskretno pri obnašanju određenih dužnosti ili prihvaćanju određenih pogodnosti.

Članak 3.

Članovi Odbora uživaju imunitet od sudskih postupaka u pogledu radnja koje poduzmu u službenom svojstvu, uključujući izgovorene ili napisane riječi. Nakon prestanka obnašanja dužnosti oni nastavljaju uživati ovaj imunitet.

Sud može ukinuti imunitet zasjedajući u punom sastavu.

Članak 4.

Članovi Odbora ne mogu sudjelovati u odlučivanju u bilo kojem predmetu u kojem su prethodno sudjelovali kao zastupnici, savjetnici ili odvjetnici jedne od stranaka ili u kojem su bili pozvani očitovati se u svojstvu člana suda, istražnog povjerenstva ili u nekom drugom svojstvu.

Ako zbog nekog posebnog razloga određeni član Odbora smatra da ne može sudjelovati u donošenju odluke ili razmatranju određenog predmeta, o tome obavješćuje predsjednika. Ako zbog nekog posebnog razloga predsjednik Odbora smatra da određeni član ne smije sudjelovati u postupku u određenom predmetu, o tome obavješćuje tog člana.

Sve poteškoće koje proizlaze iz primjene ovog članka rješavaju se odlukom Odbora.

Članak 5.

Stavak 1.

Osim zamjenom ili smrću, dužnosti člana Odbora prestaju i njegovom ostavkom.

Kada član podnosi ostavku, ona se u pisanom obliku upućuje predsjedniku Suda koji je prosljeđuje predsjedniku Vijeća. Mjesto člana postaje slobodno nakon što predsjednik Vijeća primi navedenu pisanu ostavku.

Osim u slučaju kada se primjenjuje stavak 2., svaki član ostaje na dužnosti sve dok njegov nasljednik ne stupi na dužnost.

Stavak 2.

Članovi Odbora mogu biti razriješeni dužnosti samo ako, prema jednoglasnom mišljenju sudaca i nezavisnih odvjetnika Suda, više ne ispunjavaju propisane uvjete ili obveze koje proizlaze iz njihove službe.

Tajnik Suda obavješćuje dotičnog člana o odluci Suda.

U slučaju odluke o razrješenju člana Odbora, mjesto člana postaje slobodno nakon navedene obavijesti.

Članak 6.

Stavak 1.

Člana koji zamjenjuje člana čija dužnost nije istekla Vijeće bira za preostalo vrijeme trajanja dužnosti njegova prethodnika među posljednjim kandidatima koje je predložio Sud na temelju članka 1. Vijeće, međutim, može pozvati Sud da predloži tri dodatna kandidata.

Stavak 2.

U slučaju odsutnosti ili spriječenosti predsjednika Odbora njegove dužnosti obnaša potpredsjednik koji je najdulje u službi, odnosno stariji od dvojice potpredsjednika ako su obojica u službi jednak broj godina.

Članak 7.

Vijeće na prijedlog Suda određuje iznos naknada za članove Odbora.

Članak 8.

Odbor ima sjedište u mjestu sjedišta Suda. Arbitražno vijeće iz članka 10. stavka 1. može, u dogovoru sa strankama, iznimno odlučiti da će zasjedati u nekom drugom mjestu unutar Zajednice.

Članak 9.

Dužnosti tajnika Odbora obnaša dužnosnik Suda kojeg Sud imenuje u tu svrhu u dogovoru s predsjednikom Odbora. Njegove dužnosti određuje Odbor na prijedlog predsjednika, a odobrava ih Sud.

Imenovanje arbitara i izbor službenih jezika**Članak 10.**

Stavak 1.

Ako je određeni spor upućen Odboru na rješavanje, primjerak posebnog sporazuma između stranaka, u smislu članaka 20. i 22. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, dostavlja se predsjedniku Odbora.

Odbor zasjeda u arbitražnim vijećima koja se sastoje od triju arbitara, i to od predsjednika ili jednog od potpredsjednika i dva člana Odbora. Svaka od stranaka u sporu odabire po jednog od tih dvaju članova.

Predsjednik Odbora, uz savjetovanje s potpredsjednicima, dijeli s njima rad na arbitražnim sporovima kako bi se, u korist stranaka, osiguralo što brže rješavanje njihovih sporova. Broj arbitražnih vijeća odgovara broju sporova. Predsjednik i svaki od potpredsjednika Odbora mogu istodobno predsjedati u više vijeća, a svaki od preostalih članova može istodobno sudjelovati u radu više arbitražnih vijeća.

Stavak 2.

Neovisno o njihovoj dužnosti da zamijene predsjednika Odbora u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti, potpredsjednici predsjedaju arbitražnim vijećima za koja ih je imenovao predsjednik Odbora.

Odmah nakon što se pokrene spor pred Odborom, predsjednik Odbora preuzima predsjedanje arbitražnim vijećem ili imenuje jednog od potpredsjednika kao predsjednika navedenog vijeća. Predsjednik arbitražnog vijeća zatim dodjeljuje svakoj od stranaka rok od najviše mjesec dana u kojem one moraju u pisanom obliku naznačiti članove Odbora koje su odabrale kao arbitre.

Predsjednik arbitražnog vijeća može, na obrazloženi zahtjev jedne od stranaka, produljiti rok predviđen u prethodnom podstavku za jednako razdoblje.

Ako koja od stranaka propusti pravodobno odabrati arbitra, takvog arbitra imenuje predsjednik Suda na zahtjev predsjednika arbitražnog vijeća.

Stavak 3.

U slučaju iz članka 4. ili u bilo kojem drugom slučaju kada je arbitar spriječen sudjelovati u postupku, stranka koja je imenovala tog arbitra ili stranka koja ga je trebala imenovati u slučaju iz stavka 2. četvrtog podstavka ovog članka, imenuje drugog arbitra u roku od mjesec dana. Stavak 2. četvrti podstavak ovog članka primjenjuje se *mutatis mutandis*.

Stavak 4.

Ako arbitar bude zamijenjen tijekom postupka, postupak se nastavlja od stadija u kojem se nalazio u trenutku pojave slobodnog mjesta. Međutim, ako novoimenovani arbitar tako zatraži, usmeni dio postupka započinje iznova.

Članak 11.

Stavak 1.

Odstupajući od članka 10., stranke mogu posebnim sporazumom odrediti da će o njihovom sporu odlučivati bilo arbitar pojedinac odabran *ad personam* (predsjednik Odbora, potpredsjednik ili drugi član), bilo arbitražno vijeće sastavljeno od predsjednika i četiri člana, od kojih svaka stranka imenuje po dva člana.

Stavak 2.

Posebni sporazum o arbitraži mora sadržavati predmete spora, pitanja o kojima će arbitri morati donijeti odluku te osnovu za odluku stranaka o sastavu arbitražnog vijeća.

Članak 12.

Postupak se vodi na jednom od službenih jezika Zajednice. Jezik postupka odabire nositelj patenta, privremeno zaštićenog patentnog prava, korisnog modela ili prijave patenta.

Međutim, arbitražno vijeće može, na zahtjev jedne stranke i nakon što sasluša drugu stranku, odobriti djelomično ili potpuno korištenje drugog službenog jezika kao jezika postupka. Takav zahtjev ne može podnijeti Komisija EZAE-a.

Nagodba

Članak 13.

Stavak 1.

Arbitražno vijeće može u svakom stadiju postupka strankama predložiti sklapanje nagodbe.

U tom slučaju arbitražno vijeće, po završetku svojeg razmatranja, usmeno ili pismeno obavješćuje stranke o uvjetima nacrta

nagodbe čije prihvaćanje može predložiti strankama, tražeći istodobno od njih da se o njemu izjasne u roku koji odredi. Arbitražno vijeće pismeno ili usmeno obavješćuje stranke o razlozima koji, prema njegovu mišljenju, govore u prilog prihvaćanja nagodbe.

Stavak 2.

Ako stranke prihvate nagodbu, sastavlja se zapisnik u kojem se iznose uvjeti nagodbe, a potpisuju ga predsjednik arbitražnog vijeća, tajnik i stranke. Strankama se dostavlja po jedan primjerak koji su potpisali predsjednik arbitražnog vijeća i tajnik. Predsjednik arbitražnog vijeća pazi na to jesu li stranke izvršile nagodbu. Ako stranke ne ispune svoje obveze u rokovima predviđenima u zapisniku o nagodbi, arbitražno vijeće donosi svoj pravorijek.

Stavak 3.

Ako stranke ili jedna od stranaka ne prihvate nagodbu i arbitražno vijeće smatra nesvrhovitim pokušati postići sporazum stranaka pod drukčijim uvjetima, donosi se pravorijek. U tom se slučaju u odluci arbitražnog vijeća navodi da između stranaka nije bilo moguće postići nagodbu, ali ne iznose se uvjeti predložene nagodbe.

Postupak

Članak 14.

Arbitražno vijeće odlučuje je li potrebna razmjena podnesaka stranaka prije usmene rasprave. U potvrđnom slučaju predsjednik arbitražnog vijeća određuje broj podnesaka i rokove kojih se treba pridržavati.

Tajnik obavješćuje stranke o navedenim rokovima, a stranke svoje podneske dostavljaju tajniku, koji podneske prosljeđuje suprotnoj stranci i priprema predmet za arbitražu.

Predsjednik arbitražnog vijeća određuje dan i sat prvog ročišta. Tajnik o navedenom pravodobno obavješćuje stranke.

Članak 15.

Ako u slučaju iz članka 14. prvog stavka koja od stranaka ne dostavi svoj podnesak ili podneske u roku koji je odredio predsjednik arbitražnog vijeća, potonji unatoč tome određuje dan i sat ročišta.

Ako se koja od uredno pozvanih stranaka ne pojavi, arbitražno vijeće može prihvatiti zahtjev druge stranke, nakon što se uvjeri da je činjenično i pravno osnovan. Arbitražno vijeće također može, ako to smatra uputnim, odrediti novo ročište.

Članak 16.

Svaku stranku može zastupati ili joj može pomagati jedan ili više savjetnika. Svaka stranka što je ranije moguće priopćuje tajniku svoju namjeru u tom pogledu, a tajnik o tome obavješćuje suprotnu stranku. Podnošenje posebnog sporazuma ili podnesaka od strane savjetnika zamjenjuje takvo priopćenje.

Članak 17.

Arbitražno vijeće može, ako to smatra uputnim, izvršiti očevid, kojem stranke mogu prisustvovati.

Članak 18.

Arbitražno vijeće odlučuje o načinu vođenja postupka i o njegovu trajanju. Arbitražno vijeće slobodno ocjenjuje dokaze.

Članak 19.

Raspravu vodi predsjednik arbitražnog vijeća. Rasprava je javna samo ako tako odluči arbitražno vijeće uz suglasnost stranaka.

O svakom se ročištu sastavlja zapisnik koji potpisuju predsjednik arbitražnog vijeća i tajnik.

Članak 20.

Nakon završenih izlaganja stranaka rasprava se proglašava zaključenom.

Međutim, sve do donošenja pravorijeka arbitražno vijeće može ponovno otvoriti raspravu ako se pojave novi dokazi koji mogu imati odlučujući utjecaj na njegovu odluku, ili ako arbitražno vijeće nakon temeljitijeg proučavanja želi razjasniti određena pitanja.

Članak 21.

Vijećanje je arbitražnog vijeća tajno i ostaje tajno. Sve odluke arbitražnog vijeća donose se većinom glasova.

Članak 22.

Pravorijek se sastavlja u pisanom obliku i nosi datum onog dana kada je potpisan. Pravorijek sadrži imena arbitara i oni ga potpisuju; mora imati obrazloženje; međutim, u posebnom sporazumu o podvrgavanju predmeta arbitraži može se predvidjeti da određena posebna pitanja neće biti obrazložena.

Arbitražno vijeće može odlučiti da se pravorijek javno čita; stranke su pritom prisutne ili su uredno pozvane.

Pravorijek se odmah priopćuje strankama.

Članak 23.

U skladu s Ugovorom o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju i s općim načelima zajedničkim pravnim sustavima država članica, arbitražno vijeće odlučuje *ex aequo et bono*.

Članak 24.

Ova se Uredba primjenjuje u svim slučajevima, uključujući i one u kojima, u skladu s člankom 11. stavkom 1., o sporu odlučuje arbitar pojedinac ili arbitražno vijeće od pet članova.

Proračunske i financijske odredbe

Članak 25.

Postupak pred Odborom besplatan je. Troškovi koji nastanu pri radu Odbora, kao što su naknade predviđene u članku 7., troškovi tajništva i drugi administrativni troškovi, kao i troškovi postupka radi postizanja nagodbe ili arbitraže podmiruju se iz operativnog proračuna Europske zajednice za atomsku energiju, posebne skupine u odjeljku IV. koji se odnosi na Sud.

Članak 26.

Troškove koji su u članku 73. Poslovnika Suda određeni kao nadoknadiivi snose stranke. Ako se stranke nisu sporazumjele o troškovima u posebnom sporazumu iz članka 10. stavka 1., arbitražno vijeće o takvim troškovima odlučuje *ex aequo et bono*. Pritom se primjenjuje cjenik predviđen u članku 15. stavku 5. Poslovnika Suda.

U slučaju spora oko nadoknadivih troškova odluku o tome, na zahtjev dotične stranke i nakon saslušanja druge stranke, donosi arbitražno vijeće kojem je predmet bio dodijeljen.

Članak 27.

Troškove kojima se određena stranka morala izložiti u svrhu izvršenja nadoknađuje druga stranka u skladu s cjenikom na snazi u državi u kojoj se izvršenje provodi.

Završne odredbe

Članak 28.

Ova se Uredba može preispitati i dopuniti na prijedlog Suda u svako doba nakon što Odbor započne obavljati svoje dužnosti. Predsjednik Odbora može Sudu proslijediti prijedloge za izmjenu i dopunu pravila postupka sadržanih u ovoj Uredbi.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 3. prosinca 1963.

Za Vijeće
Predsjednik
J.M.A.H. LUNS

31975R0701

25.7.1975.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 193/37

Uredba Agencije za opskrbu Europske zajednice za atomsku energiju o izmjeni Pravila Agencije za opskrbu od 5. svibnja 1960. o određivanju načina uravnoteženja ponude i potražnje za rudama, sirovinama i posebnim fisibilnim materijalima

AGENCIJA ZA OPSKRBU,

- uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, a posebno njegov članak 60. stavak 6.,
- uzimajući u obzir mišljenja Savjetodavnog odbora Agencije od 17. siječnja 1974. i 30. travnja 1974. te nakon savjetovanja s tim odborom 3. prosinca 1974., 21. siječnja 1975. i 29. travnja 1975.,
- budući da u svrhu izvršavanja svojih dužnosti u skladu s načelima navedenima u Ugovoru, a posebno u njegovu članku 52., Agencija mora u svakom trenutku biti u potpunosti upoznata sa stanjem na tržištu ruda, sirovina i posebnih fisibilnih materijala;
- uzimajući u obzir sadašnje stanje na tržištu ruda i sirovina te nesigurnost kratkoročnih i srednjoročnih izgleda;
- budući da se u tim okolnostima čini prikladnim da se održe izravni kontakti između korisnika i proizvođača ruda i sirovina, koji su već uspostavljeni;
- budući da je potrebno dopuniti te izmijeniti odredbe Pravila Agencije za opskrbu od 5. svibnja 1960. ⁽¹⁾ u vezi s razvojem tog tržišta,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

U Pravilima Agencije za opskrbu od 5. svibnja 1960. umeće se novi članak 5.a kako slijedi:

U pogledu ruda i sirovina vrijedi:

- (a) korisnici su ovlaštteni prikupljati ponude izravno od proizvođača i slobodno pregovarati o ugovoru o opskrbi s proizvođačima po vlastitom izboru;
- (b) korisnici dostavljaju Agenciji podatke pribavljene od proizvođača o:
 - i. broju primljenih ponuda;
 - ii. ponuđenim količinama;
 - iii. rasponu ponuđenih cijena;

(c) ugovor o opskrbi obuhvaća najmanje sljedeće podatke:

1. oznaku ugovornih strana;
2. količine materijala koji se dobavljaju;
3. godišnju raspodjelu isporuka;
4. svojstva materijala koji se dobavljaju;
5. zemlju podrijetla materijala koji se dobavljaju. Ako dobavljač ne može pružiti ove podatke u trenutku sklapanja ugovora, korisniku i Agenciji obvezuje se da će ih naknadno obavijestiti u pisanom obliku o zemlji podrijetla za svaki dio isporuke;
6. uvjete cijena i plaćanja;
7. trajanje ugovora;

(d) ugovor se u svrhu njegova sklapanja dostavlja Agenciji na potpis u roku od 10 radnih dana;

(e) ako ugovor o opskrbi ne sadrži odredbe o namjeni uporabe materijala, korisnik istodobno Agenciji daje pisanu izjavu o tome;

(f) Agencija se izjašnjava, sklapanjem ili odbijanjem sklapanja ugovora, u roku od 10 radnih dana od datuma njegova primitka;

(g) odbijanje sklapanja ugovora priopćuje se zainteresiranim stranama putem obrazložene odluke. Ova se odluka može uputiti Komisiji u skladu s odredbama članka VIII. stavka 3. Statuta Agencije za opskrbu Euratoma ⁽²⁾;

(h) u slučaju otkaza ugovora o opskrbi o tome se obavješćuje Agenciju;

(i) svaka izmjena ugovora o opskrbi zahtijeva potpis Agencije u skladu s postupkom za izvorni ugovor.

⁽²⁾ SL 27, 6.12.1958., str. 537/58.

Članak 2.

Članak 7. Pravila Agencije za opskrbu mijenja se kako slijedi:

Neovisno o postupcima utvrđenima u člancima 5., 5.a i 6. ovih Pravila, korisnici mogu u svakom trenutku Agenciji podnijeti

⁽¹⁾ SL 32, 11.5.1960., str. 777/60.

zahtjeve ili narudžbe. Te se narudžbe ispunjavaju pod najboljim uvjetima s obzirom na raspoloživost opskrbe na tržištu.

Sastavljeno u Bruxellesu 15. srpnja 1975.

Članak 3.

Ova Uredba stupa na snagu na dan objave u *Službenom listu* Europskih zajednica.

Za Agenciju za opskrbu Euratoma

Glavni direktor

F. OBOUSSIER

31979D0639

19.7.1979.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 183/1

ODLUKA KOMISIJE**od 15. lipnja 1979.****o utvrđivanju detaljnih pravila za provedbu Odluke Vijeća 77/706/EEZ**

(1979/639/EEZ)

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice,

uzimajući u obzir Odluku Vijeća 77/706/EEZ od 7. studenoga 1977. o utvrđivanju cilja Zajednice u pogledu smanjenja potrošnje primarnih izvora energije u slučaju poteškoća u opskrbi sirovom naftom i naftnim derivatima⁽¹⁾, a posebno njezin članak 5.,

nakon savjetovanja s državama članicama u skladu s člankom 5. navedene Odluke,

budući da je Vijeće donijelo Uredbu (EEZ) br. 1729/76 od 21. lipnja 1976. o dostavljanju informacija o stanju opskrbe energijom u Zajednici⁽²⁾;

budući da je Komisija donijela Odluku 78/890/EEZ od 28. rujna 1978. o primjeni Odluke Vijeća 77/186/EEZ o izvozu sirove nafte i naftnih derivata iz jedne države članice u drugu u slučaju poteškoća u opskrbi⁽³⁾;

budući da se člankom 1. stavkom 1. Odluke 77/706/EEZ predviđa da kada se pojave poteškoće u opskrbi sirovom naftom ili naftnim derivatima u jednoj ili više država članica, Komisija, postupajući na zahtjev države članice ili na vlastitu inicijativu te nakon savjetovanja sa skupinom predviđenom u Direktivi 73/238/EEZ, može utvrditi kao cilj smanjenje potrošnje naftnih derivata u Zajednici u cijelosti do visine od 10 % od normalne potrošnje;

budući da se člankom 1. stavkom 2. Odluke 77/706/EEZ predviđa da Komisija, s ciljem očuvanja jedinstvenosti tržišta i osiguranja da svi potrošači energije u Zajednici na pravedan način snose poteškoće koje proizlaze iz krize, nakon isteka dvomjesečnog razdoblja od primjene članka 1. stavka 1., predlaže Vijeću novi cilj u pogledu smanjenja potrošnje do visine od 10 % od normalne potrošnje i diferenciran prema državi članici, nakon čega se uštedene količine trebaju raspodijeliti među državama članicama;

budući da se člankom 1. stavkom 2. Odluke 77/706/EEZ predviđa da, u slučaju većeg nedostatka, Komisija može predložiti Vijeću da cilj u pogledu smanjenja potrošnje prelazi 10 % i da se proširi na ostale oblike energije;

budući da raspodjela uštedenih količina među državama članicama sukladno članku 1. stavku 3. Odluke 77/706/EEZ može prouzročiti dodatne troškove, čija su procjena i podmirenje u nadležnosti uključenih strana; budući da, međutim, Komisija

⁽¹⁾ SL L 292, 16.11.1977., str. 9.

⁽²⁾ SL L 198, 23.7.1976., str. 1.

⁽³⁾ SL L 311, 4.11.1978., str. 13.

mora moći, na zahtjev države članice, dati preporuke i mišljenja dotičnim državama članicama kako bi se omogućilo postizanje sporazuma između država članica u vezi s dodatnim troškovima;

budući da, kako bi mogla obavljati te zadaće, Komisija mora posjedovati točna saznanja o energetske stanju u državama članicama, njihovoj opskrbi sirovom naftom i naftnih derivatima, mogućnostima zamjene između različitih oblika energije i nacionalnim mjerama poduzetima s ciljem smanjenja potrošnje energije u državama članicama; budući da države članice moraju sukladno tome dostaviti Komisiji potrebne podatke,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

1. Za potrebe ove Odluke, u odnosu na izraze:

- (a) „normalna potrošnja sirove nafte i naftnih derivata”;
- (b) „bazno razdoblje”;
- (c) „nedostatak u opskrbi”; i
- (d) „normalna opskrba”

primjenjuju se definicije sadržane u članku 1. točkama (a), (b), (c), odnosno (d) Odluke Komisije 78/890/EEZ.

2. Za potrebe ove Odluke:

- (a) „normalna potrošnja energije” znači prosječnu dnevnu potrošnju zabilježenu tijekom baznog razdoblja, tj.:
 - domaću proizvodnju primarnih goriva,
 - uvećanu za uvoz,
 - uvećanu za isporuke iz zemalja Zajednice,
 - umanjenu za izvoz,
 - umanjenu za isporuke u zemlje Zajednice,
 - uvećanu ili umanjenu za varijacije u zalihama.

Opskrba pomorskih brodova gorivom smatra se izvozom;

- (b) „zamjenjivi naftni derivati” znači sve loživo ulje potrošeno u proizvodnji električne energije i, prema potrebi, u drugim sektorima industrije, uključujući individualne proizvođače, kako je utvrđeno u skladu s člankom 2. stavkom 2.;
- (c) „zamjenjiva energija” znači sva energija potrošena u proizvodnji električne energije i, prema potrebi, u drugim

sektorima industrije, uključujući individualne proizvođače, kako je utvrđeno u skladu s člankom 2. stavkom 2.

Članak 2.

1. Iznos diferenciranih smanjenja kod zamjenjivih naftnih derivata, kako je navedeno u članku 1. stavku 2. točki (a) Odluke 77/706/EEZ, ne smije prelaziti stvarne mogućnosti zamjene čija je razina utvrđena sukladno stavku 2. niže, a koje postoje kada dođe do poteškoća u opskrbi.

2. Svake godine, i u slučaju poteškoća u opskrbi, skupina predviđena Direktivom 73/238/EEZ, na temelju statističkih podataka koje države članice dostave Komisiji u skladu s člankom 10., ispituje u državama članicama mogućnosti zamjene naftnih derivata definiranih kao oni koji zadovoljavaju prvenstveno potrebe za loživim uljem u svrhu proizvodnje električne energije, ali također uzimajući u obzir sve mogućnosti zamjene loživog ulja u industriji, uključujući individualne proizvođače. Nakon takvog ispitivanja Komisija prima na znanje tako utvrđene mogućnosti zamjene.

Članak 3.

1. Kada Komisija sukladno članku 1. stavku 1. Odluke 77/706/EEZ utvrđuje kao cilj smanjenje potrošnje naftnih derivata do visine od 10 % normalne potrošnje, ona posebno uzima u obzir sljedeće:

- cjelokupno stanje opskrbe naftnim derivatima,
- stanje opskrbe u svakoj državi članici,
- mjere za smanjenje potrošnje koje su poduzele države članice,
- međunarodne obveze koje su preuzele države članice.

2. Kada Komisija sukladno članku 1. stavku 2. točki (a) Odluke 77/706/EEZ predlaže Vijeću različite ciljeve u pogledu smanjenja potrošnje za nezamjenjive naftne derivate i za zamjenjive naftne derivate, ona uzima u obzir čimbenike navedene u stavku 1., a posebno ograničenja koja svakoj državi članici nameću stvarne mogućnosti zamjene u proizvodnji električne energije i, prema potrebi, u drugim sektorima industrije, uključujući individualne proizvođače, kako je utvrđeno u skladu s člankom 2.

3. Kada Komisija sukladno članku 1. stavku 2. točki (b) Odluke 77/706/EEZ predlaže Vijeću da cilj u pogledu smanjenja

potrošnje prelazi 10 % i da se proširi na ostale oblike energije, ona posebno uzima u obzir čimbenike navedene u stavku 1., a pored toga i sljedeće:

- cjelokupno stanje opskrbe energijom,
- očekivano trajanje poteškoća u opskrbi sirovom naftom i naftnim derivatima,
- opseg u kojem su se već crpile obvezne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata kojima raspolažu države članice.

Članak 4.

Kada se primjenjuje članak 1. Odluke 77/706/EEZ, država članica može, umjesto ograničavanja potrošnje, crpiti onaj dio svojih zaliha sirove nafte i/ili naftnih derivata koji prelazi njezine obveze na temelju Direktiva 68/414/EEZ i 72/425/EEZ.

Članak 5.

1. Uštedene količine koje se trebaju raspodijeliti među državama članicama sukladno članku 1. stavku 3. Odluke 77/706/EEZ izračunavaju se primjenom različitih stopa smanjenja potrošnje naftnih derivata za svaku državu članicu u skladu s člankom 1. stavkom 2. navedene Odluke.

2. Od države članice čija stopa smanjenja potrošnje premašuje prosjek Zajednice zahtijeva se da preraspodijeli količinu jednaku razlici između razine potrošnje koju je mogla održavati da se primjenjivala jedinstvena stopa smanjenja za Zajednicu u cjelini i svoje potrošnje smanjene u skladu s člankom 1. stavkom 2. Odluke 77/706/EEZ.

3. Država članica čija je stopa smanjenja potrošnje ispod prosjeka Zajednice ima pravo na preraspodjelu količine jednake razlici između svoje potrošnje smanjene u skladu s člankom 1. stavkom 2. Odluke 77/706/EEZ i razine potrošnje koju je mogla održavati da se primjenjivala jedinstvena stopa smanjenja za Zajednicu u cjelini.

Članak 6.

1. Sve dodatne troškove do kojih može doći zbog raspodjele uštedenih količina među državama članicama sukladno članku 1. stavku 3. Odluke 77/706/EEZ snose strane koje

imaju koristi od takve raspodjele. Procjena tih dodatnih troškova u nadležnosti je uključenih strana.

2. U slučaju neslaganja u pogledu tih dodatnih troškova, Komisija može na zahtjev države članice dati preporuke ili mišljenja dotičnim državama članicama.

Članak 7.

1. Komisija se može savjetovati s poduzećima koja Zajednicu opskrbljuju sirovom naftom i naftnim derivatima kako bi dobila opće informacije, a prema potrebi i odgovarajuću tehničku pomoć, posebno u pogledu provedbe članka 1. stavka 3. Odluke 77/706/EEZ pod uvjetima predviđenima u članku 4. Odluke 78/890/EEZ.

2. Komisija obavješćuje države članice o njihovim pravima ili obvezama u vezi s raspodjelom na temelju članka 1. stavka 3. Odluke 77/706/EEZ, a države članice poduzimaju odgovarajuće radnje.

Članak 8.

Podaci o potrošnji energije raščlanjeni prema glavnim proizvodima i sektorima potrošnje dobivaju se iz odgovora koje države članice šalju Komisiji u skladu s Uredbom (EEZ) br. 1729/76.

Članak 9.

1. Podaci o normalnoj potrošnji sirove nafte i naftnih derivata dobivaju se iz odgovora koje države članice šalju Komisiji u skladu s člankom 5. Odluke 78/890/EEZ.

2. Kada se pojave poteškoće u opskrbi sirovom naftom i naftnim derivatima, Komisija može zatražiti da se takvi podaci dostave u obliku procjena u skladu s postupkom koji ona određuje na osnovi modela navedenih u Prilogu.

3. Kako bi dobila bolji uvid u stanje opskrbe, posebno u pogledu primjene članka 1. stavka 3. Odluke 77/706/EEZ, Komisija može, nakon savjetovanja sa skupinom predviđenom Direktivom 73/238/EEZ, pozvati države članice da dostave podatke predviđene u stavcima 1. i 2., raščlanjene po poduzećima.

Članak 10.

1. Sukladno članku 2., države članice do 31. prosinca svake godine Komisiji dostavljaju, na temelju zajedničkog modela

koji je Komisija utvrdila, podatke potrebne za utvrđivanje mogućnosti zamjene koji postoje na dan 1. listopada te godine.

2. Kada se primjenjuje članak 1. Odluke 77/706/EEZ, države članice odmah dostavljaju Komisiji podatke potrebne za utvrđivanje stvarnih mogućnosti zamjene koji postoje na taj dan.

Članak 11.

Kada se primjenjuje članak 1. Odluke Vijeća 77/706/EEZ, države članice obavješćuju Komisiju o svim mjerama poduzetima s ciljem smanjenja potrošnje naftnih derivata čim se one usvoje.

Članak 12.

Po primitku podataka prikupljenih u skladu s člancima 9., 10. i 11., Komisija dostavlja njihov sažetak skupini predviđenoj člankom 3. Direktive 73/238/EEZ.

Članak 13.

Podaci dostavljeni u skladu s ovom Odlukom povjerljivi su. Ovom se odredbom ne sprečava širenje općih informacija ili

sažetaka koji ne sadrže pojedinosti koje se tiču pojedinih poduzeća.

Članak 14.

Na zahtjev države članice te nakon savjetovanja sa skupinom predviđenom člankom 3. Direktive 73/238/EEZ, Komisija ispituje probleme koji mogu nastati iz provedbe ove Odluke, radi uvođenja potrebnih izmjena teksta na temelju prijašnjeg iskustva ili u svjetlu svih značajnih promjena u strukturi opskrbe energijom, posebno elektrana u jednoj ili više država članica.

Članak 15.

Ova je Odluka upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 15. lipnja 1979.

Za Komisiju

Guido BRUNNER

Član Komisije

PRILOG

MJESEČNI UPITNIK O STANJU OPSKRBE NAFTOM U ZAJEDNICI

I. NAPOMENE S OBJAŠNENJIMA

A. Jedinice i faktori konverzije

(a) Jedinice

Svi podaci trebaju se iskazati u tisućama tona zaokruženo na više ili na niže na najbližu tisuću tona.

(b) Naftni derivati i „ekvivalent sirove nafte”

Svi naftni derivati trebaju se pretvoriti u njihov ekvivalent sirove nafte množenjem količina iskazanih u tonama s faktorom konverzije 1,065.

(c) Pretvaranje barela u tone

Da se dobiju tone, broj barela treba se podijeliti s faktorom konverzije koji odgovara stvarnoj gustoći. Ako se konverzija temelji na barelima po danu, dobivene se jedinice množe s brojem dana u dotičnom mjesecu.

(d) Pretvaranje kubičnih metara (kilolitara) u tone

Kod pretvaranja kubičnih metara u tone koriste se faktori konverzije koji odgovaraju stvarnim gustoćama.

B. Geografske napomene

- proizvodnja Farskih otoka treba biti uvrštena u proizvodnju Danske,
- proizvodnja Surinama i Nizozemskih Antila ne uvrštava se u proizvodnju Nizozemske,
- proizvodnja Kanarskih otoka treba biti uvrštena u proizvodnju Španjolske,
- proizvodnja karipskih rafinerija u Tablici III. obuhvaća uvoz iz Nizozemskih Antila, Bahama te Trinidada i Tobaga.

II. DEFINICIJE I NAPOMENE S OBJAŠNENJIMA U VEZI S RAZNIM TABLICAMA

1. Nacionalna proizvodnja sirove nafte i kondenzata prirodnog plina (Tablica I.)

Daju se količine sirove nafte i kondenzata prirodnog plina (tj. sve tekućine izdvojene iz plina u postrojenjima za obradu prirodnog plina ⁽¹⁾) proizvedene na državnom području, uključujući epikontinentalni pojas (*off-shore*). Te količine trebaju uključivati kondenzate dobivene iz plinovitih ugljikovodika.

2. Uvoz i izvoz sirove nafte, kondenzata prirodnog plina i poluproizvoda (porijeklom iz/izvezenih u zemlje Zajednice i treće zemlje) (tablice I., II. i IV.)

Uvoz i izvoz smatra se izvršenim na dan kada su količine fizički stigle, bez obzira na to je li pošiljka ocarinjena ili ne. Međutim, nisu obuhvaćene količine u provozu kroz pomorski terminal ili koje prelaze državno područje na bilo koji način (npr. naftovodima) (to se također odnosi na uvoz i izvoz naftnih derivata). S druge pak strane, uvoz mora obuhvaćati naftu uvezenu u slobodne carinske zone radi obrade i ponovnog izvoza. Ponovni izvoz nafte uvezene radi prerade unutar slobodnih carinskih zona mora se uključiti u podatke o izvozu.

„Poluproizvod” treba razumjeti kao svaki proizvod ili kombinaciju proizvoda osim miješanja, dobivenih iz sirove nafte i namijenjenih daljnjoj preradi. Prenosi se u jedan ili više sastavnih dijelova i/ili gotovih proizvoda.

3. Uvoz/izvoz naftnih derivata (porijeklom iz/za izvoz u zemlje Zajednice i treće zemlje) (tablice I., III. i V.)

— Vidi točku 2.

— Dotični naftni derivati su:

ukapljeni naftni plin (LPG), naftni destilati, motorni benzin, goriva za mlazne motore, kerozin, plinsko ulje/ dizelsko gorivo, ostatno loživno ulje, maziva i bitumen ⁽²⁾.

Pomorska pogonska goriva ne prikazuju se u Tablici I. točki 5., već se navode zasebno pod točkom 9.

4. Razine zaliha (Tablica I.)

Razina zaliha znači svu naftu uskladištenu unutar granica zemlje prijaviteljice, uz iznimku nafte u naftovodima, nafte koju drže trgovci za maloprodaju i koja se drži na benzinskim crpkama, zaliha koje drže krajnji potrošači i koje ne podliježu upravnom nadzoru te zaliha koje se drže za vojnu potrošnju.

5. Promjene u zalihama (Tablica I.)

Te promjene odgovaraju razlici između razine zaliha na početku i na kraju razdoblja.

Promjena u zalihama za mjesec prije prethodnog (Tablica I.) jest razlika između konačnih podataka (mjesec prije prethodnog) sadašnje objave i konačnih podataka (mjesec prije prethodnog) prethodne objave.

⁽¹⁾ Uključujući etan.

⁽²⁾ Definicije pogledati u dodatku Tromjesečnom biltenu o energetskej statistici, 3/1976, koji objavljuje Statistički ured Europskih zajednica.

MJESEČNI UPITNIK O STANJU OPSKRBE NAFTOM U ZAJEDNICI

TABLICA I.

POTROŠNJA SIROVE NAFFE ⁽¹⁾ I EKVIVALENTA ⁽²⁾

Zemlja:

Tekući mjesec:

(1 000 tona)

	Mjesec prije prethodnog (M - 2)	Prethodni mjesec (M - 1)	Tekući mjesec (M)	Idući mjesec (M + 1)	Mjesec nakon idućeg (M + 2)
	Ostvareno	Provizorno	Procijenjeno	Planirano	Planirano
1. Domaća proizvodnja ⁽¹⁾					
2. Uvoz sirove nafte ⁽¹⁾					
3. Uvoz naftnih derivata ⁽²⁾					
4. Izvoz sirove nafte ⁽¹⁾					
5. Izvoz naftnih derivata ⁽²⁾					
6. Razine zaliha od kojih ⁽³⁾ : (a) sirove nafte ⁽¹⁾ (b) naftnih derivata ⁽²⁾					
7. Promjene u zalihama ⁽⁴⁾ od kojih: (a) sirove nafte ⁽¹⁾ (b) naftnih derivata ⁽²⁾					
8. Ukupno ⁽⁵⁾					
9. Pogonska goriva ⁽⁶⁾ ⁽²⁾					

⁽¹⁾ Uključujući kondenzate prirodnog plina i poluproizvode.⁽²⁾ Naftni derivati pretvaraju se u ekvivalent sirove nafte pomoću faktora 1,065.⁽³⁾ Kraj mjeseca.⁽⁴⁾ Razlika između razine zaliha na kraju mjeseca i razine na kraju prethodnog mjeseca.⁽⁵⁾ $8 = 1 + 2 + 3 - 4 - 5 - 7$ ⁽⁶⁾ Pomorska pogonska goriva.

TABLICA II.

UVOZ SIROVE NAFTE (1)

Zemlja:

Tekući mjesec:

(1 000 tona)

Zemlja porijekla	Mjesec prije prethodnog (M - 2)	Prethodni mjesec (M - 1)	Tekući mjesec (M)	Idući mjesec (M + 1)	Mjesec nakon idućeg (M + 2)
	Ostvareno	Provizorno	Procijenjeno	Planirano	Planirano
Abu Dhabi					
Alžir					
Ekvador					
Indonezija					
Iran					
Irak					
Kuvajt					
Libija					
Nigerija					
Katar					
Saudijska Arabija					
Ujedinjeni Arapski Emirati (2)					
Venezuela					
Norveška					
Ujedinjena Kraljevina					
SSSR					
Ostale zemlje Istočne Europe					
Kina					
Ostale zemlje					
Ukupan uvoz					

(1) Uključujući kondenzate prirodnog plina i poluproizvode.

(2) Isključujući Abu Dhabi.

TABLICA III.

UVOZ NAFTNIH DERIVATA (1)

Zemlja:

Tekući mjesec:

(1 000 tona (1))

Zemlja porijekla	Mjesec prije prethodnog (M - 2)	Prethodni mjesec (M - 1)	Tekući mjesec (M)	Idući mjesec (M + 1)	Mjesec nakon idućeg (M + 2)
	Ostvareno	Provizorno	Procijenjeno	Planirano	Planirano
Belgija					
Danska					
Njemačka					
Francuska					
Irska					
Italija					
Luksemburg					
Nizozemska					
Ujedinjena Kraljevina					
Grčka					
Španjolska					
Portugal					
Norveška					
Švedska					
SAD					
Bahrein					
Indonezija					
Iran					
Kuvajt					
Saudijska Arabija					
Venezuela					
SSSR					
Ostale zemlje Istočne Europe					
Ostale zemlje					
Ukupan uvoz					

(1) Naftni derivati pretvaraju se u sirovu naftu množenjem količina u tonama s 1,065.

TABLICA IV.

IZVOZ SIROVE NAFTE ⁽¹⁾

Zemlja:

Tekući mjesec:

(1 000 tona)

Zemlja odredišta	Mjesec prije prethodnog (M - 2)	Prethodni mjesec (M - 1)	Tekući mjesec (M)	Idući mjesec (M + 1)	Mjesec nakon idućeg (M + 2)
	Ostvareno	Provizorno	Procijenjeno	Planirano	Planirano
Belgija					
Danska					
Njemačka					
Francuska					
Irska					
Italija					
Luksemburg					
Nizozemska					
Ujedinjena Kraljevina					
Grčka					
Španjolska					
Portugal					
Austrija					
Švedska					
Švicarska					
SAD					
Ostale zemlje					
Ukupan izvoz					

⁽¹⁾ Uključujući kondenzate prirodnog plina i poluproizvode.

TABLICA V.

IZVOZ NAFTNIH DERIVATA ⁽¹⁾

Zemlja:

Tekući mjesec:

(1 000 tona ⁽¹⁾)

Zemlja odredišta	Mjesec prije prethodnog (M - 2)	Prethodni mjesec (M - 1)	Tekući mjesec (M)	Idući mjesec (M + 1)	Mjesec nakon idućeg (M + 2)
	Ostvareno	Provizorno	Procijenjeno	Planirano	Planirano
Belgija					
Danska					
Njemačka					
Francuska					
Irska					
Italija					
Luksemburg					
Nizozemska					
Ujedinjena Kraljevina					
Grčka					
Španjolska					
Portugal					
Austrija					
Norveška					
Švedska					
Švicarska					
Turska					
SAD					
Ostale zemlje					
Ukupan izvoz ⁽²⁾					

⁽¹⁾ Naftni derivati pretvaraju se u sirovu naftu množenjem količina u tonama s 1,065.⁽²⁾ Isključujući pomorska pogonska goriva.

21994A1231(51)

31.12.1994.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 380/3

ZAVRŠNI AKT KONFERENCIJE O EUROPSKOJ ENERGETSKOJ POVELJI

I. Završna plenarna sjednica Konferencije o Europskoj energetskej povelji održana je u Lisabonu od 16. do 17. prosinca 1994. Predstavnici Republike Albanije, Republike Armenije, Australije, Republike Austrije, Azerbajdžanske Republike, Kraljevine Belgije, Republike Bjelarus, Republike Bugarske, Kanade, Republike Hrvatske, Republike Cipra, Češke Republike, Kraljevine Danske, Republike Estonije, Europskih zajednica, Republike Finske, Francuske Republike, Republike Gruzije, Savezne Republike Njemačke, Helenske Republike, Republike Mađarske, Republike Islanda, Irske, Talijanske Republike, Japana, Republike Kazakstana, Kirgiske Republike, Republike Latvije, Kneževine Lihtenštajna, Republike Litve, Velikog Vojvodstva Luksemburga, Republike Malte, Republike Moldove, Kraljevine Nizozemske, Kraljevine Norveške, Republike Poljske, Portugalske Republike, Rumunjske, Ruske Federacije, Slovačke Republike, Republike Slovenije, Kraljevine Španjolske, Kraljevine Švedske, Švicarske Konfederacije, Republike Tadžikistana, Republike Turske, Turkmenistana, Ukrajine, Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, Sjedinjenih Američkih Država i Republike Uzbekistana (dalje u tekstu „predstavnici”) sudjelovali su na Konferenciji, kao i pozvani promatrači iz određenih zemalja i međunarodnih organizacija.

OSNOVE

II. Na sastanku Europskog vijeća u Dublinu u lipnju 1990. predsjednik Vlade Nizozemske izrazio je mišljenje da se gospodarski oporavak u istočnoj Europi i tadašnjem Savezu Sovjetskih Socijalističkih Republika može postići i ubrzati putem suradnje u području energetike. Ovaj je prijedlog Vijeće pozdravilo i pozvalo Komisiju Europskih zajednica da razmotri najbolje načine ostvarivanja takve suradnje. U veljači 1991. Komisija je predložila koncept Europske energetske povelje.

Nakon rasprave Vijeća Europskih zajednica o prijedlogu Komisije, Europske su zajednice pozvale ostale zemlje zapadne i istočne Europe, Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i neeuropske članice Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj da sudjeluju na konferenciji u Bruxellesu u srpnju 1991. kako bi započele pregovore o Europskoj energetskej povelji. Određeni broj drugih zemalja i međunarodnih organizacija pozvan je da sudjeluje na Konferenciji o Europskoj energetskej povelji u svojstvu promatrača.

Pregovori o Europskoj energetskej povelji završeni su 1991. i Povelja je usvojena potpisivanjem Zaključnog dokumenta

na konferenciji održanoj u Haagu od 16. do 17. prosinca 1991. Potpisnice Povelje, tadašnje ili naknadne, nalaze se na popisu u odjeljku I., osim promatrača.

Potpisnice Europske energetske povelje obvezale su se:

— slijediti ciljeve i načela Povelje i što je prije moguće ostvarivati i proširivati svoju suradnju pregovarajući u dobroj vjeri o Temeljnomo sporazumu i o protokolima.

Sukladno s tim, Konferencija o Europskoj energetskej povelji započela je pregovore o Temeljnomo sporazumu, kasnije preimenovanom u Ugovor o Energetskej povelji, koji je sastavljen s ciljem promicanja industrijske suradnje između istoka i zapada, osiguranjem pravnih zaštitnih mjera u područjima poput ulaganja, tranzita i trgovine. Konferencija je također započela pregovore o protokolima u području energetske učinkovitosti, nuklearne sigurnosti i ugljikovodika, iako su u posljednjem slučaju pregovori kasnije suspendirani do dovršetka Ugovora o Energetskej povelji.

Pregovori o Ugovoru o Energetskej povelji i Protokolu uz Energetske povelju o energetskej učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima uspješno su završeni 1994. godine.

UGOVOR O ENERGETSKOJ POVELJI

III. Kao rezultat svojih razmatranja Konferencija o Europskoj energetskej povelji usvojila je tekst Ugovora o Energetskej povelji (dalje u tekstu „Ugovor”) naveden u Prilogu 1., kao i

pripadajuće odluke navedene u Prilogu 2. te je dogovoreno da će Ugovor biti otvoren za potpisivanje u Lisabonu od 17. prosinca 1994. do 16. lipnja 1995.

OBJAŠNENJA

IV. Potpisivanjem Završnog akta predstavnici su se suglasili o donošenju sljedećih objašnjenja s obzirom na Ugovor:

1. S obzirom na Ugovor kao cjelinu

(a) Predstavnici naglašavaju da su odredbe Ugovora usuglašene imajući na umu specifičnu prirodu Ugovora čiji je cilj uspostava pravnog okvira za promicanje dugotrajne suradnje u određenom području te se zbog toga ne mogu tumačiti kao presedan u kontekstu ostalih međunarodnih pregovora.

(b) Odredbe Ugovora:

i. ne obvezuju niti jednu ugovornu stranku na uvođenje obveznog pristupa treće strane;

ii. ne sprečavaju primjenu sustava cijena koji, u okviru pojedinih kategorija potrošača, primjenjuju jednake cijene za kupce na različitim lokacijama.

(c) Odstupanja od tretmana najpovlaštenije nacije ne obuhvaća mjere koje se, umjesto da se primjenjuju općenito, posebno odnose na pojedinog ulagača ili skupinu ulagača.

2. S obzirom na članak 1. točku 5.

(a) Razumije se da Ugovor ne dodjeljuje nikakva prava bavljenja drugim gospodarskim djelatnostima, osim gospodarskim djelatnostima u energetske sektoru.

(b) Sljedeće su djelatnosti primjeri gospodarske djelatnosti u energetske sektoru:

i. traženje, istraživanje i vađenje npr. nafte, plina, ugljena i uranija;

ii. izgradnja i korištenje postrojenja za proizvodnju energije, uključujući postrojenja koja koriste snagu vjetra i druge obnovljive izvore energije;

iii. kopneni prijevoz, distribucija, skladištenje i opskrba energetskim materijalima i proizvodima, npr. prijenosnim i distribucijskim mrežama i cjevovodima ili namjenskim željezničkim prugama te izgradnja postrojenja u tu svrhu, uključujući polaganje cjevovoda za naftu, plin i žitki ugljen;

iv. uklanjanje i odlaganje otpada iz energetskih postrojenja kao što su elektrane, uključujući radioaktivni otpad iz nuklearnih elektrana;

v. zatvaranje energetskih postrojenja, uključujući naftne bušaće garniture, naftne rafinerije i elektrane;

vi. stavljanje na tržište, prodaja i trgovina energetskim materijalima i proizvodima, npr. maloprodaja benzina; i

vii. djelatnosti istraživanja, savjetovanja, planiranja, upravljanja i projektiranja povezane s gore spomenutim djelatnostima, uključujući one kojima je cilj poboljšanje energetske učinkovitosti.

3. S obzirom na članak 1. točku 6.

S ciljem postizanja veće jasnoće o tome nadzire li, neposredno ili posredno, ulagač neke ugovorne stranke ulaganje koje je izvršeno na području neke druge ugovorne stranke, nadzor nad ulaganjem znači stvarni nadzor utvrđen nakon provjere stvarnih okolnosti u svakoj situaciji. U svakoj takvoj provjeri trebalo bi razmotriti sve bitne čimbenike, uključujući:

(a) financijske interese ulagača, uključujući njegovo vlasničko pravo, u ulaganju;

(b) sposobnost ulagača da bitno utječe na upravljanje i aktivnosti ulaganja; i

(c) sposobnost ulagača da bitno utječe na odabir članova upravnog odbora ili bilo kojeg drugog tijela upravljanja.

U slučaju sumnje nadzire li pojedini ulagač, neposredno ili posredno, neko ulaganje, ulagač koji se poziva na takav nadzor mora dokazati da takav nadzor postoji.

4. S obzirom na članak 1. točku 8.

U skladu s australskom politikom stranih ulaganja, svako se pokretanje novih projekata u rudarskoj djelatnosti ili djelatnosti prerade novih sirovina u Australiji, s ulaganjem stranog kapitala u ukupnom iznosu od 10 milijuna australskih dolara ili višim, smatra novim ulaganjem čak i ako taj ulagač već obavlja sličan posao u Australiji.

5. S obzirom na članak 1. točku 12.

Predstavnici prepoznaju potrebu za odgovarajućom i učinkovitom zaštitom prava intelektualnog vlasništva u skladu s najvišim međunarodno prihvaćenim standardima.

6. S obzirom na članak 5. stavak 1.

Dogovor predstavnika o članku 5. nije zamišljen da uključuje stav o tome jesu li ili u kojem su opsegu odredbe „Sporazuma o mjerama ulaganja u vezi s trgovinom”, priloženog Završnom aktu Urugvajске runde multilateralnih pregovora o trgovini, sadržane u člancima III. i IX. Općeg sporazuma o carinama i trgovini (GATT).

7. S obzirom na članak 6.

(a) Svaka je ugovorna stranka u skladu sa svojim propisima dužna definirati jednostrano i usklađeno ponašanje suprotno tržišnom natjecanju iz članka 6. stavka 2. koje može uključivati iskorištavajuće zlouporabe.

(b) „Provedba” i „provodi” obuhvaća mjere koje sukladno s propisima o tržišnom natjecanju ugovorne stranke uključuju istragu, sudski postupak ili upravne mjere, kao i svaku odluku ili novi propis kojim se dodjeljuje ili produljuje ovlaštenje.

8. S obzirom na članak 7. stavak 4.

Mjerodavno zakonodavstvo uključuje odredbe o zaštiti okoliša, korištenju zemljišta, sigurnosti ili tehničkim normama.

9. S obzirom na članke 9. i 10. te dio V.

Budući da programi ugovorne stranke koji predviđaju javne zajmove, subvencije, jamstva ili osiguranja za olakšavanje trgovine ili ulaganja u inozemstvu nisu

povezani s ulaganjima ili s povezanim aktivnostima ulagača iz drugih ugovornih stranaka na njezinu području, takvi programi mogu biti podložni ograničenjima u pogledu sudjelovanja u njima.

10. S obzirom na članak 10. stavak 4.

Dodatnim ugovorom poblize će se odrediti uvjeti za primjenu postupanja opisanog u članku 10. stavku 3. Takvi će uvjeti uključivati, među ostalim, odredbe koje se odnose na prodaju ili drugo ustupanje državne imovine (privatizacija) i na dokidanje monopolâ (demonopolizacija).

11. S obzirom na članak 10. stavak 4. i članak 29. stavak 6.

Ugovorne stranke mogu uzeti u obzir svaku povezanost između odredaba članka 10. stavka 4. i članka 29. stavka 6.

12. S obzirom na članak 14. stavak 5.

Od ugovorne stranke, koja sklapa sporazum iz članka 14. stavka 5., očekuje se da osigura da uvjeti takvog sporazuma ne budu u suprotnosti s obvezama te ugovorne stranke na temelju Statuta Međunarodnog monetarnog fonda.

13. S obzirom na članak 19. stavak 1. točku (i)

Svaka ugovorna stranka odlučuje do koje mjere procjena i nadzor nad utjecajem na okoliš trebaju biti podložni pravnim zahtjevima, koja su tijela nadležna za donošenje odluka u vezi s takvim zahtjevima i koji se postupci u takvim slučajevima primjenjuju.

14. S obzirom na članke 22. i 23.

U pogledu trgovine energetskim materijalima i proizvodima koje uređuje članak 29., taj članak sadrži odgovarajuće odredbe za pitanja obuhvaćena člancima 22. i 23.

15. S obzirom na članak 24.

Iznimke sadržane u GATT-u i povezanim aktima primjenjuju se između određenih ugovornih stranaka koje su stranke GATT-a, kako je priznato člankom 4.

U pogledu trgovine energetskim materijalima i proizvodima koje uređuje članak 29., taj članak sadrži odgovarajuće odredbe za pitanja obuhvaćena člankom 24.

16. S obzirom na članak 26. stavak 2. točku (a)

Članak 26. stavak 2. točka (a) ne može se tumačiti tako da od ugovorne stranke zahtijeva prenošenje dijela III. Ugovora u njezino zakonodavstvo.

17. S obzirom na članke 26. i 27.

Upućivanje na ugovorne obveze u prethodnoj rečenici članka 10. stavka 1. ne uključuje odluke koje su donijele međunarodne organizacije, čak i ako su pravno obvezujuće, niti ugovore koji su stupili na snagu prije 1. siječnja 1970.

18. S obzirom na članak 29. stavak 2. točku (a)

(a) Kada odredba GATT-a 1947. ili povezanog instrumenta iz tog stavka predviđa zajedničko djelovanje stranaka GATT-a, od Konferencije o Povelji očekuje se da poduzme takvo djelovanje.

(b) Formulacija „koje su se primjenjivale 1. ožujka 1994. i koje su stranke GATT-a 1947. međusobno provodile u pogledu energetskih materijala i proizvoda” nije zamišljena za slučajeve u kojima se stranka GATT-a poziva na članak XXXV. GATT-a i na taj način odlučuje ne primjenjivati GATT u odnosu na neku drugu stranku GATT-a, ali usprkos tome *de facto* jednostrano primjenjuje pojedine odredbe GATT-a u odnosu na tu drugu stranku GATT-a.

19. S obzirom na članak 33.

Privremena Konferencija o Povelji treba što je moguće prije odlučiti kako na najučinkovitiji način ostvariti cilj iz glave III. Europske energetske povelje, to jest pregovarati o protokolima u područjima suradnje poput onih navedenih u glavi III. Povelje.

20. S obzirom na članak 34.

(a) Privremeni glavni tajnik trebao bi bez odgode stupiti u kontakt s drugim međunarodnim tijelima kako bi utvrdio uvjete pod kojima bi ona bila

sprema preuzeti zadatke koji proizlaze iz Ugovora i Povelje. Privremeni glavni tajnik može o tome izvjestiti privremenu Konferenciju o Povelji na sastanku koji se, na temelju članka 45. stavka 4., treba održati najkasnije 180 dana od dana otvaranja Ugovora za potpisivanje.

(b) Konferencija o Povelji treba donijeti godišnji proračun prije početka financijske godine.

21. S obzirom na članak 34. stavak 3. točku (m)

Tehničke izmjene priloga mogu, na primjer, uključivati brisanje s popisa država nepotpisnica ili potpisnica koje su očitovale svoju namjeru da neće izvršiti ratifikaciju, ili dopune priloga N i VC. Očekuje se da Tajništvo prema potrebi predloži takve izmjene Konferenciji o Povelji.

22. S obzirom na Prilog TFU stavak 1.

(a) Ako neke od stranaka sporazuma iz stavka 1. nisu potpisale ili pristupile Ugovoru u vremenu predviđenom za notifikaciju, one stranke sporazuma koje su potpisale ili pristupile Ugovoru mogu izvršiti notifikaciju u njihovo ime.

(b) Potreba za notifikacijom sporazuma isključivo komercijalne naravi općenito nije predviđena jer takvi sporazumi ne bi trebali dovesti u pitanje postupanje u skladu s člankom 29. stavkom 2. točkom (a), čak i onda kada ih sklapaju državna tijela. Konferencija o Povelji mogla bi, međutim, za potrebe Priloga TFU razjasniti za koje je vrste sporazuma iz članka 29. stavka 2. točke (b) potrebna notifikacija na temelju Priloga, a za koje ne.

IZJAVE

V. Predstavnici su izjavili da se članak 18. stavak 2. ne tumači tako da omogućuje izbjegavanje primjene ostalih odredaba Ugovora.

VI. Predstavnici su također primili na znanje sljedeće izjave koje su dane u odnosu na Ugovor:

1. S obzirom na članak 1. točku 6.

Ruska Federacija želi da se ponovo razmotri, u okviru pregovora u vezi s dodatnim ugovorom iz članka 10. stavka 4., pitanje važnosti nacionalnog zakonodavstva u pogledu pitanja nadzora, kako je izraženo u objašnjenju uz članak 1. točku 6.

2. S obzirom na članak 5. i članak 10. stavak 11.

Australija primjećuje da odredbe članka 5. i članka 10. stavka 11. ne umanjuju njezina prava i obveze prema GATT-u, uključujući one koji se razrađeni u Sporazumu o mjerama ulaganja u vezi s trgovinom Urugvajске runde, a posebno u pogledu popisa iznimaka iz članka 5. stavka 3., koji smatra nepotpunim.

Australija nadalje primjećuje kako ne bi bilo primjereno da tijela za rješavanje sporova osnovana na temelju Ugovora daju tumačenja članaka III. i XI. GATT-a, u okviru sporova između stranaka GATT-a ili između ulagača neke stranke GATT-a i druge stranke GATT-a. Australija smatra da je, u pogledu primjene članka 10. stavka 11. između nekog ulagača i stranke GATT-a, jedino pitanje koje se može razmatrati u okviru članka 26. pitanje arbitražnih odluka u slučaju da panel GATT-a ili tijelo WTO-a za rješavanje sporova najprije utvrdi da mjera ulaganja u vezi s trgovinom koju provodi ugovorna stranka nije u skladu s njezinim obvezama na temelju GATT-a ili Sporazuma o mjerama ulaganja u vezi s trgovinom.

3. S obzirom na članak 7.

Europske zajednice i njihove države članice, kao i Austrija, Norveška, Švedska i Finska, izjavljuju da odredbe članka 7. podliježu konvencionalnim pravilima međunarodnog prava o nadležnosti nad podmorskim kablovima i cjevovodima ili, ako takva pravila ne postoje, općem međunarodnom pravu.

One nadalje izjavljuju da članak 7. nije namijenjen tome da utječe na tumačenje postojećeg međunarodnog prava

u pogledu nadležnosti nad podmorskim kablovima i cjevovodima te se ne može smatrati da ima takav utjecaj.

4. S obzirom na članak 10.

Kanada i Sjedinjene Američke Države, svaka za sebe, potvrđuju da će primjenjivati odredbe članka 10. u skladu sa sljedećim razmatranjima.

Za potrebe procjene postupanja koje se mora odobriti ulagačima drugih ugovornih stranke i njihovim ulaganjima, okolnosti će se morati razmatrati za svaki slučaj posebno. Usporedba između postupanja odobrenog ulagačima jedne ugovorne stranke ili njihovim ulaganjima i ulaganjima ili ulagačima druge ugovorne stranke, valjana je samo ako je učinjena između ulagača i ulaganja u sličnim okolnostima. Prilikom utvrđivanja je li različito postupanje prema ulagačima ili ulaganjima u skladu s člankom 10., potrebno je uzeti u obzir dva temeljna čimbenika.

Prvi su čimbenik ciljevi politike ugovornih stranaka u različitim područjima, u mjeri u kojoj su u skladu s načelima nediskriminacije navedenima u članku 10. Legitimnim političkim ciljevima može se opravdati različito postupanje prema stranim ulagačima ili njihovim ulaganjima, kako bi se izrazila različitost bitnih okolnosti između tih ulagača i ulaganja i domaćih ulagača i ulaganja. Primjerice, cilj osiguravanja cjelovitosti financijskog sustava zemlje opravdavao bi razborite, razumne mjere prema stranim ulagačima ili ulaganjima, kada bi takve mjere bile nepotrebne za osiguravanje postizanja istih ciljeva kod domaćih ulagača ili ulaganja. Takvi strani ulagači ili njihova ulaganja tako se ne bi nalazili u „sličnim okolnostima” kao domaći ulagači ili njihova ulaganja. Ako bi stoga takva mjera i predviđala različito postupanje, ona ne bila protivna članku 10.

Drugi je čimbenik opseg u kojem je mjera motivirana činjenicom da je dotični ulagač ili ulaganje u stranom vlasništvu ili je pod stranim nadzorom. Mjera posebno usmjerena prema ulagačima jer su stranci, bez dostatne protuteže u razlozima politike u skladu s prethodnim odlomkom, bila bi protivna načelima članka 10. Strani ulagač ili njegovo ulaganje nalazili bi se u „sličnim okolnostima” kao domaći ulagači i njihova ulaganja te bi mjera bila protivna članku 10.

5. S obzirom na članak 25.

Europske zajednice i njihove države članice podsjećaju da, u skladu s člankom 58. Ugovora o osnivanju Europske zajednice:

- (a) trgovačka društva osnovana sukladno pravu neke države članice, a čije se registrirano sjedište, središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja nalazi unutar Zajednice, tretiraju se, u vezi s pravom poslovnog nastana na temelju dijela trećeg, glave III., poglavlja 2. Ugovora o osnivanju Europske zajednice, na isti način kao i fizičke osobe koje su državljani država članica; trgovačka društva koja imaju samo registrirano sjedište unutar Zajednice moraju, u tu svrhu, imati učinkovitu i stalnu vezu s gospodarstvom jedne od država članica;
- (b) „trgovačka društva” znači trgovačka društva koja su osnovana na temelju pravila građanskog ili trgovačkog prava, uključujući i zadruge te ostale pravne osobe uređene javnim ili privatnim pravom, osim onih koje su neprofitne.

Europske zajednice i njihove države članice podsjećaju nadalje na sljedeće:

pravo Zajednice predviđa mogućnost proširenja gore opisanog postupanja na podružnice i predstavništva trgovačkih društava koja nemaju poslovni nastan u jednoj od država članica; primjena članka 25. Ugovora o Energetskoj povelji dopušta samo ona odstupanja koja su potrebna za očuvanje povlaštenog tretmana koji je rezultat šireg procesa gospodarske integracije proizašlog iz Ugovorâ o osnivanju Europskih zajednica.

6. S obzirom na članak 40.

Danska podsjeća da se Europska energetska povelja ne primjenjuje na Grenland i Farske otoke sve dok se obavijest u tom smislu ne zaprimi od lokalnih vlada Grenlanda i Farskih otoka.

U tom pogledu Danska potvrđuje da se članak 40. Ugovora primjenjuje na Grenland i Farske otoke.

7. S obzirom na Prilog G stavak 4.

- (a) Europske zajednice i Ruska Federacija izjavljuju da se njihova međusobna trgovina nuklearnim materijalima do postizanja drugog sporazuma uređuje odredbama članka 22. Sporazuma o partnerstvu i suradnji kojim se osniva partnerstvo između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Ruske Federacije, s druge strane, potpisanog na Krfu 24. lipnja 1994., priloženom razmjenom pisama i pripadajućom zajedničkom izjavom, a sporovi povezani s takvom trgovinom podliježu postupcima spomenutog Sporazuma.
- (b) Europske zajednice i Ukrajina izjavljuju da se, u skladu sa Sporazumom o partnerstvu i suradnji potpisanim u Luxembourg 14. lipnja 1994. te u skladu s Privremenim sporazumom parafiranim na istom mjestu istog dana, njihova međusobna trgovina nuklearnim materijalima uređuje isključivo odredbama posebnog sporazuma koji je potrebno sklopiti između Europske zajednice za atomsku energiju i Ukrajine.

Do stupanja na snagu tog posebnog sporazuma, na njihovu međusobnu trgovinu nuklearnim materijalima nastavlja se primjenjivati isključivo odredbe Sporazuma o trgovini te gospodarskoj i trgovinskoj suradnji između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

- (c) Europske zajednice i Kazakstan izjavljuju da se, u skladu sa Sporazumom o partnerstvu i suradnji parafiranim u Bruxellesu 20. svibnja 1994., njihova međusobna trgovina nuklearnim materijalima uređuje isključivo odredbama posebnog sporazuma koji je potrebno sklopiti između Europske zajednice za atomsku energiju i Kazakstana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma, na njihovu međusobnu trgovinu nuklearnim materijalima nastavlja se primjenjivati isključivo odredbe Sporazuma o trgovini te gospodarskoj i trgovinskoj

suradnji između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

- (d) Europske zajednice i Kirgistan izjavljuju da se, u skladu sa Sporazumom o partnerstvu i suradnji parafiranim u Bruxellesu 31. svibnja 1994., njihova međusobna trgovina nuklearnim materijalima uređuje isključivo odredbama posebnog sporazuma koji je potrebno sklopiti između Europske zajednice za atomsku energiju i Kirgistana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma, na njihovu međusobnu trgovinu nuklearnim materijalima nastavljaju se primjenjivati isključivo odredbe Sporazuma o trgovini te gospodarskoj i trgovinskoj suradnji između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

- e) Europske zajednice i Tadžikistan izjavljuju da se njihova međusobna trgovina nuklearnim materijalima uređuje isključivo odredbama posebnog sporazuma koji je potrebno sklopiti između Europske zajednice za atomsku energiju i Tadžikistana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma, na njihovu međusobnu trgovinu nuklearnim materijalima nastavljaju se primjenjivati isključivo odredbe Sporazuma o trgovini te gospodarskoj i trgovinskoj suradnji između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

- f) Europske zajednice i Uzbekistan izjavljuju da se njihova međusobna trgovina nuklearnim materijalima uređuje isključivo odredbama posebnog sporazuma koji je potrebno sklopiti između Europske zajednice za atomsku energiju i Uzbekistana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma, na njihovu međusobnu trgovinu nuklearnim materijalima nastavljaju se primjenjivati isključivo odredbe Sporazuma o trgovini te gospodarskoj i trgovinskoj suradnji između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

PROTOKOL UZ ENERGETSKU POVELJU O ENERGETSKOJ UČINKOVITOSTI I POVEZANIM OKOLIŠNIM ASPEKTIMA

- VII. Konferencija o Europskoj energetskej povelji usvojila je tekst Protokola uz Energetsku povelju o energetskej učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima koji je naveden u Prilogu 3.

EUROPSKA ENERGETSKA POVELJA

- VIII. Privremena konferencija o Povelji i Konferencija o Povelji, predviđene Ugovorom, ubuduće su odgovorne za donošenje odluka o zahtjevima za potpisivanje Zaključnog dokumenta Haške konferencije o Europskej energetskej povelji i time usvojene Europske energetske povelje.

DOKUMENTACIJA

- IX. Zapisnici pregovora Konferencije o Europskej energetskej povelji pohranit će se u Tajništvo.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

Fait à Lisbonne, le dix-sept décembre mil neuf cent quatre-vingt-quatorze.

Geschehen zu Lissabon am siebzehnten Dezember neunzehnhundertvierundneunzig.

Fatto a Lisbona il diciassettesimo giorno del mese di dicembre dell'anno millenovecentonovantaquattro.

Совершено в Лиссабоне в семнадцатый день декабря одна тысяча девятьсот девяносто четвертого года.

Hecho en Lisboa, el diecisiete de diciembre de mil novecientos noventa y cuatro.

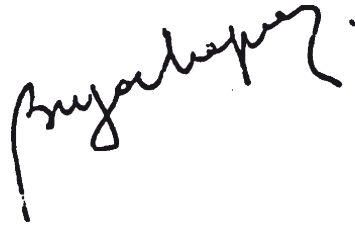
Udfærdiget i Lissabon, den syttende december nittenhundrede og fireoghalvfems.

Έγινε στη Λισαβόνα, στις δέκα επτά Δεκεμβρίου του έτους χίλια ενιακόσια ενενήντα τέσσερα.

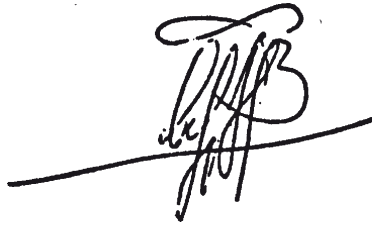
Gedaan te Lissabon, de zeventiende december negentienhonderd vierennegentig.

Feito em Lisboa, aos dezassete de Dezembro de mil novecentos e noventa e quatro.

Për Republikën e Shqipërisë

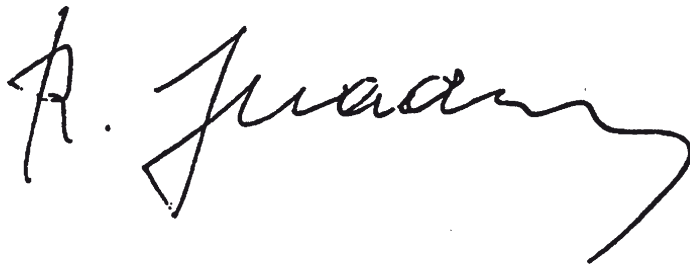
Հայաստանի Հանրապետության համար

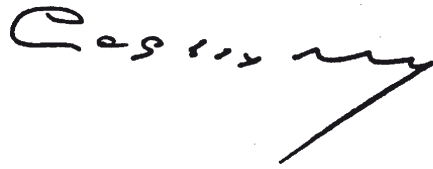
For Australia

Für die Republik Österreich

Азербайдан ачынчан

Pour le royaume de Belgique

Voor het Koninkrijk België

Für das Königreich Belgien

Cette signature engage également la Communauté française de Belgique, la Communauté flamande, la Communauté germanophone de Belgique, la Région wallonne, la Région flamande et la région de Bruxelles-Capitale.

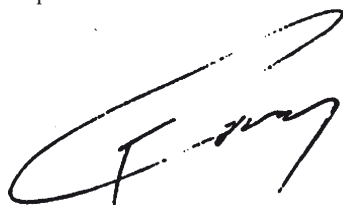
Deze handtekening bindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap van België, de Duitstalige Gemeenschap van België, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Diese Unterschrift bindet ebenso die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft Belgiens, die Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens, die Flämische Region, die Wallonische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

Ад імя Рэспублікі Беларусь

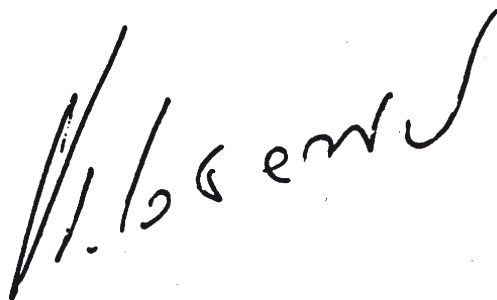

За Република България

For Canada
Pour le Canada

za Republiku Hrvatsku

A handwritten signature in black ink, appearing to read "M. Bogdanović". The signature is written in a cursive style with a large initial 'M' and a long, sweeping tail.

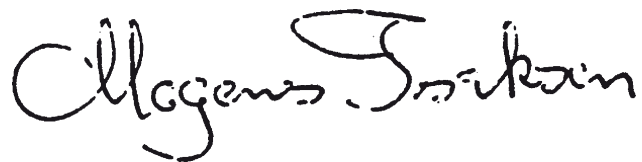
For the Republic of Cyprus

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Avraam Louca". The signature is written in a cursive style with a large initial 'A' and a long, sweeping tail.

Za Českou Republiku

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Lung". The signature is written in a cursive style with a large initial 'L' and a long, sweeping tail.

For Kongeriget Danmark

Eesti Vabariigi nimel

Por las Comunidades Europeas

For De Europæiske Fællesskaber

Für die Europäischen Gemeinschaften

Για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες

For the European Communities

Pour les Communautés européennes

Per le Comunità europee

Voor de Europese Gemeenschappen

Pelas Comunidades Europeias

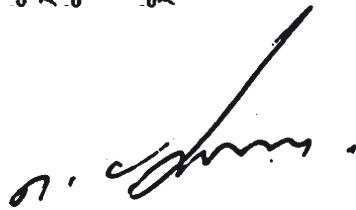
Suomen tasavallan puolesta

Pour la République française

Alain Grandjean

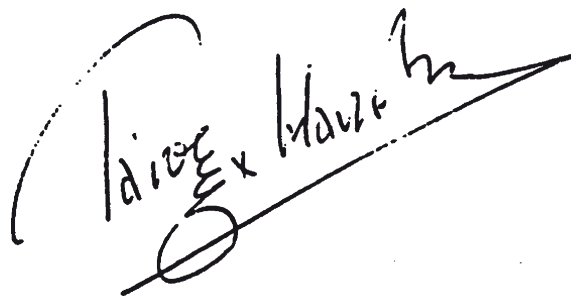
საქართველოს რესპუბლიკის სახელად

Für die Bundesrepublik Deutschland

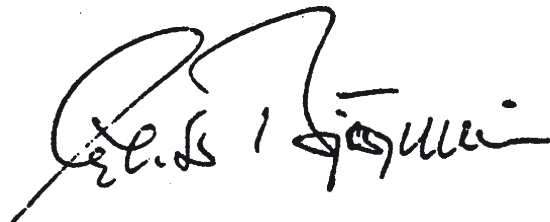
Walter Klaus

Για την Ελληνική Δημοκρατία

A Magyar Köztársaság nevében

Fyrir hönd Lyöveldisins íslands

Thar cheann na hÉireann
For Ireland

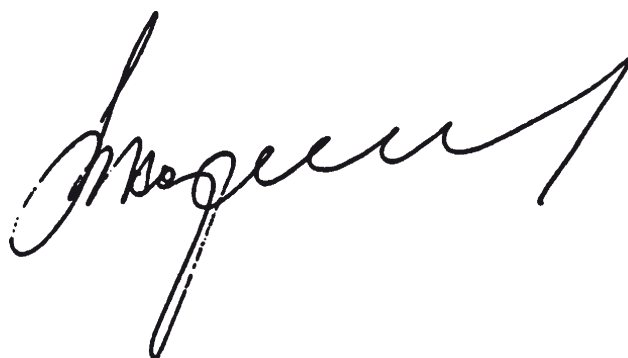
Per la Repubblica italiana

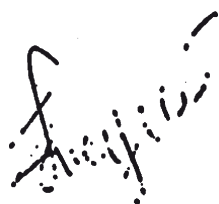
日本国のために

市岡亮博
明. 局長 (3)

Казахстан Республикасынын атынан

Киргиз Республикасы Үчүн

Latvijas Republikas varda

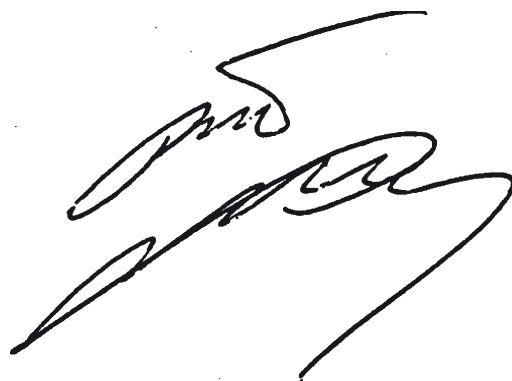
Für das Fürstentum Liechtenstein

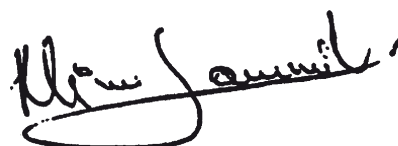
Lietuvos Respublikos vardu

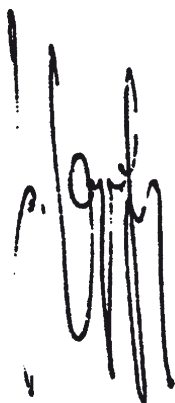
Pour le grand-duché de Luxembourg

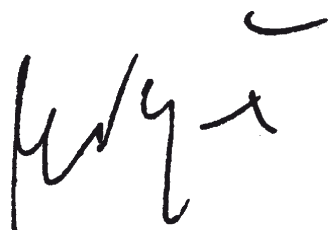
For the Republic of Malta

Pentru Republica Moldova

A handwritten signature in black ink, consisting of several vertical strokes and loops, representing the signature of the Moldovan representative.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. G. J.', representing the signature of the Dutch representative.

For Kongeriket Norge

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Gruner Myrnes', representing the signature of the Norwegian representative.

Za Rzeczpospolitą Polską

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'H. L. GABRYS', representing the signature of the Polish representative.

Pela República Portuguesa

Pentru România

За Российскую Федерацию

Za Slovenskú republiku

Za Republiko Slovenijo

Božidar Štrelac

Por el Reino de España

Agustín Rodríguez

För Konungariket Sverige

Kersti Asp. Jolund

Für die Schweizerische Eidgenossenschaft

Pour la Confédération suisse

Per la Confederazione svizzera

Jolund

Лз поми Тауикистои

Бахром Қўлқў

Türkiye Cumhuriyeti adına

Yılmaz

Туркменистан Хекуметинин адындан

За Україну

Григорук

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Ch. Widdie". The signature is written in a cursive, somewhat stylized script.

For the United States of America

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати номидан

21994A1231(52)

L 380/24

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

31.12.1994.

PRILOG 1.

UGOVOR O ENERGETSKOJ POVELJI**Preambula**

UGOVORNE STRANKE OVOG UGOVORA,

uzimajući u obzir Parišku povelju za novu Europu potpisanu 21. studenoga 1990.,

uzimajući u obzir Europsku energetska povelju usvojenu u Zaključnom dokumentu Haške konferencije o Europskoj energetska povelji koji je potpisan u Haagu 17. prosinca 1991.,

podsjecajući da su se sve potpisnice Zaključnog dokumenta Haške konferencije obvezale da će slijediti ciljeve i načela Europske energetske povelje te da će što je prije moguće ostvarivati i proširivati svoju suradnju pregovarajući u dobroj vjeri o Ugovoru o Energetska povelji i o protokolima, te u želji da obveze sadržane u toj Povelji postave na pouzdane i obvezujuće međunarodnopravne temelje,

želeći također uspostaviti strukturni okvir potreban za ostvarivanje načela proglašenih u Europskoj energetska povelji,

u želji za provedbom osnovne zamisli inicijative Europske energetske povelje, koja se sastoji u poticanju gospodarskog rasta putem mjera za liberalizaciju ulaganja i trgovine u području energetike,

potvrđujući da ugovorne stranke pridaju najveće značenje učinkovitoj primjeni punog nacionalnog tretmana i tretmana najpovoljnije nacije te da će se te obveze primjenjivati na izvršavanje ulaganja u skladu s dodatnim ugovorom,

uzimajući u obzir cilj postupne liberalizacije međunarodne trgovine te načelo izbjegavanja diskriminacije u međunarodnoj trgovini kako je proglašeno u Općem sporazumu o carinama i trgovini i s njim povezanim instrumentima te kako je inače predviđeno u ovom Ugovoru,

odlučne da će postupno ukloniti tehničke, administrativne i ostale zapreke u trgovini energetska materijalima i proizvodima te s njima povezanom opremom, tehnologijama i uslugama,

očekujući da će one ugovorne stranke koje još nisu stranke Općeg sporazuma o carinama i trgovini postati njegove stranke te zauzimajući se za osiguravanje privremenih trgovinskih dogovora koji će pomoći tim ugovornim strankama ne sprečavajući njihovu pripremu za članstvo,

vodeći računa o pravima i obvezama određenih ugovornih stranaka koje su također stranke Općeg sporazuma o carinama i trgovini i s njim povezanih instrumenata,

uzimajući u obzir pravila tržišnog natjecanja u vezi sa spajanjima, monopolom, postupanjima suprotnima tržišnom natjecanju i zlouporabom vladajućeg položaja,

uzimajući također u obzir Ugovor o neširenju nuklearnog oružja, Smjernice za nuklearne isporučitelje te druge međunarodne obveze ili dogovore o neširenju u nuklearnom području,

prepoznajući potrebu za najučinkovitijim istraživanjem, proizvodnjom, pretvorbom, skladištenjem, prijevozom, distribucijom i korištenjem energije,

podsjecajući na Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime, Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka i njezine protokole te druge međunarodne sporazume o okolišu koji se odnose na pitanja povezana s energijom,

prepoznajući sve žurniju potrebu za mjerama zaštite okoliša, uključujući zatvaranje energetska postrojenja i odlaganje otpada te potrebu za međunarodno dogovorenim ciljevima i mjerilima u te svrhe,

SPORAZUMJELE SU SE O SLJEDEĆEM:

DIO I.

DEFINICIJE I SVRHA

Članak 1.

Definicije

Za potrebe ovog Ugovora:

1. „Povelja” znači Europsku energetska povelju usvojenu u Zaključnom dokumentu Haške konferencije o Europskoj energetska povelji koji je potpisan u Haagu 17. prosinca 1991.; potpisivanje Zaključnog dokumenta smatra se potpisivanjem Povelje.
2. „Ugovorna stranka” znači državu ili organizaciju regionalne gospodarske integracije koja je pristala biti obvezana ovim Ugovorom i za koju je Ugovor na snazi.
3. „Organizacija regionalne gospodarske integracije” znači organizaciju koju su osnovale države koje su na nju preni-jele nadležnosti u vezi s određenim pitanjima, od kojih su mnoga uređena ovim Ugovorom, uključujući ovlaštenje za donošenje odluka koje ih obvezuju u pogledu tih pitanja.
4. „Energetski materijali i proizvodi”, koji se temelje na Harmoniziranom sustavu Vijeća za carinsku suradnju te na kombiniranoj nomenklaturi Europskih zajednica, znače stavke navedene u Prilogu EM.
5. „Gospodarska djelatnost u energetskom sektoru” znači gospodarska djelatnost u vezi s istraživanjem, vađenjem, preradom, proizvodnjom, skladištenjem, kopnenim prijevo- zom, prijenosom, distribucijom, trgovinom, stavljanjem na tržište ili prodajom energetskih materijala i proizvoda, osim onih navedenih u Prilogu NI, ili u vezi s distribucijom topline u zgradi s više objekata.

6. „Ulaganje” znači svaku vrstu imovine, koju neposredno ili posredno posjeduje ili nadzire ulagač, a koja obuhvaća:

- (a) materijalnu i nematerijalnu, pokretnu i nepokretnu imovinu, kao i sva vlasnička prava kao što su zakup, hipoteke i založna prava;

- (b) trgovačko društvo ili poslovno poduzeće ili dionice, udjele ili druge oblike sudjelovanja u kapitalu trgova- čkog društva ili poslovnog poduzeća, kao i obveznice i druge tražbine trgovačkog društva ili poslovnog podu- zeća;

- (c) novčane tražbine i zahtjeve za ispunjenjem na temelju ugovora koji imaju gospodarska vrijednost i povezani su s ulaganjem;

- (d) intelektualno vlasništvo;

- (e) prinose;

- (f) svako pravo dodijeljeno zakonom ili ugovorom ili na temelju dozvola i odobrenja, danih u skladu sa zako- nom, za obavljanje gospodarske djelatnosti u energet- skom sektoru.

Promjena oblika u kojem se imovina ulaže ne utječe na njezino svojstvo ulaganja te pojam „ulaganje” obuhvaća sva ulaganja, neovisno o tome postoje li na dan stupanja na snagu ovog Ugovora ili se izvršavaju nakon dana stupanja na snagu ovog Ugovora za ugovornu stranku ulagača koji izvršava ulaganje, odnosno za ugovornu stranku na čijem se području izvršava ulaganje, ovisno o tome koji je od tih dvaju dana kasniji (dalje u tekstu „dan stupanja na snagu”), pod uvjetom da se Ugovor primjenjuje samo na pitanja koja utječu na takva ulaganja nakon dana stupanja na snagu.

„Ulaganje” se odnosi na svako ulaganje povezano s gospo- darskom djelatnošću u energetskom sektoru te na ulaganja ili vrste ulaganja koje je ugovorna stranka na svojem području označila kao „projekte za učinkovitu provedbu Povelje” te ih je kao takve priopćila Tajništvu.

7. „Ulagač” znači:

- (a) u odnosu na ugovornu stranku:

- i. fizičku osobu koja ima državljanstvo te ugovorne stranke ili stalno boravi u toj ugovornoj stranci u skladu s njezinim važećim zakonodavstvom;

- ii. trgovačko društvo ili drugu organizaciju organiziranu u skladu sa zakonodavstvom važećim u toj ugovornoj stranci;
- (b) u odnosu na „treću državu”, fizičku osobu, trgovačko društvo ili drugu organizaciju koja, *mutatis mutandis*, ispunjava uvjete iz podtočke (a) za ugovornu stranku.
8. „Ulagati” ili „izvršavati ulaganja” znači izvršavanje novih ulaganja, stjecanje svih ili dijela postojećih ulaganja ili pomicanje u druga područja ulagačke aktivnosti.
9. „Prinosi” znače iznose koji potječu iz nekog ulaganja ili su s njim povezani, neovisno u kojem se obliku isplaćuju, uključujući dobit, dividende, kamate, kapitalnu dobit, licencijske naknade, naknade za upravljanje, tehničku pomoć ili druge naknade i plaćanja u naravi.
10. „Područje” znači, u odnosu na državu koja je ugovorna stranka:
- (a) državno područje pod njezinim suverenitetom, podrazumijevajući da državno područje uključuje kopno, unutrašnje vode i teritorijalno more; i
- (b) podložno međunarodnom pravu mora i u skladu s njim: more, morsko dno, i njegovo podzemlje nad kojima ta ugovorna stranka ostvaruje svoja suverena prava i jurisdikciju.
- U pogledu organizacije regionalne gospodarske integracije, koja je ugovorna stranka, „područje” znači područja država članica takve organizacije, u skladu s odredbama sadržanima u sporazumu o osnivanju takve organizacije.
11. (a) „GATT” znači „GATT 1947.” ili „GATT 1994.” ili oba, u slučaju kada su oba primjenjiva.
- (b) „GATT 1947.” znači Opći sporazum o carinama i trgovini od 30. listopada 1947., priložen Završnom aktu usvojenom na zaključenju druge sjednice Pripremnog odbora Konferencije Ujedinjenih naroda o trgovini i zapošljavanju, kako je kasnije ispravljen, dopunjen ili izmijenjen.
- (c) „GATT 1994.” znači Opći sporazum o carinama i trgovini, naveden u Prilogu 1.A Sporazuma o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije, kako je kasnije ispravljen, dopunjen ili izmijenjen.
- Stranka Sporazuma o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije smatra se strankom GATT-a 1994.
- (d) „Povezani instrumenti” znače, prema potrebi,:
- i. sporazume, dogovore ili druge pravne instrumente, uključujući odluke, izjave i objašnjenja, sklopljene pod okriljem GATT-a 1947., kako su kasnije ispravljeni, dopunjeni ili izmijenjeni ili
- ii. Sporazum o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije uključujući njegov Prilog 1. (osim GATT-a 1994.), njegove priloge 2., 3. i 4. te s njim povezane odluke, izjave i objašnjenja, kako su kasnije ispravljeni, dopunjeni ili izmijenjeni.
12. „Intelektualno vlasništvo” obuhvaća autorsko pravo i srodna prava, žigove, oznake zemljopisnog podrijetla, industrijski dizajn, patente, planove rasporeda integriranih sklopova i zaštitu neobjavljenih podataka.
13. (a) „Protokol uz Energetsku povelju” ili „protokol” znači ugovor čije je pregovaranje odobrila i čiji je tekst usvojila Konferencija o Povelji, a koji su sklopile dvije ili više ugovornih stranaka kako bi dopunile, proširile ili pojačale odredbe ovog Ugovora u pogledu bilo kojeg posebnog područja ili kategorije aktivnosti unutar područja primjene ovog Ugovora ili u pogledu područjâ suradnje u skladu s glavom III. Povelje.
- (b) „Izjava o Energetskoj povelji” ili „izjava” znači neobvezujući instrument čije je pregovaranje i tekst odobrila Konferencija o Povelji, a koji su sklopile dvije ili više ugovornih stranaka kako bi dopunile odredbe ovog Ugovora.
14. „Slobodno konvertibilna valuta” znači valutu kojom se u velikoj mjeri trguje na međunarodnom deviznom tržištu i koja se u velikoj mjeri koristi u međunarodnim transakcijama.

Članak 2.

Svrha Ugovora

Ovim se Ugovorom uspostavlja pravni okvir za unaprjeđenje dugoročne suradnje u području energetike, na temelju dopunjavanja i uzajamnih koristi, u skladu s ciljevima i načelima Povelje.

DIO II.

TRGOVINA

Članak 3.

Međunarodna tržišta

Ugovorne stranke rade na promicanju pristupa međunarodnim tržištima po trgovinskim uvjetima te općenito na razvoju otvorenog i konkurentnog tržišta za energetske materijale i proizvode.

Članak 4.

Neodstupanje od GATT-a i povezanih instrumenata

Ničim u ovom Ugovoru ne odstupa se, između pojedinih ugovornih stranaka koje su stranke GATT-a, od odredaba GATT-a i povezanih instrumenata, kako se primjenjuju između tih ugovornih stranaka.

Članak 5.

Mjere ulaganja u vezi s trgovinom

1. Ugovorna stranka ne primjenjuje niti jednu mjeru ulaganja u vezi s trgovinom koja nije u skladu s odredbama članka III. ili XI. GATT-a; time se ne dovode u pitanje prava i obveze ugovorne stranke u okviru GATT-a i povezanih instrumenata te članka 29.

2. Takve mjere uključuju svaku mjeru ulaganja koja je obvezna i izvršiva na temelju domaćeg prava ili bilo koje administrativne odluke, ili čije je poštovanje nužno za stjecanje pogodnosti, te kojom se zahtijeva:

(a) od nekog poduzeća da kupuje ili koristi proizvode domaćeg podrijetla ili iz nekog domaćeg izvora, neovisno o tome je li to izraženo u određenim proizvodima, u količini ili vrijednosti proizvoda ili u udjelu količine ili vrijednosti njegove domaće proizvodnje; ili

(b) od nekog poduzeća da kupuje ili koristi uvozne proizvode u ograničenom iznosu, koji odgovara količini ili vrijednosti domaćih proizvoda koje izvozi;

ili kojom se ograničuje:

(c) nekom poduzeću da uvozi proizvode koji se koriste u njegovoj domaćoj proizvodnji ili su s njom u vezi, općenito

ili u ograničenom iznosu koji odgovara količini ili vrijednosti domaće proizvodnje koju izvozi;

(d) nekom poduzeću da uvozi proizvode koji se koriste u njegovoj domaćoj proizvodnji ili su s njom u vezi, ograničavanjem njegova pristupa devizama na iznos koji odgovara deviznom priljevu koji se pripisuje tom poduzeću; ili

(e) nekom poduzeću da izvozi ili prodaje proizvode za izvoz, neovisno o tome je li to izraženo u određenim proizvodima, u količini ili vrijednosti proizvoda ili u udjelu količine ili vrijednosti njegove domaće proizvodnje.

3. Ništa u stavku 1. ne tumači se kao sprečavanje ugovorne stranke da primjenjuje mjere ulaganja u vezi s trgovinom, opisane u stavku 2. točkama (a) i (c), kao uvjet prihvatljivosti za promicanje izvoza, stranu pomoć, javnu nabavu ili programe povlaštenih carinskih stopa ili kvota.

4. Neovisno o stavku 1., ugovorna stranka može privremeno zadržati mjere ulaganja u vezi s trgovinom koje su bile na snazi više od 180 dana prije potpisivanja ovog Ugovora, podložno odredbama o obavješćivanju i postupnom ukidanju iz Priloga TRM.

Članak 6.

Tržišno natjecanje

1. Svaka ugovorna stranka radi na uklanjanju poremećaja na tržištu i prepreka tržišnom natjecanju u gospodarskoj djelatnosti u energetskom sektoru.

2. Svaka ugovorna stranka osigurava da u okviru svoje nadležnosti ima i provodi propise koji su potrebni i prikladni za suprotstavljanje jednostranom i usklađenom postupanju suprotnom tržišnom natjecanju u gospodarskoj djelatnosti u energetskom sektoru.

3. Ugovorne stranke s iskustvom u primjeni pravila tržišnog natjecanja s pozornošću razmatraju mogućnost pružanja drugim ugovornim strankama, na zahtjev i u okviru raspoloživih sredstava, tehničke pomoći za razvoj i provedbu pravila tržišnog natjecanja.

4. Ugovorne stranke mogu surađivati u provedbi svojih pravila tržišnog natjecanja putem savjetovanja i razmjene informacija.

5. Ako ugovorna stranka smatra da određeno postupanje suprotno tržišnom natjecanju na području druge ugovorne stranke nepovoljno utječe na važan interes koji je u vezi s ciljevima navedenima u ovom članku, ta ugovorna stranka može o tome obavijestiti drugu ugovornu stranku i zatražiti da njezina tijela nadležna za tržišno natjecanje poduzmu odgovarajuće prinudne mjere. Ugovorna stranka koja upućuje obavijest u toj obavijesti navodi dovoljno podataka kako bi obaviještena ugovorna stranka mogla utvrditi postupanje suprotno tržišnom natjecanju koje je predmet te obavijesti te istodobno nudi dodatne podatke i suradnju, u mjeri u kojoj ih ugovorna stranka koja upućuje obavijest može pružiti. Obaviještena ugovorna stranka ili, ovisno o slučaju, njezina tijela nadležna za tržišno natjecanje mogu se savjetovati s tijelima nadležnima za tržišno natjecanje ugovorne stranke koja je uputila obavijest, a prilikom odlučivanja o poduzimanju prinudnih mjera u vezi s navodnim postupanjem suprotnim tržišnom natjecanju detaljno ispituju zahtjev ugovorne stranke koja je uputila obavijest. Obaviještena ugovorna stranka o svojoj odluci ili odluci svojih tijela nadležnih za tržišno natjecanje obavješćuje ugovornu stranku koja je uputila obavijest te je može, ako to želi, obavijestiti i o razlozima za takvu odluku. Ako se poduzmu prinudne mjere, obaviještena ugovorna stranka izvješćuje ugovornu stranku koja je uputila obavijest o njihovom rezultatu te, u mjeri u kojoj je to moguće, o svakom značajnijem razvoju događaja u međuvremenu.

6. Ničim se u ovom članku ne zahtijeva od ugovorne stranke dostavljanje informacija protivno njezinim zakonima o odavanju informacija, povjerljivosti ili poslovnim tajnama.

7. Postupci iz stavka 5. i članka 27. stavka 1. jedini su način u okviru ovog Ugovora za rješavanje sporova koji mogu nastati u vezi s provedbom ili tumačenjem ovog članka.

Članak 7.

Tranzit

1. Svaka ugovorna stranka poduzima potrebne mjere radi olakšavanja tranzita energetske materijala i proizvoda, u skladu s načelom slobode tranzita i bez razlike u pogledu podrijetla, odredišta ili vlasništva tih energetske materijala i proizvoda ili diskriminacije u pogledu određivanja cijena na temelju takvih razlika te bez neopravdanih kašnjenja, ograničenja ili davanja.

2. Ugovorne stranke potiču nadležne subjekte na suradnju u:

(a) modernizaciji objekata za prijenos energije potrebnih za tranzit energetske materijala i proizvoda;

(b) razvoju i radu objekata za prijenos energije koji služe područjima više od jedne ugovorne stranke;

(c) mjerama za ublažavanje posljedica prekida u opskrbi energetskim materijalima i proizvodima;

(d) olakšavanju međusobnog povezivanja objekata za prijenos energije.

3. Svaka se ugovorna stranka obvezuje da svojim propisima o prijenosu energetske materijala i proizvoda i korištenju objekata za prijenos energije ne predviđa nepovoljnije postupanje prema energetskim materijalima i proizvodima u tranzitu od postupanja prema takvim materijalima i proizvodima koji su podrijetlom iz njezina vlastitog područja ili su za njega namijenjeni, osim ako je drukčije predviđeno važećim međunarodnim sporazumom.

4. Ako se tranzit energetske materijala i proizvoda ne može postići po trgovinskim uvjetima pomoću objekata za prijenos energije, ugovorne stranke ne stvaraju prepreke uspostavljanju novih kapaciteta, osim ako je drukčije predviđeno važećim zakonodavstvom koje je u skladu sa stavkom 1.

5. Ugovorna stranka kroz čije je područje dopušten tranzit energetske materijala i proizvoda nije obvezna:

(a) dopustiti izgradnju ili izmjenu objekata za prijenos energije; ili

(b) odobriti novi ili dodatni tranzit kroz postojeće objekte za prijenos energije,

ako dokaže drugim zainteresiranim ugovornim strankama da bi to ugrozilo sigurnost ili učinkovitost njezinih energetske sustava, uključujući sigurnost opskrbe.

Ugovorne stranke osiguravaju, podložno stavcima 6. i 7., uspostavljene tokove energetske materijala i proizvoda prema područjima, iz ili između područja drugih ugovornih stranaka.

6. Ugovorna stranka kroz čije se područje odvija tranzit energetske materijala i proizvoda, u slučaju spora u vezi s

bilo kojim pitanjem koje proizlazi iz tog tranzita, ne smije prije završetka postupka rješavanja spora iz stavka 7. prekinuti ni smanjiti, niti dozvoliti ijednom subjektu podvrgnutom njezinom nadzoru da prekine ili smanji, niti zahtijevati od ijednog subjekta podvrgnutog njezinoj nadležnosti da prekine ili smanji, postojeći protok energetskih materijala i proizvoda, osim ako je to izričito predviđeno u ugovoru ili drugom sporazumu kojim se uređuje takav tranzit ili ako je to dopušteno u skladu s odlukom miritelja.

7. Na spor opisan u stavku 6. primjenjuju se sljedeće odredbe, ali samo nakon što se iscrpe sva odgovarajuća ugovorna ili druga pravna sredstva za rješavanje sporova koja su ranije dogovorile ugovorne stranke koje su stranke u sporu ili bilo koji subjekt iz stavka 6. i subjekt druge ugovorne stranke koja je stranka u sporu:

- (a) Ugovorna stranka koja je stranka u sporu može predmet uputiti Glavnom tajniku putem obavijesti u kojoj ukratko iznosi sporna pitanja. Glavni tajnik obavješćuje sve ugovorne stranke o takvoj obavijesti.
- (b) Glavni tajnik imenuje miritelja u roku od 30 dana od primitka takve obavijesti, uz savjetovanje sa strankama u sporu i ostalim zainteresiranim ugovornim strankama. Takav miritelj mora imati iskustvo u pitanjima koja su predmet spora i ne smije imati ni državljanstvo ni nacionalnost stranke u sporu ni jedne od drugih zainteresiranih ugovornih stranka, niti smije u njima imati stalno boravište.
- (c) Miritelj nastoji postići sporazum stranaka u sporu o njegovu rješenju ili o postupku za njegovo rješavanje. Ako u roku od 90 dana od svojeg imenovanja ne uspije osigurati takav sporazum, predlaže rješenje spora ili postupak za njegovo rješavanje i određuje privremene tarife i druge uvjete za tranzit koje je potrebno poštovati od datuma kojeg miritelj odredi do rješenja spora.
- (d) Ugovorne stranke obvezuju se poštovati i osigurati da subjekti koji su podvrgnuti njihovom nadzoru ili nadležnosti poštuju svaku privremenu odluku iz točke (c) o tarifama i uvjetima tijekom 12 mjeseci od odluke miritelja ili do rješenja spora, ovisno o tome što nastupi ranije.
- (e) Neovisno o točki (b), Glavni tajnik može odlučiti da neće imenovati miritelja ako procijeni da se spor odnosi na

tranzit koji jest ili je već bio predmetom postupka rješavanja spora predviđenog u točkama od (a) do (d), a taj postupak nije rezultirao rješenjem spora;

- (f) Konferencija o Povelji usvaja pravila o vođenju postupka mirenja i naknadi za miritelje.

8. Ničim u ovom članku ne odstupa se od prava i obveza ugovornih stranaka u okviru međunarodnog prava, uključujući međunarodno običajno pravo, postojeće dvostrane i višestrane sporazume, uključujući pravila o podmorskim kabelima i cjevovodima.

9. Ovaj se članak ne može tumačiti tako da obvezuje bilo koju ugovornu stranku, koja nema određenu vrstu objekata za prijenos energije za potrebe tranzita, da u pogledu takve vrste objekata za prijenos energije poduzme bilo kakve mjere na temelju ovog članka. Takva je ugovorna stranka, međutim, obvezna postupati u skladu sa stavkom 4.

10. Za potrebe ovog članka:

- (a) „Tranzit” znači:

- i. prijevoz kroz područje ugovorne stranke, ili prema lučkim postrojenjima na njezinu području za utovar ili istovar ili iz njih, energetskih materijala i proizvoda podrijetlom s područja druge države i namijenjenih za područje treće države, sve dok je ili druga država ili treća država ugovorna stranka; ili

- ii. prijevoz kroz područje ugovorne stranke energetskih materijala i proizvoda podrijetlom s područja druge ugovorne stranke i namijenjenih za područje te druge ugovorne stranke, osim ako dotične dvije ugovorne stranke odluče drukčije i svoju odluku zabilježe zajedničkim upisom u Prilog N. Dvije ugovorne stranke mogu izbrisati svoj upis u Prilogu N tako da zajednički pisanim putem o svojoj namjeri obavijeste Tajništvo, koje tu obavijest dostavlja svim ostalim ugovornim strankama. Brisanje stupa na snagu četiri tjedna od te prve obavijesti.

- (b) „Objekti za prijenos energije” sastoje se od visokotlačnih plinovoda, visokonaponske mreže i dalekovoda za prijenos električne energije, naftovoda za sirovu naftu, cjevovoda za žitki ugljen, cjevovoda za naftne derivate te od drugih nepokretnih objekata namijenjenih posebno za rukovanje energetskim materijalima i proizvodima.

Članak 8.**Prijenos tehnologije**

1. Ugovorne stranke suglasne su da će promicati pristup energetske tehnologiji i njezin prijenos na trgovinskoj i nediskriminirajućoj osnovi, u svrhu podupiranja učinkovite trgovine energetskim materijalima i proizvodima te ulaganja, kao i ostvarenja ciljeva Povelje, podložno svojim zakonima i drugim propisima te podložno zaštiti prava intelektualnog vlasništva.

2. U skladu s tim i u mjeri u kojoj je to potrebno za ostvarenje stavka 1., ugovorne stranke uklanjaju postojeće i ne stvaraju nove prepreke za prijenos tehnologije u području energetskih materijala i proizvoda te povezane opreme i usluga, podložno obvezama o neširenju i drugim međunarodnim obvezama.

Članak 9.**Pristup kapitalu**

1. Ugovorne stranke priznaju značaj otvorenih tržišta kapitala za poticanje tokova kapitala u svrhu financiranja trgovine energetskim materijalima i proizvodima te za izvršavanje ulaganja i pomoć u ulaganjima u gospodarsku djelatnost u energetskom sektoru na područjima drugih ugovornih stranaka, posebno onih čija su gospodarstva u tranziciji. Svaka ugovorna stranka, sukladno tome, nastoji unaprijediti uvjete pristupa njezinu tržištu kapitala trgovačkim društvima i državljanima drugih ugovornih stranaka u svrhu financiranja trgovine energetskim materijalima i proizvodima te u svrhu ulaganja u gospodarsku djelatnost u energetskom sektoru na područjima tih drugih ugovornih stranaka, na temeljima koji nisu nepovoljniji od onih koje u sličnim okolnostima pruža vlastitim trgovačkim društvima i državljanima ili trgovačkim društvima i državljanima bilo koje druge ugovorne stranke ili bilo koje treće države, ovisno o tome što je od toga najpovoljnije.

2. Ugovorna stranka može usvojiti i održavati programe kojima se omogućuje pristup javnim zajmovima, subvencijama, jamstvima ili osiguranju, radi olakšavanja trgovine ili ulaganja u inozemstvu. Ona stavlja na raspolaganje ta sredstva, sukladno ciljevima, ograničenjima i kriterijima takvih programa (uključujući ciljeve, ograničenja ili kriterije koji se odnose na sjedište poslovanja podnositelja zahtjeva za takva sredstva ili mjesto dostave robe ili usluga koje se pružaju u okviru takvih mjera), za ulaganja u gospodarsku djelatnost u energetskom sektoru drugih ugovornih stranaka ili za financiranje trgovine energetskim materijalima i proizvodima s drugim ugovornim strankama.

3. Ugovorne stranke nastoje u provedbi programa za gospodarske djelatnosti u energetskom sektoru namijenjenih poboljšanju gospodarske stabilnosti i ulagačke klime u ugovornim strankama, prema potrebi, potaknuti djelovanje i iskoristiti stručno znanje odgovarajućih međunarodnih financijskih institucija.

4. Ništa u ovom članku ne sprečava:

(a) financijske institucije da primjenjuju vlastite prakse kreditiranja ili osiguranja, zasnovane na tržišnim načelima i bonitetnim razlozima; ili

(b) ugovornu stranku da poduzme mjere:

i. iz bonitetnih razloga, uključujući zaštitu ulagača, potrošača, deponenata, osiguranika ili osoba prema kojima pružatelj financijske usluge ima fiducijarnu obvezu; ili

ii. radi osiguranja cjelovitosti i stabilnosti njezina financijskog sustava i tržišta kapitala.

DIO III.**PROMICANJE I ZAŠTITA ULAGANJA****Članak 10.****Promicanje, zaštita i postupanje s ulaganjima**

1. Svaka ugovorna stranka potiče i stvara, u skladu s odredbama ovog Ugovora, stabilne, pravedne, povoljne i transparentne uvjete za ulagače drugih ugovornih stranaka za izvršavanje ulaganja na njezinu području. Takvi uvjeti uključuju

obvezu osiguranja, u svako doba, poštenog i pravednog postupanja s ulaganjima ulagača drugih ugovornih stranaka. Takva ulaganja također uživaju najstalniju zaštitu i sigurnost i nijedna ugovorna stranka ni na koji način ne smije nerazumnim ili diskriminacijskim mjerama ometati njihovo upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje. Postupanje s takvim ulaganjima ni u kojem slučaju ne smije biti nepovoljnije nego što se to zahtijeva međunarodnim pravom, uključujući

ugovorne obveze. Svaka se ugovorna stranka mora pridržavati svih obveza koje je preuzela prema ulagaču ili u vezi s ulaganjem ulagača neke druge ugovorne stranke.

2. Svaka ugovorna stranka nastoji postupati prema ulagačima iz drugih ugovornih stranaka, u pogledu izvršavanja ulaganja na njezinu području, na način opisan u stavku 3.

3. Za potrebe ovog članka „postupanje” znači postupanje koje primjenjuje ugovorna stranka i koje nije nepovoljnije od onog koje primjenjuje prema vlastitim ulagačima ili ulagačima bilo koje druge ugovorne stranke ili bilo koje treće države, ovisno o tome što je od toga najpovoljnije.

4. Dodatnim ugovorom, podložno u njemu utvrđenim uvjetima, svaku se stranku tog ugovora obvezuje da prema ulagačima drugih stranaka postupa, u pogledu izvršavanja ulaganja na njezinu području, na način opisan u stavku 3. Taj je ugovor otvoren za potpisivanje državama i organizacijama regionalne gospodarske integracije koje su potpisale ovaj Ugovor ili su mu pristupile. Pregovori u vezi s dodatnim ugovorom započinju najkasnije 1. siječnja 1995., s ciljem njegova sklapanja do 1. siječnja 1998.

5. Svaka ugovorna stranka nastoji u pogledu izvršavanja ulaganja na njezinu području:

(a) ograničiti na najmanju mjeru iznimke od postupanja opisanog u stavku 3.;

(b) postupno ukloniti postojeća ograničenja koja utječu na ulagače drugih ugovornih stranaka.

6. (a) Ugovorna stranka može, u pogledu izvršavanja ulaganja na njezinu području, u svako doba putem Tajništva dobrovoljno izjaviti Konferenciji o Povelji svoju namjeru neuvođenja novih iznimaka od postupanja opisanog u stavku 3.

(b) Ugovorna stranka može se, nadalje, u svako doba dobrovoljno obvezati da će prema ulagačima drugih ugovornih stranaka, u pogledu izvršavanja ulaganja u nekim ili u svim gospodarskim djelatnostima u energetsom sektoru na njezinu području, postupati na način opisan u stavku 3. O takvim se obvezama obavješćuje Tajništvo i one se navode u Prilogu VC; one su obvezujuće na temelju ovog Ugovora.

7. Svaka ugovorna stranka postupa na svojem području prema ulaganjima ulagača drugih ugovornih stranaka i s

ulaganjima povezanim aktivnostima, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, na način koji nije nepovoljniji od onog postupanja koje primjenjuje prema ulaganjima vlastitih ulagača ili ulagača bilo koje druge ugovorne stranke ili bilo koje treće države i s ulaganjima povezanim aktivnostima, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, ovisno o tome što je od toga najpovoljnije.

8. Modaliteti primjene stavka 7. u vezi s programima za istraživanje i razvoj energetske tehnologije u okviru kojih ugovorna stranka osigurava subvencije ili drugu financijsku pomoć ili sklapa ugovore, utvrđuju se u dodatnom ugovoru opisanom u stavku 4. Svaka ugovorna stranka putem Tajništva obavješćuje Konferenciju o Povelji o modalitetima koje primjenjuje na programe opisane u ovom stavku.

9. Svaka država ili organizacija regionalne gospodarske integracije koja potpiše ovaj Ugovor ili mu pristupi, na dan potpisivanja Ugovora ili polaganja svoje isprave o pristupu, podnosi Tajništvu izvješće u kojem ukratko navodi sve zakone, druge propise ili druge mjere koji se odnose na:

(a) iznimke od stavka 2.; ili

(b) programe iz stavka 8.

Ugovorna stranka dopunjuje svoje izvješće najnovijim podacima, tako da Tajništvu bez odgode podnosi izmjene. Konferencija o Povelji periodično provjerava ta izvješća.

U odnosu na točku (a), u izvješću se može odrediti dijelove energetskega sektora u kojima ugovorna stranka prema ulagačima drugih ugovornih stranaka primjenjuje postupanje opisano u stavku 3.

U odnosu na točku (b), u provjeri koju izvršava Konferencija o Povelji mogu se razmotriti učinci takvih programa na tržišno natjecanje i ulaganja.

10. Neovisno o bilo kojoj drugoj odredbi ovog članka, postupanje opisano u staccima 3. i 7. ne primjenjuje se na zaštitu prava intelektualnog vlasništva; umjesto toga, primjenjuje se postupanje propisano u odgovarajućim odredbama važećih međunarodnih sporazuma o zaštiti prava intelektualnog vlasništva, kojih su stranke dotične ugovorne stranke.

11. Za potrebe članka 26. smatra se da je primjena, od strane ugovorne stranke, mjere ulaganja u vezi s trgovinom

opisane u članku 5. stavcima 1. i 2. na ulaganje ulagača druge ugovorne stranke, a koja postoji u vrijeme takve primjene, podložno članku 5. stavcima 3. i 4., kršenje obveze prve ugovorne stranke iz ovog dijela Ugovora.

12. Svaka ugovorna stranka osigurava da njezino domaće pravo pruža učinkovita sredstva za isticanje zahtjeva i ostvarenje prava u pogledu ulaganja, sporazuma o ulaganju i odobrenja za ulaganje.

Članak 11.

Ključno osoblje

1. Podložno svojim zakonima i drugim propisima u vezi s ulaskom, boravkom i radom fizičkih osoba, ugovorna stranka provjerava u dobroj vjeri zahtjeve za ulazak i privremeni boravak na njezinu području ulagača druge ugovorne stranke i ključnog osoblja koje zapošljavaju takvi ulagači ili se zapošljavaju u okviru ulaganja takvih ulagača, radi obavljanja aktivnosti povezanih s izvršavanjem ili razvojem, upravljanjem, održavanjem, korištenjem, uživanjem ili raspolaganjem odgovarajućim ulaganjima, uključujući pružanje usluga savjetovanja ili ključnih tehničkih usluga.

2. Ugovorna stranka dozvoljava ulagačima druge ugovorne stranke koji imaju ulaganja na njezinu području te ulaganjima tih ulagača zaposlenje bilo koje ključne osobe po izboru ulagača ili ulaganja, neovisno o njezinu državljanstvu ili nacionalnosti, pod uvjetom da je takvoj ključnoj osobi dozvoljen ulazak, boravak i rad na području prve ugovorne stranke i da je dotično zaposlenje u skladu s uvjetima i rokovima dozvole izdane takvoj ključnoj osobi.

Članak 12.

Naknada gubitaka

1. Osim u slučaju primjene članka 13., prema ulagaču ugovorne stranke koji je pretrpio gubitak u vezi s ulaganjem na području druge ugovorne stranke zbog rata ili drugog oružanog sukoba, izvanrednog stanja, građanskih nemira ili drugih sličnih događaja na tom području, druga ugovorna stranka postupa u pogledu restitucije, naknade štete, kompenzacije ili drugog namirenja na način koji je najpovoljniji od onih koje ta ugovorna stranka primjenjuje prema bilo kojem drugom ulagaču, neovisno o tome radi li se o njezinom vlastitom ulagaču, ulagaču druge ugovorne stranke ili ulagaču treće države.

2. Ne dovodeći u pitanje stavak 1., ulagaču ugovorne stranke koji u bilo kojoj od situacija navedenih u tom stavku pretrpi gubitak na području druge ugovorne stranke zbog:

(a) potpune ili djelomične rekvizicije njezina ulaganja od strane snaga ili tijela druge ugovorne stranke; ili

(b) potpunog ili djelomičnog uništenja njezina ulaganja od strane snaga ili tijela druge ugovorne stranke, koje u danim okolnostima nije bilo potrebno;

odobrava se restitucija ili naknada koja u oba slučaja mora biti brza, primjerena i učinkovita.

Članak 13.

Izvlaštenje

1. Ulaganja ulagača ugovorne stranke na području neke druge ugovorne stranke ne smiju se nacionalizirati, izvlastiti ili podvrgnuti mjeri ili mjerama s učinkom jednakim nacionalizaciji ili izvlaštenju (dalje u tekstu „izvlaštenje“), osim ako je takvo izvlaštenje:

(a) u svrhu koja je u javnom interesu;

(b) nediskriminirajuće;

(c) provedeno na temelju zakonitog postupanja; i

(d) popraćeno brzom, odgovarajućom i učinkovitom naknadom.

Ta naknada odgovara pravednoj tržišnoj vrijednosti ulaganja koje je predmet izvlaštenja u trenutku koji neposredno prethodi izvlaštenju ili kada predstojeće izvlaštenje postane poznato tako da utječe na vrijednost ulaganja (dalje u tekstu „dan vrednovanja“).

Ta se pravedna tržišna vrijednost, na zahtjev ulagača, izražava u slobodno konvertibilnoj valuti na temelju tržišnog tečaja važećeg za tu valutu na dan vrednovanja. Naknada uključuje i kamate prema trgovinskoj stopi utvrđenoj na tržišnim temeljima od dana izvlaštenja do dana isplate.

2. Dotični ulagač ima pravo, na temelju prava ugovorne stranke koja provodi izvlaštenje, da sudsko ili neko drugo nadležno i neovisno tijelo te ugovorne stranke bez odgode preispita njegov slučaj, vrednovanje njegova ulaganja te plaćanje naknade, u skladu s načelima navedenima u stavku 1.

3. Da bi se izbjegla sumnja, izvlaštenje obuhvaća situacije u kojima ugovorna stranka izvlašćuje imovinu trgovačkog društva ili poduzeća na svojem području u kojem ulagač neke druge ugovorne stranke ima ulaganje, uključujući putem vlasništva nad dionicama.

Članak 14.

Prijenosi u vezi s ulaganjima

1. Svaka ugovorna stranka jamči, u odnosu na ulaganja ulagača neke druge ugovorne stranke na njezinu području, slobodu prijenosa na njezino područje i s njega, uključujući prijenos:

- (a) početnog kapitala te svakog dodatnog kapitala za održavanje i razvoj ulaganja;
- (b) prinosa;
- (c) plaćanja u okviru ugovora, uključujući amortizaciju glavnice i plaćanja dospjelih kamata sukladno ugovoru o zajmu;
- (d) nepotrošenih primanja i ostalih naknada osoblja angažiranog iz inozemstva u vezi s tim ulaganjem;
- (e) prihoda od prodaje ili likvidacije cijelog ulaganja ili dijela ulaganja;
- (f) plaćanja koja proizlaze iz rješenja spora;
- (g) plaćanja naknada na temelju članka 12. i 13.

2. Prijenosi na temelju stavka 1. izvršavaju se bez odlaganja i (osim u slučaju prinosa u naravi) u slobodno konvertibilnoj valuti.

3. Prijenosi se obavljaju prema tržišnom tečaju važećem na dan prijenosa za promptne transakcije u valuti prijenosa. U nedostatku deviznog tržišta primjenjuje se zadnji važeći tečaj koji se primjenjuje za unutarnja ulaganja ili zadnji važeći tečaj za konverziju valuta u posebna prava vučenja, ovisno o tome što je povoljnije za ulagača.

4. Neovisno o staccima 1. do 3., ugovorna stranka može štiti prava vjerovnika ili osigurati postupanje u skladu sa zakonima o izdavanju, trgovanju i postupanju s vrijednosnim papirima i izvršenje presuda u građanskim, upravnim i kaznenim

postupcima, tako da svoje zakone i druge propise primjenjuje na pravičan i nediskriminirajući način te u dobroj vjeri.

5. Neovisno o stavku 2., ugovorne stranke koje su države koje su bile sastavni dijelovi bivšeg Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika mogu u međusobno sklopljenim sporazumima predvidjeti da se prijenosi plaćanja izvršavaju u valutama tih ugovornih stranaka, pod uvjetom da se takvim sporazumima ne predviđa nepovoljnije postupanje prema ulaganjima ulagača drugih ugovornih stranaka na njihovu području u odnosu na ulaganja ulagača ugovornih stranaka koje su sklopile takve sporazume ili u odnosu na ulaganja ulagača neke treće države.

6. Neovisno o stavku 1. točki (b), ugovorna stranka može ograničiti prijenos prinosa u naravi u okolnostima kada je ugovornoj stranci člankom 29. stavkom 2. točkom (a) ili na temelju GATT-a i povezanih instrumenata dopušteno ograničiti ili zabraniti izvoz ili prodaju za izvoz proizvoda koji čine prinos u naravi, ali pod uvjetom da ugovorna stranka dozvoljava prijenos prinosa u naravi na način kako je odobreno ili utvrđeno u sporazumu o ulaganju, odobrenju ulaganja ili drugom pisanom sporazumu između ugovorne stranke i ulagača druge ugovorne stranke ili njegova ulaganja.

Članak 15.

Subrogacija

1. Ako ugovorna stranka ili tijelo koje ona odredi (dalje u tekstu „stranka koja naknađuje štetu”) izvrši plaćanje u okviru naknade štete ili jamstva danog u odnosu na ulaganje ulagača (dalje u tekstu „stranka kojoj se naknađuje šteta”) na području druge ugovorne stranke (dalje u tekstu „stranka domaćin”), stranka domaćin priznaje:

- (a) ustupanje stranci koja naknađuje štetu svih prava i tražbina u vezi s takvim ulaganjem; i
- (b) pravo stranke koja naknađuje štetu da ostvari sva takva prava i naplati takve tražbine na temelju subrogacije.

2. Stranka koja naknađuje štetu u svim okolnostima ima pravo na:

- (a) jednako postupanje u pogledu prava i tražbina stečenih na temelju ustupanja iz stavka 1.; i
- (b) ista plaćanja dospjela na temelju takvih prava i tražbina,

na koja je pravo imala stranka kojoj se naknađuje šteta na temelju ovog Ugovora u vezi s dotičnim ulaganjima.

3. Ni u jednom postupku na temelju članka 26. ugovorna se stranka ne smije u svojoj obrani, postavljanju protuzahatjeva, ostvarivanju prava na kompenzaciju ili iz nekog drugog razloga pozivati na to da je naknada štete ili druga kompenzacija za cijelu ili dio navodne štete primljena ili da će biti primljena na temelju ugovora o osiguranju ili ugovora o jamstvu.

Članak 16.

Odnos prema drugim sporazumima

Ako su dvije ili više ugovornih stanka prethodno sklopile međunarodni sporazum ili naknadno sklapaju međunarodni sporazum, čiji se uvjeti u oba slučaja odnose na predmet dijela III. ili dijela V. ovog Ugovora:

1. ništa u dijelu III. ni dijelu V. ovog Ugovora ne smije se tumačiti kao odstupanje od bilo koje odredbe iz drugog sporazuma ili od bilo kojeg prava na rješenje spora u vezi s tim na temelju tog sporazuma; i
2. ništa se u tim odredbama iz drugog sporazuma ne smije tumačiti kao odstupanje od bilo koje odredbe iz dijela III. ili dijela V. ovog Ugovora ili od bilo kojeg prava na rješenje spora u vezi s tim na temelju ovog Ugovora,

ako je bilo koja takva odredba povoljnija za ulagača ili ulaganje.

Članak 17.

Neprimjenjivanje dijela III. u određenim okolnostima

Svaka ugovorna stranka pridržava pravo uskrate pogodnosti iz ovog dijela:

1. pravnoj osobi, ako je takva pravna osoba u vlasništvu ili pod kontrolom osoba koje imaju državljanstvo ili nacionalnost treće države te ako takva pravna osoba ne obavlja značajne poslovne aktivnosti na području ugovorne stranke u kojoj je osnovana; ili
2. ulaganju, ako ugovorna stranka koja uskraćuje pogodnosti ustanovi da se radi o ulaganju ulagača iz treće države s kojom ili u odnosu na koju ugovorna stranka koja uskraćuje pogodnosti:
 - (a) ne održava diplomatske odnose; ili
 - (b) usvaja ili održava mjere:
 - i. kojima se zabranjuju transakcije s ulagačima te države; ili
 - ii. koje bi se prekršile ili bi se zaobišla njihova primjena ako bi se pogodnosti iz ovog dijela priznale ulagačima te države ili njihovim ulaganjima.

DIO IV.

RAZNE ODREDBE

Članak 18.

Suverenitet nad energetskim izvorima

1. Ugovorne stranke priznaju državni suverenitet i suverena prava nad energetskim izvorima. One ponovo potvrđuju da se oni moraju izvršavati u skladu s i podložno pravilima međunarodnog prava.
2. Ne utječući na ciljeve promicanja pristupa energetskim izvorima i njihova istraživanja i razvoja na komercijalnoj osnovi, ovaj Ugovor ni na koji način ne dovodi u pitanje pravila kojima se u ugovornim strankama uređuje sustav vlasništva nad energetskim izvorima.
3. Svaka država i dalje osobito zadržava pravo odlučivati o zemljopisnim područjima na svojem području raspoloživima za

istraživanje i razvoj njezinih energetskih izvora, optimizaciji njihova obnavljanja i razini do koje ih se može iscrpljivati ili na drugi način iskorištavati, pravo određivati i ubirati poreze, licencijske naknade ili druga financijska plaćanja plativa na temelju takvog istraživanja i iskorištavanja te propisima uređivati okolišne i sigurnosne aspekte takvog istraživanja, razvoja i iskorištavanja na njezinu području te sudjelovati u takvom istraživanju i iskorištavanju, među ostalim izravnim sudjelovanjem vlade ili putem državnih poduzeća.

4. Ugovorne stranke obvezuju se olakšati pristup energetskim izvorima, među ostalim davanjem, na nediskriminirajući način i na temelju objavljenih kriterija, odobrenja, licencija, koncesija i ugovora za traženje i istraživanje, kao i za iskorištavanje ili vađenje energetskih izvora.

Članak 19.

Okolišni aspekti

1. Nastojeći postići održivi razvoj te uzimajući u obzir svoje obveze koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma o okolišu kojih je stranka, svaka ugovorna stranka nastoji na gospodarski učinkovit način minimalizirati štetne utjecaje na okoliš unutar ili izvan njezina područja, koji su posljedica svih djelatnosti u okviru energetske ciklusa na njezinu području, primjereno vodeći računa o sigurnosti. Pritom se svaka ugovorna stranka rukovodi načelom troškovne učinkovitosti. U svojoj politici i djelovanju svaka ugovorna stranka nastoji poduzimati mjere opreza kako bi spriječila ili minimalizirala uništavanje okoliša. Ugovorne stranke suglasne su da bi onečišćivač na područjima ugovornih stranaka, u načelu, trebao snositi troškove onečišćenja, uključujući prekogranično onečišćenje, vodeći računa o javnom interesu i bez narušavanja ulaganja u energetske ciklus ili međunarodne trgovine. Ugovorne stranke stoga:

- (a) uzimaju u obzir okolišne aspekte prilikom izrade i provedbe svoje energetske politike;
- (b) promiču tržišno usmjereno stvaranje cijena i opsežnije razmatranje okolišnih troškova i koristi u cjelokupnom energetske ciklusu;
- (c) uzimajući u obzir članak 34. stavak 4., potiču suradnju u postizanju okolišnih ciljeva Povelje i suradnju u području međunarodnih okolišnih normi za energetske ciklus, vodeći računa o razlikama u pogledu štetnih utjecaja i troškova njihova smanjenja između ugovornih stranaka;
- (d) posebno vode računa o poboljšanju energetske učinkovitosti, razvoju i korištenju obnovljivih izvora energije, promicanju korištenja čistih goriva i primjeni tehnologija i tehnoloških sredstava koja smanjuju onečišćenje;
- (e) promiču prikupljanje i razmjenu informacija među ugovornim strankama o okolišno prihvatljivoj i gospodarski učinkovitoj energetske politici te o troškovno učinkovitim postupcima i tehnologijama;
- (f) promiču svijest javnosti o utjecajima energetske sustava na okoliš, o važnosti sprečavanja ili smanjenja njihovih štetnih utjecaja na okoliš, kao i o troškovima povezanim s različitim mjerama sprečavanja ili smanjenja takvih utjecaja;
- (g) promiču i surađuju u istraživanju, razvoju i primjeni energetske učinkovitih i okolišno prihvatljivih tehnologija,

prakse i postupaka koji će na gospodarski učinkovit način minimalizirati štetne utjecaje na okoliš u svim aspektima energetske ciklusa;

- (h) potiču povoljne uvjete za prijenos i širenje takvih tehnologija, u skladu s odgovarajućom i učinkovitom zaštitom prava intelektualnog vlasništva;
- (i) promiču transparentnu procjenu, u ranoj fazi i prije donošenja odluke, te kasnije praćenje utjecaja na okoliš ulagačkih projekata u području energetike koji su značajni za okoliš;
- (j) promiču međunarodnu svijest i razmjenu informacija o relevantnim okolišnim programima i normama ugovornih stranaka, kao i o provedbi tih programa i normi;
- (k) sudjeluju, na zahtjev i u okviru svojih raspoloživih sredstava, u razvoju i provedbi odgovarajućih okolišnih programa u ugovornim strankama.

2. Na zahtjev jedne ili više ugovornih stranaka, Konferencija o Povelji, u svrhu pronalaženja rješenja, razmatra sporove u vezi s primjenom ili tumačenjem odredaba ovog članka, u mjeri u kojoj se takvi sporovi ne razmatraju u okviru drugih odgovarajućih međunarodnih foruma.

3. Za potrebe ovog članka:

- (a) „energetski ciklus” znači cijeli energetske lanac, uključujući aktivnosti u vezi s traženjem, istraživanjem, proizvodnjom, pretvorbom, skladištenjem, prijevozom, distribucijom i potrošnjom različitih oblika energije, obradu i odlaganje otpada, kao i stavljanje izvan pogona, prestanak ili zatvaranje tih aktivnosti, uz minimaliziranje štetnih utjecaja na okoliš;
- (b) „utjecaj na okoliš” znači svaki učinak koji određena aktivnost ima na okoliš, uključujući zdravlje i sigurnost ljudi, floru, faunu, tlo, zrak, vodu, klimu, krajobraz i povijesne spomenike ili druge fizičke tvorevine, ili međudjelovanje tih čimbenika; pojam također uključuje učinke na kulturnu baštinu ili društveno-gospodarske uvjete koji proizlaze iz promjena tih čimbenika;

(c) „poboljšanje energetske učinkovitosti” znači djelovanje kojim se održava isti opseg proizvodnje (dobra ili usluge) bez smanjenja kvalitete ili učinka proizvodnje, uz istodobno smanjenje količine energije koja je potrebna za proizvodnju takvog opsega;

(d) „troškovno učinkovit” znači postići utvrđeni cilj uz najniže troškove ili postići najveću korist u odnosu na uloženi trošak.

Članak 20.

Transparentnost

1. U skladu s člankom 29. stavkom 2. točkom (a), mjere koje podliježu pravilima transparentnosti GATT-a i povezanih instrumenata uključuju zakone, druge propise, sudske i upravne odluke opće primjene, koji se odnose na trgovinu energetskim materijalima i proizvodima.

2. Zakoni, drugi propisi, sudske i upravne odluke opće primjene koje primjenjuje bilo koja ugovorna stranka te važeći sporazumi među ugovornim strankama, koji utječu na druga pitanja obuhvaćena ovim Ugovorom, bez odgode se objavljuju tako da se ugovorne stranke i ulagači s njima mogu upoznati. Odredbama ovog stavka ne zahtijeva se od ugovorne stranke otkrivanje povjerljivih informacija koje bi ometale provedbu zakona ili bi na neki drugi način bile u suprotnosti s javnim interesom ili bi štetele zakonitim komercijalnim interesima bilo kojeg ulagača.

3. Svaka ugovorna stranka određuje jedno ili više informacijskih mjesta kojima se mogu uputiti zahtjevi za dostavu informacija u vezi s gore spomenutim zakonima, drugim propisima, sudskim i upravnim odlukama te o takvim mjestima bez odgode obavješćuje Tajništvo koje ih na zahtjev stavlja na raspolaganje.

Članak 21.

Oporezivanje

1. Osim ako je u ovom članku drukčije predviđeno, ničim se u ovom Ugovoru ne stvaraju prava niti nameću obveze u pogledu poreznih mjera ugovornih stranaka. U slučaju postojanja neusklađenosti između ovog članka i bilo koje druge odredbe ovog Ugovora, primjenjuje se ovaj članak u mjeri u kojoj postoji neusklađenost.

2. Članak 7. stavak 3. primjenjuje se na porezne mjere, osim mjera u vezi s porezom na dohodak ili kapital; međutim, ta se odredba ne primjenjuje na:

(a) olakšicu koju dodjeljuje ugovorna stranka na temelju odredaba o oporezivanju bilo koje konvencije, sporazuma ili dogovora opisanog u stavku 7. točki (a) podtočki ii.; ili

(b) porezne mjere čija je svrha osiguranje učinkovitog ubiranja poreza, osim ako takvom mjerom jedna ugovorna stranka samovoljno diskriminira energetske materijale i proizvode koji su podrijetlom iz područja druge ugovorne stranke ili su za njega namijenjeni, ili ako samovoljno ograničuje pogodnosti dane na temelju članka 7. stavka 3.

3. Članak 10. stavci 2. i 7. primjenjuju se na porezne mjere ugovornih stranaka, osim mjera u vezi s porezom na dohodak ili kapital; međutim, te se odredbe ne primjenjuju na:

(a) nametanje obveza najpovlaštenije nacije u pogledu olakšica koje ugovorna stranka dodjeljuje na temelju odredaba o oporezivanju bilo koje konvencije, sporazuma ili dogovora opisanog u stavku 7. točki (a) podtočki ii., ili koje proizlaze iz članstva u bilo kojoj organizaciji regionalne gospodarske integracije; ili

(b) porezne mjere čija je svrha osiguranje učinkovitog ubiranja poreza, osim ako se takvom mjerom samovoljno diskriminira ulagača druge ugovorne stranke ili samovoljno ograničuju pogodnosti dane na temelju odredaba o ulaganju iz ovog Ugovora.

4. Članak 29. stavci od 2. do 6. primjenjuju se na porezne mjere, osim mjera u vezi s porezom na dohodak ili kapital.

5. (a) Članak 13. primjenjuje se na poreze.

(b) Ako se sukladno članku 13. pojavi pitanje predstavlja li porez izvlaštenje ili je li porez, koji navodno predstavlja izvlaštenje, diskriminirajući, primjenjuju se sljedeće odredbe:

i. ulagač ili ugovorna stranka koja tvrdi da se radi o izvlaštenju upućuje pitanje predstavlja li porez izvlaštenje ili je li porez diskriminirajući nadležnom poreznom tijelu. Ako ulagač ili ugovorna stranka to ne učini, tijela za rješavanje sporova sukladno članku 26. stavku 2. točki (c) ili članku 27. stavku 2. upućuju to pitanje nadležnim poreznim tijelima.

- ii. Nadležna porezna tijela nastoje riješiti tako upućena pitanja u roku od šest mjeseci od njihova upućivanja. Ako se radi o pitanju nediskriminacije, nadležna porezna tijela primjenjuju odredbe o nediskriminaciji odgovarajuće porezne konvencije ili, ako u odgovarajućoj poreznoj konvenciji primjenjivoj na predmetni porez ne postoje odredbe o nediskriminaciji ili ako nijedna takva konvencija nije na snazi između dotičnih ugovornih stranaka, ona primjenjuju načela nediskriminacije iz modela konvencije o porezu na dohodak i kapital Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj.
- iii. Tijela za rješavanje sporova sukladno članku 26. stavku 2. točki (c) ili članku 27. stavku 2. mogu uzeti u obzir bilo koji zaključak nadležnih poreznih tijela o pitanju radi li se u slučaju poreza o izvlaštenju. Takva tijela uzimaju u obzir sve zaključke do kojih su nadležna porezna tijela došla unutar šestomjesečnog razdoblja propisanog u točki (b) podtočki ii. u vezi s pitanjem je li porez diskriminirajući. Takva tijela mogu također uzeti u obzir svaki zaključak do kojeg su nadležna porezna tijela došla po isteku šestomjesečnog razdoblja.
- iv. Uključivanje nadležnih poreznih tijela po isteku šestomjesečnog razdoblja iz točke (b) podtočke ii. ni u kojem slučaju ne dovodi do odugovlačenja postupka iz članaka 26. i 27.
6. Da bi se izbjegla sumnja, članak 14. ni u kojem slučaju ne ograničuje pravo ugovorne stranke da propisuje ili ubire porez odbijanjem ili na neki drugi način.
7. Za potrebe ovog članka:
- (a) pojam „porezna mjera” obuhvaća:
- i. svaku odredbu u vezi s porezima nacionalnog prava ugovorne stranke ili njezinih političko-upravnih jedinica ili njezinih lokalnih tijela; i
- ii. svaku odredbu u vezi s porezima iz bilo koje konvencije o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili iz bilo kojeg drugog međunarodnog sporazuma ili dogovora koji obvezuje ugovornu stranku.
- (b) Porezom na dohodak ili kapital smatraju se svi porezi na ukupni dohodak ili kapital ili na dijelove dohotka ili kapitala, uključujući poreze na prihode od otuđenja imovine, poreze na nekretnine, nasljedstvo i darove ili tome u bitnom slične poreze, poreze na ukupne iznose nadnica ili plaća koje isplaćuju poduzeća, kao i poreze na povećanu vrijednost kapitala.
- (c) „Nadležno porezno tijelo” znači nadležno tijelo na temelju sporazuma o dvostrukom oporezivanju koji je na snazi između ugovornih stranaka ili, ako takav sporazum nije na snazi, ministar ili ministarstvo nadležno za poreze ili njihovi ovlašteni predstavnici.
- (d) Da bi se izbjegla sumnja, pojmovi „porezne odredbe” i „porezi” ni u kojem slučaju ne obuhvaćaju carine.

Članak 22.

Državna i povlaštena poduzeća

1. Svaka ugovorna stranka osigurava da svako državno poduzeće koje ona vodi ili kojeg osniva obavlja svoje aktivnosti u vezi s prodajom ili pružanjem robe i usluga na njezinu području na način koji je u skladu s obvezama ugovorne stranke iz dijela III. ovog Ugovora.

2. Nijedna ugovorna stranka ne smije poticati takvo državno poduzeće ni od njega zahtijevati da obavlja svoje aktivnosti na njezinu području na način koji nije u skladu s obvezama ugovorne stranke iz ostalih odredaba ovog Ugovora.

3. Svaka ugovorna stranka osigurava da, ako osniva ili vodi neki subjekt te tom subjektu povjerava regulatorne, upravne ili druge državne ovlasti, takav subjekt izvršava svoje ovlasti na način koji je u skladu s obvezama ugovorne stranke iz ovog Ugovora.

4. Nijedna ugovorna stranka ne smije poticati bilo koji subjekt kojemu dodjeljuje isključiva ili posebna prava, ni od njega zahtijevati, da obavlja svoje aktivnosti na njezinu području na način koji nije u skladu s obvezama ugovorne stranke iz ovog Ugovora.

5. Za potrebe ovog članka pojam „subjekt” obuhvaća svako poduzeće, agenciju ili drugu organizaciju ili pojedinca.

Članak 23.

Poštovanje odredaba od strane tijela ispod nacionalne razine

1. Svaka je ugovorna stranka u potpunosti odgovorna, u okviru ovog Ugovora, za poštovanje svih odredaba Ugovora i poduzima sve razumne mjere koje su joj na raspolaganju kako bi osigurala da regionalne i lokalne vlasti i druga tijela na njezinu području poštuju te odredbe.

2. Odredbe u vezi s rješavanjem sporova u dijelovima II., IV. i V. ovog Ugovora mogu se primijeniti i u pogledu mjera koje su poduzele regionalne ili lokalne vlasti ili druga tijela na području ugovorne stranke, a koje utječu na poštovanje ovog Ugovora od strane ugovorne stranke.

Članak 24.

Iznimke

1. Ovaj se članak ne primjenjuje na članke 12., 13. i 29.

2. Odredbe ovog Ugovora, osim:

(a) onih iz stavka 1.; i

(b) u odnosu na podtočku i., dijela III. Ugovora

ne sprečavaju nijednu ugovornu stranku da usvoji ili provede mjere:

i. koje su potrebne za zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili biljaka;

ii. koje su bitne za stjecanje ili distribuciju energetske materijale i proizvoda u uvjetima nestašice, nastalima iz uzroka nad kojima takva ugovorna stranka nema utjecaj, pod uvjetom da su takve mjere u skladu sa sljedećim načelima:

(A) da sve ostale ugovorne stranke imaju pravo na pravični udio u međunarodnoj opskrbi takvim energetske materijalima i proizvodima; i

(B) da se svaka takva mjera koja nije u skladu s ovim Ugovorom obustavlja čim prestanu postojati uvjeti zbog kojih su bile donesene; ili

iii. koje su namijenjene kao potpora ulagačima koji pripadaju starosjedilačkom stanovništvu ili su socijalno ili gospodarski

zapostavljene osobe ili grupe, ili njihovim ulaganjima, te o kojima je obaviješteno Tajništvo, pod uvjetom da takve mjere:

(A) nemaju značajniji utjecaj na gospodarstvo te ugovorne stranke; i

(B) ne prave razliku između ulagača bilo koje druge ugovorne stranke i onih ulagača te ugovorne stranke koji ne spadaju u skupinu onih kojima je ta mjera namijenjena;

pod uvjetom da takve mjere ne predstavljaju prikriveno ograničenje za gospodarsku djelatnost u energetske sektoru ili samovoljno ili neopravdano pravljenje razlike između ugovornih stranka ili između ulagača ili drugih zainteresiranih osoba ugovornih stranka. Takve mjere moraju biti valjano utemeljene i ne smiju poništavati ni ometati, više nego što je nužno za ispunjenje navedene svrhe, nijednu pogodnost koju jedna ili više ugovornih stranaka može opravdano očekivati na temelju ovog Ugovora.

3. Odredbe ovog Ugovora, osim onih iz stavka 1., ne tumače se kao sprečavanje bilo koje ugovorne stranke da poduzme bilo koju mjeru koju smatra potrebnom:

(a) za zaštitu njezinih bitnih sigurnosnih interesa uključujući one:

i. koje se odnose na opskrbu vojnih snaga energetske materijalima i proizvodima; ili

ii. koje se poduzimaju u vrijeme rata, oružanog sukoba ili drugog izvanrednog stanja u međunarodnim odnosima;

(b) u vezi s provedbom nacionalne politike poštovanja neširenja nuklearnog oružja ili drugih nuklearnih eksplozivnih naprava ili za potrebe ispunjenja njezinih obveza iz Ugovora o neširenju nuklearnog oružja, Smjernica za nuklearne isporučitelje i drugih međunarodnih obveza ili dogovora o neširenju u nuklearnom području; ili

(c) za održavanje javnog reda.

Takve mjere ne smiju predstavljati prikriveno ograničenje za tranzit.

4. Odredbe ovog Ugovora kojima se osigurava tretman najpovlaštenije nacije ne obvezuju nijednu ugovornu stranku da

na ulagače bilo koje druge ugovorne stranke proširi povlašteni tretman koji proizlazi iz:

- (a) njezina članstva u zoni slobodne trgovine ili carinskoj uniji; ili
- (b) dvostranog ili višestranog ugovora o gospodarskoj suradnji među državama koje su bile sastavni dijelovi Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, do konačne uspostave njihovih uzajamnih gospodarskih odnosa.

Članak 25.

Sporazumi o gospodarskoj integraciji

1. Odredbe ovog Ugovora ne tumače se tako da obvezuju ugovornu stranku koja je stranka nekog sporazuma o

gospodarskoj integraciji (dalje u tekstu „SGI”) da, putem tretmana najpovlaštenije nacije, na drugu ugovornu stranku koja nije stranka tog SGI-a proširi povlašteni tretman koji se primjenjuje među strankama tog SGI-a kao rezultat činjenice da su one stranke tog SGI-a.

2. Za potrebe stavka 1. „SGI” znači sporazum kojim se značajno liberalizira, među ostalim, trgovina i ulaganje, predviđajući, u trenutku stupanja na snagu tog sporazuma ili u razumnom vremenskom okviru, nepostojanje ili uklanjanje svakog značajnijeg pravljena razlike među njegovim strankama, uklanjanjem postojećih diskriminacijskih mjera i/ili zabranom novih ili dodatno diskriminirajućih mjera.

3. Ovaj članak ne utječe na primjenu GATT-a i povezanih instrumenata sukladno članku 29.

DIO V.

RJEŠAVANJE SPOROVA

Članak 26.

Rješavanje sporova između ulagača i ugovorne stranke

1. Sporovi između ugovorne stranke i ulagača neke druge ugovorne stranke u vezi s ulaganjem tog ulagača na području prve ugovorne stranke, a koji se odnose na navodno kršenje obveze prve ugovorne stranke iz dijela III., rješavaju se, ako je to moguće, mirnim putem.

2. Ako se takvi sporovi ne mogu riješiti u skladu s odredbama stavka 1. u roku od tri mjeseca od dana kada je jedna od stranaka u sporu zatražila rješavanje spora mirnim putem, ulagač koji je stranka u sporu može po svojem izboru podnijeti spor na rješavanje:

- (a) sudovima ili upravnim sudovima ugovorne stranke koja je stranka u sporu;
- (b) u skladu s bilo kojim primjenjivim, unaprijed dogovorenim postupkom rješavanja sporova; ili
- (c) u skladu sa sljedećim stavcima ovog članka.

3. (a) Podložno samo točkama (b) i (c), svaka ugovorna stranka ovim daje svoju bezuvjetnu suglasnost na podnošenje spora međunarodnoj arbitraži ili mirenju u skladu s odredbama ovog članka.

(b) i. Ugovorne stranke navedene u Prilogu ID ne daju takvu bezuvjetnu suglasnost ako je ulagač prethodno podnio spor u skladu sa stavkom 2. točkom (a) ili (b).

ii. Radi preglednosti, svaka ugovorna stranka navedena u Prilogu ID dostavlja Tajništvu pisanu izjavu o svojoj politici, praksi i uvjetima s tim u vezi, najkasnije do dana polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju u skladu s člankom 39. ili polaganja svoje isprave o pristupu u skladu s člankom 41.

(c) Ugovorna stranka navedena u Prilogu IA ne daje takvu bezuvjetnu suglasnost u slučaju spora koji proizlazi iz članka 10. stavka 1. zadnje rečenice.

4. Ako se ulagač odluči podnijeti spor na rješavanje u skladu sa stavkom 2. točkom (c), on dostavlja svoju pisanu suglasnost da se spor podnese na rješavanje:

(a) i. Međunarodnom centru za rješavanje sporova o ulaganju, osnovanom sukladno Konvenciji o rješavanju sporova o ulaganju između država i državljana drugih država, koja je otvorena za potpisivanje u Washingtonu 18. ožujka

1965. (dalje u tekstu „Konvencija ICSID”), ako su i ugovorna stranka ulagača i ugovorna stranka koja je stranka u sporu stranke Konvencije ICSID; ili

- ii. Međunarodnom centru za rješavanje sporova o ulaganju, osnovanom sukladno Konvenciji iz točke (a) podtočke i., u skladu s pravilima kojima se uređuju dodatna sredstva za upravljanje postupcima od strane tajništva Centra (dalje u tekstu „pravila o dodatnim sredstvima”), ako su ugovorna stranka ulagača ili ugovorna stranka koja je stranka u sporu, ali ne obje, stranke Konvencije ICSID;
- (b) arbitražnom sudu pojedincu ili *ad hoc* arbitražnom sudu osnovanom u skladu s Pravilima o arbitraži Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (dalje u tekstu „UNCITRAL”); ili
- (c) u skladu s arbitražnim postupkom u okviru Arbitražnog instituta Stockholmske trgovačke komore.
5. (a) Smatra se da suglasnost dana sukladno stavku 3., zajedno s pisanom suglasnošću ulagača koja je dana u skladu sa stavkom 4., ispunjava zahtjeve za:
- i. pisanu suglasnost stranaka u sporu u smislu poglavlja II. Konvencije ICSID te u smislu pravila o dodatnim sredstvima;
 - ii. „pisani sporazum” u smislu članka II. Konvencije Ujedinjenih naroda o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka, sastavljene u New Yorku 10. lipnja 1958. (dalje u tekstu „Njujorška konvencija”); i
 - iii. pisanu suglasnost ugovornih stranaka u smislu članka 1. Pravila o arbitraži UNCITRAL-a.
- (b) Svaka arbitraža u okviru ovog članka održava se na zahtjev bilo koje stranke u sporu u državi koja je stranka Njujorške konvencije. Smatra se da zahtjevi, koji su u skladu s ovim odredbama predmetom arbitražnog postupka, proizlaze iz trgovinskog odnosa ili transakcije u smislu članka I. spomenute Konvencije.

6. Sud osnovan sukladno stavku 4. odlučuje o spornim pitanjima u skladu s ovim Ugovorom te važećim pravilima i načelima međunarodnog prava.

7. S ulagačem koji nije fizička osoba i ima državnu pripadnost ugovorne stranke koja je stranka u sporu na dan pisane suglasnosti iz stavka 4. te kojeg, prije nastanka spora između njega i te ugovorne stranke, kontroliraju ulagači druge ugovorne stranke, za potrebe članka 25. stavka 2. točke (b) Konvencije ICSID postupa se kao s „državljaninom druge ugovorne stranke”, a za potrebe članka 1. stavka 6. pravila o dodatnim sredstvima postupa se kao s „državljaninom druge države”.

8. Arbitražne odluke, koje mogu uključivati i odluku o kamatama, konačne su i obvezujuće za stranke u sporu. Arbitražna odluka, koja se odnosi na mjeru vlade ili tijela ispod nacionalne razine ugovorne stranke u sporu, predviđa da ugovorna stranka može štetu naknaditi u novcu umjesto bilo kakve druge dodijeljene naknade. Svaka ugovorna stranka bez odgode provodi svaku takvu odluku i osigurava učinkovito izvršenje takvih arbitražnih odluka na svojem području.

Članak 27.

Rješavanje sporova između ugovornih stranaka

1. Ugovorne stranke nastoje diplomatskim putem riješiti sporove u vezi s primjenom ili tumačenjem ovog Ugovora.
2. Ako se spor u skladu sa stavkom 1. ne riješi u razumnom roku, svaka stranka u sporu može, osim ako je u ovom Ugovoru drukčije predviđeno ili osim ako su se ugovorne stranke drukčije dogovorile pisanim putem te osim ako se tiče primjene ili tumačenja članka 6. ili članka 19. ili, za ugovorne stranke navedene u Prilogu IA, članka 10. stavka 1. zadnje rečenice, nakon upućivanja pisane obavijesti drugoj stranci u sporu, podnijeti spor na rješavanje *ad hoc* sudu u skladu s ovim člankom.
3. Takav *ad hoc* sud sastavljen je na sljedeći način:
 - (a) Ugovorna stranka koja pokreće postupak imenuje jednog člana suda i obavješćuje drugu ugovornu stranku u sporu o svojem imenovanju u roku od 30 dana od dana kada druga ugovorna stranka primi obavijest iz stavka 2.
 - (b) U roku od 60 dana od primitka pisane obavijesti iz stavka 2., druga ugovorna stranka u sporu imenuje jednog

člana. Ako se imenovanje ne provede u propisanom roku, ugovorna stranka koja je pokrenula postupak može u roku od 90 dana od primitka pisane obavijesti iz stavka 2. zatražiti da se imenovanje provede u skladu s točkom (d).

(c) Trećeg člana, koji ne smije imati nacionalnost ni državljanstvo ugovorne stranke u sporu, imenuju ugovorne stranke u sporu. Taj je član predsjednik suda. Ako se ugovorne stranke u roku od 150 dana od primitka obavijesti iz stavka 2. ne mogu suglasiti o imenovanju trećeg člana, to se imenovanje provodi, u skladu s točkom (d), na zahtjev bilo koje od ugovornih stranaka podnesen u roku od 180 dana od primitka takve obavijesti.

(d) Imenovanja koja se zahtijevaju u skladu s ovim stavkom provodi glavni tajnik Stalnog arbitražnog suda u roku od 30 dana od primitka zahtjeva. Ako je glavni tajnik spriječen u izvršenju tog zadatka, imenovanja provodi prvi tajnik ureda. Ako je i on spriječen u izvršenju zadatka, imenovanja provodi najviše rangirani zamjenik.

(e) Imenovanja izvršena u skladu s točkama od (a) do (d) provode se vodeći računa o kvalifikacijama i iskustvu članova koje treba imenovati, posebno u području pitanja koja pokriva ovaj Ugovor.

(f) Ako se ugovorne stranke ne dogovore drukčije, primjenjuju se arbitražna pravila UNCITRAL-a, osim u mjeri u kojoj ih izmijene ugovorne stranke u sporu ili arbitražni suci. Sud svoje odluke donosi većinom glasova svojih članova.

(g) Sud odlučuje o sporu u skladu s ovim Ugovorom te važećim pravilima i načelima međunarodnog prava.

(h) Arbitražna odluka konačna je i obvezujuća za ugovorne stranke u sporu.

(i) Ako prilikom donošenja odluke sud utvrdi da mjera regionalne ili lokalne vlade ili tijela na području ugovorne stranke navedene u Prilogu P dijelu I. nije u skladu s ovim Ugovorom, svaka se stranka u sporu može pozvati na odredbe Priloga P dijela II.

(j) Troškove suda, uključujući naknade za njegove članove, u jednakim dijelovima snose ugovorne stranke u sporu. Sud međutim može na temelju svoje slobodne odluke odlučiti da jedna od ugovornih stranaka u sporu plati veći dio troškova.

(k) Ako se ugovorne stranke u sporu ne dogovore drukčije, sud zasjeda u Haagu te koristi prostorije i opremu Stalnog arbitražnog suda.

(l) Primjerak arbitražne odluke čuva se u Tajništvu, koje osigurava njezinu opću dostupnost.

Članak 28.

Neprimjenjivanje članka 27. na određene sporove

Spor između ugovornih stranaka u vezi s primjenom ili tumačenjem članka 5. ili članka 29. ne rješava se u skladu s člankom 27., osim ako se tako dogovore ugovorne stranke u sporu.

DIO VI.

PRIJELAZNE ODREDBE

Članak 29.

Privremene odredbe o pitanjima u vezi s trgovinom

1. Odredbe ovog članka primjenjuju se na trgovinu energetskim materijalima i proizvodima sve dok neka ugovorna stranka nije stranka GATT-a i povezanih instrumenata.

2. (a) Trgovina energetskim materijalima i proizvodima između ugovornih stranaka od kojih najmanje jedna nije stranka GATT-a ili povezanog instrumenta uređuje se, podložno točkama (b) i (c) te iznimkama i pravilima predviđenima u Prilogu G, odredbama GATT-a 1947. i povezanih instrumenata kako su se primjenjivale 1. ožujka 1994. i koje su stranke GATT-a 1947. međusobno provodile u

pogledu energetskih materijala i proizvoda, na način kao da su sve ugovorne stranke ujedno stranke GATT-a 1947. i povezanih instrumenata.

(b) Umjesto toga, za ugovornu stranku koja je država koja je bila sastavni dio bivšeg Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika takva se trgovina može uređivati, podložno odredbama Priloga TFU, sporazumom između dviju ili više takvih država do 1. prosinca 1999. ili do pristupa takve ugovorne stranke GATT-u, ovisno o tome što nastupi ranije.

(c) U odnosu na trgovinu između bilo kojih dviju stranaka GATT-a, točka (a) ne primjenjuje se ako bilo koja od tih stranaka nije stranka GATT-a 1947.

3. Svaka potpisnica ovog Ugovora i svaka država ili organizacija regionalne gospodarske integracije koja pristupa ovom Ugovoru, na dan svojeg potpisivanja ili dan polaganja svoje isprave o pristupu, Tajništvu dostavlja popis svih carinskih stopa i ostalih davanja koja se naplaćuju za energetske materijale i proizvode prilikom uvoza ili izvoza te priopćuje visinu tih stopa i davanja koja se primjenjuju na dan potpisivanja ili polaganja. Sve izmjene tih stopa ili ostalih davanja priopćuju se Tajništvu koje o tome obavješćuje ugovorne stranke.

4. Svaka ugovorna stranka nastoji ne povećavati carinske stope ili ostala davanja koja se naplaćuju prilikom uvoza ili izvoza:

(a) u slučaju uvoza energetskih materijala i proizvoda opisanih u dijelu I. popisa koji se odnosi na ugovornu stranku iz članka II. GATT-a, iznad razine predviđene u tom popisu, ako je ugovorna stranka ujedno stranka GATT-a;

(b) u slučaju izvoza energetskih materijala i proizvoda ili u slučaju njihova uvoza ako ugovorna stranka nije ujedno stranka GATT-a, iznad razine navedene u zadnjem priopćenju upućenom Tajništvu, osim ako je to dopušteno odredbama koje se primjenjuju sukladno stavku 2. točki (a).

5. Ugovorna stranka može povećati takvu carinsku stopu ili drugo davanje iznad razine navedene u stavku 4. samo:

(a) ako, u slučaju carinske stope ili drugog davanja koje se naplaćuje prilikom uvoza, takvo djelovanje nije u suprotnosti s važećim odredbama GATT-a, osim odredaba GATT-a 1947. i povezanih instrumenata nabrojanih u Prilogu G te odgovarajućih odredaba GATT-a 1994. i povezanih instrumenata; ili

(b) ako je, u najvećoj mogućoj mjeri na temelju svojeg zakonodavnog postupka, obavijestila Tajništvo o svojem prijedlogu za takvim povećanjem, pružila drugim zainteresiranim ugovornim strankama razumnu priliku za savjetovanjem u pogledu svojeg prijedloga te razmotrila primjedbe tih ugovornih stranaka.

6. Potpisnice se obvezuju da će najkasnije 1. siječnja 1995. započeti pregovore s ciljem da, prema potrebi s obzirom na razvoj u svjetskom trgovinskom sustavu, do 1. siječnja 1998. dovrše tekst izmjene ovog Ugovora kojim se, podložno u njemu utvrđenim uvjetima, svaka ugovorna stranka obvezuje da neće povećati takve carine ili davanja iznad razine propisane tom izmjenom.

7. Prilog D primjenjuje se na sporove u vezi s poštovanjem odredaba primjenjivih na trgovinu sukladno ovom članku i, osim ako se obje ugovorne stranke dogovore drukčije, na sporove u vezi s poštovanjem članka 5. između ugovornih stranaka od kojih najmanje jedna nije stranka GATT-a; međutim, Prilog D ne primjenjuje se na spor između ugovornih stranaka čija bit proizlazi iz sporazuma:

(a) koji je bio priopćen u skladu sa stavkom 2. točkom (b) i Prilogom TFU te koji ispunjava druge zahtjeve iz stavka 2. točke (b) i Priloga TFU; ili

(b) kojim se osniva područje slobodne trgovine ili carinska unija, kako je opisano u članku XXIV. GATT-a.

Članak 30.

Razvoj međunarodnih trgovinskih dogovora

Ugovorne stranke obvezuju se, u svjetlu rezultata Urugvajске runde multilateralnih pregovora o trgovini, koji su uglavnom sadržani u Završnom aktu sastavljenom 15. travnja 1994. u Marakešu, da će najkasnije 1. srpnja 1995. ili na dan stupanja na snagu ovog Ugovora, ovisno o tome što nastupi kasnije, započeti s razmatranjem odgovarajućih izmjena ovog Ugovora, s ciljem da se takve izmjene usvoje na Konferenciji o Povelji.

Članak 31.

Energetska oprema

1. Privremena Konferencija o Povelji na svojem prvom sastanku započinje s razmatranjem uključivanja energetske opreme u trgovinske odredbe ovog Ugovora.

Članak 32.

Prijelazni aranžmani

1. Prepoznajući da je potrebno vrijeme za prilagodbu zahtjevima tržišnoga gospodarstva, ugovorna stranka navedena u Prilogu T može privremeno suspendirati potpuno ispunjavanje svojih obveza iz jedne ili više sljedećih odredaba ovog Ugovora, podložno uvjetima u stavcima od 3. do 6.:

članak 6. stavci 2. i 5.

članak 7. stavak 4.

članak 9. stavak 1.

članak 10. stavak 7. – posebne mjere

članak 14. stavak 1. točka (d) – odnosi se samo na prijenos nepotrošenih primanja

članak 20. stavak 3.

članak 22. stavci 1. i 3.

2. Druge ugovorne stranke pomažu svakoj ugovornoj stranci koja je suspendirala potpuno ispunjavanje obveza na temelju stavka 1. kako bi ostvarila uvjete za prestanak takve suspenzije. Takva se pomoć može pružati u bilo kojem obliku koji druge ugovorne stranke smatraju najučinkovitijim kao odgovor na potrebe koje su predmetom obavijesti iz stavka 4. točke (c), uključujući, prema potrebi, dvostrane ili višestrane dogovore.

3. Važeće odredbe, faze do potpune provedbe svake od njih, mjere koje treba poduzeti i datum ili, iznimno, potencijalni događaj do kojeg se svaka pojedina faza završava i mjera poduzima, navedeni su u Prilogu T za svaku ugovornu stranku koja se poziva na prijelazne aranžmane. Svaka takva ugovorna stranka poduzima navedene mjere do datuma koji je za odgovarajuću odredbu i fazu naveden u Prilogu T. Ugovorne stranke koje su privremeno suspendirale potpuno ispunjavanje obveza

na temelju stavka 1., obvezuju se u potpunosti ispunjavati takve obveze do 1. srpnja 2001. Ako ugovorna stranka zbog izuzetnih okolnosti smatra potrebnim zatražiti produljenje razdoblja takve privremene suspenzije ili uvođenje bilo kakve dodatne privremene suspenzije koja nije prethodno navedena u Prilogu T, odluku o zahtjevu za izmjenom Priloga T donosi Konferencija o Povelji.

4. Ugovorna stranka koja se poziva na prijelazne aranžmane najmanje jednom u 12 mjeseci obavješćuje Tajništvo:

- (a) o provedbi svih mjera navedenih u Prilogu T i o svojem općem napretku prema potpunom ispunjavanju obveza;
- (b) o očekivanom napretku tijekom sljedećih 12 mjeseci prema potpunom ispunjavanju svojih obveza, o svakom problemu koji predviđa te o svojim prijedlozima za rješavanje takvog problema;
- (c) o potrebi za tehničkom pomoći radi olakšanja završetka faza navedenih u Prilogu T, koje su potrebne za potpunu provedbu ovog Ugovora ili radi rješavanja bilo kojeg problema koji je predmetom obavijesti iz točke (b), kao i radi promicanja drugih potrebnih tržišno usmjerenih reformi te modernizacije svojeg energetskog sektora;
- (d) o bilo kakvoj potrebi za podnošenjem zahtjeva iz stavka 3.

5. Tajništvo:

- (a) dostavlja svim ugovornim strankama obavijesti iz stavka 4.;
- (b) obavješćuje o potrebama i ponudama za tehničku pomoć iz stavka 2. i stavka 4. točke (c) te aktivno potiče usklađivanje tih potreba i ponuda oslanjajući se, gdje je moguće, na postojeće dogovore unutar drugih međunarodnih organizacija;
- (c) dostavlja svim ugovornim strankama na kraju svakog šestomjesečnog razdoblja sažetak svih obavijesti iz podstavka 4. točke (a) ili (d).

6. Konferencija o Povelji godišnje razmatra napredak ugovornih stranaka prema provedbi odredaba ovog članka te usklađivanje potreba i ponuda za tehničku pomoć iz stavka 2. i stavka 4. točke (c). Tijekom tog razmatranja Konferencija se može odlučiti na poduzimanje odgovarajućih mjera.

DIO VII.

USTROJSTVO I INSTITUCIJE

Članak 33.

Protokoli uz Energetsku povelju i izjave o Energetskoj povelji

1. Konferencija o Povelji može odobriti pregovore o određenom broju protokola uz Energetsku povelju i izjava o Energetskoj povelji radi ostvarivanja ciljeva i načela Povelje.

2. Svaka potpisnica Povelje može sudjelovati u takvim pregovorima.

3. Država ili organizacija regionalne gospodarske integracije može postati stranka protokola ili izjave jedino ako je potpisnica Povelje i ugovorna stranka ovog Ugovora ili ako to istodobno postane.

4. Podložno stavku 3. i stavku 6. točki (a), završne odredbe koje se primjenjuju na protokol određuju se u tom protokolu.

5. Protokol se primjenjuje samo na ugovorne stranke koje su suglasne da ih taj protokol obvezuje i njime se ne odstupaju od prava i obveza onih ugovornih stranaka koje nisu stranke protokola.

6. (a) Protokolom se mogu dodijeliti zadaće Konferenciji o Povelji te funkcije Tajništvu, uz uvjet da se takvo dodjeljivanje ne može izvršiti putem izmjene protokola, osim ako je tu izmjenu odobrila Konferencija o Povelji, čije odobrenje ne podliježe nijednoj odredbi protokola odobrenoj na temelju točke (b).

(b) Protokolom kojim se predviđaju odluke koje treba donijeti Konferencija o Povelji može se, podložno točki (a), u odnosu na takve odluke predvidjeti sljedeće:

i. pravila glasovanja, osim pravila sadržanih u članku 36.;

ii. da se samo stranke protokola smatraju ugovornim strankama za potrebe članka 36. ili da imaju pravo glasa na temelju pravila predviđenih u protokolu.

Članak 34.

Konferencija o Energetskoj povelji

1. Ugovorne stranke periodično sastaju na Konferenciji o Energetskoj povelji (dalje u tekstu „Konferencija o Povelji”) na kojoj svaka ugovorna stranka može imati jednog predstavnika. Redovita se zasjedanja održavaju u razmacima koje određuje Konferencija o Povelji.

2. Izvanredna zasjedanja Konferencije o Povelji mogu se održati kada to odredi Konferencija o Povelji ili na pisani zahtjev bilo koje ugovorne stranke, pod uvjetom da, u roku od šest tjedana od dana na koji je Tajništvo o zahtjevu obavijestilo ugovorne stranke, najmanje jedna trećina ugovornih stranaka podrži takav zahtjev.

3. Zadaće su Konferencije o Povelji:

(a) obavljanje zadaća koje su joj dodijeljene ovim Ugovorom i protokolima;

(b) nadzor i olakšavanje provedbe načela Povelje te odredaba ovog Ugovora i protokola;

(c) olakšavanje, u skladu s ovim Ugovorom i protokolima, koordinacije odgovarajućih općih mjera za provedbu načela Povelje;

(d) razmatranje i usvajanje programa rada koje treba izvesti Tajništvo;

(e) razmatranje i odobravanje godišnjih financijskih izvještaja i proračuna Tajništva;

(f) razmatranje i odobravanje ili usvajanje uvjeta sporazuma o sjedištu ili drugog sporazuma, uključujući povlastice i imunitete koji se smatraju potrebnima za Konferenciju o Povelji i Tajništvo;

(g) poticanje zajedničkih napora s ciljem olakšavanja i promicanja tržišno usmjerenih reformi i modernizacije energetskih sektora u onim zemljama srednje i istočne Europe te bivšeg Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika čija su gospodarstva u tranziciji;

(h) davanje ovlasti i odobravanje mandata za pregovore o protokolima te razmatranje i usvajanje tekstova protokola, kao i njihovih izmjena;

(i) davanje ovlasti za pregovore o izjavama i odobravanje njihova izdavanja;

(j) odlučivanje o pristupu ovom Ugovoru;

- (k) davanju ovlasti za pregovore o sporazumima o udruživanju te razmatranje, odobravanje ili usvajanje tih sporazuma;
- (l) razmatranje i usvajanje tekstova izmjena ovog Ugovora;
- (m) razmatranje i odobravanje promjena i tehničkih izmjena u prilogima ovom Ugovoru;
- (n) imenovanje glavnog tajnika i donošenje svih odluka potrebnih za osnivanje i rad Tajništva, uključujući ustrojstvo, kvalifikacije osoblja i standardne uvjete zaposlenja službenika i zaposlenika.

4. Pri obavljanju svojih zadaća Konferencija o Povelji putem Tajništva surađuje s drugim institucijama i organizacijama koje raspolažu dugogodišnjim iskustvom u područjima povezanim s ciljevima ovog Ugovora i koristi u najvećoj mogućoj mjeri, uvijek na ekonomičan i učinkovit način, njihove usluge i programe.

5. Konferencija o Povelji može osnivati pomoćna tijela za koja smatra da su joj potrebna za izvršavanje njezinih zadaća.

6. Konferencija o Povelji razmatra i usvaja poslovnik te financijska pravila.

7. U 1999. godini i kasnije, u razmacima (od najviše pet godina) koje treba odrediti Konferencija o Povelji, Konferencija o Povelji temeljito preispituje zadaće predviđene u ovom Ugovoru, u svjetlu opsega provedbe odredaba ovog Ugovora i protokola. Prilikom zaključivanja svakog preispitivanja Konferencija o Povelji može izmijeniti ili ukinuti zadaće navedene u stavku 3. te može raspustiti Tajništvo.

Članak 35.

Tajništvo

1. Za obavljanje njezinih zadaća Konferenciji o Povelji na raspolaganju je Tajništvo koje čine glavni tajnik i osoblje čiji broj članova odgovara najmanjem broju potrebnom za učinkovit rad.
2. Glavnog tajnika imenuje Konferencija o Povelji. Prvo takvo imenovanje može biti na razdoblje od najviše pet godina.
3. U obavljanju svojih zadaća Tajništvo je odgovorno i podnosi izvješća Konferenciji o Povelji.
4. Tajništvo osigurava Konferenciji o Povelji svu pomoć koja joj je potrebna za obavljanje njezinih zadaća i izvršava funkcije

koje su mu dodijeljene ovim Ugovorom ili protokolima, kao i sve druge funkcije koje mu dodijeli Konferencija o Povelji.

5. Tajništvo može sklapati upravne i ugovorne dogovore koji se pokazuju potrebnima za učinkovito obavljanje njegovih zadaća.

Članak 36.

Glasovanje

1. Jednoglasnost ugovornih stranaka koje su prisutne i glasuju na zasjedanju Konferencije o Povelji na kojem se odlučuje o tim pitanjima zahtijeva se za odluke Konferencije o Povelji o:

- (a) usvajanju izmjena ovog Ugovora, osim izmjena članaka 34. i 35. te Priloga T;
- (b) odobrenju pristupa ovom Ugovoru u skladu s člankom 41. državama ili organizacijama regionalne gospodarske integracije koje nisu bile potpisnice Povelje na dan 16. lipnja 1995.;
- (c) davanju ovlasti za pregovore o sporazumima o udruživanju, kao i odobrenju ili usvajanju teksta tih sporazuma;
- (d) odobrenju promjena u prilogima EM, NI, G i B;
- (e) odobrenju tehničkih izmjena u prilogima ovom Ugovoru;
- (f) odobrenju imenovanja, od strane glavnog tajnika, članova panela, sukladno Prilogu D stavku 7.

Ugovorne stranke ulažu napore da postignu dogovor konsenzusom o svim pitanjima o kojima moraju odlučivati u okviru ovog Ugovora. Ako se dogovor ne može postići konsenzusom, primjenjuju se stavci od 2. do 5.

2. Odluke o proračunskim pitanjima iz članka 34. stavka 3. točke (e) donose se kvalificiranom većinom ugovornih stranaka čiji izračunani doprinosi prema Prilogu B zajedno predstavljaju najmanje tri četvrtine od ukupno izračunanih doprinosa prema tom Prilogu.

3. Odluke o pitanjima iz članka 34. stavka 7. donose se tročvrtinskom većinom ugovornih stranaka.

4. Osim u slučajevima navedenima u stavku 1. točkama od (a) do (f), stavicima 2. i 3. te podložno stavku 6., odluke predviđene u ovom Ugovoru donose se tročvrtinskom većinom

ugovornih stranaka koje su prisutne i glasuju na zasjedanju Konferencije o Povelji na kojem se odlučuje o tim pitanjima.

5. Za potrebe ovog članka, „ugovorne stranke koje su prisutne i glasuju” znači ugovorne stranke koje su prisutne i koje glasuju za ili protiv, s tim da Konferencija o Povelji može donijeti poslovnik kojim se omogućuje ugovornim strankama da takve odluke donose i pisanim putem.

6. Osim u slučaju predviđenom u stavku 2., odluke iz ovog članka važeće su samo ako imaju potporu obične većine ugovornih stranaka.

7. Organizacija regionalne gospodarske integracije ima prilikom glasovanja broj glasova koji odgovara broju njezinih država članica koje su ugovorne stranke ovog Ugovora, pod uvjetom da takva organizacija ne koristi svoje pravo na glasovanje ako njezine države članice koriste svoje pravo na glasovanje, i obrnuto.

8. U slučaju da ugovorna stranka trajno kasni s ispunjavanjem svojih financijskih obveza iz ovog Ugovora, Konferencija o Povelji može u cijelosti ili djelomično suspendirati pravo na glasovanje te ugovorne stranke.

Članak 37.

Načela financiranja

1. Svaka ugovorna stranka snosi svoje troškove sudjelovanja na zasjedanjima Konferencije o Povelji i svih pomoćnih tijela.

2. Troškovi zasjedanja Konferencije o Povelji i svih pomoćnih tijela smatraju se troškovima Tajništva.

3. Troškove Tajništva snose ugovorne stranke u skladu sa svojim platnim sposobnostima kako je utvrđeno u Prilogu B, čije se odredbe mogu izmijeniti u skladu s člankom 36. stavkom 1. točkom (d).

4. Protokol sadrži odredbe kojima se osigurava da sve troškove Tajništva koji proizlaze iz tog protokola snose njegove stranke.

5. Konferencija o Povelji može dodatno prihvatiti dobrovoljne doprinose jedne ili više ugovornih stranaka ili iz drugih izvora. Troškovi koji se podmiruju iz takvih doprinosa ne smatraju se troškovima Tajništva u smislu stavka 3.

DIO VIII.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 38.

Potpisivanje

Ovaj je Ugovor otvoren za potpisivanje u Lisabonu od 17. prosinca 1994. do 16. lipnja 1995. državama i organizacijama regionalne gospodarske integracije koje su potpisale Povelju.

Članak 39.

Ratifikacija, prihvata ili odobrenje

Ovaj Ugovor podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju potpisnika. Isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju polažu se kod depozitara.

Članak 40.

Primjena na teritorije

1. Svaka država ili organizacija regionalne gospodarske integracije može, u vrijeme potpisivanja, ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa, izjavom koju polaže kod depozitara, izjaviti da je Ugovor obvezuje za sve teritorije za koje je

odgovorna u području međunarodnih odnosa, ili za jedan ili više takvih teritorija. Takva izjava stupa na snagu u trenutku stupanja na snagu Ugovora za tu ugovornu stranku.

2. Svaka se ugovorna stranka može naknadno, izjavom koju polaže kod depozitara, obvezati u okviru ovog Ugovora u pogledu drugog teritorija navedenog u izjavi. U pogledu takvog teritorija Ugovor stupa na snagu devedesetog dana od primitka takve izjave od strane depozitara.

3. Svaka izjava dana u skladu s dva prethodna stavka može se, u pogledu svakog teritorija navedenog u takvoj izjavi, povući putem obavijesti upućene depozitaru. Podložno mogućnosti primjene članka 47. stavka 3., povlačenje stupa na snagu nakon isteka jedne godine od dana primitka takve obavijesti od strane depozitara.

4. Definicija pojma „područje” u članku 1. točki 10. tumači se uzimajući u obzir svaku izjavu koja je položena sukladno ovom članku.

Članak 41.**Pristup**

Ovaj je Ugovor, od dana kada je završeno njegovo potpisivanje, otvoren za pristup državama članicama i organizacijama regionalne gospodarske integracije koje su potpisale Povelju, pod uvjetima koje treba odobriti Konferencija o Povelji. Isprave o pristupu polažu se kod depozitara.

Članak 42.**Izmjene**

1. Svaka ugovorna stranka može predložiti izmjene ovog Ugovora.

2. Tekst svake predložene izmjene ovog Ugovora Tajništvo dostavlja ugovornim strankama najmanje tri mjeseca prije dana na koji se predlaže za usvajanje na Konferenciji Povelje.

3. Izmjene ovog Ugovora, čiji je tekst usvojila Konferencija o Povelji, Tajništvo dostavlja depozitaru koji ih podnosi svim ugovornim strankama na ratifikaciju, prihvrat ili odobrenje.

4. Isprave o ratifikaciji, prihvatu i odobrenju izmjena ovog Ugovora polažu se kod depozitara. Izmjene stupaju na snagu među ugovornim strankama koje su ih ratificirale, prihvatile ili odobrile devedesetog dana od dana kada je najmanje tri četvrtine ugovornih stranaka položilo kod depozitara isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju. Nakon toga izmjene stupaju na snagu za svaku drugu ugovornu stranku devedesetog dana od dana kada je ta ugovorna stranka položila svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju izmjena.

Članak 43.**Sporazumi o pridruživanju**

1. Konferencija o Povelji može odobriti pregovore o sporazumima o pridruživanju s državama ili organizacijama regionalne gospodarske integracije, ili s međunarodnim organizacijama, radi ostvarivanja ciljeva i načela Povelje te određaba ovog Ugovora ili jednog ili više protokola.

2. Odnos uspostavljen s pridruženom državom, organizacijom regionalne gospodarske integracije ili međunarodnom organizacijom te prava i obveze tih država i organizacija odgovaraju posebnim okolnostima pridruživanja i u svakom se slučaju utvrđuju u sporazumu o pridruživanju.

Članak 44.**Stupanje na snagu**

1. Ovaj Ugovor stupa na snagu devedesetog dana od dana polaganja tridesete isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju ovog Ugovora, ili isprave o pristupu ovom Ugovoru, od strane države ili organizacije regionalne gospodarske integracije koja je potpisnica Povelje na dan 16. lipnja 1995.

2. Za svaku državu ili organizaciju regionalne gospodarske integracije koja ratificira, prihvati ili odobri ovaj Ugovor ili mu pristupi nakon polaganja tridesete isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju, ovaj Ugovor stupa na snagu devedesetog dana od dana kada je ta država ili organizacija regionalne gospodarske integracije položila svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu.

3. Za potrebe stavka 1., svaka isprava koju položi organizacija regionalne gospodarske integracije ne računa se kao dodatna isprava uz one koje su položile države članice takve organizacije.

Članak 45.**Privremena primjena**

1. Svaka je potpisnica suglasna da će privremeno primjenjivati ovaj Ugovor do njegova stupanja na snagu za takvu potpisnicu u skladu s člankom 44., u mjeri u kojoj takva privremena primjena nije u suprotnosti s njezinim ustavom, zakonima ili drugim propisima.

2. (a) Neovisno o stavku 1., svaka potpisnica može prilikom potpisivanja dostaviti depozitaru izjavu da nije u stanju prihvatiti privremenu primjenu. Obveza sadržana u stavku 1. ne primjenjuje se na potpisnicu koja da takvu izjavu. Svaka takva potpisnica može u bilo koje doba pisanom obaviješću upućenom depozitaru povući tu izjavu.

(b) Ni potpisnica koja da izjavu u skladu s točkom (a) ni ulagači te potpisnice ne mogu se koristiti pogodnostima privremene primjene sukladno stavku 1.

(c) Neovisno o točki (a), svaka potpisnica koja da izjavu iz točke (a) privremeno primjenjuje dio VII. do stupanja na snagu ovog Ugovora za takvu potpisnicu u skladu s

člankom 44., u mjeri u kojoj takva privremena primjena nije u suprotnosti s njezinim zakonima ili drugim propisima.

3. (a) Svaka potpisnica može prestati s privremenom primjenom ovog Ugovora putem pisane obavijesti upućene depozitaru o svojoj namjeri da ne želi postati ugovorna stranka ovog Ugovora. Prestanak privremene primjene za svaku potpisnicu stupa na snagu istekom 60 dana od dana kada depozitar primi pisanu obavijest takve potpisnice.

(b) Ako potpisnica prestane s privremenom primjenom Ugovora sukladno točki (a), njezina obveza iz stavka 1. da primjenjuje dijelove III. i V. na sva ulaganja na njezinu području koja su tijekom privremene primjene izvršili strani ulagači drugih potpisnica, ostaje na snazi u odnosu na ta ulaganja, i to tijekom razdoblja od 20 godina od dana stupanja prestanka na snagu, osim ako je drukčije predviđeno u točki (c).

(c) Točka (b) ne primjenjuje se ni na jednu potpisnicu navedenu u Prilogu PA. Potpisnica može biti izbrisana s popisa iz Priloga PA, pri čemu to brisanje stupa na snagu dostavom odgovarajućeg zahtjeva potpisnice depozitaru.

4. Do stupanja na snagu ovog Ugovora potpisnice se periodično sastaju na privremenoj Konferenciji o Povelji, čije prvo zasjedanje saziva privremeno Tajništvo iz stavka 5., najkasnije 180 dana od dana otvaranja ovog Ugovora za potpisivanje, kako je predviđeno u članku 38.

5. Do stupanja na snagu ovog Ugovora sukladno članku 44. i do osnivanja Tajništva, funkcije Tajništva privremeno obavlja privremeno Tajništvo.

6. U skladu s i podložno odredbama stavka 1. ili, ovisno o slučaju, stavka 2. točke (c), potpisnice doprinose troškovima privremenog Tajništva kao da su ugovorne stranke sukladno članku 37. stavku 3. Sve izmjene koje potpisnice izvrše u Prilogu B prestaju stupanjem na snagu ovog Ugovora.

7. Država ili organizacija regionalne gospodarske integracije koja pristupi ovom Ugovoru u skladu s člankom 41. prije njegova stupanja na snagu, do stupanja na snagu Ugovora ima prava i preuzima obveze potpisnice sukladno ovom članku.

Članak 46.

Rezerve

Nisu dopuštene nikakve rezerve na ovaj Ugovor.

Članak 47.

Povlačenje

1. Ugovorna stranka može u svako doba, nakon proteka razdoblja od pet godina od dana kada je ovaj Ugovor stupio na snagu za tu ugovornu stranku, uputiti pisanu obavijest depozitaru o svojem povlačenju iz Ugovora.

2. Povlačenje stupa na snagu godinu dana od dana kada je depozitar primio obavijest, ili na neki kasniji dan koji je naznačen u obavijesti o povlačenju.

3. Odredbe ovog Ugovora i dalje se primjenjuju na ulaganja koja su na području jedne ugovorne stranke izvršili ulagači drugih ugovornih stranaka ili koja su ulagači te ugovorne stranke izvršili na području drugih ugovornih stranaka, i to tijekom razdoblja od 20 godina od dana kada je povlačenje te ugovorne stranke iz Ugovora stupilo na snagu.

4. Svi protokoli kojih je stranka ugovorna stranka prestaju važiti za tu ugovornu stranku na dan stupanja na snagu njezina povlačenja iz ovog Ugovora.

Članak 48.

Pravni položaj priloga i odluka

Prilozi ovom Ugovoru i odluke navedene u Prilogu 2. Završnom aktu Konferencije o Europskoj energetskej povelji, potpisanom u Lisabonu 17. prosinca 1994., čine sastavni dio ovog Ugovora.

Članak 49.

Depozitar

Vlada Portugalske Republike depozitar je ovog Ugovora.

Članak 50.

Vjerodostojni tekstovi

U potvrdu toga, niže potpisani, propisno za to ovlašteni, potpisali su ovaj Ugovor na engleskom, francuskom, njemačkom, ruskom, španjolskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki tekst jednako vjerodostojan, u jednom izvorniku, koji se polaže kod Vlade Portugalske Republike.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

Fait à Lisbonne, le dix-sept décembre mil neuf cent quatre-vingt-quatorze.

Geschehen zu Lissabon am siebzehnten Dezember neunzehnhundertvierundneunzig.

Fatto a Lisbona il diciassettesimo giorno del mese di dicembre dell'anno millenovecentonovantaquattro.

Совершено в Лиссабоне в семнадцатый день декабря одна тысяча девятьсот девяносто четвертого года.

Hecho en Lisboa, el diecisiete de diciembre de mil novecientos noventa y cuatro.

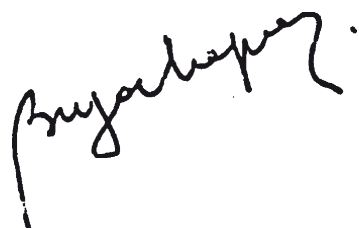
Udfærdiget i Lissabon, den syttende december nittenhundrede og fireoghalvfems.

Έγινε στη Λισαβόνα, στις δέκα επτά Δεκεμβρίου του έτους χίλια ενιακόσια ενενήντα τέσσερα.

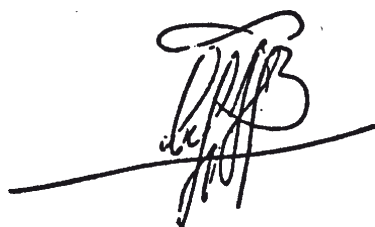
Gedaan te Lissabon, de zeventiende december negentienhonderd vierennegentig.

Feito em Lisboa, aos dezassete de Dezembro de mil novecentos e noventa e quatro.

Për Republikën e Shqipërisë

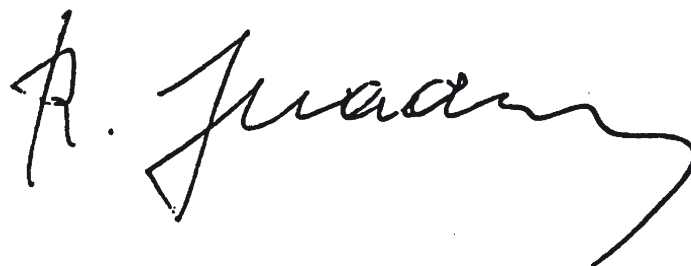
Հայաստանի Հանրապետության համար

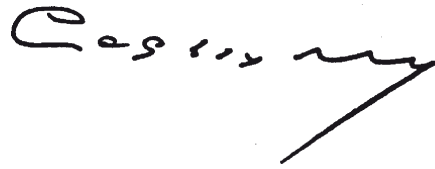
For Australia

Für die Republik Österreich

Азербайдан ачынчан

Pour le royaume de Belgique

Voor het Koninkrijk België

Für das Königreich Belgien

Cette signature engage également la Communauté française de Belgique, la Communauté flamande, la Communauté germanophone de Belgique, la Région wallonne, la Région flamande et la région de Bruxelles-Capitale.

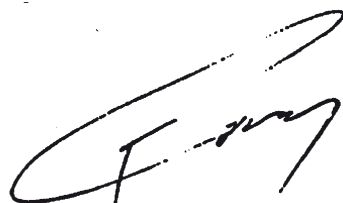
Deze handtekening bindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap van België, de Duitstalige Gemeenschap van België, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Diese Unterschrift bindet ebenso die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft Belgiens, die Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens, die Flämische Region, die Wallonische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

Ад імя Рэспублікі Беларусь

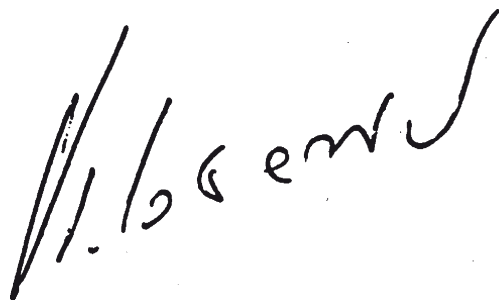

За Република България

For Canada
Pour le Canada

za Republiku Hrvatsku

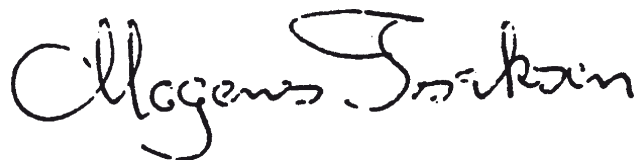
A handwritten signature in black ink, appearing to read "M. Štefanec". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping flourish at the end.

For the Republic of Cyprus

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Avraam Louca". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping flourish at the end.

Za Českou Republiku

For Kongeriget Danmark

Eesti Vabariigi nimel

Por las Comunidades Europeas
 For De Europæiske Fællesskaber
 Für die Europäischen Gemeinschaften
 Για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες
 For the European Communities
 Pour les Communautés européennes
 Per le Comunità europea
 Voor de Europese Gemeenschappen
 Pelas Comunidades Europeias

Suomen tasavallan puolesta

Pour la République française

Alain Grandjean

საქართველოს რესპუბლიკის სახელად

[Handwritten signature]

Für die Bundesrepublik Deutschland

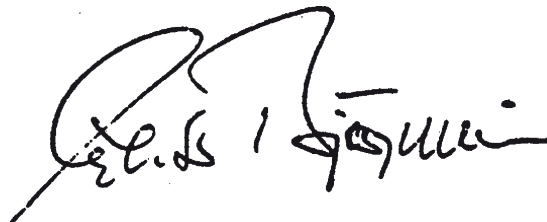
Walter Weiss

Για την Ελληνική Δημοκρατία

[Handwritten signature]

A Magyar Köztársaság nevében

Fyrir hönd Lyöveldisins íslands

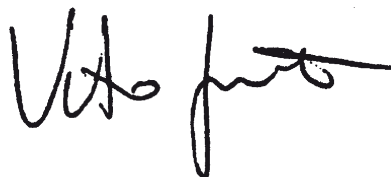

Thar cheann na hÉireann

For Ireland

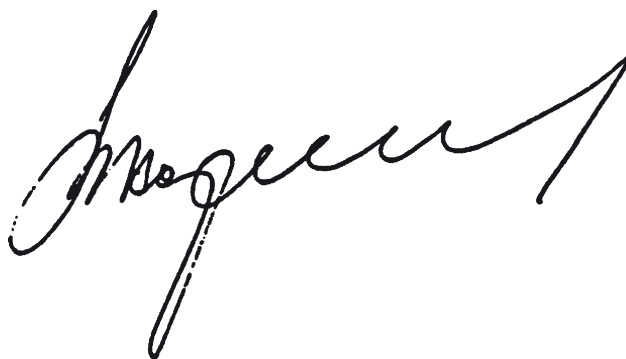
Per la Repubblica italiana

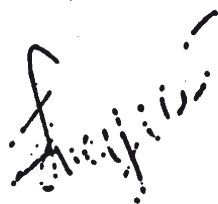
日本国のために

市岡亮博
明. 局長 (3)

Казахстан Республикасынын атынан

Киргиз Республикасы Үчүн

Latvijas Republikas varda

Für das Fürstentum Liechtenstein

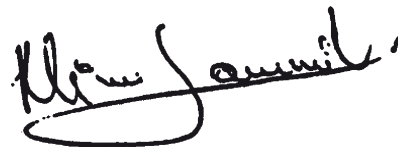
Lietuvos Respublikos vardu

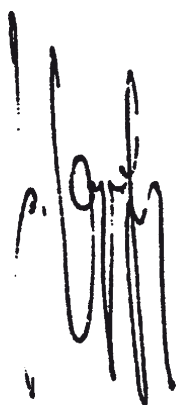
Pour le grand-duché de Luxembourg

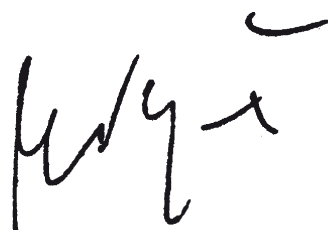
For the Republic of Malta

Pentru Republica Moldova

A stylized handwritten signature in black ink, consisting of several vertical strokes and loops.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. G. J.' with a flourish at the end.

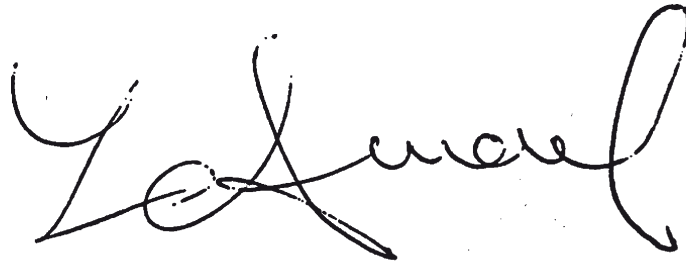
For Kongeriket Norge

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Bjørn Einarsson'.

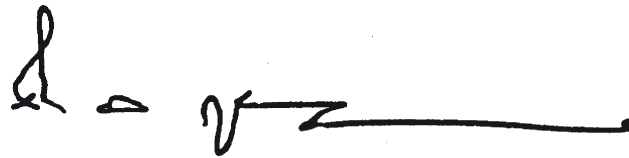
Za Rzeczpospolitą Polską

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'H. L. GIBBY'.

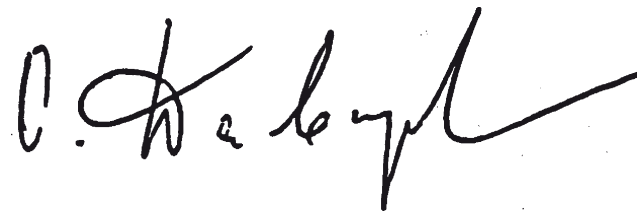
Pela República Portuguesa

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Z. Almeida', written in a cursive style.

Pentru România

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'D. V. ...', written in a cursive style.

За Российскую Федерацию

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'A. Nabuyt', written in a cursive style.

Za Slovenskú republiku

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. Peter', written in a cursive style.

Za Republiko Slovenijo

Božidar Štrelac

Por el Reino de España

Agustín Rodríguez

För Konungariket Sverige

Kersti Asp. Johansson

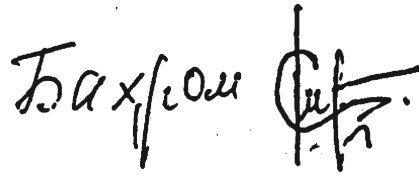
Für die Schweizerische Eidgenossenschaft

Pour la Confédération suisse

Per la Confederazione svizzera

Johansson

Лз поми Тауикистои

Türkiye Cumhuriyeti adına

Туркменистан Хекуметинин аындан

За Україну

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Ch. Clarke". The signature is written in a cursive, slightly slanted style.

For the United States of America

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати номидан

PRILOZI UGOVORU O ENERGETSKOJ POVELJI

SADRŽAJ

	Stranica
1. <i>Prilog EM</i>	
Energetski materijali i proizvodi (u skladu s člankom 1. točkom 4.)	92
2. <i>Prilog NI</i>	
Energetski materijali i proizvodi na koje se ne odnosi definicija „gospodarska djelatnost u energetsom sektoru” (u skladu s člankom 1. točkom 5.)	93
3. <i>Prilog TRM</i>	
Obavješćivanje i postupno ukidanje (mjere ulaganja u vezi s trgovinom) (u skladu s člankom 5. stavkom 4.)	93
4. <i>Prilog N</i>	
Popis ugovornih stranaka koje zahtijevaju da u tranzit budu uključena najmanje tri odvojena područja (u skladu s člankom 7. stavkom 10. točkom (a))	94
5. <i>Prilog VC</i>	
Popis ugovornih stranaka koje su dobrovoljno preuzele obveze u vezi s člankom 10. stavkom 3. (u skladu s člankom 10. stavkom 6.)	94
6. <i>Prilog ID</i>	
Popis ugovornih stranaka koje ne dopuštaju ulagaču da isti spor naknadno ponovno podnese međunarodnoj arbitraži na temelju članka 26. (u skladu s člankom 26. stavkom 3. točkom (b) podtočkom i.)	95
7. <i>Prilog IA</i>	
Popis ugovornih stranaka koje ne dopuštaju ulagaču ili ugovornoj stranci da međunarodnoj arbitraži podnesu spor u vezi s člankom 10. stavkom 1. zadnjom rečenicom. (u skladu s člankom 26. stavkom 3. točkom (c) i člankom 27. stavkom 2.)	95
8. <i>Prilog P</i>	
Posebni postupak za rješavanje sporova na regionalnim i lokalnim razinama (u skladu s člankom 27. stavkom 3. točkom (i))	95
9. <i>Prilog G</i>	
Iznimke i pravila kojima se uređuje primjena odredaba GATT-a i povezanih instrumenata (u skladu s člankom 29. stavkom 2. točkom (a))	97
10. <i>Prilog TFU</i>	
Odredbe o trgovinskim sporazumima između država koje su bile sastavni dijelovi bivšeg Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika (u skladu s člankom 29. stavkom 2. točkom (b))	100
11. <i>Prilog D</i>	
Privremene odredbe za rješavanje trgovinskih sporova (u skladu s člankom 29. stavkom 7.)	101

	Stranica
12. <i>Prilog B</i>	
Formula za raspodjelu troškova Povelje (u skladu s člankom 37. stavkom 3.)	105
13. <i>Prilog PA</i>	
Popis potpisnica koje ne prihvaćaju obvezu privremene primjene iz članka 45. stavka 3. točke (b) (u skladu s člankom 45. stavkom 3. točkom (c))	105
14. <i>Prilog T</i>	
Prijelazne mjere ugovornih stranaka (u skladu s člankom 32. stavkom 1.)	106

I. Prilog EM

ENERGETSKI MATERIJALI I PROIZVODI

(u skladu s člankom 1. točkom 4.)

Nuklearna energija

2612	Rude i koncentradi uranija ili torija.
2612 10	Rude i koncentradi uranija.
2612 20	Rude i koncentradi torija.
2844	Radioaktivni kemijski elementi i radioaktivni izotopi (uključujući fisijske ili oplodujuće kemijske elemente i izotope) i njihovi spojevi, mješavine i ostaci koji sadrže te proizvode.
2844 10	Prirodni uranij i njegovi spojevi.
2844 20	Uranij obogaćen izotopom U235 i njegovi spojevi; plutonij i njegovi spojevi.
2844 30	Uranij osiromašen izotopom U235 i njegovi spojevi; torij i njegovi spojevi.
2844 40	Radioaktivni elementi i izotopi i radioaktivni spojevi, osim onih iz brojeva 2844 10, 2844 20 ili 2844 30.
2844 50	Istrošeni (ozračeni) gorivni elementi (patrone) nuklearnih reaktora.
2845 10	Teška voda (deuterijev oksid).

Ugljen, prirodni plin, nafta naftni derivati, električna energija

2701	Kameni ugljen, briketi i slična kruta goriva dobivena od kamenog ugljena.
2702	Mrki ugljen, aglomerirani ili neaglomerirani, osim gagata.
2703	Treset (uključujući tresetnu slamu), aglomerirani ili neaglomerirani.
2704	Koks i polukoks od kamenog ugljena, mrkog ugljena ili treseta, neaglomerirani ili aglomerirani; retortni ugljen.
2705	Plin od kamenog ugljena, vodeni plin, generatorski plin i slični plinovi, osim naftnih plinova i ostalih plinovitih ugljikovodika.
2706	Katran dobiven destilacijom kamenog ugljena, mrkog ugljena ili treseta te ostali mineralni katrani, dehidratizirani ili nedehidratizirani ili djelomično destilirani ili nedestilirani, uključujući rekonstruirane katrane.
2707	Ulja i drugi proizvodi destilacije katrana kamenog ugljena na visokoj temperaturi; slični proizvodi kod kojih je masa aromatskih sastojaka veća od mase nearomatskih sastojaka (npr. benzol, toluol, ksilol, naftalen, mješavine ostalih aromatskih ugljikovodika, fenoli, kreozotna ulja i ostalo).
2708	Smola i koks od smole, dobiveni od katrana kamenog ugljena ili od drugih mineralnih katrana.
2709	Nafta i ulja dobiveni od bitumenoznih minerala, sirovi.
2710	Nafta i ulja dobivena od bitumenoznih minerala, osim sirovih.
2711	Naftni plinovi i ostali plinoviti ugljikovodici Ukapljeni: — prirodni plin, — propan, — butan, — etilen, propilen, butilen i butadien (2711 14), — ostalo.

U plinovitom stanju:

- prirodni plin,
- ostalo.

- 2713 Naftni koks, naftni bitumen i drugi ostaci iz nafte ili ulja od bitumenskih minerala.
- 2714 Bitumen i asfalt, prirodni; bitumenski i uljni škrljevci i katranski pijesak; asfaltiti i asfaltne stijene.
- 2715 Bitumenske mješavine na bazi prirodnog asfalta, prirodnog bitumena, naftnog bitumena, mineralnog katrana ili mineralne katranske smole (npr. bitumenozni kit, *cutback*).
- 2716 Električna energija.

Druga energija

- 4401 10 Ogrjevno drvo, u oblicama, cjepanicama, granama, snopovima ili sličnim oblicima.
- 4402 Drveni ugljen (uključujući drveni ugljen od ljsaka), aglomerirani ili neaglomerirani

2. Prilog NI

ENERGETSKI MATERIJALI I PROIZVODI NA KOJE SE NE ODNOSI DEFINICIJA „GOSPODARSKA DJELATNOST U ENERGETSKOM SEKTORU”

(u skladu s člankom 1. točkom 5.)

- 2707 Ulja i drugi proizvodi destilacije katrana kamenog ugljena na visokoj temperaturi; slični proizvodi kod kojih je masa aromatskih sastojaka veća od mase nearomatskih sastojaka (npr. benzol, toluol, ksilol, naftalen, mješavine ostalih aromatskih ugljikovodika, fenoli, kreozotna ulja i ostalo).
- 4401 10 Ogrjevno drvo, u oblicama, cjepanicama, granama, snopovima ili sličnim oblicima.
- 4402 Drveni ugljen (uključujući drveni ugljen od ljsaka), aglomerirani ili neaglomerirani

3. Prilog TRM

OBAVJEŠĆIVANJE I POSTUPNO UKIDANJE (MJERE ULAGANJA U VEZI S TRGOVINOM)

(u skladu s člankom 5. stavkom 4.)

1. Svaka ugovorna stranka obavješćuje Tajništvo o svim mjerama ulaganja u vezi s trgovinom koje primjenjuje, a koje nisu u skladu s odredbama članka 5., u roku od:
 - (a) 90 dana od stupanja na snagu ovog Ugovora, ako je ugovorna stranka ujedno stranka GATT-a; ili
 - (b) 12 mjeseci od stupanja na snagu ovog Ugovora, ako ugovorna stranka nije stranka GATT-a.

O takvim mjerama ulaganja u vezi s trgovinom, opće ili posebne primjene, obavješćuje se zajedno s opisom njihovih glavnih značajki.

2. U slučaju mjera ulaganja u vezi s trgovinom koje se primjenjuju na temelju diskrecijskih ovlasti, obavješćuje se o svakoj posebnoj primjeni. Informacije koje bi dovele u pitanje opravdane trgovinske interese pojedinih poduzeća nije potrebno objaviti.
3. Svaka ugovorna stranka ukida sve mjere ulaganja u vezi s trgovinom koje su predmetom obavijesti u skladu sa stavkom 1., u roku od:
 - (a) dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Ugovora, ako je ugovorna stranka ujedno stranka GATT-a; ili
 - (b) tri godine od dana stupanja na snagu ovog Ugovora, ako ugovorna stranka nije stranka GATT-a.
4. Tijekom razdoblja primjene iz stavka 3., ugovorna stranka ne mijenja uvjete nijedne mjere ulaganja u vezi s trgovinom koja je predmetom obavijesti u skladu sa stavkom 1. u odnosu na one koji prevladavaju na dan stupanja na snagu ovog Ugovora, na način da se time poveća stupanj neusklađenosti s odredbama članka 5. ovog Ugovora.
5. Neovisno o odredbama stavka 4., kako ne bi dovela u nepovoljan položaj postojeća poduzeća koja podliježu mjerama ulaganja u vezi s trgovinom koje su bile predmetom obavijesti u skladu sa stavkom 1., ugovorna stranka može tijekom razdoblja postupnog ukidanja primijeniti istu mjeru ulaganja u vezi s trgovinom na novo ulaganje:
 - (a) ako su proizvodi takvog ulaganja slični proizvodima postojećih poduzeća; i
 - (b) ako je takva primjena potrebna da bi se spriječilo narušavanje uvjeta tržišnog natjecanja između novog ulaganja i postojećih poduzeća.Tajništvo se obavješćuje o svakoj mjeri ulaganja u vezi s trgovinom koja je tako primijenjena na novo ulaganje. Uvjeti takve mjere ulaganja u vezi s trgovinom, u pogledu učinka na tržišno natjecanje, jednaki su uvjetima koji se primjenjuju na postojeća poduzeća te se ukidaju u isto vrijeme.
6. Ako država ili organizacija regionalne gospodarske integracije pristupi ovom Ugovoru nakon što je on stupio na snagu:
 - (a) obavješćivanje iz stavaka 1. i 2. obavlja se do dana koji se primjenjuje na temelju stavka 1. ili do dana polaganja isprave o pristupu, ovisno o tome koji je od tih dvaju dana kasniji; i
 - (b) kraj razdoblja postupnog ukidanja nastupa na dan koji se primjenjuje na temelju stavka 3. ili na dan stupanja na snagu Ugovora za takvu državu ili organizaciju regionalne gospodarske integracije, ovisno o tome koji je od tih dvaju dana kasniji.

4. Prilog N

POPIS UGOVORNIH STRANAKA KOJE ZAHTIJEVAJU DA U TRANZIT BUDU UKLJUČENA NAJMANJE TRI ODVOJENA PODRUČJA

(u skladu s člankom 7. stavkom 10. točkom (a))

1. Kanada i Sjedinjene Američke Države

5. Prilog VC

POPIS UGOVORNIH STRANAKA KOJE SU DOBROVOLJNO PREUZELE OBVEZE U VEZI S ČLANKOM 10. STAVKOM 3.

(u skladu s člankom 10. stavkom 6.)

*6. Prilog ID***POPIS UGOVORNIH STRANAKA KOJE NE DOPUŠTAJU ULAGAČU DA ISTI SPOR NAKNADNO PONOVNO
PODNESE MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI NA TEMELJU ČLANKA 26.**

(u skladu s člankom 26. stavkom 3. točkom (b) podtočkom i.)

1. Australija	13. Italija
2. Azerbajdžan	14. Japan
3. Bugarska	15. Kazakstan
4. Kanada	16. Norveška
5. Hrvatska	17. Poljska
6. Cipar	18. Portugal
7. Češka	19. Rumunjska
8. Europske zajednice	20. Ruska Federacija
9. Finska	21. Slovenija
10. Grčka	22. Španjolska
11. Mađarska	23. Švedska
12. Irska	24. Sjedinjene Američke Države

*7. Prilog IA***POPIS UGOVORNIH STRANAKA KOJE NE DOPUŠTAJU ULAGAČU ILI UGOVORNOJ STRANCI DA
MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI PODNESU SPOR U VEZI S ČLANKOM 10. STAVKOM 1. ZADNJOM
REČENICOM**

(u skladu s člankom 26. stavkom 3. točkom (c) i člankom 27. stavkom 2.)

1. Australija
2. Kanada
3. Mađarska
4. Norveška

*8. Prilog P***POSEBNI POSTUPAK ZA RJEŠAVANJE SPOROVA NA REGIONALNIM I LOKALNIM RAZINAMA**

(u skladu s člankom 27. stavkom 3. točkom (i))

DIO I.

1. Kanada
2. Australija

DIO II.

1. Ako prilikom donošenja odluke sud utvrdi da mjera regionalne ili lokalne vlade ili tijela ugovorne stranke (dalje u tekstu „odgovorna stranka”) nije u skladu s nekom odredbom ovog Ugovora, odgovorna stranka poduzima razumne mjere koje su joj na raspolaganju kako bi osigurala poštovanje Ugovora u pogledu te mjere.
2. Odgovorna stranka, u roku od 30 dana od dana donošenja odluke, dostavlja Tajništvu pisanu obavijest o svojim namjerama u vezi s osiguranjem poštovanja Ugovora u pogledu te mjere. Tajništvo podnosi obavijest Konferenciji o Povelji prvom mogućom prilikom, a najkasnije na zasjedanju Konferencije o Povelji koje slijedi nakon primitka obavijesti. Ako nije moguće odmah osigurati poštovanje Ugovora, odgovorna stranka osigurava takvo postupanje u razumnom vremenskom roku. Razumni vremenski rok dogovaraju obje stranke u sporu. Ako se ne postigne takav dogovor, odgovorna stranka predlaže razumni vremenski rok na odobrenje Konferenciji o Povelji.
3. Ako odgovorna stranka ne uspije u razumnom vremenskom roku osigurati poštovanje u pogledu mjere, ona na zahtjev druge ugovorne stranke koja je stranka u sporu (dalje u tekstu „oštećena stranka”) nastoji dogovoriti s oštećenom strankom odgovarajuću naknadu kao obostrano zadovoljavajuće rješenje spora.
4. Ako se dogovor o zadovoljavajućoj naknadi ne postigne u roku od 20 dana od zahtjeva oštećene stranke, ta stranka može uz odobrenje Konferencije o Povelji suspendirati svoje obveze u okviru Ugovora prema odgovornoj stranci, koje smatra ekvivalentnima onim obvezama koje dotična mjera negira, sve dok ugovorne stranke ne postignu sporazum o rješenju njihova spora ili dok se sporna mjera ne uskladi s ovim Ugovorom.
5. Prilikom razmatranja koje će obveze suspendirati, oštećena stranka primjenjuje sljedeća načela i postupke:
 - (a) Oštećena bi stranka trebala najprije nastojati suspendirati obveze u pogledu onog dijela Ugovora u kojem je sud utvrdio kršenje.
 - (b) Ako oštećena stranka smatra da nije moguće ili nije učinkovito suspendirati obveze u pogledu istog dijela Ugovora, može nastojati suspendirati obveze iz drugih dijelova Ugovora. Ako oštećena stranka odluči zatražiti odobrenje za suspendiranje obveza u okviru ove točke, ona navodi odgovarajuće razloge u svojem zahtjevu koji upućuje Konferenciji o povelji na odobrenje.
6. Na pisani zahtjev odgovorne stranke koji se dostavlja oštećenoj stranci i predsjedniku suda koji je donio odluku, sud odlučuje je li opseg obveza suspendiranih od strane oštećene stranke prekomjeran i, ako jest, do koje mjere. Ako se sud ne može ponovno sastaviti, takvu odluku donosi jedan ili više arbitražnih sudaca koje imenuje glavni tajnik. Odluke u skladu s ovim stavkom donose se u roku od 60 dana od zahtjeva sudu ili od imenovanja od strane glavnog tajnika. Obveze se ne suspendiraju do donošenja odluke, koja je konačna i obvezujuća.
7. Prilikom suspendiranja bilo koje obveze prema odgovornoj stranci, oštećena stranka ulaže napore da pritom ne utječe nepovoljno na prava bilo koje druge ugovorne stranke iz ovog Ugovora.

9. Prilog G

IZNIMKE I PRAVILA KOJIMA SE UREĐUJE PRIMJENA ODREDBA GATT-A I POVEZANIH INSTRUMENTATA

(u skladu s člankom 29. stavkom 2. točkom (a))

1. Sukladno članku 29. stavku 2. točki (a), ne primjenjuju se sljedeće odredbe GATT-a 1947. i povezanih instrumenata:

(a) **Opći sporazum o carinama i trgovini**

- II. Popisi koncesija (i popisi u vezi s Općim sporazumom o carinama i trgovini)
- IV. Posebne odredbe o kinematografskim filmovima
- XV. Devizni aranžmani
- XVIII. Državna pomoć gospodarskom razvoju
- XXII. Savjetovanje
- XXIII. Poništenje ili umanjenje
- XXV. Zajedničko djelovanje ugovornih stranaka
- XXVI. Prihvat. Stupanje na snagu i registracija
- XXVII. Zadržavanje ili povlačenje koncesija
- XXVIII. Izmjena popisa
- XXVIIIa. Pregovori o carinama
- XXIX. Odnos ovog Sporazuma prema Havanskoj povelji
- XXX. Izmjene
- XXXI. Povlačenje
- XXXII. Ugovorne stranke
- XXXIII. Pristup
- XXXV. Neprimjenjivanje Sporazuma među pojedinim ugovornim strankama
- XXXVI. Načela i ciljevi
- XXXVII. Obveze
- XXXVIII. Zajedničko djelovanje
- Prilog H U vezi s člankom XXVI.
- Prilog I. Napomene i dodatne odredbe (u vezi s gore navedenim člancima GATT-a)

Zaštitne mjere za potrebe razvoja

Dogovori u vezi s obavješćivanjem, savjetovanjem, rješavanjem sporova i nadzorom.

(b) Povezani instrumenti*i. Sporazum o tehničkim preprekama u trgovini (Kodeks normi)*

Preambula (prvi, osmi i deveti stavak)

- 1.3. Opće odredbe
- 2.6.4. Priprema, usvajanje i primjena tehničkih propisa i normi od strane središnjih vladinih tijela
- 10.6. Informacije o tehničkim propisima, normama i o sustavima certificiranja
- 11. Tehnička pomoć drugim strankama
- 12. Posebno i različito postupanje prema zemljama u razvoju
- 13. Odbor za tehničke prepreke u trgovini
- 14. Savjetovanje i rješavanje sporova
- 15. Završne odredbe (osim 15.5. i 15.13.)
- Prilog 2. Skupine tehničkih stručnjaka
- Prilog 3. Paneli

*ii. Sporazum o javnim nabavama**iii. Sporazum o tumačenju i primjeni članaka VI., XVI. i XXIII. (subvencije i kompenzacijske mjere)*

- 10. Izvozne subvencije za određene primarne proizvode
- 12. Savjetovanja
- 13. Mirenje, rješavanje sporova i ovlaštene protumjere
- 14. Zemlje u razvoju
- 16. Odbor za subvencije i kompenzacijske mjere
- 17. Mirenje
- 18. Rješavanje sporova
- 19.2. Prihvat i pristup
- 19.4. Stupanje na snagu
- 19.5. (a) Nacionalno zakonodavstvo
- 19.6. Preispitivanje
- 19.7. Izmjene
- 19.8. Povlačenje
- 19.9. Neprimjenjivanje ovog Sporazuma među pojedinim potpisnicama
- 19.11. Tajništvo
- 19.12. Polaganje
- 19.13. Registracija

iv. Sporazum o provedbi članka VII. (određivanje carinske vrijednosti)

- 1.2. (b) iv. Vrijednost transakcija
 - 11.1. Određivanje carinske vrijednosti
 - 14. Primjena priloga (druga rečenica)
 - 18. Institucije (Odbor za određivanje carinske vrijednosti)

19. Savjetovanje
 20. Rješavanje sporova
 21. Posebno i različito postupanje prema zemljama u razvoju
 22. Prihvat i pristup
 24. Stupanje na snagu
 - 25.1. Nacionalno zakonodavstvo
 26. Preispitivanje
 27. Izmjene
 28. Povlačenje
 29. Tajništvo
 30. Polaganje
 31. Registracija
- Prilog II. Tehnički odbor za određivanje carinske vrijednosti
- Prilog III. *Ad hoc* paneli

Protokol uz Sporazum o provedbi članka VII. (osim I.7. i I.8., s nužno prilagođenim uvodnim jezikom)

v. *Sporazum o postupcima izdavanja uvoznih dozvola*

- 1.4. Opće odredbe (zadnja rečenica)
- 2.2. Automatsko izdavanje uvoznih dozvola (bilješka 2.)
4. Institucije, savjetovanje i rješavanje sporova
5. Završne odredbe (osim stavka 2.)

vi. *Sporazum o provedbi članka VI. (Antidampinški kodeks)*

13. Zemlje u razvoju
14. Odbor za antidampinške postupke
15. Savjetovanje, mirenje i rješavanje sporova
16. Završne odredbe (osim stavaka 1. i 3.)

vii. *Dogovor o goveđem mesu*

viii. *Međunarodni dogovor o mliječnim proizvodima*

ix. *Sporazum o trgovini civilnim zrakoplovima*

x. *Izjava o trgovinskim mjerama poduzetima u svrhu platne bilance.*

(c) **Sve ostale odredbe GATT-a ili povezanih instrumenata koje se odnose na:**

- i. državnu pomoć gospodarskom razvoju i postupanje prema zemljama u razvoju, osim za stavke od 1. do 4. Odluke od 28. studenoga 1979. (L/4903) o različitom i povoljnijem postupanju, uzajamnosti i potpunijem sudjelovanju zemalja u razvoju;
- ii. osnivanje ili rad odbora stručnjaka i drugih pomoćnih institucija;
- iii. potpisivanje, pristup, stupanje na snagu, povlačenje, polaganje i registraciju.

- (d) Svi sporazumi, dogovori, odluke, objašnjenja ili ostali oblici zajedničkog djelovanja u skladu s odredbama navedenima u točkama od (a) do (c).
2. Ugovorne stranke primjenjuju odredbe „Izjave o trgovinskim mjerama poduzetima u svrhu platne bilance” na mjere koje su poduzele one ugovorne stranke koje nisu stranke GATT-a, u mjeri u kojoj je to moguće u kontekstu ostalih odredaba ovog Ugovora.
3. U pogledu obavješćivanja koje se zahtijeva odredbama važećima sukladno članku 29. stavku 2. točki (a):
- (a) ugovorne stranke koje nisu stranke GATT-a ili povezanog instrumenta upućuju svoju obavijest Tajništvu. Tajništvo dostavlja primjerke obavijesti svim ugovornim strankama. Obavijesti Tajništvu na jednom su od vjerodostojnih jezika ovog Ugovora. Prateći dokumenti mogu biti isključivo na jeziku ugovorne stranke;
- (b) takvi se zahtjevi ne primjenjuju na ugovorne stranke ovog Ugovora koje su ujedno stranke GATT-a i povezanih instrumenata, koji sadrže vlastite zahtjeve u pogledu obavješćivanja.
4. Trgovina nuklearnim materijalima može se uređivati sporazumima navedenima u izjavama u vezi s ovim stavkom, sadržanima u Završnom aktu Konferencije o Europskoj energetskej povelji.

10. Prilog TFU

ODREDBE O TRGOVINSKIM SPORAZUMIMA IZMEĐU DRŽAVA KOJE SU BILE SASTAVNI DIO BIVŠEG SAVEZA SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA

(u skladu s člankom 29. stavkom 2. točkom (b))

1. O svakom sporazumu iz članka 29. stavka 2. točke (b) dostavlja se pisana obavijest Tajništvu od strane ili u ime svih stranaka takvog sporazuma koje potpisuju ovaj Ugovor ili mu pristupaju:
- (a) u pogledu sporazuma koji je na snazi tri mjeseca od dana na koji je prva takva stranka potpisala ili položila svoju ispravu o pristupu Ugovoru, najkasnije šest mjeseci od tog dana potpisivanja ili polaganja; i
- (b) u pogledu sporazuma koji stupa na snagu na kasniji dan od dana navedenog u točki (a), pravodobno prije njegova stupanja na snagu, kako bi druge države ili organizacije regionalne gospodarske integracije koje su potpisale ovaj Ugovor ili su mu pristupile (dalje u tekstu „zainteresirane stranke”) imale razumnu mogućnost pregledati sporazum i iznijeti svoje primjedbe s tim u vezi strankama tog sporazuma te Konferenciji o Povelji prije njegova stupanja na snagu.
2. Obavijest sadržava:
- (a) kopije izvornih tekstova sporazuma na svim jezicima na kojima je potpisan;
- (b) opis, pozivanjem na stavke sadržane u Prilogu EM, posebnih energetskih materijala i proizvoda na koje se primjenjuje;
- (c) objašnjenje, zasebno u pogledu svake odgovarajuće odredbe GATT-a i povezanih instrumenata koja se primjenjuju na temelju članka 29. stavka 2. točki (a), okolnosti zbog kojih je za stranke sporazuma nemoguće ili neostvarivo potpuno poštovanje te odredbe;
- (d) posebne mjere koje svaka stranka sporazuma treba usvojiti radi suočavanja s okolnostima iz točke (c); i

- (e) opis programâ stranaka za postizanje postupnog smanjenja i konačnog ukidanja neusklađenih odredaba sporazuma.
3. Stranke sporazuma koji je predmetom obavijesti u skladu sa stavkom 1. pružaju zainteresiranim strankama razumnu priliku za savjetovanjem u pogledu takvog sporazuma te razmatraju njihove primjedbe. Na zahtjev zainteresirane stranke sporazum razmatra Konferencija o Povelji, koja u pogledu njega može usvojiti preporuke.
4. Konferencija o Povelji periodično provjerava provedbu sporazuma koji su predmetom obavijesti u skladu sa stavkom 1. i napredak koji je postignut u ukidanju njihovih odredaba koje nisu u skladu s odredbama GATT-a i povezanih instrumenata koje se primjenjuju na temelju članka 29. stavka 2. točke (a). Na zahtjev zainteresirane stranke, Konferencija o Povelji može usvojiti preporuke u pogledu takvog sporazuma.
5. Sporazum opisan u članku 29. stavku 2. točki (b) može u slučaju iznimne hitnosti stupiti na snagu bez obavješćivanja i savjetovanja predviđenih u stavku 1. točki (b) te stavcima 2. i 3., pod uvjetom da se bez odgode izvrši takvo obavješćivanje i pruži prilika za takvo savjetovanje. U tom slučaju stranke sporazuma svejedno bez odgode dostavljaju tekst sporazuma nakon njegova stupanja na snagu, u skladu sa stavkom 2. točkom (a).
6. Ugovorne stranke koje jesu ili postanu stranke sporazuma opisanog u članku 29. stavku 2. točki (b) obvezuju se ograničiti njegovu neusklađenost s odredbama GATT-a i povezanih instrumenata, koje se primjenjuju na temelju članka 29. stavka 2. točke (a), na mjeru koja je nužna za suočavanje s posebnim okolnostima te provoditi takav sporazum na način da se što je manje moguće odstupa od navedenih odredaba. One ulažu napore kako bi poduzele korektivne mjere u svjetlu primjedaba zainteresiranih stranaka i preporuka Konferencije o Povelji.

11. Prilog D

PRIVREMENE ODREDBE ZA RJEŠAVANJE TRGOVINSKIH SPOROVA

(u skladu s člankom 29. stavkom 7.)

1. (a) U svojim međusobnim odnosima ugovorne stranke ulažu napore da putem suradnje i savjetovanja dođu do obostrano zadovoljavajućeg rješenja bilo kojeg spora o postojećim mjerama koje bi mogle bitno utjecati na poštovanje odredaba primjenjivih na trgovinu sukladno članku 5. ili 29.
- (b) Ugovorna stranka može bilo kojoj drugoj ugovornoj stranci uputiti pisani zahtjev za savjetovanje o bilo kojoj postojećoj mjeri druge ugovorne stranke, za koju smatra da bi mogla bitno utjecati na poštovanje odredaba primjenjivih na trgovinu sukladno članku 5. ili 29. Ugovorna stranka koja zahtijeva savjetovanje što je moguće više iscrpno opisuje mjeru na koju se žali i navodi odredbe članka 5. ili 29. GATT-a i povezanih instrumenata koje smatra relevantnima. O zahtjevima za savjetovanje sukladno ovom stavku obavješćuje se Tajništvo, koje periodično izvješćuje ugovorne stranke o savjetovanjima o kojima je obaviješteno i koja su u tijeku.
- (c) Ugovorna stranka postupa sa svakom povjerljivom ili zaštićenom informacijom, koja je označena kao takva i koja je sadržana ili primljena u odgovoru na pisani zahtjev ili primljena tijekom savjetovanja, na isti način kao što s njom postupa ugovorna stranka koja dostavlja takvu informaciju.
- (d) Pri traženju rješenja pitanja za koja ugovorna stranka smatra da utječu na poštovanje odredaba primjenjivih na trgovinu sukladno članku 5. ili 29. između nje i druge ugovorne stranke, ugovorne stranke koje sudjeluju u savjetovanju ili u drugom obliku rješavanja spora ulažu napore kako bi izbjegle rješenje koje nepovoljno utječe na trgovinu bilo koje druge ugovorne stranke.

2. (a) Ako u roku od 60 dana od primitka zahtjeva za savjetovanje iz stavka 1. točke (b) ugovorne stranke ne riješe spor ili ne dogovore njegovo rješavanje putem mirenja, posredovanja, arbitraže ili drugog postupka, bilo koja od ugovornih stranaka može uputiti Tajništvu pisani zahtjev za osnivanje panela u skladu s točkama od (b) do (f). U svojem zahtjevu ugovorna stranka podnositeljica zahtjeva navodi predmet spora i naznačuje koje odredbe članka 5. ili 29. GATT-a i povezanih instrumenata smatra relevantnima. Tajništvo bez odgode dostavlja primjerke zahtjeva svim ugovornim strankama.
- (b) Tijekom rješavanja spora uzimaju se u obzir interesi drugih ugovornih stranaka. Svaka druga ugovorna stranka koja ima značajan interes u predmetu ima pravo biti saslušana pred panelom te mu podnositi pisane podneske, pod uvjetom da su ugovorne stranke u sporu i Tajništvo primili pisanu obavijest o njezinu interesu najkasnije na dan osnivanja panela u skladu s točkom (c).
- (c) Panel se smatra osnovanim 45 dana od primitka pisanog zahtjeva ugovorne stranke od strane Tajništva sukladno točki (a).
- (d) Panel čine tri člana koje izabire Glavni tajnik s popisa opisanog u stavku 7. Osim ako se ugovorne stranke u sporu dogovore drukčije, članovi panela ne mogu biti državljani ugovornih stranaka koje su stranke u sporu ili koje su obavijestile o svojem interesu u skladu s točkom (b) ni državljani država članica organizacije regionalne gospodarske integracije koje su stranke u sporu ili koje su obavijestile o svojem interesu u skladu s točkom (b).
- (e) Ugovorne stranke u sporu izjašnjavaju se u roku od 10 radnih dana o imenovanjima članova panela i ne protive se imenovanjima, osim u slučaju imperativnih razloga.
- (f) Članovi panela postupaju u svojstvu pojedinaca i ne traže ni primaju naputke od bilo koje vlade ili drugog tijela. Svaka se ugovorna stranka obvezuje da će poštovati ova načela i da neće nastojati utjecati na članove panela u obavljanju njihovih zadaća. Pri izboru članova panela vodi se računa o tome da se osigura njihova neovisnost te da sastav panela odražava dovoljnu raznolikost obrazovanja i širinu iskustva.
- (g) Tajništvo bez odgode obavješćuje sve ugovorne stranke o osnivanju panela.
3. (a) Konferencija o Povelji usvaja poslovnik za postupak pred panelom u skladu s ovim Prilogom. Poslovnik se u što je moguće većoj mjeri naslanja na poslovnik GATT-a i povezanih instrumenata. Panel također ima pravo usvojiti dodatne odredbe poslovnika koje nisu protivne poslovniku koji je usvojila Konferencija o Povelji ni ovom Prilogu. U postupku pred panelom svaka ugovorna stranka u sporu i svaka druga ugovorna stranka koja je obavijestila o svojem interesu u skladu sa stavkom 2. točkom (b) imaju pravo na najmanje jedno saslušanje pred panelom i pravo na pisani podnesak. Ugovorne stranke u sporu također imaju pravo na podnošenje pisanog pobijanja. Panel može prihvatiti zahtjev bilo koje druge ugovorne stranke, koja je obavijestila o svojem interesu u skladu sa stavkom 2. točkom (b), za pristupom bilo kojem pisanom podnesku koji je podnesen panelu, uz pristanak ugovorne stranke koja ga je podnijela.

Postupak pred panelom je povjerljiv. Panel provodi objektivnu procjenu pitanja koja su mu podnesena, uključujući činjenice o sporu i usklađenost mjera s odredbama primjenjivima na trgovinu sukladno članku 5. ili 29. U obavljanju svojih zadaća panel se savjetuje s ugovornim strankama u sporu i pruža im odgovarajuću mogućnost postizanja obostrano zadovoljavajućeg rješenja. Osim ako se ugovorne stranke u sporu dogovore drukčije, panel temelji svoju odluku na argumentima i podnescima ugovornih stranaka u sporu. Paneli se rukovode tumačenjima GATT-a i povezanih instrumenata u okviru GATT-a i ne dovode u pitanje usklađenost s člankom 5. ili 29. postupaka koje primjenjuje bilo koja ugovorna stranka koja je stranka GATT-a prema drugim strankama GATT-a na koje ona primjenjuje GATT, a koje ne primjenjuju druge stranke u sporu u okviru GATT-a.

Osim ako se ugovorne stranke u sporu drukčije dogovore, svi postupci koji uključuju panel, uključujući objavljivanje njegova konačnog izvješća, trebali bi se dovršiti u roku od 180 dana od dana osnivanja panela; međutim, ako se svi postupci ne dovrše u navedenom roku, to ne utječe na valjanost konačnog izvješća.

- (b) Panel utvrđuje svoju nadležnost; ta je odluka konačna i obvezujuća. Panel razmatra svaki prigovor ugovorne stranke u sporu da spor nije u nadležnosti panela te odlučuje hoće li odlučiti o prigovoru kao o prethodnom pitanju ili u okviru odlučivanja o glavnoj stvari.
 - (c) U slučaju dvaju ili više zahtjeva za osnivanje panela u pogledu bitno sličnih sporova, glavni tajnik može, uz suglasnost svih ugovornih stranaka u sporu, imenovati jedinstveni panel.
4. (a) Nakon razmatranja argumenata pobijanja, panel dostavlja ugovornim strankama u sporu opisne dijelove svojeg pisanog izvješća, uključujući iznošenje činjeničnog stanja i sažetak argumenata ugovornih stranaka u sporu. Ugovornim se strankama u sporu pruža mogućnost podnošenja pisanih komentara na opisne dijelove u roku koji odredi panel.

Nakon isteka roka određenog za primitak komentara ugovornih stranaka, panel izdaje ugovornim strankama u sporu privremeno pisano izvješće, uključujući opisne dijelove te predložene nalaze i zaključke panela. U roku koji odredi panel, ugovorna stranka u sporu može podnijeti panelu pisani zahtjev da preispita pojedine aspekte privremenog izvješća, prije izdavanja konačnog izvješća. Prije izdavanja konačnog izvješća panel se može, po svojoj slobodnoj ocjeni, sastati s ugovornim strankama u sporu kako bi razmotrio pitanja postavljena u takvom zahtjevu.

Konačno izvješće sadržava opisne dijelove (uključujući iznošenje činjeničnog stanja i sažetak argumenata ugovornih stranaka u sporu), nalaze i zaključke panela te raspravu o argumentima iznesenima u vezi s pojedinim aspektima privremenog izvješća u fazi njegova preispitivanja. Konačno se izvješće bavi svakim bitnim pitanjem koje je postavljeno pred panel i koje je nužno za rješenje spora te navodi razloge za zaključke panela.

Panel izdaje svoje konačno izvješće tako da ga bez odgode dostavlja Tajništvu i ugovornim strankama u sporu. Tajništvo prvom mogućom prilikom dostavlja svim ugovornim strankama konačno izvješće zajedno sa svakim pisanim mišljenjem za koje ugovorna stranka u sporu želi da bude priloženo.

- (b) Ako panel zaključi da mjera koju uvodi ili provodi ugovorna stranka nije u skladu s odredbom članka 5. ili 29. ili s odredbom GATT-a ili povezanog instrumenta koja se primjenjuje sukladno članku 29., panel može preporučiti u svojem konačnom izvješću da ugovorna stranka izmijeni ili odustane od mjere ili ponašanja kako bi bila u skladu s tom odredbom.
- (c) Konferencija o Povelji usvaja izvješća panela. Kako bi se osiguralo dovoljno vremena Konferenciji o Povelji za razmatranje izvješća panela, Konferencija o Povelji usvaja izvješće najranije 30 dana od njegova dostavljanja svim ugovornim strankama od strane Tajništva. Ugovorne stranke koje imaju primjedbe na izvješće panela dostavljaju pisano obrazloženje svojih primjedaba Tajništvu najmanje 10 dana prije dana na koji Konferencija o Povelji treba razmatrati usvajanje izvješća, a Tajništvo ga bez odgode dostavlja svim ugovornim strankama. Ugovorne stranke u sporu i ugovorne stranke koje su obavijestile o svojem interesu u skladu sa stavkom 2. točkom (b) imaju pravo u potpunosti sudjelovati u razmatranju izvješća panela o tom sporu od strane Konferencije o Povelji, a njihova se gledišta bilježe u cijelosti.
- (d) Kako bi se osiguralo učinkovito rješavanje sporova u korist svih ugovornih stranaka, ključno je da se bez odgode poštuju odluke i preporuke konačnog izvješća panela koji je usvojila Konferencija o Povelji. Ugovorna stranka, koja podliježe odluci ili preporuci konačnog izvješća panela koji je usvojila Konferencija o Povelji, obavješćuje Konferenciju o Povelji o svojim namjerama u pogledu usklađivanja s takvom odlukom ili preporukom. Ako takva usklađenost bez odgode nije moguća, dotična ugovorna stranka objašnjava svoje razloge za to Konferenciji o Povelji i, u svjetlu tog objašnjenja, odobrava joj se razuman rok za postizanje usklađenosti. Cilj rješavanja spora je izmjena ili ukidanje neusklađenih mjera.

5. (a) Ako se ugovorna stranka u razumnom roku ne uskladi s odlukom ili preporukom konačnog izvješća panela koji je usvojila Konferencija o Povelji, ugovorna stranka u sporu koja je oštećena takvom neusklađenošću može ugovornoj stranci koja se nije uskladila uputiti pisani zahtjev da započne pregovore radi dogovora oko obostrano prihvatljive naknade. Ako primi takav zahtjev, ugovorna stranka koja se nije uskladila bez odgode započinje takve pregovore.
- (b) Ako ugovorna stranka koja se nije uskladila odbije pregovarati ili ako ugovorne stranke ne uspiju postići dogovor u roku od 30 dana od dostave zahtjeva za pregovore, oštećena ugovorna stranka može podnijeti pisani zahtjev Konferenciji o Povelji da joj se odobri suspenzija njezinih obveza u okviru članka 5. ili 29. prema ugovornoj stranci koja se nije uskladila.
- (c) Konferencija o Povelji može odobriti oštećenoj ugovornoj stranci da suspendira one svoje obveze prema ugovornoj stranci koja se nije uskladila, u okviru članka 5. ili 29. ili u okviru odredaba GATT-a ili povezanih instrumenata koje se primjenjuju sukladno članku 29., koje oštećena ugovorna stranka u danim okolnostima smatra ekvivalentnima.
- (d) Suspenzija obveza privremena je i primjenjuje se samo do trenutka ukidanja mjere za koju je utvrđeno da nije u skladu s člankom 5. ili 29., ili do trenutka postizanja obostrano prihvatljivog rješenja.
6. (a) Prije suspendiranja takvih obveza oštećena ugovorna stranka obavješćuje ugovornu stranku koja se nije uskladila o prirodi i opsegu namjeravane suspenzije. Ako ugovorna stranka koja se nije uskladila dostavi glavnom tajniku pisani prigovor protiv opsega namjeravane suspenzije obveza od strane oštećene stranke, prigovor se upućuje arbitraži, kako je niže predviđeno. Namjeravana suspenzija obveza odgađa se dok se ne završi arbitražni postupak i dok odluka arbitražnog panela ne postane konačna i obvezujuća u skladu s točkom (e).
- (b) Glavni tajnik osniva arbitražni panel u skladu sa stavkom 2. točkama od (d) do (f), koji je po mogućnosti isti panel koji je donio odluku ili preporuku iz stavka 4. točke (d), radi ispitivanja opsega u kojem oštećena stranka namjerava suspendirati obveze. Osim ako Konferencija o Povelji odluči drukčije, poslovnik za postupak pred panelom usvaja se u skladu sa stavkom 3. točkom (a).
- (c) Arbitražni panel utvrđuje je li opseg u kojem oštećena ugovorna stranka namjerava suspendirati obveze prekomjeren u odnosu na pretrpljenu štetu i, ako jest, u kojoj mjeri. Panel ne preispituje prirodu suspendiranih obveza, osim u mjeri u kojoj je to neodvojivo od utvrđivanja opsega suspendiranih obveza.
- (d) Arbitražni panel dostavlja svoju pisanu odluku oštećenoj ugovornoj stranci i ugovornoj stranci koja se nije uskladila, kao i Tajništvu, u roku od 60 dana od osnivanja panela ili u drugom roku koji dogovore oštećena ugovorna stranka i ugovorna stranka koja se nije uskladila. Tajništvo podnosi odluku Konferenciji o Povelji prvom mogućom prilikom, a najkasnije na zasjedanju Konferencije o Povelji koje slijedi nakon primitka odluke.
- (e) Odluka arbitražnog panela postaje konačna i obvezujuća 30 dana od dana njezina podnošenja Konferenciji o Povelji i oštećena ugovorna stranka može nakon toga primijeniti svaki u njemu dopušteni opseg suspenzije pogodnosti na način na koji ta ugovorna stranka u datim okolnostima smatra ekvivalentnim, osim ako prije isteka roka od 30 dana Konferencija o Povelji odluči drukčije.
- (f) Prilikom suspendiranja bilo koje obveze prema ugovornoj stranci koja se nije uskladila, oštećena ugovorna stranka ulaže napore da pritom ne utječe nepovoljno na trgovinu bilo koje druge ugovorne stranke.
7. Svaka ugovorna stranka, u slučaju ugovornih stranaka koje su ujedno stranke GATT-a, može imenovati dvije osobe koje će, ako su voljne i sposobne obavljati dužnost članova panela sukladno ovom Prilogu, postati članovi panela imenovani za rješavanje sporova u vezi s GATT-om. Glavni tajnik također može imenovati, uz odobrenje Konferencije o Povelji, najviše 10 osoba koje su voljne i sposobne obavljati dužnost članova panela u svrhu rješavanja sporova u skladu sa stavcima od 2. do 4. Konferencija o Povelji može, osim toga, odlučiti imenovati u istu svrhu do 20 osoba koje se nalaze na popisima drugih međunarodnih tijela za rješavanje sporova i koje su voljne i sposobne obavljati dužnost članova panela. Imena svih na takav način imenovanih osoba čine popis članova panela za rješavanje sporova. Osobe se imenuju isključivo na temelju objektivnosti, pouzdanosti i sposobnosti dobrog rasuđivanja te, u najvećoj

mogućoj mjeri, imaju stručnost u područjima međunarodne trgovine i energetike, posebno u pogledu odredaba koje se primjenjuju sukladno članku 29. Pri obavljanju bilo koje funkcije u skladu s ovim Prilogom, imenovane osobe ne smiju biti povezane ni s jednom ugovornom strankom niti smiju od njih primati upute. Mandat imenovanih osoba traje pet godina i može se obnoviti, sve dok se ne imenuju njihovi nasljednici. Imenovana osoba čiji mandat istječe nastavlja obavljati sve funkcije zbog kojih je izabrana u skladu s ovim Prilogom. U slučaju smrti, ostavke ili nespособnosti imenovane osobe, ugovorna stranka ili glavni tajnik, ovisno o tome tko je imenovao tu osobu, ima pravo imenovati drugu osobu za preostalo trajanje mandata, pri čemu je imenovanje od strane glavnog tajnika podložno odobrenju Konferencije o Povelji.

8. Neovisno o odredbama sadržanima u ovom Prilogu, ugovorne stranke potiče se na savjetovanje tijekom cijelog postupka rješavanja spora u svrhu rješavanja njihova spora.
9. Konferencija o Povelji može imenovati ili odrediti druga tijela ili forume za obavljanje bilo koje funkcije koja je ovim Prilogom dodijeljena Tajništvu i glavnom tajniku.

12. Prilog B

FORMULA ZA RASPODJELU TROŠKOVA POVELJE

(u skladu s člankom 37. stavkom 3.)

1. Doprinosе koje ugovorne stranke trebaju platiti utvrđuje Tajništvo svake godine na temelju postotnih doprinosa koji se zahtijevaju prema zadnjoj raspoloživoj ljestvici procjene za doprinose u redovni proračun Ujedinjenih naroda (dopunjenoj podacima o teoretskim doprinosima za sve ugovorne stranke koje nisu članice UN-a).
2. Doprinosi se prema potrebi prilagođavaju, kako bi se osiguralo da je ukupni iznos svih doprinosa 100 %.

13. Prilog PA

POPIS POTPISNICA KOJE NE PRIHVATAJU OBVEZU PRIVREMENE PRIMJENE IZ ČLANKA 45. STAVKA 3. TOČKE (b)

(u skladu s člankom 45. stavkom 3. točkom (c))

1. Češka
 2. Njemačka
 3. Mađarska
 4. Litva
 5. Poljska
 6. Slovačka
-

14. Prilog T

PRIJELAZNE MJERE UGOVORNIH STRANAKA

(u skladu s člankom 32. stavkom 1.)

Popis ugovornih stranaka koje imaju pravo na prijelazne aranžmane

Albanija	Latvija
Armenija	Litva
Azerbajdžan	Moldova
Bjelarus	Poljska
Bugarska	Rumunjska
Hrvatska	Ruska Federacija
Češka	Slovačka
Estonija	Slovenija
Gruzija	Tadžikistan
Mađarska	Turkmenistan
Kazakstan	Ukrajina
Kirgistan	Uzbekistan

Popis odredaba koje podliježu prijelaznim aranžmanima

<i>Odredba</i>	<i>Stranica</i>
članak 6. stavak 2.	80.
članak 6. stavak 5.	82.
članak 7. stavak 4.	84.
članak 9. stavak 1.	85.
članak 10. stavak 7.	86.
članak 14. stavak 1. točka (d)	86.
članak 20. stavak 3.	87.
članak 22. stavak 3.	88.

Članak 6. stavak 2.

„Svaka ugovorna stranka osigurava da u okviru svoje nadležnosti ima i provodi propise koji su potrebni i prikladni za suprotstavljanje jednostranom i usklađenom postupanju suprotnom tržišnom natjecanju u gospodarskoj djelatnosti u energetske sektoru.”

ZEMLJA: ALBANIJA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Albaniji ne postoji zakon o zaštiti tržišnog natjecanja. Zakon br. 7746 od 28. srpnja 1993. o ugljikovodicima i zakon br. 7796 od 17. veljače 1994. o mineralima ne sadržavaju takve odredbe. Zakon o električnoj energiji u fazi je pripreme. Podnošenje ovog zakona parlamentu predviđa se do kraja 1996. godine. U ove zakone Albanija namjerava uključiti odredbe o postupanju suprotnom tržišnom natjecanju.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1998.

ZEMLJA: ARMENIJA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Trenutačno u Armeniji postoji državni monopol u većini energetske sektora. Ne postoji zakon o zaštiti tržišnog natjecanja, tako da se još ne provode pravila o tržišnom natjecanju. Ne postoje zakoni o energetici. Podnošenje nacrtâ zakona o energetici parlamentu predviđa se u 1994. godini. Predviđa se da ti zakoni sadržavaju odredbe o postupanju suprotnom tržišnom natjecanju, koje bi bile usklađene sa zakonodavstvom EZ-a o tržišnom natjecanju.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1997.

ZEMLJA: AZERBAJDŽAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Protumonopolsko zakonodavstvo u fazi je izrade.

Postupno ukidanje

1. siječnja 2000.

ZEMLJA: BJELARUS*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Protumonopolsko zakonodavstvo u fazi je izrade.

Postupno ukidanje

1. siječnja 2000.

ZEMLJA: GRUZIJA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Zakoni o demonopolizaciji trenutačno su u Gruziji u fazi izrade te stoga država i nadalje ima monopol nad praktički svim energetske izvorima i energetske resursima, čime se ograničuje mogućnost tržišnog natjecanja u području energetike i goriva.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1999.

ZEMLJA: KAZAKSTAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Donesen je zakon o razvoju tržišnog natjecanja i ograničavanju monopolističkih aktivnosti (br. 656 od 11. lipnja 1991.), ali je opće naravi. Potreban je daljnji razvoj zakonodavstva, posebno donošenjem odgovarajućih izmjena ili donošenjem novog zakona.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1998.

ZEMLJA: KIRGISTAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Zakon o protumonopolskoj politici već je donesen. Potrebno je prijelazno razdoblje kako bi se odredbe tog zakona prilagodile energetske sektoru, koji je trenutačno pod strogim uređenjem države.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

ZEMLJA: MOLDOVA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Zakon o ograničavanju monopolističkih aktivnosti i razvoju tržišnog natjecanja od 29. siječnja 1992. osigurava organizacijski i pravni temelj za razvoj tržišnog natjecanja i mjera sprečavanja, ograničavanja i suzbijanja monopolističkih aktivnosti; usmjeren je prema uvođenju uvjeta tržišnoga gospodarstva. Ovaj zakon, međutim, ne predviđa konkretne mjere protiv postupanja suprotnog tržišnom natjecanju u energetske sektoru niti u potpunosti pokriva zahtjeve iz članka 6.

Parlamentu će se 1995. godine podnijeti zakon o tržišnom natjecanju i državni program demonopolizacije gospodarstva. Nacrt zakona o energetici, koji će se također podnijeti parlamentu 1995. godine, obuhvatit će pitanja ukidanja monopola i razvoja tržišnog natjecanja u energetske sektoru.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1998.

ZEMLJA: RUMUNJSKA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Pravila tržišnog natjecanja još se ne provode u Rumunjskoj. Nacrt zakona o zaštiti tržišnog natjecanja podnesen je parlamentu i njegovo se donošenje očekuje tijekom 1994. godine.

Nacrt zakona sadrži odredbe o postupanju suprotnom tržišnom natjecanju, koje su usklađene sa zakonodavstvom EZ-a o tržišnom natjecanju.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1996.

ZEMLJA: RUSKA FEDERACIJA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Federacija.

Opis

U Ruskoj je Federaciji stvoren sveobuhvatni okvir protumonopolskog zakonodavstva, ali morat će se usvojiti daljnje pravne i organizacijske mjere za sprečavanje, ograničavanje ili suzbijanje monopolističkih aktivnosti i nepoštenog tržišnog natjecanja, posebno u energetske sektoru.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

ZEMLJA: SLOVENIJA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja, donesen 1993. godine i objavljen u Službenom listu br. 18/93, općenito obrađuje postupanje suprotno tržišnom natjecanju. Postojeće pravo također predviđa uvjete za osnivanje tijela nadležnih za tržišno natjecanje. Glavno tijelo nadležno za tržišno natjecanje trenutačno je Ured za zaštitu tržišnog natjecanja u Ministarstvu za gospodarske odnose i razvoj. Zbog važnosti energetske sektora predviđa se posebni zakon za to područje te je stoga potrebno dodatno vrijeme za potpunu usklađenost.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1998.

ZEMLJA: TADŽIKISTAN

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Tadžikistan je 1993. godine donio zakon o demonopolizaciji i tržišnom natjecanju. Međutim, zbog teškoga gospodarskog stanja u Tadžikistanu provedba zakona privremeno je suspendirana.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1997.

ZEMLJA: TURKMENISTAN

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Na temelju odluke predsjednika Turkmenistana br. 1532 od 21. listopada 1993. osnovan je i sada djeluje Odbor za ograničavanje monopolističkih aktivnosti, čija je zadaća zaštita poduzeća i ostalih subjekata od monopolističkog postupanja i prakse, kao i promicanje stvaranja tržišnih načela na temelju razvoja tržišnog natjecanja i poduzetništva.

Potreban je daljnji razvoj zakona i drugih propisa kojima bi se uređivalo protumonopolsko postupanje poduzeća u gospodarskoj djelatnosti u energetske sektoru.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

ZEMLJA: UZBEKISTAN

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Uzbekistanu je donesen zakon o ograničavanju monopolističkih aktivnosti i na snazi je od srpnja 1992. Međutim, zakon se (kako je navedeno u članku 1. stavku 3.) ne odnosi na aktivnosti poduzeća u energetske sektoru.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

Članak 6. stavak 5.

„Ako ugovorna stranka smatra da određeno postupanje suprotno tržišnom natjecanju na području druge ugovorne stranke nepovoljno utječe na važan interes koji je u vezi s ciljevima navedenima u ovom članku, ta ugovorna stranka može o tome obavijestiti drugu ugovornu stranku i zatražiti da njezina tijela nadležna za tržišno natjecanje poduzmu odgovarajuće prinudne mjere. Ugovorna stranka koja upućuje obavijest u toj obavijesti navodi dovoljno podataka kako bi obaviještena ugovorna stranka mogla utvrditi postupanje suprotno tržišnom natjecanju koje je predmet te obavijesti te istodobno nudi dodatne podatke i suradnju, u mjeri u kojoj ih ugovorna stranka koja upućuje obavijest može pružiti. Obaviještena ugovorna stranka ili, ovisno o slučaju, njezina tijela nadležna za tržišno natjecanje mogu se savjetovati s tijelima nadležnima za tržišno natjecanje ugovorne stranke koja je uputila obavijest, a prilikom odlučivanja o poduzimanju prinudnih mjera u vezi s navodnim postupanjem suprotnim tržišnom natjecanju detaljno ispituju zahtjev ugovorne stranke koja je uputila obavijest. Obaviještena ugovorna stranka o svojoj odluci ili odluci svojih tijela nadležnih za tržišno natjecanje obavješćuje ugovornu stranku koja je uputila obavijest te je može, ako to želi, obavijestiti i o razlozima za takvu odluku. Ako se poduzmu prinudne mjere, obaviještena ugovorna stranka izvješćuje ugovornu stranku koja je uputila obavijest o njihovom rezultatu te, u mjeri u kojoj je to moguće, o svakom značajnijem razvoju događaja u međuvremenu.”

ZEMLJA: ALBANIJA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Albaniji ne postoje institucije nadležne za provedbu pravila tržišnog natjecanja. Takve će se institucije predvidjeti u zakonu o zaštiti tržišnog natjecanja čiji se dovršetak planira u 1996. godini.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1999.

Nacionalna.

Opis

U Armeniji ne postoje institucije nadležne za provedbu odredaba ovog stavka.

U zakone o energetici i zaštiti tržišnog natjecanja planira se uključiti odredbe o osnivanju takvih institucija.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1997.

ZEMLJA: AZERBAJDŽAN

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

ZEMLJA: ARMENIJA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Opis

Nakon donošenja protumonopolskog zakonodavstva osnovat će se odgovarajuća protumonopolska tijela.

Postupno ukidanje

1. siječnja 2000.

ZEMLJA: BJELARUS*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Nakon donošenja protumonopolskog zakonodavstva osnovat će se odgovarajuća protumonopolska tijela.

Postupno ukidanje

1. siječnja 2000.

ZEMLJA: GRUZIJA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Zakoni o demonopolizaciji trenutačno su u Gruziji u fazi izrade te stoga još nisu osnovana tijela nadležna za tržišno natjecanje.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1999.

ZEMLJA: KAZAKSTAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Kazakstanu je osnovan Protumonopolski odbor, ali je njegovu aktivnost potrebno poboljšati u zakonodavnom i organizacijskom pogledu, s ciljem razrade učinkovitog mehanizma za obradu pritužbi na postupanje suprotno tržišnom natjecanju.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1998.

ZEMLJA: KIRGISTAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Kirgistanu ne postoji mehanizam za nadzor postupanja suprotnog tržišnom natjecanju niti odgovarajuće zakonodavstvo. Potrebno je osnovati odgovarajuća protumonopolska tijela.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

ZEMLJA: MOLDOVA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Moldovi je za nadzor tržišnog natjecanja nadležno ministarstvo gospodarstva. Donesene su odgovarajuće izmjene zakona o kršenju upravnih pravila kojima se predviđaju određene kazne za monopoliistička poduzeća koja krše pravila tržišnog natjecanja.

Nacrt zakona o tržišnom natjecanju, koji je sada u fazi izrade, sadržavat će odredbe o provedbi pravila tržišnog natjecanja.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1998.

ZEMLJA: RUMUNJSKA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Rumunjskoj ne postoje institucije nadležne za provedbu odredaba ovog stavka.

Institucije nadležne za provedbu pravila tržišnog natjecanja predviđene su u nacrtu zakona o zaštiti tržišnog natjecanja čije se donošenje očekuje tijekom 1994. godine.

Nacrtom je također predviđeno razdoblje od devet mjeseci za njegovu provedbu, počevši od dana njegove objave.

Sukladno Europskom sporazumu o pridruživanju između Rumunjske i Europskih zajednica, Rumunjskoj je odobreno razdoblje od pet godina za provedbu pravila tržišnog natjecanja.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1998.

ZEMLJA: TADŽIKISTAN

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Tadžikistan je donio zakone o demonopolizaciji i tržišnom natjecanju, ali su institucije za provedbu pravila tržišnog natjecanja u fazi razvoja.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1997.

ZEMLJA: UZBEKISTAN

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Uzbekistanu je donesen zakon o ograničivanju monopolističkih aktivnosti i na snazi je od srpnja 1992. Međutim, zakon se (kako je navedeno u članku 1. stavku 3.) ne odnosi na aktivnosti poduzeća u energetske sektoru.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

Članak 7. stavak 4.

„Ako se tranzit energetske materijala i proizvoda ne može postići po trgovinskim uvjetima pomoću objekata za prijenos energije, ugovorne stranke ne stvaraju prepreke uspostavljanju novih kapaciteta, osim ako je drukčije predviđeno važećim zakonodavstvom koje je u skladu sa stavkom 1.“

ZEMLJA: AZERBAJDŽAN

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Potrebno je donijeti niz zakona u području energetike, uključujući postupke za izdavanje dozvola kojima se uređuje tranzit. Tijekom prijelaznog razdoblja predviđena je izgradnja i modernizacija energetske prijenosne mreže, kao i proizvodnih kapaciteta s ciljem dovođenja njihove tehničke razine na razinu svjetskih zahtjeva i prilagodbe uvjetima tržišnoga gospodarstva.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1999.

ZEMLJA: BUGARSKA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Bugarska nema zakone kojima se uređuje tranzit energetske materijala i proizvoda. U tijeku je opći preustroj u energetske sektoru, uključujući razvoj institucionalnog okvira, zakona i drugih propisa.

Postupno ukidanje

Potrebno je prijelazno razdoblje od sedam godina kako bi se postigla potpuna usklađenost zakonodavstva o tranzitu energetske materijala i proizvoda s ovom odredbom.

1. srpnja 2001.

ZEMLJA: BJELARUS

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Zakoni o energetici, zemljištu i drugim područjima u fazi su izrade, a do njihova konačnog donošenja i dalje vlada nesigurnost u pogledu uvjeta za stvaranje novih prijenosnih kapaciteta za nositelje energije na području Bjelarus.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1998.

ZEMLJA: GRUZIJA

Sektor

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Potrebno je pripremiti niz propisa u vezi s ovim pitanjem. U Gruziji trenutačno postoje bitno različiti uvjeti za prijenos i tranzit pojedinih energetske izvora (električna energija, prirodni plin, naftni derivati, ugljen).

Postupno ukidanje

1. siječnja 1999.

ZEMLJA: MAĐARSKA*Sektor*

Elektroenergetski sektor.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Prema zakonodavstvu koje je trenutačno na snazi, izgradnja i rad visokonaponske prijenosne mreže u monopolu je države.

U pripremi je stvaranje novog zakonskog i regulatornog okvira u vezi s izgradnjom i radom visokonaponske prijenosne mreže te vlasništva nad njom.

Ministarstvo industrije i trgovine već je poduzelo inicijativu predlaganjem novog zakona o električnoj energiji, koji će utjecati na građanski zakonik i na zakon o koncesijama. Usklađenost se može postići nakon stupanja na snagu novog zakona o električnoj energiji i povezanih podzakonskih propisa.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1996.

ZEMLJA: POLJSKA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Poljski zakon o energetici, koji je u završnoj fazi usklađivanja, predviđa stvaranje novih pravnih pravila sličnih onima koja se primjenjuju u zemljama sa slobodnim tržišnim gospodarstvom (dozvole za proizvodnju, prijenos i distribuciju nositelja energije te za trgovinu njima). Do njegova donošenja u parlamentu zahtijeva se privremena suspenzija obveza iz ovog stavka.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1995.

Članak 9. stavak 1.

„Ugovorne stranke priznaju značaj otvorenih tržišta kapitala za poticanje tokova kapitala u svrhu financiranja trgovine energetskim materijalima i proizvodima te za izvršavanje ulaganja i pomoć u ulaganjima u gospodarsku djelatnost u energetskom sektoru na područjima drugih ugovornih stranaka, posebno onih čija su gospodarstva u tranziciji. Svaka ugovorna stranka, sukladno tome, nastoji unaprijediti uvjete pristupa njezinu tržištu kapitala trgovačkim društvima i državljanima drugih ugovornih stranaka u svrhu financiranja trgovine energetskim materijalima i proizvodima te u svrhu ulaganja u gospodarsku djelatnost u energetskom sektoru na područjima tih drugih ugovornih stranaka, na temeljima koji nisu nepovoljniji od onih koje u sličnim okolnostima pruža vlastitim trgovačkim društvima i državljanima ili trgovačkim društvima i državljanima bilo koje druge ugovorne stranke ili bilo koje treće države, ovisno o tome što je od toga najpovoljnije.”

ZEMLJA: AZERBAJDŽAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Odgovarajuće zakonodavstvo u fazi je izrade.

Postupno ukidanje

1. siječnja 2000.

Postupno ukidanje

1. siječnja 2000.

ZEMLJA: GRUZIJA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Odgovarajuće zakonodavstvo u fazi je izrade.

Postupno ukidanje

1. siječnja 1997.

ZEMLJA: BJELARUS*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Odgovarajuće zakonodavstvo u fazi je izrade.

ZEMLJA: KAZAKSTAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

<i>Razina vlasti</i>	ZEMLJA: KIRGISTAN
Nacionalna.	<i>Sektor</i>
<i>Opis</i>	Svi energetske sektori.
Prijedlog zakona o stranim ulaganjima u postupku je odobravanja, s ciljem da ga parlament donese u jesen 1994.	<i>Razina vlasti</i>
<i>Postupno ukidanje</i>	Nacionalna.
1. srpnja 2001.	<i>Opis</i>
	Odgovarajuće zakonodavstvo trenutno je u fazi izrade.
	<i>Postupno ukidanje</i>
	1. srpnja 2001.

Članak 10. stavak 7. – Posebne mjere

„Svaka ugovorna stranka postupa na svojem području prema ulaganjima ulagača drugih ugovornih stranaka i s ulaganjima povezanim aktivnostima, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, na način koji nije nepovoljniji od onog postupanja koje primjenjuje prema ulaganjima vlastitih ulagača ili ulagača bio koje druge ugovorne stranke ili bio koje treće države i s ulaganjem povezanim aktivnostima, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, ovisno o tome što je od toga najpovoljnije.”

	ZEMLJA: BUGARSKA
<i>Sektor</i>	Stranac može stjecati pravo vlasništva nad zgradama, ali bez prava vlasništva nad zemljištem.
Svi energetske sektori.	Stranci ili trgovačka društva sa stranim kontrolnim udjelom moraju dobiti odobrenje prije obavljanja sljedećih aktivnosti:
<i>Razina vlasti</i>	— istraživanje, razvoj i vađenje prirodnih bogatstava iz teritorijalnog mora, epikontinentalnog pojasa ili isključivoga gospodarskog pojasa,
Nacionalna.	— stjecanje nekretnina u zemljopisnim područjima koje određuje Vijeće ministara,
<i>Opis</i>	— odobrenja izdaje Vijeće ministara ili tijelo koje Vijeće ministara ovlasti.
Stranci ne mogu stjecati pravo vlasništva nad zemljištem. Trgovačko društvo koje je više od 50 % u stranom vlasništvu ne može stjecati pravo vlasništva nad poljoprivrednim zemljištem.	<i>Postupno ukidanje</i>
Stranci i strane pravne osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva nad zemljištem, osim nasljeđivanjem u skladu sa zakonom. U tom slučaju moraju prenijeti pravo vlasništva.	1. srpnja 2001.

Članak 14. stavak 1. točka (d)

„Svaka ugovorna stranka jamči, u odnosu na ulaganja ulagača neke druge ugovorne stranke na njezinu području, slobodu prijenosa na njezino područje i s njega, uključujući prijenos:

nepotrošenih primanja i ostalih naknada osoblja angažiranog iz inozemstva u vezi s tim ulaganjem;”

	ZEMLJA: BUGARSKA
<i>Sektor</i>	<i>Opis</i>
Svi energetske sektori.	Strani državljani zaposleni u trgovačkim društvima s više od 50 % stranog udjela ili kod strane osobe koja je registrirana kao samostalni trgovac ili u podružnici ili predstavništvu stranog trgovačkog društva u Bugarskoj, koji svoju plaću primaju u bugarskim levima, mogu kupovati stranu valutu u iznosu koji ne prelazi 70 % njihove plaće, uključujući uplate za socijalno osiguranje.
<i>Razina vlasti</i>	<i>Postupno ukidanje</i>
Nacionalna.	1. srpnja 2001.

ZEMLJA: MAĐARSKA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis:

Prema zakonu o ulaganjima stranaca u Mađarskoj, članku 33., strani vodeći menadžeri, izvršni menadžeri, članovi nadzornih odbora i stani

zaposlenici mogu prenijeti svoj prihod u iznosu do 50 % neto dohotka ostvarenog u trgovačkom društvu svojeg zaposlenja, putem banke njihova trgovačkog društva.

Postupno ukidanje

Postupno ukidanje ovog posebnog ograničenja ovisi o napretku koji je Mađarska u stanju ostvariti u provedbi programa liberalizacije deviznog tržišta, čiji je krajnji cilj potpuna konvertibilnost forinte. Ovo ograničenje ne stvara prepreke stranim ulagačima. Postupno ukidanje temelji se na odredbama članka 32.

1. srpnja 2001.

Članak 20. stavak 3.

„Svaka ugovorna stranka određuje jedno ili više informacijskih mjesta kojima se mogu uputiti zahtjevi za dostavu informacija u vezi s gore spomenutim zakonima, drugim propisima, sudskim i upravnim odlukama te o takvim mjestima bez odgode obavješćuje Tajništvo koje ih na zahtjev stavlja na raspolaganje.”

ZEMLJA: ARMENIJA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Armeniji još ne postoje službena informacijska mjesta kojima se mogu uputiti zahtjevi za dostavu informacija u vezi s odgovarajućim zakonima i drugim propisima. Također ne postoji informativni centar. Postoji plan o osnivanju takvog centra 1994. – 1995. godine. Za to je potrebna tehnička pomoć.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1996.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Bjelarusu još ne postoje službena informacijska mjesta koja bi mogla davati informacije o zakonima, drugim propisima, sudskim i upravnim odlukama. Ne postoji praksa objavljivanja sudskih i upravnih odluka.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1998.

ZEMLJA: KAZAKSTAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Započeo je proces osnivanja informacijskih mjesta. Ne postoji praksa objavljivanja sudskih i upravnih odluka u Kazakstanu (osim pojedinih odluka Vrhovnog suda) jer se one ne smatraju izvorima prava. Za promjenu postojeće prakse bit će potrebno dugo prijelazno razdoblje.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

ZEMLJA: MOLDOVA*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

ZEMLJA: AZERBAJDŽAN*Sektor*

Svi energetske sektori.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

U Azerbajdžanu još ne postoje službena informacijska mjesta kojima se mogu uputiti zahtjevi za dostavu informacija u vezi s odgovarajućim zakonima i drugim propisima. Trenutačno su takve informacije koncentrirane u različitim organizacijama.

Postupno ukidanje

31. prosinca 1997.

ZEMLJA: BJELARUS*Sektor*

Svi energetske sektori.

<p>Opis</p> <p>Potrebno je osnovati informacijska mjesta.</p> <p><i>Postupno ukidanje</i></p> <p>31. prosinca 1995.</p> <p style="text-align: center;">ZEMLJA: RUSKA FEDERACIJA</p> <p><i>Sektor</i></p> <p>Svi energetske sektori.</p> <p><i>Razina vlasti</i></p> <p>Federacija i republike koje čine federaciju.</p> <p><i>Opis</i></p> <p>U Ruskoj Federaciji još ne postoje službena informacijska mjesta kojima se mogu uputiti zahtjevi za dostavu informacija u vezi s odgovarajućim zakonima i drugim propisima. Sudske i upravne odluke ne smatraju se izvorima prava.</p> <p><i>Postupno ukidanje</i></p> <p>31. prosinca 2000.</p> <p style="text-align: center;">ZEMLJA: SLOVENIJA</p> <p><i>Sektor</i></p> <p>Svi energetske sektori.</p> <p><i>Razina vlasti</i></p> <p>Nacionalna.</p> <p><i>Opis</i></p> <p>U Sloveniji još ne postoje službena informacijska mjesta kojima se mogu uputiti zahtjevi za dostavu informacija u vezi s odgovarajućim zakonima i drugim propisima. Trenutačno su takve informacije dostupne u različitim ministarstvima. Zakon o stranim ulaganjima koji je u pripremi predviđa osnivanje takvog informacijskog mjesta.</p>	<p><i>Postupno ukidanje</i></p> <p>1. siječnja 1998.</p> <p style="text-align: center;">ZEMLJA: TADŽIKISTAN</p> <p><i>Sektor</i></p> <p>Svi energetske sektori.</p> <p><i>Razina vlasti</i></p> <p>Nacionalna.</p> <p><i>Opis</i></p> <p>U Tadžikistanu još ne postoje službena informacijska mjesta kojima se mogu uputiti zahtjevi za dostavu informacija u vezi s odgovarajućim zakonima i drugim propisima. Radi se samo o pitanju raspoloživosti financijskih sredstava.</p> <p><i>Postupno ukidanje</i></p> <p>31. prosinca 1997.</p> <p style="text-align: center;">ZEMLJA: UKRAJINA</p> <p><i>Sektor</i></p> <p>Svi energetske sektori.</p> <p><i>Razina vlasti</i></p> <p>Nacionalna.</p> <p><i>Opis</i></p> <p>Potrebno je poboljšati transparentnost propisa do razine međunarodne prakse. Ukrajina će morati osnovati informacijska mjesta koja će davati informacije o zakonima, drugim propisima, sudskim i upravnim odlukama, kao i o normama opće primjene.</p> <p><i>Postupno ukidanje</i></p> <p>1. siječnja 1998.</p>
---	--

Članak 22. stavak 3.

„Svaka ugovorna stranka osigurava da, ako osniva ili vodi neki subjekt te tom subjektu povjerava regulatorne, upravne ili druge državne ovlasti, takav subjekt izvršava svoje ovlasti na način koji je u skladu s obvezama ugovorne stranke iz ovog Ugovora.”

ZEMLJA: ČEŠKA REPUBLIKA

Sektor

Industrija urana i nuklearna industrija.

Razina vlasti

Nacionalna.

Opis

Kako bi se iscrpile pričuve uranske rude koje skladišti Uprava za državne materijalne pričuve, neće se izdavati dozvole za uvoz uranske rude i koncentrata, uključujući snopove uranskih gorivih štapova koji sadrže uran koji nije češkog podrijetla.

Postupno ukidanje

1. srpnja 2001.

PRILOG 2.

ODLUKE U VEZI S UGOVOROM O ENERGETSKOJ POVELJI

Konferencija o Europskoj energetskej povelji donijela je sljedeće odluke:

1. S obzirom na Ugovor kao cjelinu

U slučaju sukoba između Ugovora o Spitsbergenu od 9. veljače 1920. (Svalbardski ugovor) i Ugovora o Energetskoj povelji, primjenjuje se Ugovor o Spitsbergenu u opsegu u kojem postoji sukob, ne dovodeći u pitanje stajališta ugovornih stranaka u pogledu Svalbardskog ugovora. U slučaju takvog sukoba ili spora o postojanju takvog sukoba ili njegovu opsegu, ne primjenjuju se članak 16. i dio V. Ugovora o Energetskoj povelji.

2. S obzirom na članak 10. stavak 7.

Ruska Federacija može zahtijevati da trgovačka društva sa stranim udjelom dobiju zakonsko odobrenje za zakup imovine u federalnom vlasništvu, pod uvjetom da Ruska Federacija bez iznimke osigura da se taj postupak ne primjenjuje na način kojim se pravi razlika među ulaganjima ulagača drugih ugovornih stranaka.

3. S obzirom na članak 14. stavak 1. (*)

1. Izraz „sloboda prijenosa” u članku 14. stavku 1. ne sprečava ugovornu stranku (dalje u tekstu „stranka koja ograničuje”) da primjenjuje ograničenja na kretanje kapitala svojih vlastitih ulagača pod uvjetom da:

(a) takva ograničenja ne ometaju prava dodijeljena na temelju članka 14. stavka 1. ulagačima drugih ugovornih stranaka u odnosu na njihova ulaganja;

(b) takva ograničenja ne utječu na tekuće transakcije; i

(c) ugovorna stranka osigurava da se prema ulaganjima ulagača svih drugih ugovornih stranaka na njezinu području postupa,

(*) Ova je Odluka sastavljena uz suglasnost da će ugovorne stranke, koje se namjeravaju na nju pozivati i koje su s Europskim zajednicama i njihovim državama članicama sklopile sporazume o partnerstvu i suradnji koji sadrže članak prema kojem se ti sporazumi ne primjenjuju u korist Ugovora, razmijeniti pisma o razumijevanju čiji je pravni učinak taj da se članak 16. Ugovora primjenjuje među njima u pogledu ove Odluke. Razmjena pisama dovršava se pravodobno prije potpisivanja.

u pogledu prijenosa, na način koji nije nepovoljniji od onog postupanja koje primjenjuje prema ulaganjima ulagača bilo koje druge ugovorne stranke ili bilo koje treće države, ovisno o tome što je od toga najpovoljnije.

2. Ovu Odluku ispituje Konferencija o Povelji pet godina od stupanja Ugovora na snagu, ali najkasnije do dana predviđenog u članku 32. stavku 3.

3. Nijedna ugovorna stranka nema pravo primijeniti takva ograničenja, osim ako se radi o ugovornoj stranci koja je država koja je bila sastavni dio bivšeg Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika te ako je obavijestila Tajništvo pisanim putem najkasnije do 1. srpnja 1995. da se odlučila za primjenu ograničenja u skladu s ovom Odlukom.

4. Da bi se izbjegla sumnja, ničim u ovoj Odluci ne odstupa se, u pogledu članka 16., od prava koja iz njega proizlaze za ugovornu stranku, njezine ulagače ili njihova ulaganja, ni od obveza ugovorne stranke.

5. Za potrebe ove Odluke:

„tekuće transakcije” su tekuća plaćanja povezana s kretanjem robe, usluga ili osoba, koje se provode u skladu s uobičajenom međunarodnom praksom i ne sadrže dogovore koji faktično predstavljaju kombinaciju tekućeg plaćanja i transakcije kapitala, kao što su odgode plaćanja i avansi, kojima se želi izbjeći primjena odgovarajućeg zakonodavstva stranke koja ograničuje u tom području.

4. S obzirom na članak 14. stavak 2.

Ne dovodeći u pitanje zahtjeve članka 14. i njezine druge međunarodne obveze, Rumunjska nastoji, za vrijeme prelaska na potpunu konvertibilnost svoje nacionalne valute, poduzeti odgovarajuće korake za poboljšanje učinkovitosti svojih postupaka za prijenose prinosa od ulaganja, jamčeci u svakom slučaju takve prijenose u slobodno konvertibilnoj valuti, bez ograničenja ili odgađanja dužeg od šest mjeseci. Rumunjska osigurava da se prema ulaganjima ulagača svih drugih ugovornih stranaka na njezinu području postupa,

u pogledu prijenosa, na način koji nije nepovoljniji od onog postupanja koje primjenjuje prema ulaganjima ulagača bilo koje druge ugovorne stranke ili bilo koje treće države, ovisno o tome što je od toga najpovoljnije.

5. S obzirom na članak 24. stavak 4. točku (a) i članak 25.

Ulaganje ulagača, iz članka 1. točke 7. podtočke (a) ii., ugovorne stranke koja nije stranka SGI-a niti članica zone slobodne trgovine ili

carinske unije, ima pravo na postupanje osigurano u okviru takvog SGI-a, zone slobodne trgovine ili carinske unije, pod uvjetom:

- (a) da ulaganje ima svoje registrirano sjedište, središnju upravu ili glavno mjesto poslovanja na području stranke tog SGI-a ili članice te zone slobodne trgovine ili carinske unije; ili
- (b) da je ulaganje, u slučaju da samo ima svoje registrirano sjedište na tom području, stvarno i trajno povezano s gospodarstvom jedne od stranaka tog SGI-a ili članice te zone slobodne trgovine ili carinske unije.

21994A1231(53)

31.12.1994.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 380/91

PRILOG 3.

PROTOKOL UZ ENERGETSKU POVELJU

o energetskej učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima

PREAMBULA

UGOVORNE STRANKE ovog Protokola,

uzimajući u obzir Europsku energetsku povelju, usvojenu u Zaključnom dokumentu Haške konferencije o Europskoj energetskej povelji koji je potpisan u Haagu 17. prosinca 1991., a posebno tamo sadržane izjave o nužnosti suradnje u području energetske učinkovitosti i povezane zaštite okoliša;

uzimajući također u obzir Ugovor o Energetskej povelji, otvoren za potpisivanje od 17. prosinca 1994. do 16. lipnja 1995.;

imajući u vidu rad koji su poduzele međunarodne organizacije i forumi u području energetske učinkovitosti i okolišnih aspekata energetskeg ciklusa;

svjesne poboljšanja u sigurnosti opskrbe, kao i značajnih koristi za gospodarstvo i okoliš koji su rezultat provedbe troškovno učinkovitih mjera energetske učinkovitosti te svjesne značaja tih mjera za preustroj gospodarstva i poboljšanje životnog standarda;

prepoznajući da poboljšanja u energetskej učinkovitosti smanjuju negativne posljedice energetskeg ciklusa na okoliš, uključujući globalno zagrijavanje i zakiseljavanje;

uvjere da bi cijene energije trebale što je više moguće odražavati konkurentno tržište, osiguravajući tržišno usmjereno formiranje cijena, uključujući potpunije odražavanje okolišnih troškova i koristi, te prepoznajući da je takvo formiranje cijena ključno za napredak u području energetske učinkovitosti i povezane zaštite okoliša;

poštujući ključnu ulogu privatnog sektora, uključujući mala i srednja poduzeća, u promicanju i provedbi mjera energetske učinkovitosti te usmjereni na osiguravanje povoljnog institucionalnog okvira za gospodarski održiva ulaganja u području energetske učinkovitosti;

prepoznajući da bi trgovinske oblike suradnje eventualno trebalo dopuniti međuvladinom suradnjom, posebno u području oblikovanja i analize energetske politike, kao i u drugim područjima koja su bitna za poboljšanje energetske učinkovitosti, ali nisu prikladna za privatno financiranje; i

želeći poduzeti zajedničko i usklađeno djelovanje u području energetske učinkovitosti i povezane zaštite okoliša te usvojiti protokol koji osigurava okvir za što je moguće više ekonomično i učinkovito korištenje energije,

SPORAZUMJELE SU SE:

DIO I.

mnoga uređena ovim Protokolom, uključujući ovlaštenje za donošenje odluka koje ih obvezuju u pogledu tih pitanja.

UVOD*Članak 1.***Područje primjene i ciljevi Protokola**

1. Ovaj Protokol definira načela politike promicanja energetske učinkovitosti kao značajnog izvora energije te, slijedom toga, smanjenja štetnih utjecaja energetskih sustava na okoliš. On, osim toga, nudi smjernice razvoja programâ za energetske učinkovitost, upućuje na područja suradnje i osigurava okvir za razvoj zajedničkog i usklađenog djelovanja. Takvo djelovanje može uključivati traženje, istraživanje, proizvodnju, pretvorbu, skladištenje, prijevoz, distribuciju i potrošnju energije te se može odnositi na bilo koji gospodarski sektor.

2. Ciljevi su ovog Protokola:

(a) promicanje politike energetske učinkovitosti usklađenih s održivim razvojem;

(b) stvaranje okvirnih uvjeta koji potiču proizvođače i potrošače na što ekonomičnije, učinkovitije i okolišno prihvatljivije korištenje energije, posebno organiziranjem učinkovitih tržišta energije i potpunijim odražavanjem okolišnih troškova i koristi; i

(c) poticanje suradnje u području energetske učinkovitosti.

*Članak 2.***Definicije**

Značenje izraza u ovom Protokolu:

1. „Povelja” znači Europsku energetske povelju usvojenu u Zaključnom dokumentu Haške konferencije o Europskoj energetske povelji koji je potpisan u Haagu 17. prosinca 1991.; potpisivanje Zaključnog dokumenta smatra se potpisivanjem Povelje.

2. „Ugovorna stranka” znači državu ili organizaciju regionalne gospodarske integracije koja je pristala biti obvezana ovim Protokolom i za koju je Protokol na snazi.

3. „Organizacija regionalne gospodarske integracije” znači organizaciju koju su osnovale države koje su na nju prenijele nadležnosti u vezi s određenim pitanjima, od kojih su

4. „Energetski ciklus” znači cijeli energetski lanac, uključujući aktivnosti u vezi s traženjem, istraživanjem, proizvodnjom, pretvorbom, skladištenjem, prijevozom, distribucijom i potrošnjom različitih oblika energije, obradu i odlaganje otpada, kao i stavljanje izvan pogona, prestanak ili zatvaranje tih aktivnosti, uz minimaliziranje štetnih utjecaja na okoliš.

5. „Troškovna učinkovitost” znači postizanje utvrđenog cilja uz najniže troškove ili postizanje najveće koristi u odnosu na uloženi trošak.

6. „Poboljšanje energetske učinkovitosti” znači djelovanje kojim se održava isti opseg proizvodnje (dobra ili usluge) bez smanjenja kvalitete ili učinka proizvodnje, uz istodobno smanjenje količine energije koja je potrebna za proizvodnju takvog opsega.

7. „Utjecaj na okoliš” znači svaki učinak koji određena aktivnost ima na okoliš, uključujući zdravlje i sigurnost ljudi, floru, faunu, tlo, zrak, vodu, klimu, krajobraz i povijesne spomenike ili druge fizičke tvorevine, ili međudjelovanje tih čimbenika; pojam također uključuje učinke na kulturnu baštinu ili društveno-gospodarske uvjete koji proizlaze iz promjena tih čimbenika.

DIO II.

NAČELA POLITIKE*Članak 3.***Temeljna načela**

Ugovorne stranke rukovode se sljedećim načelima:

1. Ugovorne stranke surađuju i, prema potrebi, pomažu jedna drugoj u razvijanju i provedbi politike, zakona i drugih propisa u vezi s energetske učinkovitosti.

2. Ugovorne stranke utvrđuju politiku energetske učinkovitosti i odgovarajuće pravne i regulatorne okvire koji, među ostalim, promiču:

(a) učinkovito funkcioniranje tržišnih mehanizama, uključujući i tržišno usmjereno formiranje cijena i opsežnije razmatranje okolišnih troškova i koristi;

(b) smanjenje prepreka za energetske učinkovitost, na taj način potičući ulaganja;

(c) mehanizme za financiranje inicijativa za energetske učinkovitost;

(d) obrazovanje i svijest;

(e) širenje i transfer tehnologija;

(f) transparentnost pravnih i regulatornih okvira.

3. Ugovorne stranke teže postizanju potpune koristi od energetske učinkovitosti tijekom cijelog energetskeg ciklusa. U tu svrhu one, na najbolji mogući način, oblikuju i provode politiku energetske učinkovitosti i zajednička ili usklađena djelovanja koja se temelje na troškovnoj učinkovitosti i gospodarskoj učinkovitosti, vodeći računa o okolišnim aspektima.

4. Politika energetske učinkovitosti sadržava kratkoročne mjere za prilagodbu prijašnje prakse i dugoročne mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti tijekom cijelog energetskeg ciklusa.

5. U okviru suradnje s ciljem postizanja ciljeva ovog Protokola, ugovorne stranke uzimaju u obzir razlike među ugovornim strankama u štetnim učincima i troškovima smanjenja.

6. Ugovorne stranke prepoznaju ključnu ulogu privatnog sektora. One potiču djelovanje komunalnih energetskeg poduzeća, odgovornih tijela i specijaliziranih agencija te blisku suradnju industrije i uprave.

7. Zajedničko ili usklađeno djelovanje uzima u obzir odgovarajuća načela usvojena u okviru međunarodnih sporazuma usmjerenih na zaštitu i unaprjeđenje okoliša, a kojih su stranke ugovorne stranke.

8. Ugovorne stranke u potpunosti iskorištavaju rad i stručno znanje nadležnih međunarodnih ili drugih tijela, pazeći da se izbjegne udvostručenje.

Članak 4.

Podjela odgovornosti i usklađivanje

Svaka ugovorna stranka nastoji osigurati da politika energetske učinkovitosti bude usklađena među svim njezinim odgovornim tijelima.

Članak 5.

Strategije i ciljevi politike

Ugovorne stranke oblikuju strategije i ciljeve politike za poboljšanje energetske učinkovitosti i time za smanjenje utjecaja energetskeg ciklusa na okoliš, vodeći računa o svojim specifičnim energetskeg uvjetima. Te su strategije i ciljevi jasni svim zainteresiranim strankama.

Članak 6.

Financiranje i financijski poticaji

1. Ugovorne stranke potiču provedbu novih pristupa i metoda financiranja energetske učinkovitosti i ulaganja u zaštitu okoliša povezanih s energetikom, poput dogovora o zajedničkim ulaganjima između korisnika energije i vanjskih ulagača (dalje u tekstu „financiranje treće strane”).

2. Ugovorne stranke nastoje iskorištavati i promicati pristup tržištima privatnog kapitala i postojećim međunarodnim financijskim institucijama, s ciljem olakšavanja ulaganja u poboljšanje energetske učinkovitosti i u zaštitu okoliša povezanu s energetskeg učinkovitosti.

3. Ugovorne stranke mogu, podložno odredbama Ugovora o Energetskeg povelji i njihovim drugim međunarodnim pravnim obvezama, osigurati fiskalne ili financijske poticaje za korisnike energije s ciljem olakšavanja prodora na tržište energetskeg učinkovitih tehnologija, proizvoda i usluga. One to nastoje učiniti na način kojim se osigurava transparentnost i što je moguće manje poremećuju međunarodna tržišta.

Članak 7.

Promicanje energetskeg učinkovite tehnologije

1. U skladu s odredbama Ugovora o Energetskeg povelji, ugovorne stranke potiču trgovinu i suradnju u energetskeg učinkovitim i okolišno prihvatljivim tehnologijama, uslugama povezanim s energijom i načinima upravljanja.

2. Ugovorne stranke promiču korištenje takvih tehnologija, usluga i načina upravljanja tijekom cijelog energetskeg ciklusa.

Članak 8.

Nacionalni programi

1. Kako bi postigla ciljeve politike oblikovane u skladu s člankom 5., svaka ugovorna stranka razvija, provodi i redovito

obnavlja programe za energetska učinkovitost koji su najprimjeniji za njezine okolnosti.

2. Ti programi mogu sadržavati aktivnosti kao što su:

- (a) razvoj dugoročnih scenarija ponude i potražnje energije radi usmjeravanja procesa odlučivanja;
- (b) procjena utjecaja poduzetih mjera na energetiku, okoliš i gospodarstvo;
- (c) definiranje standarda namijenjenih poboljšanju učinkovitosti opreme koja koristi energiju i naponi da se oni usklade na međunarodnoj razini kako bi se izbjegli poremećaji u trgovini;
- (d) razvoj i poticanje privatne inicijative i industrijske suradnje, uključujući i zajednička ulaganja;
- (e) promicanje korištenja energetska najučinkovitijih tehnologija koje su gospodarski održive i okolišno prihvatljive;
- (f) poticanje inovacijskih pristupa za ulaganja u poboljšanje energetska učinkovitosti, kao što su financiranje treće strane i sufinanciranje;
- (g) razvoj odgovarajućih energetska bilanci i baza podataka, primjerice s podacima o potražnji za energijom na dovoljno detaljnoj razini i tehnologijama za poboljšanje energetska učinkovitosti;
- (h) promicanje stvaranja savjetodavnih službi kojima mogu upravljati javna ili privatna industrija ili komunalna poduzeća i koje pružaju informacije o programima za energetska učinkovitost i energetska učinkovitim tehnologijama te pomažu potrošačima i poduzećima;
- (i) potpora i promicanje kogeneracije i mjera za povećanje učinkovitosti u proizvodnji toplinske energije iz toplana, kao i sustava distribucije do zgrada i industrije;
- (j) osnivanje tijela specijaliziranih za energetska učinkovitost na odgovarajućim razinama, koja imaju dovoljno financijska sredstva i osoblja za razvoj i provedbu politike.

3. Pri provedbi svojih programa za energetska učinkovitost, ugovorne strane osiguravaju postojanje odgovarajuće institucionalne i pravne infrastrukture.

DIO III.

MEĐUNARODNA SURADNJA

Članak 9.

Područja suradnje

Suradnja između ugovornih stranaka može biti u bilo kojem odgovarajućem obliku. Područja moguće suradnje nabrojena su u Prilogu.

DIO IV.

ADMINISTRATIVNE I PRAVNE ODREDBE

Članak 10.

Uloga Konferencije o Povelji

1. Sve odluke koje donosi Konferencija o Povelji u skladu s ovim Protokolom donose samo one ugovorne stranke Ugovora o Energetskoj povelji koje su ugovorne stranke ovog Protokola.

2. Konferencija o Povelji nastoji usvojiti, u roku od 180 dana od stupanja na snagu ovog Protokola, postupke za praćenje i olakšavanje provedbe njegovih odredaba, uključujući zahtjeve u vezi s izvješćivanjem, kao i za utvrđivanje područja suradnje u skladu s člankom 9.

Članak 11.

Tajništvo i financiranje

1. Tajništvo osnovano prema članku 35. Ugovora o Energetskoj povelji osigurava Konferenciji o Povelji svu pomoć koja joj je potrebna za obavljanje njezinih zadaća iz ovog Protokola te joj pruža druge usluge u okviru ovog Protokola za kojima se s vremena na vrijeme može javiti potreba, podložno odobrenju Konferencije o Povelji.

2. Troškove Tajništva i Konferencije o Povelji koji proizlaze iz ovog Protokola snose ugovorne stranke ovog Protokola u skladu sa svojim platnim sposobnostima, utvrđenima prema formuli naznačenoj u Prilogu B Ugovoru o Energetskoj povelji.

Članak 12.**Glasovanje**

1. Jednoglasnost ugovornih stranaka koje su prisutne i glasuju na zasjedanju Konferencije o Povelji na kojem se odlučuje o tim pitanjima zahtijeva se za odluke o:

(a) usvajanju izmjena ovog Protokola; i

(b) odobrenju pristupa ovom Protokolu u skladu s člankom 16.

Ugovorne stranke ulažu napore da postignu dogovor konsenzusom o svim pitanjima o kojima moraju odlučivati u okviru ovog Protokola. Ako se dogovor ne može postići konsenzusom, odluke o neproračunskim pitanjima donose se tročetvrtinskom većinom ugovornih stranaka koje su prisutne i glasuju na zasjedanju Konferencije o Povelji na kojem se odlučuje o tim pitanjima.

Odluke o proračunskim pitanjima donose se kvalificiranom većinom ugovornih stranaka čiji izračunani doprinosi prema članku 11. stavku 2. zajedno predstavljaju najmanje tri četvrtine od ukupno izračunanih doprinosa.

2. Za potrebe ovog članka, „ugovorne stranke koje su prisutne i glasuju” znači ugovorne stranke ovog Protokola koje su prisutne i koje glasuju za ili protiv, s tim da Konferencija o Povelji može donijeti poslovnik kojim se omogućuje ugovornim strankama da takve odluke donose i pisanim putem.

3. Osim u slučaju predviđenom u stavku 1. u odnosu na proračunska pitanja, odluke iz ovog članka važeće su samo ako imaju potporu obične većine ugovornih stranaka.

4. Organizacija regionalne gospodarske integracije ima prilikom glasovanja broj glasova koji odgovara broju njezinih država članica koje su ugovorne stranke ovog Protokola; pod uvjetom da takva organizacija ne koristi svoje pravo na glasovanje ako njezine države članice koriste svoje pravo na glasovanje, i obrnuto.

5. U slučaju da ugovorna stranka trajno kasni s ispunjavanjem svojih financijskih obveza iz ovog Protokola, Konferencija o Povelji može u cijelosti ili djelomično suspendirati pravo na glasovanje te ugovorne stranke.

Članak 13.**Odnos prema Ugovoru o Energetskoj povelji**

1. U slučaju neusklađenosti između odredaba ovog Protokola i odredaba Ugovora o Energetskoj povelji, primjenjuju se odredbe Ugovora o Energetskoj povelji u mjeri u kojoj postoji neusklađenost.

2. Članak 10. stavak 1. i članak 12. stavci 1. do 3. ne primjenjuju se na glasovanje na Konferenciji o Povelji o izmjenama ovog Protokola kojima se dodjeljuju zadaće ili funkcije Konferenciji o Povelji ili Tajništvu, čije je uspostavljanje predviđeno u Ugovoru o Energetskoj povelji.

DIO V.

ZAVRŠNE ODREDBE**Članak 14.****Potpisivanje**

Ovaj je Protokol otvoren za potpisivanje u Lisabonu od 17. prosinca 1994. do 16. lipnja 1995. državama i organizacijama regionalne gospodarske integracije čiji su predstavnici potpisali Povelju i Ugovor o Energetskoj povelji.

Članak 15.**Ratifikacija, prihvata ili odobrenje**

Ovaj Protokol podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju potpisnika. Isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju polažu se kod depozitara.

Članak 16.**Pristup**

Ovaj je Protokol, od dana kada je završeno njegovo potpisivanje, otvoren za pristup državama članicama i organizacijama regionalne gospodarske integracije koje su potpisale Povelju i ugovorne su stranke Ugovora o Energetskoj povelji, pod uvjetima koje treba odobriti Konferencija o Povelji. Isprave o pristupu polažu se kod depozitara.

Članak 17.**Izmjene**

1. Svaka ugovorna stranka može predložiti izmjene ovog Protokola.

2. Tekst svake predložene izmjene ovog Protokola Tajništvo dostavlja ugovornim strankama najmanje tri mjeseca prije dana na koji se predlaže za usvajanje na Konferenciji Povelje.

3. Izmjene ovog Protokola, čiji je tekst usvojila Konferencija o Povelji, Tajništvo dostavlja depozitaru koji ih podnosi svim ugovornim strankama na ratifikaciju, prihvata ili odobrenje.

4. Isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju izmjena ovog Protokola polažu se kod depozitara. Izmjene stupaju na snagu među ugovornim strankama koje su ih ratificirale, prihvatile ili odobrile tridesetog dana od dana kada je najmanje tri četvrtine ugovornih stranaka položilo kod depozitara isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju. Nakon toga izmjene stupaju na snagu za svaku drugu ugovornu stranku tridesetog dana od dana kada je ta ugovorna stranka položila svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju izmjena.

Članak 18.

Stupanje na snagu

1. Ovaj Protokol stupa na snagu tridesetog dana od dana polaganja petnaeste isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju ovog Protokola, ili isprave o pristupu ovom Protokolu, od strane države ili organizacije regionalne gospodarske integracije koja je potpisnica Povelje i ugovorna stranka Ugovora o Energetskoj povelji, ili istog dana kada Ugovor o Energetskoj povelji stupa na snagu, ovisno o tome što nastupi kasnije.

2. Za svaku državu ili organizaciju regionalne gospodarske integracije za koju je Ugovor o Energetskoj povelji stupio na snagu i koja ratificira, prihvata ili odobri ovaj Protokol ili mu pristupi nakon što je Protokol stupio na snagu u skladu sa stavkom 1., Protokol stupa na snagu tridesetog dana od dana kada je ta država ili organizacija regionalne gospodarske integracije položila svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu.

3. Za potrebe stavka 1., svaka isprava koju položi organizacija regionalne gospodarske integracije ne računa se kao dodatna isprava uz one koje su položile države članice takve organizacije.

Članak 19.

Rezerve

Nisu dopuštene nikakve rezerve na ovaj Protokol.

Članak 20.

Povlačenje

1. Ugovorna stranka može u svako doba nakon što je ovaj Protokol stupio na snagu za tu ugovornu stranku uputiti pisanu obavijest depozitaru o svojem povlačenju iz Protokola.

2. Za svaku ugovornu stranku koja se povlači iz Ugovora o Energetskoj povelji smatra se da se povlači i iz ovog Protokola.

3. Povlačenje sukladno stavku 1. stupa na snagu devedeset dana od dana kada je depozitar primio obavijest. Povlačenje sukladno stavku 2. stupa na snagu istog dana kada stupa na snagu povlačenje iz Ugovora o Energetskoj povelji.

Članak 21.

Depozitar

Vlada Portugalske Republike depozitar je ovog Protokola.

Članak 22.

Vjerodostojni tekstovi

U potvrdu toga, niže potpisani, propisno za to ovlašteni, potpisali su ovaj Protokol na engleskom, francuskom, njemačkom, ruskom, španjolskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki tekst jednako vjerodostojan, u jednom izvorniku, koji se polaže kod Vlade Portugalske Republike.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

Fait à Lisbonne, le dix-sept décembre mil neuf cent quatre-vingt-quatorze.

Geschehen zu Lissabon am siebzehnten Dezember neunzehnhundertvierundneunzig.

Fatto a Lisbona il diciassettesimo giorno del mese di dicembre dell'anno millenovecentonovantaquattro.

Совершено в Лиссабоне в семнадцатый день декабря одна тысяча девятьсот девяносто четвертого года.

Hecho en Lisboa, el diecisiete de diciembre de mil novecientos noventa y cuatro.

Udfærdiget i Lissabon, den syttende december nittenhundrede og fireoghalvfems.

Έγινε στη Λισαβόνα, στις δέκα επτά Δεκεμβρίου του έτους χίλια ενιακόσια ενενήντα τέσσερα.

Gedaan te Lissabon, de zeventiende december negentienhonderd vierennegentig.

Feito em Lisboa, aos dezassete de Dezembro de mil novecentos e noventa e quatro.

Për Republikën e Shqipërisë

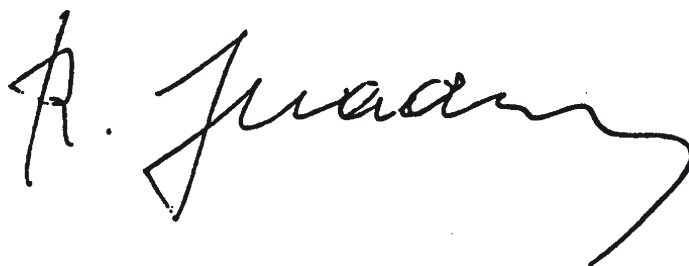
Հայաստանի Հանրապետության համար

For Australia

Für die Republik Österreich

Азербайдан ачынчан

Pour le royaume de Belgique

Voor het Koninkrijk België

Für das Königreich Belgien

Cette signature engage également la Communauté française de Belgique, la Communauté flamande, la Communauté germanophone de Belgique, la Région wallonne, la Région flamande et la région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening bindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap van België, de Duitstalige Gemeenschap van België, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

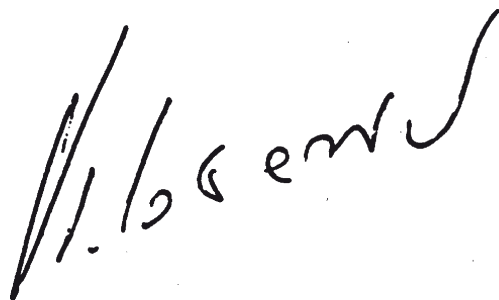
Diese Unterschrift bindet ebenso die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft Belgiens, die Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens, die Flämische Region, die Wallonische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

Ад імя Рэспублікі Беларусь

За Република България

For Canada
Pour le Canada

za Republiku Hrvatsku

A handwritten signature in black ink, appearing to read "M. Bogdanov". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping initial 'M'.

For the Republic of Cyprus

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Avraam Louca". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping initial 'A'.

Za Českou Republiku

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Lung". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping initial 'L'.

For Kongeriget Danmark

Oluf Jensen

Eesti Vabariigi nimel

A. Mäkelä

Por las Comunidades Europeas
 For De Europæiske Fællesskaber
 Für die Europäischen Gemeinschaften
 Για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες
 For the European Communities
 Pour les Communautés européennes
 Per le Comunità europee
 Voor de Europese Gemeenschappen
 Pelas Comunidades Europeias

Yvonne Mäkelä

Suomen tasavallan puolesta

Leena Lehto

Pour la République française

Alain Grandjean

საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო

მ. შანიძე

Für die Bundesrepublik Deutschland

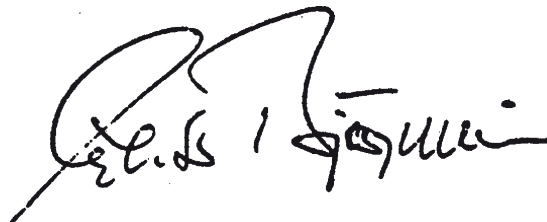
Walter Weiss

Για την Ελληνική Δημοκρατία

Διονύσιος Κωνσταντίνου

A Magyar Köztársaság nevében

Fyrir hönd Lyöveldisins íslands

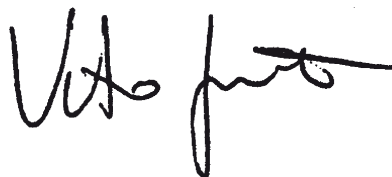

Thar cheann na hÉireann

For Ireland

Per la Repubblica italiana

日本国のために

市岡 亮 博
明 局長 〇 〇

Казахстан Республикасынын атынан

Мурат

Киргиз Республикасы Учун

А. А. А.

Latvijas Republikas varda

Latvian signature

Für das Fürstentum Liechtenstein

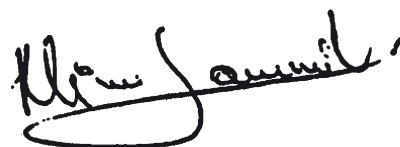

Lietuvos Respublikos vardu

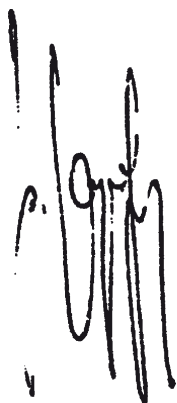
Pour le grand-duché de Luxembourg

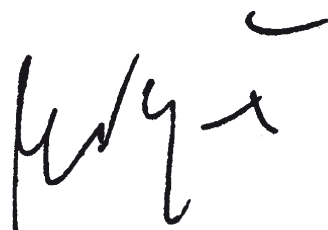
For the Republic of Malta

Pentru Republica Moldova

A handwritten signature in black ink, consisting of several vertical strokes and loops, representing the signature of the Moldovan representative.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden

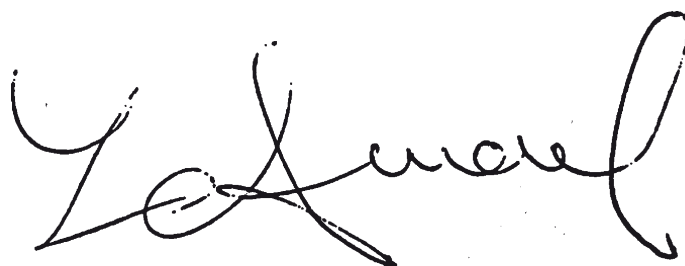
A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. G. J.', representing the signature of the Dutch representative.

For Kongeriket Norge

Za Rzeczpospolitą Polską

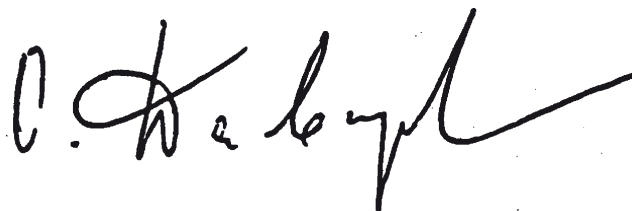
A handwritten signature in black ink, appearing to be 'H. L. GIBBY', representing the signature of the Polish representative.

Pela República Portuguesa

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J. Durão', written in a cursive style.

Pentru România

За Российскую Федерацию

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'O. Nabokov', written in a cursive style.

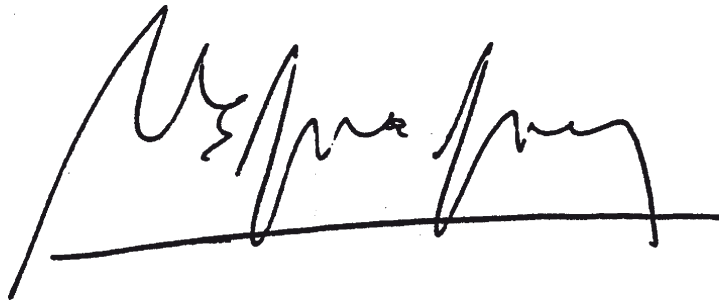
Za Slovenskú republiku

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Klemen Peterlin', written in a cursive style.

Za Republiko Slovenijo

Boris Šarič

Por el Reino de España

För Konungariket Sverige

Kristin Asp. Johansson

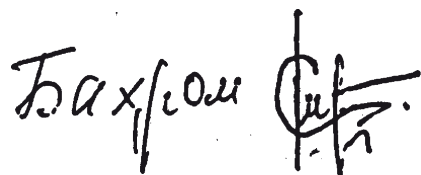
Für die Schweizerische Eidgenossenschaft

Pour la Confédération suisse

Per la Confederazione svizzera

Лз поми Тауикистои

Türkiye Cumhuriyeti adına

Туркменистан Хекуметинин аындан

За Україну

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Ch. Clarke". The signature is written in a cursive, flowing style.

For the United States of America

Ўзбекистон Республикаси Хукумати номидан

PRILOG

Ilustrativni i netaksativni popis mogućih područja suradnje sukladno članku 9.

Razvoj programa za energetska učinkovitost, uključujući identificiranje prepreka i potencijala u vezi s energetska učinkovitosti i razvoj označavanja energije i standarda učinkovitosti.

Procjena utjecaja energetska ciklusa na okoliš.

Razvoj gospodarskih, zakonodavnih i regulatornih mjera.

Prijenos tehnologije, tehnička pomoć i zajednička ulaganja u području industrije podložno međunarodnim uređenjima prava vlasništva i drugim primjenjivim međunarodnim sporazumima.

Istraživanje i razvoj.

Obrazovanje, izobrazba, obavješćivanje i statistika.

Identificiranje i procjena mjera kao što su fiskalni ili drugi tržišno utemeljeni instrumenti, uključujući prenosive dozvole, radi uzimanja u obzir vanjskih, osobito okolišnih, troškova i koristi.

Energetska analiza i oblikovanje politike:

- procjena potencijala energetska učinkovitosti,
- analiza i statistika potražnje za energijom,
- razvoj zakonodavnih i regulatornih mjera,
- cjelovito planiranje izvora i upravljanje potražnjom,
- procjena utjecaja na okoliš, uključujući glavne energetska projekte.

Procjena gospodarskih instrumenata za poboljšanje energetska učinkovitosti i okolišnih ciljeva.

Analiza energetska učinkovitosti u pročišćivanju, pretvorbi, prijevozu i distribuciji ugljikovodika.

Poboljšanje energetska učinkovitosti u proizvodnji i prijenosu električne energije:

- kogeneracija,
- dijelovi elektrane (kotlovi, turbine, generatori itd.),
- povezivanje mreža.

Poboljšanje energetska učinkovitosti u sektoru graditeljstva:

- norme za toplinsku izolaciju, pasivni solarni elementi i ventilacija,
- sustavi grijanja i klimatizacija prostora,
- visokoučinski plamenici s niskim NO_x,
- tehnologije mjerenja i pojedinačna mjerenja,
- kućanski aparati i rasvjeta.

Usluge općina i lokalnih zajednica:

- grijanje iz toplane,
- učinkoviti sustavi za distribuciju plina,

- tehnologije za energetska planiranje,
- povezivanje gradova ili drugih relevantnih teritorijalnih cjelina,
- upravljanje energijom u gradovima i javnim zgradama,
- upravljanje otpadom i energetska uporaba otpada.

Poboljšanje energetske učinkovitosti u industrijskom sektoru:

- zajednička ulaganja,
- energetska lanac, kogeneracija i uporaba toplinske energije iz otpada,
- energetske provjere.

Poboljšanje energetske učinkovitosti u sektoru prometa:

- norme za motorna vozila,
- razvoj učinkovitih prometnih infrastruktura.

Obavješćivanje:

- stvaranje svijesti,
- baze podataka: pristup, tehničke specifikacije, informacijski sustavi,
- širenje, prikupljanje i uspoređivanje tehničkih informacija,
- studije ponašanja.

Izobrazba i obrazovanje:

- razmjena menadžera, službenika, inženjera i studenata u području energetike,
- organizacija međunarodnih tečajeva izobrazbe.

Financiranje:

- razvoj pravnog okvira,
 - financiranje treće strane,
 - zajednička ulaganja,
 - sufinanciranje.
-

21997A1030(01)

L 296/32

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

30.10.1997.

SPORAZUM**o suradnji u mirnodopskoj uporabi nuklearne energije između Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) i Vlade Argentinske Republike**

(1997/738/Euratom)

EUROPSKA ZAJEDNICA ZA ATOMSKU ENERGIJU (EURATOM),

dalje u tekstu „Zajednica”,

s jedne strane, i

VLADA ARGENTINSKE REPUBLIKE,

dalje u tekstu „Argentina”,

s druge strane,

dalje u tekstu obje također „stranka” ili „stranke”, ovisno o slučaju,

BUDUĆI DA Okvirni sporazum o trgovini i gospodarskoj suradnji između Europske ekonomske zajednice i Argentine, potpisan u Luxembourgu 2. travnja 1990., određuje da se stranke obvezuju poticati međusobnu gospodarsku suradnju, među ostalim u energetsom sektoru;

BUDUĆI DA bi suradnja u mirnodopskoj uporabi nuklearne energije između Zajednice i Argentine trebala dodatno pojačati gospodarsku suradnju;

BUDUĆI DA su mirnodopske nuklearne mogućnosti i primjene, a posebno proizvodnja nuklearne energije i s njom povezane aktivnosti, čvrsto ustanovljene u Zajednici i Argentini kao konkurentan industrijski sektor;

BUDUĆI DA je Argentina stranka Ugovora o neširenju nuklearnog oružja i Ugovora o zabrani nuklearnog oružja u Latinskoj Americi i na Karibima (Ugovor iz Tlatelolca) te se obvezala pridržavati se Smjernica za prijenose nuklearnih tvari (Nuclear Suppliers' Guidelines); budući da se nadzor sigurnosti u Argentini primjenjuje u skladu s četverostranim sporazumom između Argentine, Savezne Republike Brazil, Brazilsko-argentinske agencije za knjigovodstvo i kontrolu nuklearnog materijala i Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA);

BUDUĆI DA su sve države članice Zajednice stranke Ugovora o neširenju nuklearnog oružja i obvezale su se pridržavati se Smjernica za prijenose nuklearnih tvari (Nuclear Suppliers' Guidelines); budući da se nadzor sigurnosti u Zajednici primjenjuje u skladu s poglavljem VII. Ugovora o Euratomu i u skladu sa sporazumima o nadzoru sigurnosti sklopljenima između Zajednice, njezinih država članica i IAEA-e;

BUDUĆI DA je primjereno osigurati pravni okvir za poticanje suradnje u svim potencijalnim mirnodopskim uporabama nuklearne energije, usredotočujući se posebno na sadašnje mogućnosti koje su od uzajamne koristi,

SPORAZUMJELI SU SE:

Članak 1.

Ciljevi i načela

Cilj je ovog Sporazuma ponovno uspostaviti i razvijati, prema potrebi, suradnju između stranaka u području mirnodopske uporabe nuklearne energije radi jačanja cjelokupnog odnosa suradnje između Zajednice i Argentine.

Suradnja se odvija na temelju sljedećih načela:

- (a) obostrane koristi i uzajamnosti;
- (b) u okviru primjenjivih zakona i propisa, učinkovite zaštite intelektualnog vlasništva i pravične podjele prava intelektualnog vlasništva, kako je navedeno u prilogima koji čine sastavni dio ovog Sporazuma.

Članak 2.

Opseg suradnje

1. Suradnja u okviru ovog Sporazuma provodi se u okviru odgovarajućih nadležnosti svake stranke i posebno uključuje sljedeća područja:

- (a) Istraživanje sigurnosti reaktora

Pregled i analiza sigurnosnih pitanja i posebno utjecaja sigurnosti reaktora na razvoj nuklearne energije; utvrđivanje primjerenih tehnika za poboljšanje sigurnosti reaktora istraživanjem i razvojem te putem studija ocjenjivanja nuklearnih reaktora u pogonu kao i novih vrsta nuklearnih reaktora i gorivnih ciklusa.

- (b) Upravljanje nuklearnim otpadom i odlaganje

Ocjena i optimizacija geološkog odlaganja te znanstveni aspekti upravljanja dugoživućim otpadom.

- (c) Zaštita od zračenja

Istraživanje, regulatorni aspekti, razvoj sigurnosnih standarda, izobrazba i obrazovanje, s posebnom pozornošću na učinke malih doza, industrijske izloženosti i upravljanje nakon nesreća.

- (d) Razgradnja nuklearnih postrojenja

Strategije za razgradnju i rastavljanje nuklearnih postrojenja, uključujući radiološke aspekte.

- (e) Kontrolirana termonuklearna fuzija

Eksperimentalne i teoretske aktivnosti u fizici plazme i istraživanju fuzije.

- (f) Istraživanje primjena nuklearne energije u poljoprivredi, medicini i industriji.

- (g) Nadzor sigurnosti nuklearnih materijala

Razvoj i ocjenjivanje tehnika za mjerenje nuklearnog materijala i karakterizacija referentnih materijala za aktivnosti nadzora sigurnosti, razvoj sustava za knjigovodstvo i kontrolu nuklearnih materijala, sprečavanje nedopuštene trgovine nuklearnim materijalom.

- (h) Istraživanje međusobnog djelovanja nuklearne energije i okoliša

Ocjenjivanje mogućnosti za smanjenje utjecaja na okoliš na najmanju moguću mjeru.

- (i) Druga područja od obostranog interesa o kojima su se stranke zajedno dogovorile.

2. Suradnja iz ovog članka može se odvijati ne samo između stranaka, nego i između osoba i poduzeća s poslovnim nastanom na području jedne, odnosno druge stranke.

Članak 3.

Načini suradnje

- 1. Suradnja se posebno provodi putem:

- sudjelovanja argentinskih istraživačkih tijela u istraživačkim projektima koji se izvode u okviru odgovarajućih istraživačkih programa Zajednice i uzajamnog sudjelovanja istraživačkih tijela Zajednice u argentinskim projektima u sličnim područjima istraživanja; što se tiče argentinskog sudjelovanja u istraživačkim projektima Zajednice, takvo sudjelovanje podliježe pravilima koja se primjenjuju na sudjelovanje poduzeća, istraživačkih centara i sveučilišta u istraživačkim programima Zajednice, kako je utvrđeno u Odluci Vijeća Europske unije od 21. studenoga 1994. o pravilima za sudjelovanje poduzeća, istraživačkih centara i sveučilišta u aktivnostima istraživanja i izobrazbe Europske zajednice za atomsku energiju ⁽¹⁾;

- razmjene tehničkih informacija, među ostalim putem izvješća, posjeta, seminara i tehničkih sastanaka;

- razmjene osoblja između laboratorija i/ili tijela koja su uključena na objema stranama, uključujući razmjene za potrebe izobrazbe;

- razmjene uzoraka, materijala, instrumenata i aparata za eksperimentalne namjene;

- uravnoteženog sudjelovanja u zajedničkim studijama i aktivnostima.

Zajednički istraživački projekti izvode se kada sudionici zaključe zajednički plan tehnološkog upravljanja (PTU), kako je navedeno u prilogima.

⁽¹⁾ SL L 306, 30.11.1994., str. 8.

2. U mjeri u kojoj je potrebno, stranke, djelujući putem svojih odgovarajućih tijela, sklapaju posebne sporazume u okviru i pod uvjetima ovog Sporazuma, kako bi odredile opseg, odredbe i uvjete za provedbu aktivnosti suradnje koje mogu započeti stranke i/ili tijela kojima svaka stranka može povjeriti takve aktivnosti.

Takvi posebni sporazumi među ostalim mogu obuhvatiti financijske odredbe, dodjeljivanje upravljačkih odgovornosti i detaljne odredbe o širenju informacija te pravima intelektualnog vlasništva.

3. Za potrebe ovog Sporazuma odgovarajuća su tijela u Argentini Nacionalna komisija za atomsku energiju i Nacionalni odbor za nuklearnu regulaciju, a u Zajednici Europska komisija ili neko drugo tijelo koje dotična stranka može u bilo koje doba priopćiti drugoj stranci.

4. Svi prijenosi nuklearnog materijala ili opreme koji se obavljaju na temelju suradnje iz članka 2. izvode se u skladu s odgovarajućim međunarodnim i višestranim obvezama stranaka i država članica Zajednice u vezi s mirnodopskom uporabom nuklearne energije. Kod takvi se prijenosa od stranaka ne zahtijeva da uspostave i održavaju posebne mehanizme za praćenje prijenosa ili drugih kretanja takvih nuklearnih materijala ili opreme.

5. Radi postizanja maksimalne sinergije stranke usklađuju svoje aktivnosti u okviru ovog Sporazuma s drugim međunarodnim aktivnostima, povezanim s gore spomenutim područjima suradnje, u kojima sudjeluju.

Članak 4.

Financiranje

1. Obveze svake stranke na temelju ovog Sporazuma ovise o raspoloživosti potrebnih sredstava.

2. Troškove koji proizlaze iz aktivnosti suradnje snosi stranka koja ih je napravila ako se stranke izričito ne dogovore drukčije.

Članak 5.

Provedbene odredbe

1. U onoj mjeri u kojoj se to tiče Zajednice, ovaj se Sporazum primjenjuje na područja na kojima se primjenjuje Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju.

2. Svaka stranka poduzima sve što je u njezinoj moći da u okviru primjenjivih zakona i propisa olakša ispunjavanje formalnosti povezanih s kretanjem osoba, kao i prijenos instrumenata i materijala koji dolaze od druge stranke, u okviru ovog Sporazuma ili posebnih sporazuma koje su stranke sklopile u skladu s odredbama članka 3. stavka 2.

3. Naknada štete koja nastane tijekom provedbe ovog Sporazuma ostvaruje se u skladu s primjenjivim zakonima i propisima.

Članak 6.

Prava intelektualnog vlasništva

S informacijama, industrijskim vlasništvom i autorskim pravom, povezanim s aktivnostima suradnje u okviru ovog Sporazuma, postupa se u skladu s priložima.

Članak 7.

Rješavanje sporova

1. Podložno primjenjivim zakonima i propisima, stranke nastoje riješiti sva pitanja povezana s ovim Sporazumom međusobnim pregovorima.

2. Svaki spor koji proizlazi iz tumačenja ovog Sporazuma, uključujući njegove priloge, koji se ne riješi pregovorima između stranaka, na zahtjev jedne ili druge stranke podnosi se arbitražnom sudu koji je sastavljen od triju arbitara imenovanih u skladu s odredbama ovog članka.

3. Svaka stranka imenuje jednog arbitra, koji može biti državljanin Argentine ili države članice Zajednice. Dva tako imenovana arbitra izabiru trećeg, koji nije državljanin ni Argentine ni države članice Zajednice te koji predsjedava arbitražnim sudom.

Ako u roku od trideset dana od zahtjeva za arbitražu stranka ne imenuje arbitra, druga stranka može zatražiti od predsjednika Međunarodnog suda da imenuje arbitra. Isti se postupak primjenjuje ako se u roku od trideset dana od imenovanja drugog arbitra ne imenuje treći arbitar.

4. Za kvorum je potrebna većina članova suda. Sve se odluke donose većinom glasova članova suda. Odluke suda, uključujući sve njegove odluke povezane s njegovom vlastitom uspostavom i ustrojstvom, postupkom, nadležnošću i raspodjelom troškova arbitraže među strankama, obvezujuće su za obje stranke te ih one moraju provoditi.

*Članak 8.***Zajednički sastanci**

Stranke se sastaju u redovitim vremenskim razmacima, kako bi

- pregledale i ocijenile stanje suradnje u okviru ovog Sporazuma i o tome pripremile periodična izvješća,
- zajedničkim sporazumom odredile posebne zadatke koje treba poduzeti u okviru ovog Sporazuma, ne dovodeći u pitanje samostalno odlučivanje stranaka o njihovim programima,
- se savjetovale o nuklearnim pitanjima koja su od uzajamnog interesa i o svim značajnim pitanjima povezanim s predviđenom suradnjom.

*Članak 9.***Završne odredbe**

1. Ovaj Sporazum stupa na snagu na dan koji odrede stranke razmjenom diplomatskih nota te ostaje na snazi za početno razdoblje od deset godina ⁽¹⁾.

2. Nakon toga se ovaj Sporazum automatski obnavlja na razdoblja od pet godina, osim ako jedna od stranaka pismenim putem zatraži njegov prestanak ili ponovne pregovore najkasnije šest mjeseci prije dana isteka.

3. U slučaju prestanka ili ponovnih pregovora ovaj Sporazum ostaje na snazi u svojem prethodnom obliku u pogledu aktivnosti suradnje koje su stvarno započele prije zahtjeva za prestanak ili ponovne pregovore, do kraja takvih aktivnosti i povezanih provedbenih aranžmana ili jednu kalendarsku godinu nakon isteka ovog Sporazuma u njegovom prethodnom obliku, ovisno o tome što je ranije.

4. Prestanak ovog Sporazuma ne utječe na prava i obveze prema članku 6.

*Članak 10.***Vjerodostojni jezici**

Ovaj je Sporazum sastavljen u po dva primjerka na danskom, engleskom, finskom, francuskom, grčkom, nizozemskom, njemačkom, portugalskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki tekst jednako vjerodostojan.

⁽¹⁾ Ovaj Sporazum stupa na snagu 29. listopada 1997.

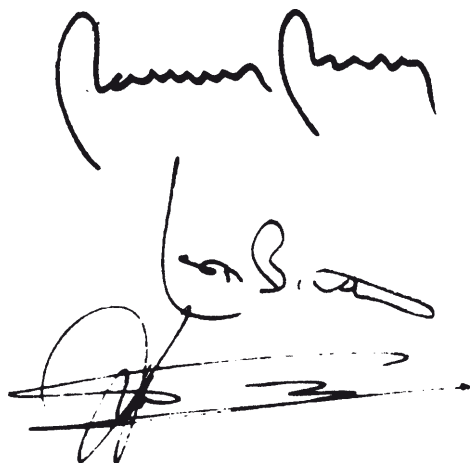
Sastavljeno u Bruxellesu 11. lipnja 1996. u dva primjerka na španjolskom jeziku,

Za Europsku zajednicu za atomsku energiju

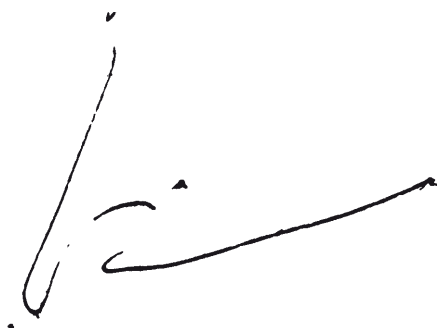
Za Vladu Republike Argentine

i u Bruxellesu dana dvadeset sedmog lipnja 1997. u po dva primjerka na danskom, engleskom, finskom, francuskom, grčkom, nizozemskom, njemačkom, portugalskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svih jedanaest jezika jednako vjerodostojno.

Za Europsku zajednicu za atomsku energiju

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Za Vladu Republike Argentine

A handwritten signature in black ink, featuring a long vertical stroke on the left and a horizontal stroke on the right.

PRILOG I.

Vodeća načela o raspodjeli prava intelektualnog vlasništva koja proizlaze iz zajedničkog istraživanja na temelju sporazuma o suradnji u području nuklearne energije

I. VLASNIŠTVO, RASPODJELA I OSTVARIVANJE PRAVA

1. Sva istraživanja koja se izvode na temelju ovog Sporazuma su „zajednička istraživanja”. Sudionici zajednički razvijaju zajedničke planove tehnološkog upravljanja (PTU) u pogledu vlasništva i uporabe, uključujući objavu, informacija i intelektualnog vlasništva (IV) koji nastanu za vrijeme zajedničkog istraživanja. Te planove odobravaju stranke prije sklapanja bilo kakvih posebnih ugovora o suradnji pri istraživanju i razvoju na koje se odnose. PTU se razvijaju uzimajući u obzir ciljeve zajedničkog istraživanja, relativne doprinose sudionika, prednosti i nedostatke izdavanja dozvola prema državnom području ili za područja uporabe, zahtjeve koje nameću primjenjiva zakonodavstva i druge faktore koji se sudionicima čine primjerenim. Pitanja prava i obveza u vezi s istraživanjima koje stvore gostujući istraživači u pogledu IV-a također se rješavaju u zajedničkim planovima tehnološkog upravljanja.
2. Informacije ili IV koji nastanu tijekom zajedničkog istraživanja i koji nisu obuhvaćeni planom tehnološkog upravljanja raspodjeljuju se, uz odobrenje stranaka, prema načelima utvrđenima u planu tehnološkog upravljanja. U slučaju neslaganja takve informacije ili IV zajedničko su vlasništvo svih sudionika koji su uključeni u zajedničko istraživanje iz kojeg proizlaze informacije ili IV. Svaki sudionik na kojeg se primjenjuje ova odredba ima pravo uporabe tih informacija ili IV-a za svoju vlastitu komercijalnu korist, bez zemljopisnog ograničenja.
3. Svaka stranka osigurava da druga stranka i njezini sudionici mogu imati prava na IV koja su im dodijeljena u skladu s tim načelima.
4. Održavajući uvjete tržišnog natjecanja u područjima na koje utječe ovaj Sporazum, svaka stranka nastoji osigurati da se prava stečena na temelju ovog Sporazuma ostvaruju tako da se posebno potiče:
 - i. širenje i uporaba nastalih, otkrivenih ili na drugi način dostupnih informacija na temelju Sporazuma;
 - ii. usvajanje i provedba međunarodnih normi.

II. AUTORSKA DJELA

S autorskim pravom koje pripada strankama ili njihovim sudionicima postupa se u skladu s Bernskom konvencijom (Pariški akt, 1971.).

III. ZNANSTVENA KNJIŽEVNA DJELA

Ne dovodeći u pitanje odjeljak IV., ako nije drukčije dogovoreno u PTU-u, rezultate istraživanja zajednički objavljuju stranke ili sudionici tog zajedničkog istraživanja. Podložno tom općem pravilu, primjenjuju se sljedeći postupci:

1. U slučaju da stranka ili javna tijela te stranke objave znanstvene i tehničke časopise, članke, izvješća, knjige, uključujući video i softver, koji proizlaze iz zajedničkog istraživanja na temelju ovog Sporazuma, druga stranka ima pravo na svjetsku, neisključivu, nepovratnu, besplatnu dozvolu za prevođenje, reproduciranje, prilagodbu, prenošenje i javnu distribuciju takvih djela.
2. Stranke osiguravaju da se književna djela znanstvene prirode, koja proizlaze iz zajedničkog istraživanja na temelju ovog Sporazuma i koja objave nezavisni izdavači, šire što je više moguće.
3. Na svim primjercima autorskog djela namijenjenog javnoj distribuciji i pripremljenog na temelju ove odredbe navode se imena autora, odnosno autorâ djela, osim ako autor ili autori izričito odbijaju navođenje svojeg imena. Oni također nose jasno vidljivu potvrdu o zajedničkoj potpori stranaka.

IV. NEOBJAVLJENE INFORMACIJE

A. Dokumentirane neobjavljene informacije

1. Svaka stranka ili, ovisno o slučaju, njezini sudionici čim prije i po mogućnosti u planu tehnološkog upravljanja određuju za koje informacije u vezi s ovim Sporazumom ne žele da se objave, među ostalim uzimajući u obzir sljedeće kriterije:

- tajnost informacija u smislu da informacije, u cijelosti ili u određenom sastavu ili kombinaciji svojih sastavnih dijelova, nisu općepoznate ili na zakonit način dostupne stručnjacima koji poznaju to područje,
- stvarnu ili potencijalnu komercijalnu vrijednost informacija na temelju njihove tajnosti,
- prethodnu zaštitu informacija u smislu da su u danim okolnostima podlijegale razumnim koracima od strane osobe koja njima zakonski raspolaže, da se zaštititi njihova tajnost.

Stranke i sudionici mogu se u nekim slučajevima dogovoriti da se, ako nije drukčije određeno, dijelovi ili cijele informacije koje su dobivene, razmijenjene ili nastale tijekom zajedničkog istraživanja na temelju Sporazuma ne smiju objaviti.

2. Svaka stranka osigurava da se neobjavljene informacije na temelju ovog Sporazuma i njihova zbog toga povlaštena priroda lako prepoznaju kao takve od strane druge stranke, na primjer tako da se primjereno označe ili opreme restriktivnim objašnjenjem. To se također odnosi na svaku djelomičnu ili potpunu reprodukciju navedenih informacija.

Stranka koja dobiva neobjavljene informacije na temelju Sporazuma poštuje njihovu povlaštenu prirodu. Ta ograničenja automatski prestaju kada vlasnik bez ograničenja objavi ove informacije stručnjacima koji poznaju područje.

3. Neobjavljene informacije koje se šalju u skladu s ovim Sporazumom stranka primateljica može prenositi osobama koje su zaposlene unutar nje ili ih ona zapošljava te drugim uključenim odjelima ili agencijama u stranci primateljici koji su ovlašteni za posebne namjene zajedničkog istraživanja, pod uvjetom da su sve tako prenesene neobjavljene informacije u skladu sa sporazumom o povjerljivosti i da se lako prepoznaju kao takve, kako je gore navedeno.

4. Uz prethodnu pismenu suglasnost stranke koja daje neobjavljene informacije na temelju ovog Sporazuma stranka primateljica može prenositi takve neobjavljene informacije šire nego što je inače dopušteno u stavku 3. Stranke surađuju u razvijanju postupaka za traženje i dobivanje prethodne pismene suglasnosti za takvo šire prenošenje, a svaka stranka daje takvu suglasnost u mjeri u kojoj to dopuštaju njezine nacionalne politike, propisi i zakoni.

B. Nedokumentirane neobjavljene informacije

S nedokumentiranim neobjavljenim ili drugim povjerljivim ili povlaštenim informacijama, dobivenima na seminarima i drugim sastancima koji su organizirani u okviru ovog Sporazuma, ili informacijama koje proizlaze iz zapošljavanja osoblja, uporabe opreme ili zajedničkih projekata, stranke ili njihovi sudionici postupaju u skladu s načelima navedenima u Sporazumu za dokumentirane informacije, međutim pod uvjetom da je primatelj takvih neobjavljenih ili drugih povjerljivih ili povlaštenih informacija u vrijeme slanja upoznat s povjerljivom prirodom informacija.

C. Nadzor

Svaka stranka nastoji osigurati da se neobjavljene informacije koje primi u okviru ovog Sporazuma nadziru na način kako je u njemu predviđeno. Ako jedna od stranaka postane svjesna da neće moći ili se razumno može očekivati da neće moći ispuniti odredbe o neširenju iz odlomaka A i B, ona odmah obavješćuje drugu stranku. Stranke se potom savjetuju kako bi odredile primjereno djelovanje.

*PRILOG II.***DEFINICIJE**

1. „INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO”: ima značenje određeno u članku 2. Konvencije o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, potpisane u Stockholmu 14. srpnja 1967.
2. „SUDIONIK”: svaka fizička ili pravna osoba, uključujući same stranke, koja sudjeluje u projektu na temelju ovog Sporazuma.
3. „ZAJEDNIČKO ISTRAŽIVANJE”: istraživanje koje se provodi i/ili financira zajedničkim doprinosima stranaka i, ovisno o slučaju, uz suradnju sudionika objiju stranaka.
4. „INFORMACIJE”: znanstveni ili tehnički podaci, rezultati ili metode istraživanja i razvoja koji proizlaze iz zajedničkog istraživanja i bilo koje druge informacije za koje stranke i/ili sudionici koji su uključeni u zajedničko istraživanje smatraju da ih je potrebno osigurati ili razmijeniti na temelju ovog Sporazuma ili istraživanja na temelju njega.

*PRILOG III.***INIDIKATIVNE ZNAČAJKE PLANA TEHNOLOŠKOG UPRAVLJANJA (PTU)**

PTU je poseban sporazum koji sklapaju sudionici o provedbi zajedničkog istraživanja i o odgovarajućim pravima i obvezama sudionika. U pogledu prava intelektualnog vlasništva PTU obično obuhvaća, među ostalim: vlasništvo, zaštitu, korisnička prava za potrebe istraživanja i razvoja, iskorištavanje i širenje, uključujući dogovore o zajedničkoj objavi, prava i obveze gostujućih istraživača te postupke za rješavanje sporova. PTU također može obuhvaćati primarne i sekundarne informacije, izdavanje dozvola i krajnje rezultate.

31998D0181

9.3.1998.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 69/1

ODLUKA VIJEĆA I KOMISIJE**od 23. rujna 1997.****o sklapanju, od strane Europskih zajednica, Ugovora o Energetskoj povelji i Protokola uz Energetsku povelju o energetske učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima ⁽¹⁾**

(98/181/EZ, EZUČ, Euratom)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir suglasnost Europskog parlamenta ⁽²⁾,

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir odobrenje Vijeća sukladno članku 101. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik, a posebno njegov članak 95.,

budući da su Europske zajednice i njihove države članice potpisale Europsku energetsku povelju 17. prosinca 1991.;

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 54. stavak 2., članak 57. stavak 2. zadnju rečenicu, članak 66., članak 73.c stavak 2., članke 87., 99., 100.a i 113., članak 130.s stavak 1. i članak 235., u vezi s člankom 228. stavkom 2. drugom rečenicom i stavkom 3. drugim podstavkom,

budući da su 17. prosinca 1994. Europske zajednice i njihove države članice potpisale Ugovor o Energetskoj povelji i Protokol uz Energetsku povelju o energetske učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima radi osiguravanja sigurnog i obvezujućeg međunarodnog pravnog okvira za načela i ciljeve utvrđene u Povelji;

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, a posebno njegov članak 101. drugi stavak,

uzimajući u obzir mišljenje Savjetodavnog odbora osnovanog Ugovorom o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik,

budući da Europske zajednice i njihove države članice privremeno primjenjuju Ugovor o Energetskoj povelji na temelju odluka Vijeća 94/998/EZ ⁽³⁾ i 94/1067/Euratom ⁽⁴⁾ od dana njegova potpisivanja;

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir jednoglasnu suglasnost Vijeća sukladno članku 95. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik,

budući da su načela i ciljevi Ugovora o Energetskoj povelji od temeljne važnosti za budućnost Europe te dopuštaju članicama Zajednice nezavisnih država i zemljama središnje i istočne Europe razvoj vlastitih energetske potencijala, istodobno pružajući pomoć u unapređenju sigurnosti opskrbe;

⁽¹⁾ Vijeće je 27. svibnja 1997. donijelo Odluku o sklapanju Ugovora o Energetskoj povelji u ime Europske zajednice.

⁽²⁾ SL C 85, 17.3.1997.

⁽³⁾ SL L 380, 31.12.1994., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 380, 31.12.1994., str. 113.

budući da će načela i ciljevi Protokola uz Energetsku povelju pomoći u osiguranju veće zaštite okoliša, poglavito promicanjem energetske učinkovitosti;

budući da je potrebno učvrstiti inicijativu i središnju ulogu Europskih zajednica, omogućavajući im potpuno sudjelovanje u provedbi Ugovora o Energetskoj povelji i Protokola uz Energetsku povelju;

budući da će sklapanje Ugovora o Energetskoj povelji i Protokola uz Energetsku povelju pomoći u postizanju ciljeva Europskih zajednica;

budući da se članak 73.c stavak 2. Ugovora o osnivanju Europske zajednice mora uporabiti kao pravni temelj za ovu Odluku, s obzirom na to da Ugovor o Energetskoj povelji nameće određene obveze Europskim zajednicama u pogledu kretanja kapitala i platnog prometa između Zajednica i trećih zemalja ugovornih stranaka Ugovora o Energetskoj povelji;

budući da Ugovor o Energetskoj povelji može utjecati na zakonodavne akte koji se temelje na članku 235. Ugovora o osnivanju Europske zajednice; budući da, za ispunjenje obveza koje proizlaze iz Ugovora o Energetskoj povelji o suradnji u području energetike, Ugovor o osnivanju Europske zajednice nije predvidio druge ovlasti osim onih iz članka 235.;

budući da Europske zajednice moraju odobriti Ugovor o Energetskoj povelji i Protokol uz Energetsku povelju;

budući da bi, radi osiguravanja jedinstvenog vanjskog predstavljanja Europskih zajednica, kako u postupku sklapanja, tako i pri ispunjavanju obveza koje su preuzele Europske zajednice i njihove države članice, trebalo uspostaviti odgovarajuće postupke koordinacije; budući da bi, u tu svrhu, trebalo predvidjeti da se ova Odluka polaže kod Vlade Portugalske Republike u isto vrijeme kada i isprave o ratifikaciji država članica; budući da se zbog istog razloga mora koordinirati stajalište koje Europske zajednice i države članice trebaju usvojiti u pogledu odluka koje donosi Konferencija o Energetskoj povelji osnovana Ugovorom o Energetskoj povelji, u područjima podijeljene nadležnosti;

budući da Konferencija o Energetskoj povelji ima autonomne ovlasti donošenja odluka; budući da je zbog toga potrebno predvidjeti odgovarajuće postupke za oblikovanje stajališta Europskih zajednica u okviru Konferencije o Energetskoj povelji;

budući da bi takvi postupci trebali biti pojednostavnjeni kako bi omogućili učinkovito sudjelovanje Europskih zajednica u spomenutoj Konferenciji;

budući da, u pogledu odluka gore spomenute Konferencije koje zahtijevaju donošenje ili izmjenu zakonodavstva Zajednice, Vijeće i Komisija djeluju u skladu s pravilima utvrđenima u članku 228. stavcima 1. i 2. Ugovora o osnivanju Europske zajednice;

budući da, u slučaju odluka koje donosi Konferencija o Energetskoj povelji i odnose se na područja mješovite nadležnosti, Europske zajednice i države članice trebaju surađivati radi postizanja zajedničkog stajališta u skladu sa sudskom praksom Suda Europskih zajednica,

ODLUČILI SU:

Članak 1.

Ovime se, u ime Europske zajednice za ugljen i čelik, Europske zajednice i Europske zajednice za atomsku energiju, odobravaju Ugovor o Energetskoj povelji i Protokol uz Energetsku povelju o energetske učinkovitosti i povezanim okolišnim aspektima (dalje u tekstu „Protokol uz Energetsku povelju”).

Tekstovi Ugovora o Energetskoj povelji i Protokola uz Energetsku povelju priloženi su ovoj Odluci.

Članak 2.

U ime Europske zajednice predsjednik Vijeća polaže ispravu o odobrenju Ugovora o Energetskoj povelji i Protokola uz Energetsku povelju kod Vlade Portugalske Republike, u skladu s člancima 39. i 49. Ugovora o Energetskoj povelji i člancima 15. i 21. Protokola o Energetskoj povelji. Pod istim uvjetima predsjednik Komisije polaže isprave o odobrenju u ime Europske zajednice za ugljen i čelik i Europske zajednice za atomsku energiju.

Predsjednik Vijeća i predsjednik Komisije, djelujući u ime Europske zajednice, odnosno u ime Europske zajednice za ugljen i čelik i Europske zajednice za atomsku energiju, savjetuju se s državama članicama kako bi se, što je više moguće, osiguralo istodobno polaganje njihovih isprava o odobrenju.

Članak 3.

1. Stajalište, čije se donošenje može zatražiti od Europske zajednice u okviru Konferencije o Energetskoj povelji, osnovane Ugovorom o Energetskoj povelji, u pogledu odluka te Konferencije koje zahtijevaju donošenje ili izmjenu zakonodavstva Zajednice, podložno stavku 3. usvaja Vijeće, djelujući u skladu s odgovarajućim pravilima Ugovora o osnivanju Europske zajednice.

Vijeće odlučuje kvalificiranom većinom. Međutim, Vijeće odlučuje jednoglasno ako odluka koju navedena Konferencija treba donijeti pokriva područje za koje se zahtijeva jednoglasnost pri donošenju unutarnjih pravila Zajednice.

2. U ostalim slučajevima stajalište koje zauzima Europska zajednica usvaja Vijeće.

3. O pitanjima iz stavka 1. Vijeće i Komisija redovito u potpunosti obavješćuju Europski parlament te Europskom parlamentu daju mogućnost da izrazi svoja gledišta o stajalištu koje Zajednica treba zauzeti u okviru Konferencije iz stavka 1.

U slučaju odluka navedene Konferencije sukladno članku 34. stavku 7. Ugovora o Energetskoj povelji, Vijeće se savjetuje s

Europskim parlamentom ili od njega pribavlja suglasnost prije donošenja svoje odluke, pod uvjetima utvrđenima u članku 228. stavku 3. Ugovora o osnivanju Europske zajednice.

4. Stajalište, koje je potrebno donijeti u ime Europske zajednice za ugljen i čelik, usvaja Komisija uz odobrenje Vijeća, odlučujući kvalificiranom većinom ili jednoglasno, ovisno o sadržaju.

5. Stajalište, koje je potrebno donijeti u ime Europske zajednice za atomsku energiju, usvaja Komisija uz odobrenje Vijeća, odlučujući kvalificiranom većinom.

Članak 4.

Ova se Odluka objavljuje u *Službenom listu Europskih zajednica*.

Sastavljeno u Bruxellesu 23. rujna 1997.

Za Vijeće
Predsjednik
H. WIJERS

Za Komisiju
Predsjednik
J. SANTER

32000L0084

2.2.2001.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 31/21

DIREKTIVA 2000/84/EZ EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA**od 19. siječnja 2001.****o ljetnom računanju vremena**

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 95.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije ⁽¹⁾,uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i socijalnog odbora ⁽²⁾,u skladu s postupkom utvrđenim u članku 251. Ugovora ⁽³⁾,

budući da:

- (1) Osmom Direktivom 97/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. srpnja 1997. o ljetnom računanju vremena ⁽⁴⁾ uvedeni su zajednički datum i vrijeme u svim državama članicama za početak i kraj ljetnog računanja vremena u 1998., 1999., 2000. i 2001. godini.
- (2) S obzirom na to da države članice primjenjuju ljetno računanje vremena, radi funkcioniranja unutarnjeg tržišta važno je da zajednički datum i vrijeme za početak i kraj razdoblja ljetnog računanja vremena budu utvrđeni u čitavoj Zajednici.
- (3) S obzirom na to da se razdoblje ljetnog računanja vremena koje države članice smatraju najprimjerenijim proteže od kraja ožujka do kraja listopada, primjereno je održati to razdoblje.
- (4) Pravilno funkcioniranje određenih sektora, ne samo prijevoza i komunikacija, nego također i ostalih sektora industrije, zahtijeva stabilno i dugoročno planiranje. Odredbe koje se odnose na ljetno računanje vremena trebalo bi stoga utvrditi za neodređeno razdoblje. U tom se pogledu člankom 4. Direktive 97/44/EZ predviđa da Europski parlament i Vijeće do 1. siječnja 2001. trebaju usvojiti uređenje koje će se primjenjivati od 2002. godine.
- (5) Iz razloga jasnoće i točnosti informacija svakih pet godina trebalo bi objavljivati raspored primjene razdoblja ljetnog računanja vremena za sljedećih pet godina.
- (6) Provedbu ove Direktive trebalo bi osim toga pratiti na temelju izvješća, koje Komisija podnosi Europskom parlamentu, Vijeću i Gospodarskom i socijalnom odboru, o učinku tih odredaba u svim dotičnim područjima. To bi

se izvješće trebalo temeljiti na informacijama koje države članice pravodobno stave na raspolaganje Komisiji kako bi se izvješće moglo podnijeti u određeno vrijeme.

- (7) S obzirom na to da države članice ne mogu na zadovoljavajući način postići potpunu usklađenost rasporeda o razdoblju ljetnog računanja vremena s ciljem olakšavanja prijevoza i komunikacija te se to stoga na bolji način može postići na razini Zajednice, Zajednica može poduzeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti kako je navedeno u članku 5. Ugovora. Ova Direktiva ne izlazi iz okvira onoga što je potrebno za postizanje tih ciljeva.
- (8) Iz zemljopisnih razloga, zajedničko ljetno računanje vremena ne bi se trebalo primjenjivati na prekomorska područja država članica,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

Članak 1.

Za potrebe ove Direktive, „razdoblje ljetnog računanja vremena” znači razdoblje u godini tijekom kojeg se satovi pomiču za 60 minuta unaprijed u odnosu na ostatak godine.

Članak 2.

Od 2002. godine razdoblje ljetnog računanja vremena započinje u svakoj državi članici u 1.00 sati, prema srednjem vremenu po Greenwichu, posljednje nedjelje u ožujku.

Članak 3.

Od 2002. godine razdoblje ljetnog računanja vremena završava u svakoj državi članici u 1.00 sati, prema srednjem vremenu po Greenwichu, posljednje nedjelje u listopadu.

Članak 4.Komisija objavljuje komunikaciju u *Službenom listu Europskih zajednica* ⁽⁵⁾, prvi put prilikom objave ove Direktive i nakon toga svakih pet godina, koja sadržava raspored s prikazom datumâ početka i završetka razdoblja ljetnog računanja vremena u idućih pet godina.**Članak 5.**

Komisija podnosi izvješće Europskom parlamentu, Vijeću i Gospodarskom i socijalnom odboru o utjecaju odredaba ove Direktive na dotične sektore najkasnije do 31. prosinca 2007.

To se izvješće sastavlja na temelju informacija koje svaka država članica stavlja na raspolaganje Komisiji najkasnije do 30. travnja 2007.

Prema potrebi i prema zaključcima izvješća, Komisija daje odgovarajuće prijedloge.

⁽¹⁾ SL C 337, 28.11.2000., str. 136.⁽²⁾ Mišljenje doneseno 29. studenoga 2000. (još nije objavljeno u Službenom listu).⁽³⁾ Mišljenje Europskog parlamenta od 12. prosinca 2000. (još nije objavljeno u Službenom listu) i Odluka Vijeća od 20. prosinca 2000.⁽⁴⁾ SL L 206, 1.8.1997., str. 62.⁽⁵⁾ SL C 35, 2.2.2001.

Članak 6.

Ova se Direktiva ne primjenjuje na prekomorska područja država članica.

Članak 7.

Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom najkasnije do 31. prosinca 2001. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

Kad države članice donose ove mjere, te mjere prilikom njihove službene objave sadržavaju uputu na ovu Direktivu ili se uz njih navodi takva uputa. Države članice određuju načine tog upućivanja.

Članak 8.

Ova Direktiva stupa na snagu na dan objave u *Službenom listu Europskih zajednica*.

Članak 9.

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 19. siječnja 2001.

Za Europski parlament
Predsjednik
N. FONTAINE

Za Vijeće
Predsjednik
B. RINGHOLM

32006D0971

L 400/86

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

30.12.2006.

ODLUKA VIJEĆA

od 19. prosinca 2006.

o posebnom programu „Suradnja” za provedbu Sedmog okvirnog programa Europske zajednice za aktivnosti u području istraživanja i tehnološkog razvoja te za demonstracijske aktivnosti (2007. – 2013.)

(Tekst značajan za EGP)

(2006/971/EZ)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

potpori istraživačkim kapacitetima („Kapaciteti”). Aktivnosti pod „Suradnja” u pogledu neizravnih djelovanja trebale bi se provoditi putem ovog posebnog programa.

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 166. stavak 4.,

- (3) Na ovaj bi se posebni program trebala primjenjivati pravila Okvirnog programa za sudjelovanje poduzeća, istraživačkih centara i sveučilišta te za širenje rezultata istraživanja (dalje u tekstu: „pravila za sudjelovanje i širenje”).

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽¹⁾,

- (4) Okvirni program trebao bi nadopunjavati aktivnosti koje se provode u državama članicama kao i druga djelovanja Zajednice koja su potrebna u sveukupnim strateškim naporima za provedbu Lisabonskih ciljeva, zajedno s onima koja se tiču osobito strukturnih fondova, poljoprivrede, obrazovanja, osposobljavanja, kulture, konkurentnosti i inovacije, industrije, zdravlja, zaštite potrošača, zapošljavanja, energetike, prometa i okoliša.

uzimajući u obzir mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora ⁽²⁾,

budući da:

- (1) U skladu s člankom 166. stavkom 3. Ugovora, Odluka br. 1982/2006/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o Sedmom okvirnom programu Europske zajednice za aktivnosti u području istraživanja i tehnološkog razvoja te za demonstracijske aktivnosti (2007. – 2013.) ⁽³⁾ (dalje u tekstu: „Okvirni program”) treba se provesti putem posebnih programa koji utvrđuju detaljna pravila za njihovu provedbu, određuju njihovo trajanje te predviđaju sredstva koja se smatraju potrebnima.
- (2) Okvirni program zasniva se na četirima vrstama aktivnosti: transnacionalnoj suradnji na politički utvrđenim temama („Suradnja”), istraživanjima koja provode istraživači na inicijativu istraživačke zajednice („Ideje”), potpori osposobljavanju i razvoju karijere istraživača („Ljudi”) te

- (5) Aktivnosti povezane s inovacijama i MSP-om potpomognute ovim Okvirnim programom trebale bi biti komplementarne aktivnostima koje se poduzimaju u sklopu Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije, što će doprinijeti premošćivanju rascjepa između istraživanja i inovacija te promovirati sve oblike inovacija.
- (6) Provedba Okvirnog programa može dovesti do nastanka dopunskih programa koji uključuju sudjelovanje samo određenih država članica, sudjelovanje Zajednice u programima koje poduzima više država članica ili osnivanje zajedničkih poduzeća ili druge aranžmane u smislu članka 168., 169. i 171. Ugovora.

⁽¹⁾ Mišljenje od 30. studenoga 2006. (još nije objavljeno u Službenom listu).

⁽²⁾ SL C 185, 8.8.2006., str. 10.

⁽³⁾ SL L 412, 30.12.2006., str. 1.

- (7) Ovaj posebni program trebao bi predvidjeti doprinos Europskoj investicijskoj banci (EIB) za uspostavu „instrumenta za financiranje na temelju podjele rizika”, kako bi se poboljšao pristup zajmovima EIB-a.

- (8) U okviru ovog posebnog programa, upotpunjavajući se s drugim programima Zajednice, trebalo bi podržati odgovarajuće uključivanje MSP-a putem konkretnih mjera i posebnih djelovanja u njihovu korist.
- (9) Zajednica je sukladno članku 170. Ugovora sklopila niz međunarodnih sporazuma u području istraživanja te bi trebalo izvršiti napore kako bi se osnažila međunarodna suradnja u području istraživanja radi daljnjeg integriranja Zajednice u svjetsku istraživačku zajednicu. Stoga bi ovaj posebni program trebao biti otvoren sudjelovanju država koje su sklopile sporazume u tu svrhu, a na razini projekta i na temelju zajedničke dobrobiti on bi trebao biti otvoren sudjelovanju subjekata iz trećih zemalja i međunarodnih organizacija za znanstvenu suradnju.
- (10) Istraživačke aktivnosti koje se provode u okviru ovog programa trebale bi poštovati temeljna etička načela, uključujući načela izražena u Povelji Europske unije o temeljnim pravima.
- (11) Provedba Okvirnog programa trebala bi doprinijeti promicanju održivog razvoja.
- (12) Trebalo bi osigurati dobro financijsko upravljanje Okvirnim programom i njegovu provedbu na najučinkovitiji mogući način usmjeren korisniku, istodobno osiguravajući pravnu sigurnost i dostupnost programa za sve sudionike, u skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica⁽¹⁾ i Uredbom Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002⁽²⁾ o utvrđivanju detaljnih pravila za provedbu te Financijske uredbe i svih budućih izmjena.
- (13) Trebalo bi poduzeti odgovarajuće mjere – razmjerne financijskim interesima Europskih zajednica – kako bi se pratila učinkovitost odobrene financijske potpore i upotrebe tih sredstava radi sprečavanja nepravilnosti i prijave te bi trebalo poduzeti potrebne korake kako bi se nadoknadila izgubljena, krivo isplaćena ili nepravilno korištena sredstva u skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica⁽³⁾, Uredbom Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na terenu koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europskih zajednica od prijevara i ostalih nepravilnosti⁽⁴⁾ te Uredbom (EZ) br. 1073/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o istragama koje vodi Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF)⁽⁵⁾.
- (14) Budući da su mjere potrebne za provedbu ove Odluke u bitnome mjere upravljanja, trebalo bi ih stoga usvojiti prema upravljačkom postupku predviđenom u članku 4. Odluke Vijeća 1999/468/EZ od 28. lipnja 1999. o utvrđivanju postupaka za izvršavanje provedbenih ovlasti dodijeljenih Komisiji⁽⁶⁾. S druge strane, istraživanja koja uključuju upotrebu ljudskih embrija i matičnih stanica iz ljudskog embrija otvaraju specifična etička pitanja, kao što je opisano u članku 4. ove Odluke. Nadalje, djelovanja u području ITR-a koja uključuju istraživanja u okviru teme „Sigurnost” predstavljaju novo i vrlo osjetljivo područje, osobito u pogledu potencijalnih opasnosti i sigurnosnih nezgoda. Stoga bi trebalo usvojiti mjere za financiranje takvih projekata po regulatornom postupku predviđenom u članku 5. Odluke 1999/468/EZ.
- (15) Svako tematsko područje trebalo bi imati svoju vlastitu proračunsku liniju u sklopu općeg proračuna Europskih zajednica.
- (16) U provedbi ovog programa posebnu bi pozornost trebalo posvetiti integraciji načela jednakosti spolova kao i, među ostalim, radnim uvjetima, transparentnosti procesa zapošljavanja i razvoju karijere istraživača koji se zapošljavaju na projektima i programima financiranima u okviru djelovanja iz ovog programa, a za koje Preporuka Komisije od 11. ožujka 2005. o Europskoj povelji za istraživače i Kodeksu ponašanja pri zapošljavanju istraživača⁽⁷⁾ nudi referentni okvir, istodobno uvažavajući njegovu dobrovoljnu prirodu,

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Ovim se donosi posebni program „Suradnja” za aktivnosti Zajednice u području istraživanja i tehnološkog razvoja, uključujući demonstracijske aktivnosti, dalje u tekstu „posebni program”, za razdoblje od 1. siječnja 2007. do 31. prosinca 2013.

Članak 2.

Posebni program podupire aktivnosti za suradnju, podupirući čitav niz istraživačkih radnji koje se provode u okviru transnacionalne suradnje u sljedećim tematskim područjima:

- (a) Zdravlje;
- (b) Prehrana, poljoprivreda i ribarstvo, biotehnologija;
- (c) Informacijske i komunikacijske tehnologije;

⁽¹⁾ SL L 248, 16.9.2002., str. 1.

⁽²⁾ SL L 357, 31.12.2002., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ, Euratom) br. 1248/2006 (SL L 227, 19.8.2006., str. 3.).

⁽³⁾ SL L 312, 23.12.1995., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 292, 15.11.1996., str. 2.

⁽⁵⁾ SL L 136, 31.5.1999., str. 1.

⁽⁶⁾ SL L 184, 17.7.1999., str. 23. Odluka kako je izmijenjena Odlukom 2006/512/EZ (SL L 200, 22.7.2006., str. 11.).

⁽⁷⁾ SL L 75, 22.3.2005., str. 67.

- (d) Nanoznanosti, nanotehnologije, materijali i nove proizvodne tehnologije;
- (e) Energetika;
- (f) Okoliš (uključujući klimatske promjene);
- (g) Promet (uključujući aeronautiku);
- (h) Društveno-ekonomske i humanističke znanosti;
- (i) Svemir;
- (j) Sigurnost.

Provedba ovog posebnog programa može dovesti do nastanka dopunskih programa koji uključuju sudjelovanje samo određenih država članica, sudjelovanje Zajednice u programima koje poduzima više država članica ili osnivanje zajedničkih poduzeća ili druge aranžmane u smislu članaka 168., 169. i 171. Ugovora.

Ciljevi i osnovne odrednice tih aktivnosti navedeni su u Prilogu I.

Članak 3.

U skladu s Prilogom II. Okvirnom programu, iznos koji se smatra potrebnim za izvršenje posebnog programa jest 32 413 milijuna eura, od čega je manje od 6 % namijenjeno za administrativne izdatke Komisije. Okvirna raspodjela ovog iznosa nalazi se u Prilogu II.

Članak 4.

1. Sve istraživačke aktivnosti koje se provode u okviru posebnog programa provode se u skladu s temeljnim etičkim načelima.
2. Sljedeća područja istraživanja ne financiraju se u okviru ovog programa:
 - istraživačke aktivnosti kojima je cilj kloniranje čovjeka u reproduktivne svrhe,
 - istraživačke aktivnosti čija je namjera mijenjanje genetskog naslijeđa ljudskih bića, a zbog kojih bi takve promjene mogle postati nasljedne ⁽¹⁾,
 - istraživačke aktivnosti čija je namjera stvaranje ljudskih embrija isključivo u svrhu istraživanja ili u svrhu nabavljanja matičnih stanica, uključujući nuklearnim prijenosom somatskih stanica.
3. Istraživanje ljudskih matičnih stanica, kako stanica odraslih osoba, tako i embrija, mogu se financirati, ovisno o sadržaju znanstvenog prijedloga i pravnom okviru dotične države članice ili dotičnih država članica.

⁽¹⁾ Istraživanja povezana s liječenjem karcinoma gonada mogu se financirati.

Svaki zahtjev za financiranje istraživanja na matičnim stanicama ljudskih embrija prema potrebi uključuje pojedinosti o mjerama u vezi s izdavanjem dozvola i kontrolom koje će poduzeti nadležna tijela država članica kao i pojedinosti etičkog (etičkih) odobrenja koje (koja) će se dati.

U pogledu derivacija matičnih stanica ljudskih embrija, institucije, organizacije i istraživače podliježu strogim pravilima za izdavanje dozvola i kontroli u skladu s pravnim okvirom predmetne države članice ili predmetnih država članica.

4. Gore navedena područja istraživanja preispituju se za drugu fazu ovog programa (2010.-2013.) u svjetlu znanstvenih pomaka.

Članak 5.

1. Posebni program provodi se prema shemama financiranja utvrđenima u Prilogu III. Okvirnom programu.
2. Prilog III. ovom posebnom programu navodi mehanizme za odobrenje sredstava EIB-a za uspostavu instrumenta za financiranje na temelju podjele rizika.
3. Prilog IV. navodi indikativni popis mogućih zajedničkih tehnoloških inicijativa koje bi mogle biti predmetom zasebnih odluka kao i indikativni popis inicijativa za moguću zajedničku provedbu nacionalnih istraživačkih programa koji bi mogli biti predmetom zasebne odluke na temelju članka 169. Ugovora.
4. Na ovaj se posebni program primjenjuju pravila za sudjelovanje i širenje.

Članak 6.

1. Komisija izrađuje radni program za provedbu ovog posebnog programa u kojem se detaljno navode ciljevi te znanstveni i tehnološki prioriteti navedeni u Prilogu I., sheme financiranja koje će se koristiti za područja za koja se raspisuju pozivi na podnošenje prijedloga te vremenski raspored za provedbu.
2. Radni program u obzir uzima relevantne istraživačke aktivnosti koje provode države članice, pridružene zemlje te europske i međunarodne organizacije, postizanje europske dodane vrijednosti kao i utjecaj na industrijsku konkurentnost i važnost u odnosu na druge politike Zajednice. Radni program ažurira se prema potrebi.
3. Prijedlozi za neizravna djelovanja u okviru načina financiranja procjenjuju se te se projekti odabiru uzimajući u obzir kriterije navedene u članku 15. stavku 1.a pravila za sudjelovanje i širenje.

4. U radnom programu mogu se odrediti:

- (a) organizacije koje primaju doprinose u obliku članarine;
- (b) mjere potpore za aktivnosti određenih pravnih osoba.

Članak 7.

1. Komisija je odgovorna za provedbu posebnog programa.

2. Upravljački postupak utvrđen u članku 8. stavku 2. primjenjuje se na usvajanje sljedećih mjera:

- (a) radnog programa iz članka 6., uključujući sheme financiranja koje će se upotrijebiti, sadržaj pozivâ na podnošenje prijedloga kao i kriterije za procjenu i odabir koji će se primijeniti;
- (b) svake prilagodbe okvirne raspodjele iznosa u skladu s Prilogom II.;
- (c) odobrenja financiranja radnji u okviru tematskih područja od (a) do (g) i (i) iz članka 2., pri čemu je procijenjeni iznos doprinosa Zajednice u okviru ovog programa jednak ili viši od 1,5 milijuna EUR;
- (d) odobrenja financiranja radnji, osim onih iz točke (c) ovog stavka i tematskog područja (j) iz članka 2., pri čemu je procijenjeni iznos doprinosa Zajednice u okviru ovog programa jednak ili viši od 0,6 milijuna EUR;
- (e) određivanja uvjeta za procjene iz članka 7. stavka 2. i članka 7. stavka 3. Okvirnog programa.

3. Regulatorni postupak utvrđen u članku 8. stavku 3. primjenjuje se za usvajanje sljedećih mjera:

- (a) radnog programa u vezi s tematskim područjem iz članka 2. točke (j) i odobrenja financiranja radnji u okviru tog tematskog područja;
- (b) odobrenja financiranja radnji koje uključuju upotrebu ljudskih embrija i matičnih stanica ljudskih embrija.

Članak 8.

1. Komisiji pomaže Odbor.

2. Prilikom upućivanja na ovaj stavak primjenjuju se članci 4. i 7. Odluke 1999/468/EZ.

Razdoblje predviđeno u članku 4. stavku 3. Odluke 1999/468/EZ određuje se na dva mjeseca.

3. Prilikom upućivanja na ovaj stavak primjenjuju se članci 5. i 7. Odluke 1999/468/EZ.

Razdoblje predviđeno u članku 5. stavku 6. Odluke 1999/468/EZ određuje se na dva mjeseca.

4. Komisija redovito obavješćuje Odbor o ukupnom napretku u provedbi posebnog programa te mu pruža pravodobne informacije o svim djelovanjima u području ITR-a koja se predlažu ili financiraju u okviru ovog programa na način opisan u Prilogu V.

5. Odbor donosi svoj poslovnik.

Članak 9.

Komisija osigurava neovisno praćenje, procjenu i preispitivanje predviđene u članku 7. Okvirnog programa koji se provode u vezi s aktivnostima koje se obavljaju u područjima obuhvaćenima posebnim programom.

Članak 10.

Ova Odluka stupa na snagu trećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 11.

Ova je Odluka upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 19. prosinca 2006.

Za Vijeće

Predsjednik

J. KORKEAOJA

PRILOG I.

ZNAJSTVENI I TEHNOLOŠKI CILJEVI, OSNOVNE ODREDNICE TEMA I AKTIVNOSTI

U ovom posebnom programu osigurat će se potpora transnacionalnoj suradnji na svim razinama unutar Europske unije i izvan nje u nizu tematskih područja koja odgovaraju glavnim područjima napretka znanja i tehnologije, u kojima se istraživanja moraju podržati i osnažiti kako bi se suočilo s europskim socijalnim i gospodarskim izazovima te onima u području javnog zdravstva, okoliša i industrije.

Glavni je cilj doprinijeti održivom razvoju u kontekstu promicanja istraživanja čija je prvenstvena svrha povećati razinu znanja na najvišu razinu izvrsnosti.

Sljedećih je deset tema određeno za djelovanje Zajednice:

1. Zdravlje;
2. Prehrana, poljoprivreda i ribarstvo, biotehnologija;
3. Informacijske i komunikacijske tehnologije;
4. Nanoznanosti, nanotehnologije, materijali i nove proizvodne tehnologije;
5. Energetika;
6. Okoliš (uključujući klimatske promjene);
7. Promet (uključujući aeronautiku);
8. Društveno-ekonomske i humanističke znanosti;
9. Svemir;
10. Sigurnost.

Svaka je pojedina tema opisana prema cilju, pristupu svoje provedbe te aktivnostima, uključujući aktivnosti koje obuhvaćaju opsežne inicijative (kao što je indikativno navedeno u Prilogu IV.), međunarodnu suradnju, nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike.

U obzir će se posebno uzeti načelo održivog razvoja. Sukladno europskoj politici jednakih mogućnosti za žene i muškarce navedenoj u člancima 2. i 3. Ugovora, aktivnosti posebnog programa osigurat će provedbu prikladnih mjera za promicanje jednakosti spolova i sudjelovanje istraživačica. Nadalje, dio aktivnosti u okviru ovog posebnog programa prema potrebi će činiti etički, socijalni, pravni i širi kulturološki aspekti istraživanja koja će se provoditi te njihove potencijalne primjene kao i društveno-ekonomske posljedice znanstvenog i tehnološkog razvoja te predviđanja.

Multidisciplinarna i višetematska istraživanja, uključujući zajedničke pozive

Posebna će se pozornost posvetiti prioritarnim znanstvenim i tehnološkim područjima koja obuhvaćaju nekoliko tema, kao što su pomorske znanosti i tehnologije. Poticat će se multidisciplinarnost putem zajedničkih višetematskih pristupa predmetima istraživanja i tehnologija koji se odnose na više od jedne teme. Takvi višetematski pristupi provodit će se, među ostalim, putem:

- upotrebe zajedničkih poziva za teme u kojima je predmet istraživanja jasno relevantan za aktivnosti u okviru svake od predmetnih tema,
- posebnog naglaska u okviru interdisciplinarnog istraživanja na aktivnosti povezane s „nastajućim potrebama”,
- upotrebe vanjskog savjetovanja, uključujući savjete istraživača, iz širokog raspona disciplina i područja radi utvrđivanja radnog programa,

- redovitog izvješćivanja o višetematskim područjima istraživanja kao dio ukupnog praćenja, procjene i preispitivanja programa,
- za istraživanja relevantna za politiku, osiguranja povezanosti s politikama Zajednice.

Europska će komisija osigurati koordinaciju između tema u ovom posebnom programu te djelovanja u okviru drugih posebnih programa Sedmog okvirnog programa kao što su ona koja se odnose na istraživačke infrastrukture u posebnom programu „Kapaciteti” ⁽¹⁾.

Prilagodba razvijanju potreba i mogućnosti

Stalna industrijska važnost tema te stalno sudjelovanje industrije u temama osigurat će se oslanjanjem, među ostalim, na rad raznih „europskih tehnoloških platformi”. Ovaj će posebni program zajedno s doprinosima industrije na taj način doprinijeti provedbi važnih strateških istraživačkih planova kao što su, na primjer, planovi koje su utvrdile i razvile europske tehnološke platforme gdje oni predstavljaju istinsku europsku dodanu vrijednost. Sveobuhvatne istraživačke potrebe prepoznate u dostupnim strateškim istraživačkim planovima se već jasno odražavaju na deset tema. Europske tehnološke platforme uz moguće sudjelovanje regionalnih klastera okupljenih oko istraživanja mogu imati važnu ulogu u olakšavanju i organiziranju sudjelovanja industrije, uključujući MSP-e, u istraživačkim projektima povezanim s njihovim specifičnim područjem, uključujući projekte koji mogu biti financirani u sklopu Okvirnog programa. Detaljnije uključivanje njihovog tehničkog sadržaja poslije će se odraziti prilikom osmišljavanja detaljnog radnog programa za pojedinačne pozive na podnošenje prijedloga.

Također će se zajamčiti stalna povezanost tema sa stvaranjem, provedbom i procjenom politika i propisa Zajednice. To se odnosi na područja politike poput zdravlja, sigurnosti, zaštite potrošača, energetike, okoliša, pomoći za razvoj, ribarstva, pomorstva, poljoprivrede, zdravlja i dobrobiti životinja, prometa, obrazovanja i osposobljavanja, informacijskog društva i medija, zapošljavanja, socijalnih pitanja, kohezije i uspostavljanja područja slobode, sigurnosti i pravde kao i na prednormativna i konormativna istraživanja važna za unapređenje interoperabilnosti i kvalitete standarda te njihovu provedbu. U tom kontekstu ulogu mogu imati platforme koje udružuju aktere i istraživačku zajednicu s ciljem razmatranja strateških istraživačkih planova relevantnih za socijalna, ekološka ili druga područja politike.

Osim definiranih aktivnosti, u okviru svake teme na otvoren i fleksibilan način provodit će se posebne radnje kako bi se odgovorilo „nastajućim potrebama” i „nepredviđenim potrebama politike”. Provedba tih radnji osigurat će jednostavan, povezan i koordiniran pristup unutar čitavog posebnog programa te financiranje istraživanja koja obuhvaćaju nekoliko tema ili se nalaze izvan tema.

- **Buduće tehnologije i tehnologije u nastajanju:** putem specifične potpore istraživačkim prijedlozima čiji je cilj prepoznavanje ili daljnje istraživanje novih znanstvenih i tehnoloških mogućnosti u određenom području i/ili u njihovoj kombinaciji s drugim relevantnim područjima i disciplinama putem specifične potpore za spontane istraživačke prijedloge, uključujući zajedničkim pozivima; poticanje novih ideja i radikalno novih uporaba te istraživanje novih opcija unutar istraživačkih programa osobito povezanih s potencijalom za značajna nova otkrića; zajamčit će se adekvatna koordinacija s aktivnostima koje se provode u okviru programa „Ideje” kako bi se izbjegla preklapanja te osigurala optimalna upotreba financijskih sredstava. To će se provoditi putem:
 - otvorenih istraživanja, „od dna prema vrhu” (*bottom up*), u vezi s temama koje su iznijeli sami istraživači, a kako bi se razvijale nove znanstvene i tehnološke mogućnosti („pustolovne” radnje) ili procijenila nova otkrića ili novootkrivene pojave koji bi mogli značiti opasnost ili probleme po društvo (radnje „sagledavanja”),
 - inicijativa usmjerenih prema specifičnim, izrazito izazovnim ciljevima u znanstvenim i tehnološkim područjima u nastajanju koji streme značajnim napredcima i mogu imati snažan potencijalni utjecaj na gospodarski i socijalni razvoj te mogu uključivati skupine komplementarnih projekata („pionirske” radnje).
- **Nepredviđene potrebe politike:** na fleksibilan način odgovoriti novim potrebama politike koje se pojavljuju za vrijeme trajanja Okvirnog programa, kao što su nepredviđene okolnosti ili događanja koja iziskuju brzu reakciju poput novih epidemija, rastuće zabrinutosti oko sigurnosti hrane, odgovora na prirodne katastrofe ili akcija solidarnosti. To će se provesti u bliskoj povezanosti s relevantnim politikama Zajednice. Godišnji se program može mijenjati u slučaju žurnih istraživačkih potreba.

⁽¹⁾ U cilju olakšavanja provedbe programa, za svaki sastanak programskog odbora kako je definirano u dnevnom redu Komisija će u skladu s utvrđenim smjernicama naknaditi troškove za jednog predstavnika po državi članici kao i za jednog stručnjaka/savjetnika po državi članici za one točke dnevnoga reda za koje država članica zahtjeva posebnu stručnost.

Širenje, prijenos znanja i šire uključivanje

Širenje i prijenos znanja ključne su dodane vrijednosti europskog istraživačkog djelovanja te će se poduzeti mjere kako bi se povećala upotreba te osnažio utjecaj rezultata u industriji, kod kreatora politike te u društvu. Širenje će se smatrati sastavnim zadatkom u okviru svih tematskih područja s odgovarajućim ograničenjima za temu sigurnosti zbog povjerljive naravi aktivnosti, među ostalim preko financiranja inicijativa za umrežavanje/posredništvo, seminara i priredbi, pomoći vanjskih stručnjaka i elektronskih informacijskih usluga. To će se u okviru svakog tematskog područja provoditi putem:

- uključivanja mjera za širenje i prijenos znanja unutar projekata i konzorcija putem prikladnih odredbi u shemama financiranja i zahtjevima za izvješćivanje,
- ponuđene ciljne potpore projektima i konzorcijima kako bi im se omogućio pristup potrebnim vještinama za optimalnu upotrebu rezultata,
- posebnih mjera za širenje koje imaju proaktivan pristup u širenju rezultata iz niza projekta, uključujući rezultate iz prethodnih okvirnih programa i drugih istraživačkih programa te one koji su ciljano usmjereni na pojedine sektore ili skupine interesnih strana, s posebnim naglaskom na potencijalne korisnike,
- širenja usmjerenog na kreatora politike, uključujući tijela za standardizaciju, kako bi se odgovarajućim tijelima na međunarodnoj, europskoj, nacionalnoj ili regionalnoj razini olakšala upotreba rezultata relevantnih za politiku,
- usluga *CORDIS* za poticanje širenja znanja na način primjeren korisnicima i upotrebe rezultata istraživanja,
- inicijativa za poticanje dijaloga i rasprava o znanstvenim temama i rezultatima istraživanja sa širom javnošću izvan istraživačke zajednice, uključujući organizacije civilnog društva.

Osigurat će se koordinirano širenje i prijenos znanja unutar Okvirnog programa. Osigurat će se komplementarnost i sinergija između tog programa i drugih programa Zajednice, osobito u području obrazovanja s ciljem promicanja karijera u istraživanju. Radnje koje podržavaju inovacije provodit će se putem Programa za konkurentnost i inovacije.

Sudjelovanje MSP-a

Olakšat će se optimalno sudjelovanje malih i srednjih poduzeća (MSP-a) u tematskim područjima, osobito putem boljih financijskih i administrativnih postupaka te veće fleksibilnosti u odabiru odgovarajućih shema financiranja. Nadalje, prilikom izrade sadržaja tematskih područja ovog posebnog programa pažljivo će se razmotriti istraživačke potrebe i potencijal MSP-a, a u radnom programu utvrdit će se područja koja su od posebnog interesa za MSP. Poduzet će se konkretne mjere unutar cijelog programa, uključujući mjere potpore radi lakšeg sudjelovanja MSP-a, u okviru strategija koje je potrebno razraditi za svaku pojedinačnu temu. Te će strategije biti popraćene kvantitativnim i kvalitativnim praćenjem postavljenih ciljeva. Cilj će biti postići da najmanje 15 % sredstava iz ovog programa bude namijenjeno MSP-u.

Posebne radnje usmjerene potpori istraživanjima u korist MSP-a ili udruga MSP-a dio su posebnog programa „Kapaciteti”, a radnje za promicanje sudjelovanja MSP-a u sklopu cijelog Okvirnog programa financirat će se u okviru Programa za konkurentnost i inovacije.

Etički aspekti

Tijekom provedbe ovog posebnog programa te u istraživačkim aktivnostima koje proizlaze iz njega moraju se poštovati temeljna etička načela. Ona među ostalim uključuju načela izražena u Povelji Europske unije o temeljnim pravima, uključujući sljedeće: zaštitu ljudskog dostojanstva i ljudskog života, zaštitu osobnih podataka i privatnosti kao i životinja i okoliša u skladu s pravom Zajednice i posljednjim verzijama relevantnih međunarodnih konvencija, smjernica i pravila ponašanja, npr. Helsinške deklaracije, Konvencije Vijeća Europe o ljudskim pravima i biomedicini, potpisane u Oviudu 4. travnja 1997. i njezinih dodatnih protokola, Konvencije UN-a o pravima djeteta, Opće deklaracije o ljudskom genomu i ljudskim pravima koju je donio UNESCO, Konvencije UN-a o biološkom i toksičnom oružju (BTWC), Međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu i relevantnih rezolucija Svjetske zdravstvene organizacije (WHO).

U obzir će se također uzeti mišljenja Europske skupine savjetnika o etičkim posljedicama biotehnologije (od 1991. do 1997. godine) te mišljenja Europske skupine za etiku u znanosti i novim tehnologijama (od 1998. godine).

U skladu s načelom supsidijarnosti i raznolikosti pristupa koji postoje u Europi, sudionici u istraživačkim projektima moraju se ponašati u skladu sa zakonima, propisima i etičkim pravilima na snazi u zemljama u kojima će se istraživanja provoditi. U svakom slučaju primjenjuju se nacionalni propisi te se istraživanja koja su zabranjena u bilo kojoj državi članici ili nekoj drugoj zemlji neće podržati financiranjem Zajednice koje će se provoditi u toj državi članici ili drugoj zemlji.

Oni koji provode istraživačke projekte prema potrebi moraju zatražiti odobrenje od nadležnih nacionalnih ili lokalnih etičkih odbora prije početka aktivnosti u području ITR-a. Komisija će također sustavno provoditi etičke provjere prijedloga koji se bave etički osjetljivim pitanjima ili u slučaju da etički aspekti nisu adekvatno razmotreni. U specifičnim se slučajevima etička provjera može izvršiti tijekom provedbe projekta.

Neće se odobriti financiranje istraživačkih aktivnosti koje su zabranjene u svim državama članicama.

Protokol o zaštiti i dobrobiti životinja priložen Ugovoru zahtijeva od Zajednice da posveti punu pozornost zahtjevima dobrobiti životinja prilikom stvaranja i provedbe politika Zajednice, uključujući istraživanja. Direktivom Vijeća 86/609/EEZ od 24. studenoga 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o zaštiti životinja koje se koriste u pokusne i druge znanstvene svrhe⁽¹⁾ zahtijeva se da svi pokusi:

- budu izrađeni tako da se izbjegne nevolja i nepotrebna bol i patnja pokusnih životinja,
- koriste životinje u najmanjem mogućem broju,
- uključuju životinje s najnižom razinom neurofiziološke osjetljivosti i
- prouzrokuju najmanje boli, patnje, nevolje ili trajnih oštećenja.

Mijenjanje genetskog naslijeđa životinja i kloniranje životinja mogu se razmatrati samo ako su ciljevi etički opravdani, a uvjeti takvi da se jamči dobrobit životinja te se uvažavaju načela biološke raznolikosti.

Tijekom provedbe ovog programa Komisija će redovito pratiti znanstvena postignuća i nacionalne i međunarodne propise tako da se u obzir uzmu svi razvoji događaja.

Etička istraživanja u vezi sa znanstvenim i tehnološkim postignućima provodit će se u dijelu pod nazivom „Znanost u društvu” u okviru posebnog programa „Kapaciteti”.

Zajednička istraživanja

Zajednička istraživanja činit će srž i glavni dio financiranja istraživanja Zajednice. Cilj je u glavnim područjima postignuća u znanju pokrenuti izvrsne istraživačke projekte i mreže koje mogu privući istraživače i ulaganja iz Europe i cijelog svijeta, na taj način jačajući europske industrijske i tehnološke temelje te podupirući politike Zajednice.

To će se postići davanjem potpore zajedničkim istraživanjima koja će uključivati aktivno sudjelovanje industrije kroz različite sheme financiranja: zajedničke projekte, mreže izvrsnosti te djelovanja u području koordinacije i potpora.

Zajedničke tehnološke inicijative

U vrlo ograničenom broju slučajeva opseg cilja ITR-a i razmjer uključenih resursa opravdavaju uspostavljanje dugoročnih javno-privatnih partnerstava u obliku zajedničkih tehnoloških inicijativa. Takve inicijative, koje su uglavnom rezultat rada europskih tehnoloških platformi i obuhvaćaju jedan ili mali broj odabranih aspekata istraživanja u svom području, kombinirat će investicije iz privatnog sektora s nacionalnim i europskim javnim financiranjem, uključujući financiranje iz Istraživačkog okvirnog programa i financiranje preko zajmova Europske investicijske banke. O svakoj zajedničkoj tehnološkoj inicijativi odlučivat će se pojedinačno, na temelju članka 171. Ugovora (to može uključivati i stvaranje zajedničkog poduzeća) ili na temelju izmjene ovog posebnog programa u skladu s člankom 166. stavkom 3. Ugovora.

⁽¹⁾ SL L 358, 18.12.1986., str. 1. Direktiva kako je izmijenjena Direktivom 2003/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 230, 16.9.2003., str. 32).

Zajedničke tehnološke inicijative utvrđuju se na otvoren i transparentan način na temelju niza kriterija, uključujući:

- nemogućnost da se cilj postigne pomoću postojećih instrumenata,
- opseg utjecaja na industrijsku konkurentnost i rast,
- dodanu vrijednost intervencije na europskoj razini,
- stupanj i jasnoću u definiranju cilja i konačnih rezultata koji se žele postići,
- snagu potpore industrije u odnosu na financije i resurse,
- značaj doprinosa općenitim političkim ciljevima, uključujući društvenu korist,
- kapacitet privlačenja dodatne nacionalne potpore i povećanja sadašnjeg ili budućeg financiranja od strane industrije.

Priroda zajedničkih tehnoloških inicijativa mora biti jasno definirana, osobito u pogledu pitanja u vezi s:

- financijskim obvezama,
- trajanjem obveze sudionika,
- pravilima za sklapanje i raskid ugovora,
- pravima intelektualnog vlasništva.

Uzimajući u obzir poseban opseg područje i kompleksnost zajedničkih tehnoloških inicijativa, poduzet će se znatni napor kako bi se osiguralo njihovo transparentno djelovanje te da se svako dodjeljivanje financijskih sredstava Zajednice putem zajedničkih tehnoloških inicijativa odvija na temelju načela izvrsnosti i konkurentnosti iz Okvirnog programa.

Posebna će se pozornost posvetiti ukupnoj povezanosti i koordinaciji između zajedničkih tehnoloških inicijativa i nacionalnih programa i projekata u istim područjima ⁽¹⁾, istodobno poštujući postojeće provedbene postupke, kao i osiguravanju da sudjelovanje u njihovim projektima bude otvoreno širokom krugu sudionika iz čitave Europe, osobito MSP-u.

Indikativni popis zajedničkih tehnoloških inicijativa sadržan je u Prilogu IV. Daljnje se zajedničke tehnološke inicijative mogu utvrditi na temelju gore navedenih kriterija te se mogu predložiti za vrijeme provedbe Sedmog okvirnog programa.

Koordinacija istraživačkih programa izvan okvira Zajednice

U okviru djelovanja u ovom području upotrebljavat će se dva glavna sredstva: shema ERA-NET i sudjelovanje Zajednice u nacionalnim istraživačkim programima koji se zajednički provode (članak 169. Ugovora). Također će se poduzeti mjere kako bi se unaprijedila komplementarnost i sinergija između Okvirnog programa i aktivnosti koje se provode u okviru međuvladinih struktura kao što su Eureka, EIROforum i COST. Osigurat će se financijska potpora za administrativne i koordinacijske aktivnosti COST-a tako da COST može i dalje doprinositi koordinaciji i razmjeni između istraživačkih timova financiranih iz nacionalnih sredstava.

U slučaju da neke radnje pripadaju jednoj od tema, davat će im se potpora kao da su sastavni dio aktivnosti iz te teme. U slučaju da su radnje horizontalne prirode ili da nisu izravno povezane s deset tema, davat će im se zajednička potpora u okviru svih relevantnih tema ⁽²⁾.

U slučaju da neke radnje pripadaju području drugog posebnog programa koji provodi Sedmi okvirni program, davat će im se potpora iz tog posebnog programa.

⁽¹⁾ Osobito za aktivnosti koje provodi međuvladina struktura Eureka. Osim toga, iskustvo koje imaju klasteri Eureka može biti od važnosti za zajedničke tehnološke inicijative iz povezanih područja.

⁽²⁾ Ovdje može biti uključena i moguća zajednička provedba programa u području mjeriteljstva.

Shema ERA-NET razvit će i osnažiti koordinaciju nacionalnih i regionalnih istraživačkih aktivnosti putem:

- osiguravanja okvira za sudionike koji provode javne istraživačke programe kako bi se potakla koordinacija njihovih aktivnosti. To će uključivati potporu novim projektima ERA-NET te proširenju i produbljivanju opsega postojećih projekata ERA-NET, npr. proširenjem partnerstava te uzajamnim otvaranjem njihovih programa. Projekti ERA-NET prema potrebi se mogu primjenjivati za koordinaciju programa među europskim regijama i među državama članicama kako bi se omogućila njihova suradnja s opsežnim inicijativama,
- u ograničenom broju slučajeva, osiguravanja dodatne financijske potpore Zajednice za sudionike koji udružuju sredstva u svrhu zajedničkih poziva na podnošenje prijedloga u okviru svojih nacionalnih i regionalnih programa (ERA-NET PLUS).

Sudjelovanje Zajednice u nacionalnim istraživačkim projektima koji se zajednički provode na temelju članka 169. osobito je važno za sveobuhvatnu europsku suradnju u „promjenjivoj geometriji” među državama članicama koje dijele zajedničke potrebe i/ili interese. U točno određenim slučajevima pokrenut će se takve inicijative u vezi s člankom 169. u područjima utvrđenima u bliskoj vezi s državama članicama, uključujući moguću suradnju s međuvladinim programima na temelju kriterija definiranih u odluci o Sedmom okvirnom programu.

Indikativni popis inicijativa za zajedničku provedbu nacionalnih istraživačkih programa sadržan je u opisu u Prilogu IV. te može biti predmetom zasebne odluke na temelju članka 169. Ugovora. Daljnje se inicijative mogu utvrditi i predložiti za vrijeme provedbe Sedmog okvirnog programa.

Međunarodna suradnja

Mjere u području međunarodne suradnje koje ukazuju na europsku dodanu vrijednost i koje su od uzajamnog interesa podržat će međunarodnu znanstvenu i tehnološku politiku s dva međuovisna cilja:

- podupirati i promicati europsku konkurentnost preko strateških istraživačkih partnerstava s trećim zemljama, uključujući visoko industrijalizirana gospodarstva i gospodarstva u nastajanju u području znanosti i tehnologije uključivanjem najboljih znanstvenika iz trećih zemalja u rad u Europi i s Europom,
- rješavati specifične probleme s kojima su suočene treće zemlje ili probleme globalnog karaktera na temelju uzajamnih interesa i uzajamne koristi.

Politika Zajednice u području međunarodne znanstvene suradnje naglašavat će i razvijati suradnju kako bi se stvaralo, dijelilo i koristilo znanje kroz nepristrana istraživačka partnerstva, uzimajući u obzir međunarodni, nacionalni, regionalni i društveno-ekonomski kontekst te osnove znanja u partnerskim državama. Strateški pristup je unaprijediti konkurentnost EU-a i globalni održivi razvoj putem partnerstava između EU-a i trećih zemalja na bilateralnoj, regionalnoj i globalnoj razini na temelju uzajamnih interesa i koristi. U tom je smislu potrebno promicati ulogu EU-a kao globalnog igrača kroz multilateralne međunarodne istraživačke programe. Mjere u području međunarodne suradnje koje uživaju potporu povezat će se s glavnim političkim temama kako bi se poduprlo ispunjenje međunarodnih obveza EU-a i doprinijelo zajedničkim europskim vrijednostima, konkurentnosti, društveno-ekonomskom napretku, zaštiti okoliša i dobrobiti u okviru globalnog održivog razvoja.

U ovom posebnom programu međunarodna će se suradnja provoditi u svakom tematskom području i unutar nekoliko tema putem:

- pojačanog sudjelovanja istraživača i istraživačkih institucija iz svih zemalja partnera u međunarodnoj suradnji i industrijaliziranih zemalja ⁽¹⁾ u tematskim područjima uz odgovarajuća ograničenja u odnosu na temu sigurnosti za sve treće zemlje, osim pridruženih država, zbog aspekata povjerljivosti. Osim toga, poseban će se naglasak staviti na poticanje sudjelovanja trećih zemalja na određenim područjima od uzajamnog interesa.
- posebnih mjera suradnje usmjerenih prema trećim zemljama u svakom tematskom području u slučaju uzajamnog interesa za suradnju na pojedinim temama koje će se odabrati na temelju znanstvene i tehnološke razine te potreba tih zemalja. Utvrđivanje posebnih potreba i prioriteta bit će u bliskoj vezi s relevantnim dvostranim sporazumima o suradnji te stalnim multilateralnim i biregionalnim dijalozima između EU-a i spomenutih zemalja ili skupina zemalja. Prioriteti će se utvrditi na temelju posebnih potreba, potencijala i razine gospodarskog razvoja u regiji ili zemlji.

⁽¹⁾ Kako je definirano u Pravilima sudjelovanja i širenja.

U tom će se smislu izraditi međunarodna strategija suradnje te provedbeni plan sa specifičnim ciljanim radnjama u sklopu jedne ili više tema, npr. zdravlja, poljoprivrede, higijene, vode, sigurnosti hrane, socijalne kohezije, energetike, okoliša, ribarstva, akvakulture i prirodnih resursa, održive ekonomske politike te informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

Te će radnje služiti kao povlaštena sredstava za provedbu suradnje između Zajednice i navedenih zemalja. Posebni je cilj tih radnji jačanje istraživačkih kapaciteta te kapaciteta za suradnju kod zemalja kandidata, susjednih zemalja, zemalja u razvoju ili zemalja u nastajanju. Takve će radnje podlijegati ciljanim pozivima, a osobita će se pozornost posvetiti lakšem pristupanju relevantnih trećih zemalja, osobito zemalja u razvoju, tim radnjama.

Te će se aktivnosti provoditi zajedno s međunarodnim mjerama suradnje u okviru posebnih programa pod nazivom „Ljudi” i „Kapaciteti”. Ovu će aktivnost poduprijeti sveobuhvatna strategija za međunarodnu suradnju u sklopu Okvirnog programa.

TEME

1. ZDRAVLJE

Cilj

Poboljšanje zdravlja europskih građana i povećanje konkurentnosti te poticanje inovativnih kapaciteta europskih industrija i poduzetnika povezanih sa zdravstvom, istodobno rješavajući globalna zdravstvena pitanja, uključujući epidemije u nastajanju. Naglasak će se staviti na translacijska istraživanja (prijenos temeljnih otkrića u kliničkoj primjeni, uključujući znanstvenu potvrdu pokusnih rezultata), razvoj i potvrđivanje novih terapija, metode za promicanje zdravlja i prevenciju, uključujući promicanje zdravlja djece, zdravog starenja, dijagnostičkih pomagala i medicinske tehnologije kao i održive i učinkovite sustave zdravstva.

Pristup

Ovo će istraživanje unaprijediti naše razumijevanje o tome kako učinkovitije promicati dobro zdravlje, smanjiti zdravstvene razlike u Europi, spriječiti i liječiti najčešće bolesti te pružati usluge u zdravstvu. Sastavni dio ove teme bit će temeljna biomedicinska istraživanja; višedisciplinarni pristup od posebne je važnosti za temu zdravlja.

Ovo će istraživanje doprinijeti uključivanju ogromne količine genomskih, epidemioloških, bioloških i biotehnoških podataka te razvijanju ključnih tehnologija za industrije koje su u vezi sa zdravstvom u cilju produblivanja znanja i kapaciteta za intervenciju. Ono će poticati translacijska zdravstvena istraživanja, što je ključno za osiguravanje praktične koristi biomedicinskih istraživanja, uključujući unapređivanje kvalitete života. Europi će omogućiti da na učinkovitiji način doprinese međunarodnim naporima u borbi protiv bolesti na globalnoj razini kao što je prikazano u tekucem programu „Partnerstvo europskih zemalja i zemalja u razvoju u području kliničkih studija” (EDCTP) za suzbijanje HIV-a/AIDS-a, malarije i tuberkuloze (članak 169.)⁽¹⁾. Potaknut će istraživanja koja usmjerava zdravstvena politika na europskoj razini, a posebno usporedbe modela, sustava i podataka iz nacionalnih baza podataka. U tom je smislu umrežavanje relevantnih baza podataka od izrazite važnosti.

Ovo će istraživanje pomoći unaprijediti konkurentnost europskih sektora biotehnoške zdravstvene zaštite i medicinske tehnologije, u kojima su MSP glavni gospodarski pokretači, te farmaceutske industrije. Može uključivati potporu Europskoj tehnološkoj platformi⁽²⁾ za inovativne lijekove, s ciljem premošćivanja istraživačkih uskih grla u postupku razvoja lijekova. Posebna će se pozornost posvetiti premošćivanju razlika između istraživačkih aktivnosti i upotrebe rezultata tako što će se dati potpora dokazu koncepta i kliničkoj provjeri. Ovo će istraživanje također doprinijeti izradi normi i standarda za nove napredne terapije (npr. regenerativna medicina) koje su potrebne kako bi se pomoglo industriji EU-a u suočavanju sa svjetskom konkurencijom. Trebalo bi osigurati globalno vodstvo europskih istraživanja i inovacija u području alternativnih strategija testiranja, osobito metoda u kojima se ne koriste životinje.

Kadgod je to prikladno aspekti rodne jednakosti će se razmotriti te uključiti u projekte⁽³⁾. Posebna će se pozornost posvetiti priopćavanju podataka o rezultatima istraživanja i uključivanju u dijalog s civilnim društvom, a osobito sa skupinama pacijenata, u najranijoj mogućoj fazi o svim novim postignućima u području biomedicinskih i genetskih istraživanja. Također će se osigurati opsežno širenje i upotreba rezultata istraživanja.

⁽¹⁾ Mogu se podržati i druge nove važne inicijative u vezi s koordinacijom nacionalnih istraživačkih programa tamo gdje je to potrebno.

⁽²⁾ Mogu se podržati strateški istraživački planovi drugih europskih tehnoloških platformi tamo gdje su oni izrazito važni za industrije povezane sa zdravljem.

⁽³⁾ Faktori rizika, biološki mehanizmi, uzroci, klinička manifestacija, posljedice i liječenje bolesti i poremećaja često su različiti kod muškaraca i žena. Stoga sve aktivnosti financirane u okviru ove teme moraju odražavati mogućnost takvih razlika u istraživačkim protokolima, metodologijama i analizama rezultata.

Posebnu će pozornost dobiti strateška pitanja kao što su zdravlje djece⁽¹⁾ i zdravlje starije populacije te će se morati prema potrebi uzeti u obzir u odnosu na sve aktivnosti unutar te teme pri čemu će se prioriteta naglasiti u radnom programu. Druga višedisciplinarna područja također će biti uključena. Tako će se osigurati jasan i povezan pristup svim tim pitanjima unutar teme, a da se pri tome izbjegava dupliciranje.

U obzir će se uzeti etička, pravna i društveno-ekonomska pitanja u sklopu svake od navedenih aktivnosti⁽²⁾.

Aktivnosti

Biotehnologija, generička sredstva i medicinske tehnologije za očuvanje ljudskog zdravlja

Ova aktivnost za cilj ima razvijanje i provjeru valjanosti potrebnih sredstava i tehnologija koji će omogućiti stvaranje novih znanja i njegovo prenošenje u praktičnu primjenu u području zdravlja i medicine.

- Zahtjevna proizvodna istraživanja: ubrzavanje napretka u razvijanju novih istraživačkih sredstava za modernu biologiju, uključujući temeljnu genomiku što će značajno unaprijediti izradu, standardizaciju, prikupljanje i analizu podataka i uzoraka (biobanke). U žarište će se staviti nove tehnologije za: nizanje, ekspresiju gena, genotipiziranje i fenotipiziranje, strukturnu i funkcionalnu genomiku; bioinformatiku i sistemsku biologiju te druga područja koja završavaju na „-omika“.
- Otkrivanje, dijagnosticiranje i praćenje: kako bi se razvila vizualizacija, oslikavanje, otkrivanje te analitička sredstva i tehnologije za biomedicinska istraživanja, predviđanje, dijagnozu, praćenje i prognozu bolesti te za potporu terapijskim intervencijama i njihovom vođenju. U žarištu će se nalaziti višedisciplinarni pristup koji se sastoji od područja kao što su: molekularna i stanična biologija, fiziologija, genetika, fizika, kemija, biomedicinska tehnologija, uključujući nanotehnologije, mikro-sustave, uređaje i informacijske tehnologije. Naglasak će se staviti na neinvazivne ili minimalno invazivne i kvantitativne metode te aspekte osiguranja kvalitete.
- Predviđanje primjerenosti, sigurnosti i učinkovitosti terapija: kako bi se provjerila valjanost i razvili parametri, sredstva, metode i standardi potrebni za približavanje pacijentima sigurnih i učinkovitih novih ili unaprijeđenih biolijekova⁽³⁾. U žarištu će se nalaziti pristupi kao što su farmakogenomika, razvijanje i provjera valjanosti bioloških markera, ciljano usmjereni pristupi i pristupi opskrbe, metode i modeli *in silico*, *in vitro* (uključujući zamjene za testiranje na životinjama) i *in vivo*⁽⁴⁾.
- Inovativni terapijski pristupi i intervencije: kako bi se istražio, utvrdio i osigurao daljnji razvoj naprednih terapija i tehnologija široke potencijalne primjene. U žarištu će se nalaziti terapija gena i stanica, regenerativna medicina, presađivanja, imunoterapija i cjepiva te drugi lijekovi. Također će se pristupiti i povezanim tehnologijama kao što su napredni sustavi usmjereni opskrbi, napredni implantati i protetika te neinvazivne ili minimalno invazivne intervencije potpomognute tehnologijom.

Translacijska istraživanja koja služe ljudskom zdravlju

Cilj je ove aktivnosti povećati razinu znanja o biološkim procesima i mehanizmima koji čine normalno zdravlje i specifične situacije bolesti, prenijeti to znanje u kliničku primjenu zajedno s kontrolom i liječenjem bolesti te osigurati da klinički i epidemiološki podaci usmjeravaju daljnja istraživanja.

- Uključivanje bioloških podataka i procesa: sveobuhvatno prikupljanje podataka, sistemska biologija.
 - Sveobuhvatno prikupljanje podataka: upotreba zahtjevnih proizvodnih tehnologija radi prikupljanja podataka za pojašnjavanje funkcije gena i genetskih proizvoda te njihove interakcije u kompleksnim mrežama u važnim biološkim procesima. U žarištu će se nalaziti: genomika, proteomika, „RNK-omika“; populacijska genetika, komparativna, strukturna i funkcionalna genomika.
 - Sistemska biologija: u žarištu će se nalaziti višedisciplinarna istraživanja koja će uključivati široki raspon bioloških podataka te će se razvijati i primjenjivati sustavni pristupi kako bi se razumjeli i oblikovali biološki procesi u svim relevantnim organizmima i na svim razinama organizacije.

⁽¹⁾ Potpora će se posebno dati specifičnim kliničkim studijama kako bi se pronašli dokazi za pravilnu upotrebu proizvoda bez patenta koji se trenutačno koriste u pedijatrijskoj populaciji u neskladu s navedenim glavnim obilježjima.

⁽²⁾ Provest će se posebno istraživanje etičkih, pravnih i društveno-ekonomskih pitanja unutar teme „Društveno-ekonomske i humanističke znanosti“ u okviru posebnoga programa „Suradnja“ te u posebnom programu „Kapaciteti“.

⁽³⁾ U slučaju konvencionalnih lijekova (farmaceutici i biofarmaceutici) tim se pitanjima može pristupiti u okviru Zajedničke tehnološke inicijative za inovativne lijekove.

⁽⁴⁾ Alternative (zamjena, prerada, redukcija) upotrebi životinja u biomedicinskim istraživanjima.

- Istraživanje mozga i povezanih bolesti, razvoj čovjeka i starenje.
 - Istraživanje mozga i povezanih bolesti: radi boljeg razumijevanja integrirane strukture i dinamike mozga te proučavanja bolesti mozga zajedno s relevantnim bolestima povezanim sa starenjem (npr. demencija, Parkinsonova bolest) i traženja novih terapija. U žarištu će se nalaziti stjecanje globalnog razumijevanja mozga putem istraživanja funkcija mozga, od molekula do spoznaje, uključujući neuroinformatiku i disfunkcije mozga, od sinoptičkog oštećenja do neurodegeneracije. Istraživanja će se baviti neurološkim i psihijatrijskim oboljenjima i poremećajima, uključujući regenerativne i obnavljajuće terapijske pristupe.
 - Čovjekov razvoj i starenje: upotreba širokog raspona metodologija i sredstava za bolje razumijevanje procesa cjeloživotnog razvoja i zdravog starenja. U žarištu će se nalaziti proučavanje ljudskog sustava i sustava modela, uključujući interakcije s čimbenicima kao što su okoliš, genetika, ponašanje i rod.
- Translacijska istraživanja glavnih zaraznih bolesti: suočavanje s glavnim opasnostima po javno zdravlje.
 - Otpornost na protubakterijske lijekove, uključujući gljivične patogene: u žarištu će biti kombiniranje temeljnih istraživanja o molekularnim mehanizmima otpornosti, mikrobne ekologije i interakcije između domaćina i patogena s kliničkim istraživanjima prema novim intervencijama kako bi se smanjilo nastajanje i prijenos infektivnih bolesti koje su otporne na većinu lijekova.
 - HIV/AIDS, malarija i tuberkuloza: u žarištu će biti razvoj novih terapija, sredstava za dijagnostiku, preventivnih sredstava kao što su cjepiva i kemijske transmissijske barijere poput HIV mikrobicida. Istraživački naponi će se suočiti s tri bolesti na globalnoj razini, ali će se također baviti i njihovim aspektima specifičnim za Europu te hepatitisom. Naglasak će biti stavljen na predkliničke i kliničke istraživačke aktivnosti, a tamo gdje je potrebno (npr. cjepiva protiv HIV-a/AIDS-a) predviđena je i suradnja s globalnim inicijativama.
 - Potencijalno nove epidemije te epidemije koje se vraćaju: u žarištu će biti sprečavanje patogena u nastajanju s pandemičnim potencijalom, uključujući zoonoze (npr. SARS i visoko patogena influenza). Tamo gdje je potrebno, donijet će se odredbe za brzo pokretanje zajedničkih istraživanja čiji je cilj ubrzanje razvoja nove dijagnostike, lijekova i cjepiva za učinkovitu prevenciju, liječenje i kontrolu hitnih slučajeva zaraznih bolesti.
- Translacijska istraživanja drugih glavnih bolesti ⁽¹⁾
 - Karcinom: u žarištu će biti etiologija bolesti, novi lijekovi i terapije, prepoznavanje i provjera valjanosti cilja lijekova i bioloških markera koji pomažu u prevenciji, rana dijagnostika i liječenje te procjena učinkovitosti preventivne prognostike, dijagnostike i terapijske intervencije.
 - Bolesti srca i krvnih žila: u žarištu će biti dijagnoza, prevencija, liječenje i praćenje bolesti srca i krvnih žila (uključujući povezanost srčanog udara i krvnih žila) koristeći široko višedisciplinarnu pristupe.
 - Dijabetes i pretilost: u slučaju dijabetesa u žarištu će biti etiologija različitih vrsta dijabetesa i njihova povezana prevencija i liječenje. U slučaju pretilosti u žarištu će biti višedisciplinarni pristupi, uključujući genetiku, način života i epidemiologiju. U oba će se slučaja posebna pozornost posvetiti dječjim bolestima i faktorima koji djeluju u djetinjstvu.
 - Rijetke bolesti: u žarištu će biti opće europske studije prirodnog nastanka, patofiziologije i razvoja preventivnih, dijagnostičkih i terapijskih intervencija. Ovaj će sektor uključivati rijetke Mendelove fenotipe čestih bolesti.
 - Druge kronične bolesti: u žarištu će biti nesmrtonosne bolesti koje imaju snažan utjecaj na kvalitetu života u starosti kao što je slabljenje funkcionalnih i senzorskih sposobnosti i druge kronične bolesti (npr. artritis, reumatske bolesti i bolesti mišića i kostiju, bolesti dišnih putova uključujući bolesti kojima su uzrok alergije).

Optimizacija zdravstvene zaštite europskih građana

Cilj je ove aktivnosti pronalaženje potrebnih osnova za osviježene političke odluke o zdravstvenim sustavima te za učinkovitije i na dokazima temeljene strategije za promicanje zdravlja te sprečavanje, dijagnozu i liječenje bolesti.

⁽¹⁾ U obzir će se uzeti aspekti palijativne medicine te upotreba aktivnih sastojaka.

- Prijenos rezultata kliničkih istraživanja u kliničku praksu, uključujući bolju upotrebu lijekova i odgovarajuću upotrebu biheviorističkih i organizacijskih intervencija te nove zdravstvene terapije i tehnologije. Posebna će se pozornost posvetiti sigurnosti pacijenta, uključujući negativne utjecaje lijekova, a kako bi se prepoznala najbolja klinička praksa, bolje razumjelo donošenje odluka u kliničkom okruženju u primarnoj i specijaliziranoj zdravstvenoj zaštiti te kako bi se poduprla primjena na dokazima temeljene medicine i davanje većih ovlasti pacijentima. U žarištu će biti određivanje strategija; istraživanje rezultata različitih vrsta intervencija, uključujući lijekove, znanstveno testirane komplementarne i alternativne lijekove te nove zdravstvene terapije i tehnologije, uzimajući u obzir strategije prepisivanja lijekova, neke aspekte dokaza farmacijske opreznosti, posebne osobine pacijenta (npr. genetske predispozicije, starosna dob, rod i sklonosti) te troškovi i koristi.
- Kvaliteta, efikasnost i solidarnost sustava zdravstvene zaštite, uključujući prijelazne zdravstvene sustave, kako bi se državama omogućilo da uče iz iskustva drugih zdravstvenih sustava i njihove održivosti, uzimajući u obzir važnost nacionalnog konteksta i osobine stanovništva (starenje, mobilnost, migracije, obrazovanje, društveno-ekonomski status, promjenjive uvjete zaposlenja itd.) U žarištu će biti organizacijski, financijski i regulatorni aspekti zdravstvenih sustava (procjenjivanje troškova, učinkovitosti i dobrobiti različitih intervencija, uključujući sigurnost pacijenta) te njihova provedba i rezultati u odnosu na efikasnost, učinkovitost i jednakost (uključujući zapostavljene skupine). Posebna će se pozornost posvetiti pitanjima povezanim s investicijama i ljudskim resursima, uključujući strategije kućne njege. Obuhvatit će se pitanje samostalnosti, kvalitete života i mobilnosti stanovništva koje stari.
- Naprednije promicanje zdravlja i sprečavanje bolesti: kako bi se prikupili dokazi za najbolje mjere u javnom zdravstvu po pitanju životnog stila, životnih i radnih okolnosti te intervencija na raznim razinama i u raznim kontekstima. U žarištu će biti šire zdravstvene odrednice te način na koji one stupaju u međuodnos na razini pojedinca i zajednice (npr. način prehrane, stres, duhan, alkohol i druge tvari, fizička aktivnost, kulturološki kontekst, društveno-ekonomski i ekološki faktori). Posebno će se pristupiti mentalnom zdravlju iz perspektive tijeka života.

Međunarodna suradnja

Međunarodna suradnja sastavni je dio ove teme te je od posebnog značaja za područja koja se bave globalnim zdravstvenim problemima kao što su otpornost na protubakterijske lijekove, HIV/AIDS, malarija, tuberkuloza, zapostavljene bolesti i pandemije u nastajanju. To također može uključivati određivanje prednosti u kontekstu međunarodnih inicijativa kao što je Svjetski projekt za cjepivo protiv HIV-a (Global HIV Vaccine Enterprise). Podložno utvrđivanju dugoročno održivih partnerstava u kliničkim istraživanjima između Europe i zemalja u razvoju i podložno uključivanju nacionalnih programa ili aktivnosti iz sudjelujućih zemalja, može se zajamčiti daljnja potpora Partnerstvu europskih država i država u razvoju u području kliničkih studija (European and Developing Countries Clinical Trials Partnership - EDCTP) kao odgovor na njegova postignuća i buduće potrebe⁽¹⁾. Program EDCTP i dalje će u žarištu imati napredna klinička testiranja za rad na novim cjepivima, mikrobicidima i lijekovima protiv tri bolesti u subsaharskoj Africi. U tu svrhu radni program može predvidjeti doprinos Zajednice europskim gospodarskim interesnim skupinama pri EDCTP-u za provođenje programa koji će se usuglasiti s Komisijom, uključujući ponovnu dodjelu doprinosa Zajednice.

Posebne radnje u području suradnje provodit će se u područjima koja su utvrđena dijalogom između dvije regije u trećim zemljama/regijama te u međunarodnim forumima kao i u kontekstu Milenijskih razvojnih ciljeva. Takva prioriteta područja prilagođena lokalnim potrebama i ostvarena u partnerstvima mogu uključivati: istraživanja zdravstvene politike, istraživanja zdravstvenih sustava i usluga zdravstvene zaštite, zdravlje majke i djeteta, reprodukcijsko zdravlje, kontrolu i nadzor zanemarenih prenosivih bolesti i nastajućih nepredviđenih političkih potreba u tim regijama.

Izvršit će se godišnji upis pri međunarodnoj organizaciji Human Frontier Science Programme Organisation (HFSP) (2) zajedno s temom „Informacijske i komunikacijske tehnologije”. Na taj će se način omogućiti državama članicama EU-a koje nisu članice G8 da u potpunosti ostvaruju pogodnosti Human Frontier Science Programme (HFSP) te će se omogućiti bolja prepoznatljivost europskih istraživanja.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Istraživanja o nastajućim potrebama provodit će se na temelju inicijativa prema načelu „od dna prema vrhu” te „usredotočenih” inicijativa, a u koordinaciji s drugim temama što će uključivati široki, interdisciplinarni istraživački portfelj. Potpora nepredviđenim potrebama politike može se odnositi na, na primjer, radne i životne uvjete, procjenu utjecaja zdravstva, procjenu rizika, statističke pokazatelje, upravljanje i komunikaciju u domeni javnog zdravstva kao i obveze prema međunarodnim zdravstvenim ugovorima, uključujući Okvirnu konvenciju o kontroli duhana (3) i međunarodne zdravstvene propise (4). To će nadopuniti gore navedena istraživanja vođena zdravstvenom politikom.

(1) Komisija će provesti evaluaciju EDCTP-a.

(2) Europska zajednica članica je Organizacije HFSP (HFSP) te je financirala HFSP u okviru prethodnih okvirnih programa.

(3) Okvirna konvencija o kontroli duhana, Odluka 2004/513/EZ.

(4) Međunarodni zdravstveni propisi 2005. godine — Rezolucija 58.3 s 58. Svjetske zdravstvene skupštine, 23. svibnja 2005.

2. PREHRANA, POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO, BIOTEHNOLOGIJA

Cilj

Izgradnja europskog biogospodarstva temeljenog na znanju ⁽¹⁾ približavanjem znanosti, industrije i drugih aktera da bi se iscrpile nove i istraživačke mogućnosti u nastajanju koje se bave socijalnim, ekološkim i gospodarskim izazovima: rastuća potražnja za sigurnijom, zdravijom i kvalitetnijom hranom te održiva upotreba i proizvodnja obnovljivih bioizvora, sve veći rizik od epizootskih i zoonotskih bolesti i poremećaja povezanih s hranom, opasnosti po održivost i sigurnost poljoprivrednih proizvoda i proizvoda iz akvakulture i ribarstva te rastuća potražnja za visoko kvalitetnom hranom, uzimajući u obzir dobrobit životinja kao i ruralni i obalni kontekst i odgovor posebnim prehrambenim potrebama potrošača.

Pristup

Ova će tema poboljšati osnove znanja, uvesti inovacije i omogućiti političku podršku za izgradnju i razvijanje europskog biogospodarstva temeljenog na znanju (European Knowledge Based Bio-Economy - KBBE). U žarištu istraživanja nalazit će se održivo upravljanje, proizvodnja i upotreba bioloških resursa, osobito pomoću znanosti o življenju i biotehnologije i konvergencije s drugim tehnologijama kako bi se ostvarili novi, sigurniji, dostupni, ekološki učinkoviti i konkurentni proizvodi iz europske poljoprivrede, ribarstva, akvakulture, prehrambene ⁽²⁾, zdravstvene, šumarske i srodnih industrija. Istraživanje će znatno doprinijeti provedbi i oblikovanju politika i propisa Zajednice te će se posebno baviti i podupirati sljedeće: zajedničku poljoprivrednu politiku, pitanja u vezi s poljoprivredom i trgovinom, sigurnosne aspekte genetski modificiranih organizama, propise o sigurnosti hrane, zakonodavstvo Zajednice u području biljnog zdravlja, politiku Zajednice u području zdravlja životinja, nadzor bolesti i standarde skrbi, okoliš i biološku raznolikost, europsku šumarsku strategiju i zajedničku politiku u području ribarstva s ciljem omogućavanja održivog razvoja ribolova i akvakulture te sigurnosti morskih prehrambenih proizvoda. Istraživanje će također nastojati razvijati nove i postojeće pokazatelje koji podupiru analizu, razvoj i praćenje tih politika.

Prepoznajući višenamjensku ulogu poljoprivrede, istraživanje će podupirati ulogu i mogućnosti seoskih gospodarstava u njihovom ispunjavanju održivih razvojnih ciljeva.

Poljoprivredno-prehrambena industrija, 90 % koje čini MSP, imat će posebne koristi od brojnih istraživačkih aktivnosti, uključujući ciljne aktivnosti u vezi sa širenjem i prijenosom tehnologija, osobito u pogledu integracije i preuzimanja naprednih ekološki učinkovitih tehnologija, metodologija i procesa te razvoj standarda. Za očekivati je da će visokotehnološki, novopokrenuti počeci u području biotehnologije, nanotehnologija te ICT-a omogućiti važne doprinose područjima kao što su uzgoj bilja, bolja zaštita bilja i usjeva, napredne tehnologije za otkrivanje i praćenje sigurnosti i kvalitete hrane te novi industrijski biološki procesi.

Nekoliko europskih tehnoloških platformi koje obuhvaćaju područja genomike biljaka i biotehnologiju, šumarstvo i drvne industrije, globalno zdravlje životinja, uzgoj domaćih životinja, prehranu, akvakulturu i industrijsku biotehnologiju mogu doprinijeti u određivanju zajedničkih istraživačkih prioriteta za ovu temu na način da se prepoznaju moguće buduće sveobuhvatne inicijative poput pokaznih projekata te mogu pomoći u osiguravanju šireg sudjelovanja i uključivanja svih aktera. Gdje god je to potrebno, provodit će se radnje u području unapređivanja koordinacije nacionalnih istraživačkih programa u bliskoj suradnji s projektima ERA-Net, tehnološkim platformama i drugim relevantnim akterima kao što su Stalni odbor za istraživanja u poljoprivredi (SCAR) ili neka buduća europska koordinacijska struktura za pomorska istraživanja.

Uvažavanje socijalnih, etičkih, rodničkih, pravnih, ekoloških, gospodarskih i širih kulturoloških aspekata te potencijalnih rizika i posljedica (predviđanja) znanstvenog i tehnološkog razvoja, tamo gdje je to bitno, bit će sastavni dio aktivnosti.

Aktivnosti

Održiva proizvodnja i upravljanje biološkim resursima iz tla, šuma i vodnih okoliša ⁽³⁾

- Omogućavanje istraživanja o ključnim dugoročnim pokretačima održive proizvodnje i upravljanja biološkim resursima (mikroorganizmi, biljke i životinje), uključujući iskorištavanje biološke raznolikosti i novih bioaktivnih molekula unutar bioloških sustava. Istraživanje će uključivati tehnologije „-omika“, kao što su genomika, proteomika,

⁽¹⁾ Pojam „biogospodarstvo“ uključuje sve industrijske i gospodarske sektore koji proizvode, upravljaju i na druge načine iskorištavaju biološke resurse (kao i povezane usluge, opskrbu i potrošačku industriju) kao što su poljoprivreda, hrana, ribarstvo, šumarstvo itd.

⁽²⁾ Hrana uključuje i morsku hranu.

⁽³⁾ Komplementarno istraživanje povezano s održivim upravljanjem i očuvanjem navodi se pod „Okoliš i klimatske promjene“. Istraživanje o drugim sredstvima i tehnologijama koje podupiru održivu proizvodnju i upravljanje provodit će se u okviru relevantnih tema.

metabolomika i konvergencijske tehnologije te njihovo uključivanje u okviru pristupa sistemske biologije, kao i razvoj osnovnih sredstava i tehnologija, uključujući bioinformatiku i relevantne baze podataka i metodologije za prepoznavanje raznolikosti unutar skupina vrsta.

- Bolja održivost i konkurentnost uz očuvanje zdravlja potrošača, smanjivanje posljedica po okoliš te uzimajući u obzir klimatske promjene u poljoprivredi, hortikulturi, šumarstvu, ribarstvu i akvakulturi putem razvoja novih tehnologija, opreme, sustava praćenja, novih biljaka i proizvodnih sustava, upravljanja usjevima uzgojem odabranog bilja, biljnog zdravlja i optimiziranih proizvodnih sustava, unapređenja znanstvenih i tehničkih osnova za upravljanje ribarstvom te boljeg razumijevanja interakcije između različitih sustava (poljoprivreda i šumarstvo, ribarstvo i akvakultura) unutar pristupa cijelome ekosustavu. Provest će se istraživanje održavanja autohtonih ekosustava, razvoj sredstava za biološku kontrolu te mikrobiološke dimenzije biološke raznolikosti i metagenomike.
- Za biološke resurse iz tla poseban naglasak će biti stavljen na niske ulazne vrijednosti (npr. pesticidi i gnojiva) i organske proizvodne sustave, bolje upravljanje resursima i novu hranu, krmivo i bilje (usjevi i drveće), u pogledu njihovog sastava, otpornosti na stres, ekološkog utjecaja, učinkovitosti upotrebe hranila i vode te struktura. To će se podržati putem istraživanja biosigurnosti, supostojanja i mogućnosti praćenja novih biljnih sustava i proizvoda te nadzora i procjene utjecaja genetski modificiranih usjeva na okoliš i ljudsko zdravlje kao i mogućnost njihove veće korisnosti za društvo.
- Poboľjšat će se biljno zdravlje i zaštita usjeva putem boljeg razumijevanja ekologije, biologije štetnika, bolesti, korova i drugih opasnosti od fitosanitarnog značaja kao i potpora nadzora naglih pojavljivanja bolesti te unapređivanje sredstava i tehnika za održivo upravljanje štetnicima i korovom. Razvijat će se bolje metode za praćenje, očuvanje i unapređivanje plodnosti tla.
- Za biološke resurse iz vodnih okoliša naglasak će biti stavljen na osnovne biološke funkcije, sigurne i ekološki prihvatljive proizvodne sustave i krmu od kultiviranih vrsta te na biologiju ribarstva, dinamiku miješanog ribarstva, interakciju između aktivnosti povezanih s ribarstvom i morskog ekosustava te na regionalne i višegodišnje sustave za upravljanje pomoću flote.
- Optimizirano zdravlje životinja, proizvodnja i njihova dobrobit u okviru poljoprivrede, ribarstva i akvakulture, među ostalim putem:
 - upotrebe genetskog znanja, novih uzgojnih metoda, boljeg razumijevanja fiziologije i ponašanja životinja i
 - boljeg razumijevanja i nadzora nad štetnicima, nametnicima i zaraznim životinjskim bolestima i drugim opasnostima po održivost i sigurnost proizvodnje hrane, uključujući zoonoze.

U vezi s posljednjim razvijat će se sredstva za praćenje, sprečavanje i nadzor uz potporu i primijenjeno istraživanje cjepiva i dijagnostike, proučavanje ekologije poznatih zaraznih sredstava ili sredstava u nastajanju i drugih opasnosti, uključujući opasne radnje i utjecaje različitih poljoprivrednih sustava i klima.

Također će se razvijati nova znanja u području sigurnog odlaganja životinjskog otpada te bolje upravljanje nusproizvodima.

- Osiguravanje sredstava koja su potrebna kreatorima politika i drugim akterima kako bi se poduprla provedba relevantnih strategija, politika i zakonodavstva, a posebno s ciljem potpore izgradnje europskog biogospodarstva temeljenog na znanju (KBBE) i potrebama seoskog i obalnog razvoja. Zajednička ribarska politika podržavat će se razvijanjem prilagodljivih pristupa koji pri iskorištavanju morskih resursa podržavaju pristup cjelovitom ekosustavu. Istraživanje za sve politike, uključujući zajedničku poljoprivrednu politiku uključivat će društveno-ekonomske studije i analizu troškova i koristi, usporedne istrage različitih poljoprivrednih sustava, uključujući one višenamjenske, povoljne sustave upravljanja u ribarstvu, uzgoj životinja koje nisu za hranu, interakcije sa šumarstvom i studijama za unapređenje seoskog i obalnog načina života.

Od vilice do poljoprivrednog gospodarstva: hrana (uključujući morsku hranu), zdravlje i blagostanje

- Razumijevanje ponašanja i sklonosti potrošača kao glavnih faktora konkurentnosti u prehrambenoj industriji te utjecaj hrane na zdravlje i blagostanje europskih građana. U žarištu će biti percepcija i odnos potrošača prema hrani, uključujući tradicionalnu hranu, razumijevanje socioloških i kulturoloških trendova te prepoznavanje odrednica za odabir hrane i potrošački pristup hrani. Istraživanje će uključivati razradu baze podataka o hrani i istraživanje prehrane.

- Razumijevanje korisnih i štetnih prehrambenih faktora te posebnih potreba i navika skupina stanovništva kao glavnog kontrolnog faktora razvoja i smanjenje pojavljivanja bolesti i poremećaja povezanih s prehranom, uključujući pretilost i alergije. To će uključivati istraživanje novih prehrambenih strategija, razvoj i primjenu nutrigenomike i sistemske biologije te proučavanje interakcije između prehrane i fizioloških i psiholoških funkcija. Može dovesti do novog oblikovanja prerađene hrane te razvoja novih vrsta hrane i sastojaka, dijetetske hrane i hrane s prehrambenim i zdravstvenim zahtjevima. Kako bi se naglasio utjecaj određenih vrsta hrane i načina prehrane na zdravlje te kako bi se izradile integrirane smjernice o prehrani, bit će važno proučiti tradicionalne, lokalne i sezonske vrste hrane i načine prehrane.
- Optimiziranje inovacija u europskoj prehrambenoj industriji pomoću uključivanja naprednih tehnologija u tradicionalne načine proizvodnje hrane, uključujući fermentiranu hranu, prilagođene prerađivačke tehnologije kako bi se povećala funkcionalnost, kvaliteta i prehrambena vrijednost hrane, uključujući organoleptičke aspekte proizvodnje hrane, uključujući nove prehrambene proizvode. Razvoj i predstavljanje visoke tehnologije, ekološki učinkovitih sustava prerade i pakiranja hrane, pametnih nadzornih aplikacija te učinkovitije vrednovanje i upravljanje nusproizvodima, otpadom, vodom i energijom. Novo istraživanje također će razviti održive i nove tehnologije za proizvodnju hrane za životinje, uključujući sigurne formulacije prerade krmiva te nadzor kvalitete krmiva.
- Jamčenje kemijske i mikrobiološke sigurnosti i unaprjeđivanje kvalitete europske opskrbe hranom. To će uključivati razumijevanje poveznica između mikrobiološke ekologije i sigurnosti hrane, razvijanje metoda i modela koji će se baviti integriranjem lanaca opskrbe hranom, nove metode za prepoznavanje i praćenje te njihovo daljnje razvijanje, tehnologije i sredstva za procjenu rizika, uključujući rizike u nastajanju, upravljanje i komunikaciju kao i bolje razumijevanje percepcije rizika. To će također obuhvaćati znanstveno temeljene metode za utvrđivanje rizika u području sigurnosti hrane.
- Zaštita ljudskog zdravlja i okoliša boljim razumijevanjem utjecaja okoliša na prehrambene lance i obrnuto. To će uključivati studije onečišćivača hrane i posljedica po zdravlje, praćenje utjecaja na okoliš, razvoj naprednih sredstava i metoda za upravljanje i procjenu posljedica i otpornosti prehrambenih lanaca na globalne promjene, osobito u odnosu na okoliš. Jamčenje kvalitete i cjelovitosti prehrambenih lanaca iziskuje nove modele za analizu proizvodnog lanca i ukupnog upravljanja prehrambenim lancem, uključujući potrošačke aspekte.

Znanost o životu, biotehnologija i biokemija za održive neprehrambene proizvode i procese

- Jačanje baze znanja i razvijanje naprednih tehnologija za proizvodnju biomase na kopnu ili moru za primjenu u industrijskim procesima i proizvodnji energije. To će uključivati biljnu, životinjsku i mikrobiološki genomiku i metabolomiku kako bi se unaprijedila produktivnost i sastav sirovina i sirovina iz biomase za optimalno prebacivanje na proizvode visoke dodane vrijednosti, uključujući biološke resurse koji se mogu upotrijebiti u farmaceutskoj industriji i medicini uz iskorištavanje prirodnih ili naprednih kopnenih ili vodenih organizama kao novih izvora. To će u potpunosti uključivati analizu životnog ciklusa u praksama proizvodnje biomase, prijevozu, skladištenju i razvijanju trgovine bioproizvoda.
- Pristupanje primjeni industrijskih biotehnologija u okviru cjelovitih lanaca biomase usjeva i šuma da bi se utvrdio ukupni potencijal pristupa biorafinerija (npr. zelene kemikalije), uključujući društveno-ekonomske, agronomске, ekološke i potrošačke aspekte. Isto će se unaprjeđivati putem boljeg razumijevanja i nadzora biljnog i mikrobiološkog metabolizma na staničnoj i podstaničnoj razini te na koji je način to uključeno u ukupno izvođenje sustava u proizvodnji proizvoda visoke vrijednosti, koristeći bioprocese s povećanim iskorištenjem, kvalitetom i čistoćom pretvorenih proizvoda, uključujući oblikovanje biokatalitičkih procesa.
- Upotreba ili razvijanje biotehnologija za novu i bolju visoku kvalitetu, obnovljive šumarske proizvode i procese visoke dodane vrijednosti da bi se povećala održivost drva i proizvodnje drva, uključujući drvnu građu, zalihe obnovljivih materijala i bioenergije.
- Pristupanje potencijalima biotehnologije kako bi se otkrilo, pratilo, sprečavalo, rješavalo i uklanjalo onečišćenje.
- Maksimalno uvećavanje gospodarske vrijednosti otpada i nusproizvoda pomoću novih procesa koji potencijalno štede energiju, samostalno ili u kombinaciji s biljnim sustavima i/ili kemijskim katalizatorima.

Međunarodna suradnja

Međunarodna suradnja prioritetni je aspekt za istraživanja u prehrani, poljoprivredi i biotehnologiji te će se snažno podržati kroz čitavo područje. Podržat će se istraživanja i poseban interes zemalja u razvoju i gospodarstva u nastajanju, uzimajući u obzir milenijske razvojne ciljeve i aktivnosti koje su već u tijeku. Poduzet će se posebne radnje kako bi se potaknula suradnja s prioritetnim partnerskim regijama i zemljama, posebno onima koje su uključene u regionalne dijaloge i bilateralne sporazume u području znanosti i tehnologije kao i susjednim zemljama i gospodarstvima u nastajanju te zemljama u razvoju.

Nadalje, provodit će se multilateralna suradnja kako bi se pristupilo izazovima koji iziskuju šire međunarodne napore, kao što su veličina i kompleksnost sistemske biologije u biljkama i mikroorganizmima ili kako bi se pristupilo globalnim izazovima i međunarodnim obvezama EU-a (sigurnost i zaštita hrane i pitke vode, globalno prenošenje životinjskih bolesti, ravnomjerna upotreba biološke raznolikosti, obnova svjetskog ribarstva, u suradnji s Organizacijom za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim narodima, za najveći održivi prinos do 2015. godine i utjecaj na klimatske promjene kao i utjecaj klimatskih promjena).

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Istraživanje o nastajućim potrebama može se baviti, na primjer, razvojem novih koncepata i tehnologija kao što su sustavi za krizno upravljanje i cjelovitost prehrambenog lanca.

Fleksibilan odgovor na nepredviđene potrebe politike osobito će u obzir uzeti relevantne politike za izgradnju europskog biogospodarstva temeljenog na znanju.

3. INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE

Cilj

Unaprijediti konkurentnost europske industrije i omogućiti Europi da ovlada budućim razvojem informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT) te ga oblikuje na način da se zadovolje potrebe njezinog društva i gospodarstva. ICT je u samoj srži društva temeljenog na znanju. Aktivnosti će osnažiti europsku znanstvenu i tehnološku osnovu i osigurati globalno vodstvo Europe u području ICT-a, pomoći u pokretanju i poticanju inovativnosti i kreativnosti proizvoda, usluga i procesa upotrebom ICT-a te osigurati brzu transformaciju napretka ICT-a u korist za europske građane, poduzetnike, industrije i vlade. Ove će aktivnosti također pomoći u smanjivanju digitalnog jaza i socijalne isključenosti.

Pristup

Informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) imaju jedinstvenu, dokazanu ulogu u poticanju inovativnosti, kreativnosti i konkurentnosti svih industrija i uslužnih sektora. One su bitne za suočavanje s ključnim socijalnim izazovima i modernizaciju javnih usluga te predstavljaju podršku napretku u svim znanstvenim i tehnološkim područjima. Europa stoga mora ovladati budućim razvojem ICT-a i oblikovati ga te osigurati da se usluge i proizvodi temeljeni na ICT-u uvedu i koriste s ciljem ostvarivanja najveće moguće koristi za građane i poduzetnike.

To su ciljevi politike informacijskog društva Zajednice kao što je istaknuto u inicijativi *i2010*, koja za cilj ima konkurentno i konvergentno informacijsko gospodarstvo u Europi, značajni porast europskih ulaganja u istraživanja i inovacije ICT-a te vrlo visoku razinu dostupnosti u informacijskom društvu.

Nove informacijske i komunikacijske tehnologije otvorit će brojne nove mogućnosti za proizvode i usluge visoke vrijednosti od kojih su mnogi u područjima u kojima Europa već ima vodeći industrijski i tehnološki položaj. Stvaranje partnerstava na europskoj razini optimalan je pristup ulaganjima u ICT. Aktivnosti istraživanja u području ICT-a koje se temelje na razvojnom modelu „otvorenog izvora” dokazuju svoju korisnost kao izvor inovacija i sve veće suradnje. Takvi su napori potrebni više nego ikada prije kako bi se održao korak s rastućim troškovima istraživanja u doba globalnog tržišnog natjecanja i sve složenijim tehnologijama koje u sve većoj mjeri ovise jedna o drugoj.

Tema ICT-a daje prednost strateškim istraživanjima o ključnim tehnološkim stupovima, osigurava potpunu integraciju tehnologija te pruža znanje i sredstva za razvoj širokog raspona inovativnih primjena ICT-a. Aktivnosti će potaknuti industrijski i tehnološki napredak u ICT sektoru te unaprijediti konkurentnost važnih ICT sektora, kako putem inovativnih i vrijednih proizvoda i usluga temeljenih na ICT-u tako i putem novih i unaprjeđenih organizacijskih procesa u poduzetništvu i upravama. Tema će također podupirati druge politike Zajednice kao što su zdravlje i zaštita okoliša i to usmjeravanjem ICT-a prema javnim i društvenim zahtjevima, osobito onima koji se odnose na osobe s posebnim potrebama, uključujući starije stanovništvo i osobe s invaliditetom.

Aktivnosti će obuhvaćati djelovanje u području suradnje i umrežavanja te mogu podupirati zajedničke tehnološke inicijative⁽¹⁾ i inicijative za koordinaciju nacionalnih programa⁽²⁾. Prioriteti aktivnosti uključivat će teme koje se, među ostalim izvorima, oslanjaju i na rad europskih tehnoloških platformi. Također će se razvijati tematske sinergije s povezanim aktivnostima u drugim posebnim programima.

Aktivno sudjelovanje malih i srednjih poduzeća i drugih malih subjekata u aktivnostima od ključnog je značaja s obzirom na njihovu ulogu u promicanju inovacija. Oni imaju vitalnu ulogu u razvoju i njegovanju novih vizija u ICT-u i njegovim primjenama te u njegovoj preobrazbi u poslovna sredstva.

Aktivnosti

Tehnološki stupovi ICT-a:

- Nanoelektronika, fotonika i integrirani mikro/nanosustavi: tehnologije i metodologije za procese, uređaje, projektiranje i testiranje s ciljem unaprjeđivanja veličine, gustoće, radnog učinka, energetske učinkovitosti, proizvodnje i ekonomičnosti komponenti, sustava na čipu, zapakiranih sustava i integriranih sustava; osnovne fotonske komponente za širok raspon primjene, uključujući vrlo brze komponente; sustavi za radijsku frekvenciju; sustavi visoke učinkovitosti i sustavi visoke gustoće za pohranjivanje podataka; zaslone velike površine/velike integriranosti; uređaji za otkrivanje, aktiviranje, vizualizaciju i prikazivanje; sustavi vrlo niske snage, komponente za napajanje, alternativni izvori/spremnici energije; integracija heterogenih tehnologija/sustava; inteligentni sustavi; višefunkcionalni integrirani mikro-nano-bio-info-sustavi; elektronika velike površine; integracija u razne materijale/predmete; sučeljavanje sa živim organizmima; (samo)sastavljanje molekula ili atoma u stabilne strukture.
- Sveprisutne komunikacijske mreže neograničenih kapaciteta: ekonomične i fleksibilne tehnologije, sustavi i arhitekture pokretne i širokopojasne mreže s mogućnošću preoblikovanja, uključujući zemaljske i satelitske mreže i optičke komutacijske i druge tehnologije za izrazito brzu i potpunu povezanost; konvergencija različitih nepokretnih, pokretnih, bežičnih i radiodifuzijskih mreža i usluga koje se protežu od osobnog do regionalnog i globalnog okruženja; međusobno djelovanje žičanih i bežičnih komunikacijskih usluga i aplikacija, upravljanje umreženim resursima, mogućnost ponovne konfiguracije usluga; složeno umrežavanje privremenih inteligentnih multimedijskih uređaja, senzora i mikročipova.
- Ugrađeni sustavi, računalstvo i nadzor: snažniji, sigurniji, rasprostranjeniji, pouzdaniji i učinkovitiji sustavi strojne/programske opreme koji mogu opažati i nadzirati svoje okruženje te mu se prilagođavati uz optimalnu upotrebu resursa; metode i alati za oblikovanje, analiziranje, planiranje, izgradnju i provjeru sustava kako bi se savladala složenost; otvorene arhitekture koje se mogu sastaviti i platforme bez mjerila, programska podrška i razdijeljeni operacijski sustavi kojima se osiguravaju stvarno cjelovita suradnička i inteligentna okruženja za otkrivanje, aktiviranje, izračunavanje, prijenos, pohranjivanje i isporuku usluge; računalne strukture koje uključuju heterogene i umrežene komponente s mogućnošću preoblikovanja, uključujući kompiliranje, programiranje i podršku za vrijeme izvođenja, sustave i usluge visoke učinkovitosti; nadzor opsežnih, razdijeljenih, nesigurnih sustava.
- Programska oprema, mreže, sigurnost i pouzdanost: tehnologije, alati i metode za dinamičnu i pouzdanu programsku opremu, arhitekture i sustave programske podrške koji podržavaju usluge s naglaskom na znanje, uključujući njihovu upotrebu kao pomoćnih sredstava; infrastrukture bez mjerila koje su usmjerene na usluge i mogu međusobno djelovati, virtualizacija resursa slična mreži, uključujući posebne platforme za domene, operacijski sustavi za rad u mreži; otvorena programska oprema; platforme utemeljene na otvorenim standardima i suradnički pristupi razvoju i provjeri programske opreme, usluga i sustava; alati za sastavljanje uključujući programske jezike; svladavanje novih ponašanja složenih sustava; unaprjeđivanje pouzdanosti i otpornosti opsežnih, razdijeljenih i privremeno povezanih sustava i usluga; sigurni i pouzdani sustavi i usluge, uključujući nadzor pristupa i provjeru vjerodostojnosti uz poštovanje privatnosti, dinamične politike sigurnosti i povjerenja te metamodeli pouzdanosti i povjerenja.
- Znanje, kognitivni sustavi i sustavi učenja: metode i tehnike za stjecanje, stvaranje i tumačenje, predstavljanje i personalizaciju, navigaciju i pronalaženje, razmjenu i prijenos znanja uz prepoznavanje semantičkih veza unutar sadržaja te za upotrebu ljudima i strojevima; umjetni sustavi koji uočavaju, tumače i procjenjuju informacije i koji mogu surađivati, samostalno djelovati i učiti; teorije i eksperimenti koji nadilaze postupno napredovanje na način da ostvaruju korist od uvida u prirodnu spoznaju, posebno učenje i pamćenje, također u svrhu unaprjeđivanja sustava za ljudsko učenje.
- Simulacija, vizualizacija, interakcija i miješana stvarnost: alati za oblikovanje, simulaciju, vizualizaciju, interakciju, virtualnu, povećanu i miješanu stvarnost te njihovo uključivanje u cjelovita okruženja; alati za inovativni dizajn i kreativnost proizvoda, usluga i digitalnih audiovizualnih medija; prirodnija, intuitivnija i za upotrebu jednostavnija sučelja i novi načini za interakciju s tehnologijom, strojevima, uređajima i drugim artefaktima; jezična tehnologija, uključujući višejezične i automatske sustave za strojno prevođenje.

⁽¹⁾ Ovo može uključivati odabrane aspekte istraživanja u području nanoelektroničkih tehnologija i ugrađenih računalnih sustava.

⁽²⁾ Ovo može uključivati moguću zajedničku provedbu programa u području podrške iz okruženja za samostalni život.

- Novi izgledi za ICT koji se oslanjaju na druge znanstvene i tehnološke discipline (matematika i fizika, materijali, biotehnologije, znanosti o životu, kemija, kognitivne i društvene znanosti, humanističke znanosti itd.) uključeni su u cjelokupnu temu ICT-a. Oni donose iskorake koji vode inovacijama u području ICT-a i potpuno novim industrijskim i uslužnim sektorima. Protežu se od minijaturizacije uređaja ICT-a preko veličina koje su kompatibilne i u interakciji sa živim organizmima (kao što su nove komponente ICT-a i računalni sustavi temeljeni na sintetičkim biomolekularnim strukturama) do novih računalnih i komunikacijskih znanosti koje su nadahnute živim svijetom, potpuno ekološki kompatibilnih uređaja ICT-a nadahnutih prirodnim sustavima te oblikovanja i simuliranja živog svijeta (kao što su simulacije ljudske fiziologije na nekoliko bioloških razina).

Integracija tehnologija:

- Osobna okruženja: integracija multimodalnih sučelja, tehnika otkrivanja i mikrosustava, osobnih komunikacijskih i računalnih uređaja, sustava ICT-a ugrađenih u osobne pomoćne uređaje, nosivih sustava i implantata i njihovo povezivanje s uslugama i resursima, s naglaskom na integriranje svih aspekata prisutnosti i identiteta osobe.
- Domaća okruženja: komunikacija, praćenje, nadzor i pomoć u domu, zgradama i javnim prostorima; neometano međusobno djelovanje i upotreba svih uređaja, uzimajući u obzir ekonomičnost, pristupačnost, upotrebljivost i sigurnost; nove usluge i novi oblici interaktivnog digitalnog sadržaja i usluga, uključujući zabavu; pristup informacijama i upravljanje znanjem.
- Robotski sustavi: fleksibilni i pouzdani robotski sustavi koji djeluju u ljudskim i nestrukturiranim okruženjima te surađuju s ljudima; umreženi roboti koji surađuju; minijaturni roboti; humanoidne tehnologije; modularno projektiranje i oblikovanje integriranih robotskih sustava.
- Inteligentne infrastrukture: alati ICT-a koji ključne infrastrukture čine učinkovitijima i pristupačnijima korisnicima, lakšima za prilagodbu i održavanje, izdržljivijima tijekom upotrebe i otpornijima na kvarove; alati za integraciju podataka; ICT za procjenu rizika sustava, rano upozoravanje i automatska upozorenja, podršku planiranju i donošenju odluka.

Istraživanje primjene:

- ICT za suočavanje s društvenim izazovima: osigurati da svi europski građani ostvare najveću moguću korist od proizvoda i usluga ICT-a, poboljšati uključenost, neometani pristup i interaktivnost usluga od javnog značaja te ojačati inovativnu ulogu usluga javnog sektora te tako poboljšati njihovu učinkovitost i uspješnost.
- Za zdravlje: osobni neupadljivi sustavi koji građanima omogućavaju upravljanje njihovim blagostanjem kao što su nosivi ili ugradivi uređaji za praćenje i samostalni sustavi za održavanje zdravlja; tehnike u nastajanju kao što je molekularno prikazivanje za bolju prevenciju i individualiziranu medicinu; otkrivanje znanja o zdravlju, upravljanje njime i njegova primjena u kliničkoj praksi; oblikovanje i simulacija funkcija organa; mikrorobotski i nanorobotski uređaji za najmanje invazivne operacijske i terapijske primjene.
- Za javnu upravu na svim razinama: upotreba ICT-a u okviru interdisciplinarnog pristupa u javnoj upravi u kombinaciji s organizacijskim promjenama i novim vještinama kako bi se mogle pružati inovativne usluge usmjerene prema građanima za sve; napredna istraživanja i rješenja temeljena na ICT-u kako bi se unaprijedili demokratski procesi i procesi sudjelovanja te radni učinak i kvaliteta usluga javnog sektora, interakcija s upravama i vladama i između njih te kako bi se podržali procesi razvoja zakonodavstva i politika na svim razinama demokracije.
- Za uključivanje: osnažiti pojedince i njihove zajednice te poboljšati jednako sudjelovanje svih građana u informacijskom društvu i istodobno spriječiti digitalni jaz zbog invaliditeta, niske razine vještina, siromaštva, geografske izoliranosti, kulture, spola ili starosne dobi, među ostalim kroz potporu pomoćnoj tehnologiji, promicanje samostalnog življenja, stjecanje e-vještina i razvoj proizvoda i usluga osmišljenih za sve.
- Za mobilnost: integrirani sigurnosni sustavi temeljeni na ICT-u za vozila na osnovi otvorenih, sigurnih i pouzdanih arhitektura i sučelja; sustavi suradnje i međusobnog djelovanja za učinkovit, siguran i ekološki prihvatljiv prijevoz koji se temelje na komunikaciji između vozila i s prometnom infrastrukturom te uključuju točne i stabilne tehnologije za lociranje i navigaciju; personalizirane, multimodalne usluge informacijske mobilnosti s podacima o lokaciji, uključujući inteligentna rješenja za usluge u turizmu.
- Za potporu okolišu, upravljanju rizicima i održivom razvoju: upravljanje rizicima i hitnim situacijama; inteligentne senzorske mreže da bi se unaprijedilo predviđanje opasnosti, upravljanje prirodnim resursima, uključujući sustave za smanjenje količine zagađivača; povećanje energetske učinkovitosti; upravljanje ljudskim odgovorom na stres iz okoliša i očuvanje biološke raznolikosti; sustavi upozoravanja i pravodobna i pouzdana komunikacija u vezi s

javnom sigurnošću; pomoćne tehnologije i sustavi podrške za djelovanje u teškim, opasnim i rizičnim uvjetima; ekološki učinkovita i održiva proizvodnja ICT-a, uključujući elektroniku; napredno upravljanje podacima i informacijama za praćenje okoliša i procjenu rizika kao doprinos sustavu *Inspire*; GMES i GEOSS.

- ICT za sadržaj, kreativnost i osobni razvoj:
 - novi oblici interaktivnog, nelinearnog i samoprilagodljivog sadržaja, uključujući sadržaj za zabavu i dizajn; kreativnost i obogaćeno iskustvo korisnika; prilagodba i isporuka kombiniranih medijskih sadržaja; kombiniranje potpuno digitalne proizvodnje sadržaja i upravljanja sadržajem sa semantičkim tehnologijama u nastajanju; upotreba usmjerena na korisnika, pristup sadržaju i stvaranje sadržaja;
 - tehnološki potpomognuti sustavi učenja, alati i usluge prilagođeni različitim učenicima u različitim kontekstima; pitanja ljudskog učenja, uključujući pedagoške teorije kada se u procesu koristi ICT; unapređivanje ljudskih sposobnosti za aktivno učenje;
 - inteligentne usluge za pristup kulturološkom nasljeđu u digitalnom obliku; pristup znanstvenim podacima i njihova upotreba; alati koji zajednicama pomažu pri stvaranju nove vrste kulturološkog sjećanja temeljenog na živućem nasljeđu; metode i alati za očuvanje digitalnog sadržaja; osiguravanje mogućnosti upotrebe digitalnih predmeta od strane budućih korisnika uz očuvanje vjerodostojnosti i integriteta izvornika te konteksta upotrebe.
- ICT za potporu poduzetnicima i industriji:
 - dinamični poslovni sustavi okrenuti mrežama, uključujući njihovo praćenje u stvarnom vremenu, za stvaranje i isporuku proizvoda i usluga; decentralizirani nadzor nad i upravljanje inteligentnim predmetima; digitalni poslovni ekosustavi, posebno programska rješenja (također temeljena na mrežama) koja se mogu prilagođavati potrebama malih i srednjih organizacija; usluge suradnje za raspoređene radne prostore s poznatim kontekstom; povećana prisutnost skupina, upravljanje skupinama i zajednička potpora; razmjena znanja i interaktivne usluge;
 - proizvodnja, uključujući tradicionalnu industriju; umreženi inteligentni nadzor za visoko preciznu proizvodnju i nisku upotrebu resursa; bežična automatizacija i logistika za brzu ponovnu konfiguraciju postrojenja; integrirana okruženja za oblikovanje, simulaciju, optimizaciju, predstavljanje i virtualnu proizvodnju; proizvodne tehnologije za minijaturne sustave ICT-a i sustave isprepletene svim vrstama materijala i predmeta.
- ICT za izgradnju povjerenja:
 - alati kojima se podupire povjerenje u ICT i njegove primjene; višestruki i objedinjeni sustavi za upravljanje identitetom; tehnike za provjeru vjerodostojnosti i ovlašćivanje; sustavi koji ispunjavaju potrebe za privatnošću koje proizlaze iz razvoja novih tehnologija; upravljanje pravima i imovinom; alati za zaštitu od kibernetičkih opasnosti u koordinaciji s drugim temama, a posebno temom „Sigurnost”.

Međunarodna suradnja

U okviru teme ICT-a poticat će se međunarodna suradnja kako bi se pristupilo rješavanju pitanja od zajedničkog interesa s ciljem pronalazanja rješenja sa strateškim partnerima koja mogu međusobno djelovati i koja su od velike zajedničke koristi te kako bi se doprinijelo širenju informacijskog društva u gospodarstvima u nastajanju i zemljama u razvoju. Odredit će se posebne radnje za zemlje ili regije s kojima Europa mora uspostaviti suradnju s posebnim naglaskom na suradnju s gospodarstvima u nastajanju, zemljama u razvoju i susjednim zemljama.

Zajedno s temom pod 1. „Zdravlje” ponudit će se članstvo u međunarodnom programu Human Frontier Science Programme (HFSP) da bi se promicala interdisciplinarna istraživanja i novi oblici suradnje među znanstvenicima iz različitih područja i omogućilo državama članicama koje ne pripadaju skupini G8 da u potpunosti ostvare korist od programa.

Aktivnostima u okviru ove teme podupire se shema inteligentnih proizvodnih sustava (IMS) koja svojim regijama članicama ⁽¹⁾ omogućuje suradnju u području ITR-a.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Aktivnost Buduće tehnologije i tehnologije u nastajanju privući će i potaknuti interdisciplinarnu istraživačku izvrsnost u istraživačkim domenama u nastajanju povezanim s ICT-om. Naglasci uključuju: istraživanje novih granica minijaturizacije i računalstva, uključujući, na primjer, iskorištavanje kvantnog efekta; iskorištavanje složenosti umreženih računalnih i

⁽¹⁾ Sporazum o znanstvenoj i tehničkoj suradnji u području IMS-a sklopljen između Europske zajednice i Sjedinjenih Američkih Država, Japana, Australije, Kanade, Republike Koreje i država Efta-e Norveške i Švicarske.

komunikacijskih sustava, uključujući programsku opremu; istraživanje novih koncepata inteligentnih sustava i eksperimentiranje s njima za nove personalizirane proizvode i usluge.

Istraživanja namijenjena boljem razumijevanju trendova i utjecaja ICT-a na društvo i gospodarstvo mogu, na primjer, uključivati: utjecaj ICT-a na produktivnost, zapošljavanje, vještine i plaće; ICT kao pokretač inovacija usluga u javnom i poslovnom sektoru; prepreke širem i bržem širenju inovacija i upotrebe ICT-a; novi poslovni modeli i načini iskorištavanja u koordinaciji s drugim temama u kojima će ICT imati važnu ulogu u mijenjanju pristupa proizvodnji i uslugama; upotrebljivost, korisnost i prihvatljivost rješenja temeljenih na ICT-u; privatnost, sigurnost i povjerenje u ICT; etička pitanja povezana s razvojem ICT-a; povezanost s pravnim, regulatornim i upravljačkim okvirima u vezi s ICT-om; analize podrške ICT-a politikama Zajednice i njegovog utjecaja na njih.

4. NANOZNANOSTI, NANOTEHNOLOGIJE, MATERIJALI I NOVE PROIZVODNE TEHNOLOGIJE

Cilj

Unaprijediti konkurentnost europske industrije i stvarati znanje kako bi se osigurala preobrazba industrije temeljene na resursima u industriju temeljenu na znanju i to stvaranjem postupnih promjena u znanju te provedbom ključnog znanja za novu primjenu na sjecištu raznih tehnologija i disciplina. To će koristiti novim, visoko tehnološkim industrijama i na znanju temeljenim tradicionalnim industrijama visoke vrijednosti s posebnim naglaskom na odgovarajuće širenje rezultata ITR-a među MSP-om. Prvenstvena je namjena tih aktivnosti omogućiti razvoj tehnologija koje imaju utjecaj na sve industrijske sektore i brojne druge teme u okviru Sedmog okvirnog programa.

Pristup

Za povećanje svoje konkurentnosti europska industrija treba radikalne inovacije. Europa mora usredotočiti svoje mogućnosti na proizvode visoke dodane vrijednosti, povezane procese i tehnologije, a kako bi se zadovoljili zahtjevi potrošača te ekološka, zdravstvena i druga društvena očekivanja. Istraživanja su integralni dio rada na tim konkurentnim izazovima. Konkurentnost industrije budućnosti u velikoj će mjeri ovisiti o nanotehnologijama i njihovoj primjeni. ITR u nanoznanosti i nanotehnologijama unutar nekoliko područja može ubrzati preobrazbu europske industrije. EU ima priznatu vodeću ulogu u područjima kao što su nanoznanosti, nanotehnologije, materijali i proizvodne tehnologije što je potrebno ojačati kako bi se zajamčila i povećala pozicija EU-a u visoko konkurentnom globalnom kontekstu. Konkurentnost zrelijih industrija također u velikoj mjeri ovisi o njihovoj sposobnosti uključivanja novih tehnologija.

Ključni je element ove teme učinkovito uključivanje nanotehnologije, znanosti o materijalima, nacrti i novih proizvodnih metoda kako bi se postigli i do najveće mjere doveli utjecaji industrijske transformacije, a da se istodobno pruža potpora održivoj proizvodnji i potrošnji. U tom smislu materijali s novim osobinama od posebne su važnosti za buduću konkurentnost europske industrije te su temelj tehnološkog napretka u brojnim područjima. Tema će dati potporu industrijskim aktivnostima koje funkcioniraju u sinergiji s drugim temama. Podržat će se primjene u svim sektorima i područjima, uključujući znanosti o materijalima i tehnologije, visoko produktivnu proizvodnju i procesne tehnologije, nanobiotehnologiju i nanoelektroniku.

Srednjoročni je pristup usredotočiti se na konvergenciju znanja i vještina iz različitih disciplina, koristeći pri tom znanstvene i tehnološke sinergije vođene primjenom. Dugoročni cilj ove teme je kapitalizirati ogromne perspektive nanoznanosti i nanotehnologija za stvaranje industrije i gospodarstva istinski temeljenog na znanju. U oba slučaja izrazito je važno osigurati upotrebu znanja stečenog učinkovitim širenjem i upotrebom rezultata.

Osigurat će se snažni doprinosi potrebama industrije i komplementarnosti pomoću inicijativa i financiranih projekata posebno putem aktivnosti kao što su europske tehnološke platforme (npr. u potencijalnim područjima održive kemije, energije, nove proizvodnje, proizvodnje energije, industrijske sigurnosti, nanomedicine, čelika, tekstila, keramike, šumarskog sektora itd.) te moguća potpora zajedničkim tehnološkim inicijativama.

Tema je od posebne važnosti za MSP-e s obzirom na njihove potrebe i ulogu u napretku i upotrebi tehnologije. Područja od posebne važnosti uključuju: nanoinstrumente, nanosredstva i nanouređaje kao i sustave zračnog prostora (zbog koncentracije rastućih MSP-a temeljenih na znanju u tim sektorima); tehničke tekstile, uključujući njihove obloge (tipično za tradicionalni sektor koji prolazi kroz brzi transformacijski proces što utječe na brojne MSP-e); mehaničke industrije (npr. strojni alati, gdje europski MSP-i imaju vodeće mjesto u svijetu); kemikalije visoke dodane vrijednosti kao i drugi sektori koji uključuju brojne MSP-e koji će imati koristi od uvođenja novih poslovnih modela, materijala i proizvoda.

Preko shema ERA-NET i ERA-NET PLUS provodit će se posebne radnje za koordinaciju programa i zajedničkih aktivnosti na nacionalnoj i regionalnoj razini s ciljem promicanja konvergencije istraživačkih programa i poticanja kritične mase i sinergije unutar europskih tehnoloških platformi. Industrijska istraživanja također će imati koristi od koordinacije aktivnosti u područjima kao što su mjeriteljstvo, toksikologija, standardi i nomenklatura.

Aktivnosti

Nanoznanosti i nanotehnologije

Cilj je ostvariti materijale i sustave s prethodno definiranim osobinama i ponašanjem, temeljene na većem znanju i iskustvu o materiji u nanomjerilu. To će dovesti do nove generacije visoke dodane vrijednosti, konkurentnih proizvoda i usluga superiornih osobina za niz raznih primjena, pri čemu će se svi potencijalni negativni utjecaji na okoliš i zdravlje dovesti na najmanju moguću mjeru. Promicat će se interdisciplinarnost te uključivanje teorijskih i eksperimentalnih pristupa.

Naglasak će biti stavljen na:

- nova znanja o interakcijama atoma, molekula i njihovih agregacija s prirodnim i umjetnim jedinicama,
- ostvarivanje nanostrukture, sustava ili materijala putem primjene tog znanja,
- aktivnosti usmjerene prema razumijevanju ili oponašanju prirodnih procesa u nanomjerilu,
- procese za nanoproizvodnju, funkcionalizaciju površine, tanke slojeve, svojstva samosklapanja,
- metode i procese za mjerenje i određivanje svojstava.

Istraživanja će se također baviti relevantnim instrumentima, alatima, pilotskim smjernicama i demonstracijskim aktivnostima za nove pristupe proizvodnji temeljenoj na nanotehnologiji unutar industrijskih sektora koji najviše obećavaju.

Nadalje, aktivnost će biti usmjerena na povezane izazove i njihov društveni kontekst te prihvaćanje nanotehnologije. To će uključivati istraživanja o svim aspektima procjene rizika (npr. nanotoksikologija i ekotoksikologija), kao i sigurnost, nomenklaturu, mjeriteljstvo i standarde koji postaju sve važniji za utiranje puta industrijskim primjenama. Osim toga mogu se pokrenuti i posebne radnje za uspostavljanje namjenskih centara znanja i stručnosti kao i središnja točka za provedbu integriranog i odgovornog pristupa Komisije za nanotehnologiju kao što je zacrtano u povezanom Akcijskom planu ⁽¹⁾.

Materijali

Novi napredni materijali i površine s većim sadržajem znanja, novim funkcionalnostima i boljim radnim osobinama od sve većeg su značaja za industrijsku konkurentnost i održivi razvoj. Sukladno novim modelima proizvodne industrije, materijali, a ne postupci proizvodnje postaju prvi stupanj u povećavanju vrijednosti proizvoda i njihove radne osobine.

Istraživanja će biti usmjerena na razvoj novih i na znanju utemeljenih višenamjenskih površina i materijala prilagođenih osobina i predvidivih radnih osobina za nove proizvode i postupke i njihov popravak. Naglasak će biti stavljen na višenamjenske materijale visokih radnih osobina i širokog raspona primjene.

To iziskuje nadzor unutarnjih i radnih osobina, obrade i proizvodnje te razmatranje potencijalnih utjecaja na zdravlje i okoliš tijekom njihovog cijelog životnog ciklusa. Naglasak će biti stavljen na nove napredne materijale i sustave dobivene upotrebom potencijala nanotehnologija i biotehnologija i/ili „učenja iz prirode“, posebno nanomaterijale, biomaterijale, hibridne materijale i umjetne materijale visokih radnih osobina i elektromagnetskih osobina koji se ne mogu pronaći u prirodi.

⁽¹⁾ Komunikacija Komisije, Nanoznanost i nanotehnologije: akcijski plan za Europu 2005.-2009. - COM(2005) 243.

Potcat će se višedisciplinarni pristup, uključujući kemiju, fiziku, inženjerske znanosti zajedno s računalnim modeliranjem i sve više biološke znanosti. Određivanje osobina materijala, dizajn i simulacije također su bitni za bolje razumijevanje pojava u materijalima, posebno veza između strukture i osobina u različitim mjerilima; poboljšana procjena materijala i pouzdanost, uključujući otpornost na starenje te proširenje koncepta virtualnih materijala za dizajn materijala. Podupirat će se uključivanje svih razina, od nano preko molekularne do makro razine, u kemijskim tehnologijama i tehnologijama materijala radi razvijanja novih koncepata i procesa kao što su kataliza te pojačavanje i optimizacija proizvodnje. Također će se obrađivati i pitanja povezana s razvojem, razmjernim povećanjima i industrijalizacijom novih materijala.

Nova proizvodnja

Za preobrazbu industrije EU-a iz industrije koja ovisi o resursima u održivi industrijski okoliš koji se temelji na znanju potreban je novi pristup koji će ovisiti o usvajanju potpuno novih stavova prema stalnom stjecanju, distribuciji, zaštiti i financiranju novog znanja i njegove upotrebe, uključujući i stavove prema održivim obrascima proizvodnje i potrošnje. To vodi stvaranju pravih uvjeta da se industrija može upustiti u neprekidno stvaranje inovacija (u industrijskim aktivnostima i proizvodnim sustavima, uključujući dizajn, izgradnju, uređaje i usluge) te razvoj generičke proizvodnih „sredstava” (tehnologije, organizacija i proizvodna postrojenja te ljudski resursi) uz zadovoljenje zahtjeva za sigurnost i zaštitu okoliša.

Aktivnosti će staviti naglasak na:

- razvoj i vrednovanje novih industrijskih modela i strategija koje obuhvaćaju sve aspekte životnog ciklusa proizvoda i procesa,
- prilagodljive proizvodne sustave koji nadilaze postojeća procesna ograničenja i omogućavaju nove metode proizvodnje i procesa,
- umreženu proizvodnju za razvoj alata i metoda za zajedničke aktivnosti dodane vrijednosti na globalnoj razini,
- alate za brzi prijelaz i uključivanje novih tehnologija u dizajn i način rada proizvodnih procesa,
- iskorištavanje multidisciplinarnih istraživačkih mreža i konvergencije nanotehnologija, mikrotehnologija, biotehnologija, geotehnologija, infotehnologija, optičkih i kognitivnih tehnologija za razvoj hibridne tehnologije, proizvoda i tehnoloških koncepata nove dodane vrijednosti te mogućnosti za nove industrije.

Posebnu pozornost treba posvetiti promidžbenim aktivnostima koje podupiru prilagodbu i uključivanje MSP-a u nove potrebe opskrbnog lanca te koje daju impuls stvaranju visoko tehnoloških MSP-a.

Uključivanje tehnologija za industrijske primjene

Uključivanje znanja i tehnologija iz tri gore navedena područja bitno je za ubrzanje preoblikovanja europske industrije i gospodarstva uz preuzimanje sigurnog, socijalno odgovornog i održivog pristupa.

Istraživanja će biti usmjerena na nove primjene i nova postupna rješenja koja odgovaraju na najveće izazove te potrebe ITR-a, uključujući potrebe prepoznate u raznim europskim tehnološkim platformama. Uključivanje novog znanja iz nanotehnologija, tehnologija materijala i tehnologija proizvodnje dobit će potporu za primjenu u jednom ili nekoliko sektora kao što su zdravlje, prehrana, graditeljstvo i građevina zajedno s kulturološkim nasljeđem, industrija zračnog prostora, promet, energija, kemija, okoliš, informacije i komunikacije, tekstili, odjeća i obuća, šumarska i drvna industrija, čelik, strojarstvo i kemijska tehnologija kao i slična tematska područja povezana s industrijskom sigurnošću, mjerenjem i testiranjem.

Međunarodna suradnja

Sve veća međunarodna dimenzija industrijskih istraživanja iziskuje dobro koordiniran pristup radu s trećim zemljama. Stoga će unutar teme međunarodna suradnja imati veliku važnost.

Posebne radnje mogu uključivati: aktivnosti s industrijaliziranim zemljama i zemljama koje su potpisale ugovor o suradnji u području znanosti i tehnologije u područjima povezanim s temom; posebne inicijative s gospodarstvima u nastajanju i zemljama u razvoju kako bi im se zajamčio pristup znanju; dijalog s glavnim zemljama o „pravilima ponašanja” za odgovoran i siguran razvoj nanotehnologije; te shema inteligentnih proizvodnih sustava (IMS) koja omogućava suradnju u području ITR-a među regijama članicama koje joj pripadaju ⁽¹⁾. Poticat će se inicijative za koordinaciju i razmjenu istraživačkih podataka (kao što su pitanja sigurnosti nanotehnologije povezana s okolišem i zdravljem) koje utiru put zajedničkom razumijevanju regulatornih potreba kod kreatora politike u cijelom svijetu.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Provodit će se istraživanja o nastajućim potrebama da bi se razvile i utvrdile europske sposobnosti u pojedinim interdisciplinarnim istraživačkim područjima u nastajanju, s visokim potencijalom za budućnost. Svim nepredviđenim potrebama politike pristupit će se na fleksibilan način te ih se primjerice može povezati sa standardizacijom, potporom sigurnom preoblikovanju u industriju temeljenu na znanju ili potencijalnim utjecajima na okoliš i zdravlje koji proizlaze iz nanotehnologija.

5. ENERGETIKA

Cilj

Prilagođavanje sadašnjeg energetskog sistema kako bi postao održiviji i manje ovisan o uvoznom gorivu na temelju kombinacije različitih energetskih izvora, posebno obnovljivih izvora, energetskih nositelja i ekoloških izvora; poboljšavajući tako energetsku učinkovitost, obuhvaćajući i racionalizaciju upotrebe i pohranjivanje energije; suočavajući se s neizbježnim izazovima sigurnosti opskrbe i klimatskih promjena te u isto vrijeme povećavajući konkurentnost europskih industrija.

Pristup

Trenutačne projekcije u EU-u i u svijetu pokazuju kako se većina ključnih energetskih pokazatelja (npr. potrošnja energije, ovisnost o fosilnom gorivu, ograničenost tradicionalnih rezervi nafte i prirodnog plina, ovisnost o uvozu, emisije CO₂, cijene energije) udaljava od održivog i pouzdanog energetskog sustava. Energetsko istraživanje bit će od pomoći u zaustavljanju tih trendova, uspostavivši ravnotežu između povećane učinkovitosti, dostupnosti, prihvatljivosti i osiguranja postojećih tehnologija i izvora energije, dok će istodobno za cilj imati dugoročnu promjenu paradigme u načinu kako Europa proizvodi i upotrebljava energiju. Energetsko istraživanje tako će neposredno doprinijeti uspjehu politike Zajednice, a posebno ostvarivanju sadašnjih i budućih ciljeva EU-a u području energije i smanjenju emisije stakleničkih plinova.

Slijedeći pristup šireg tehnološkog resora, u skladu sa zaključcima Zelene knjige iz 2000. godine „Ususret europskoj strategiji za osiguranje opskrbe energijom” ⁽²⁾, Zelene knjige o energetskoj učinkovitosti iz 2005. godine ⁽³⁾ i Zelene knjige o europskoj strategiji za održivu, konkurentu i sigurnu energiju iz 2006. godine ⁽⁴⁾ istraživanje će biti usredotočeno na prepoznavanje i razvoj isplativih tehnologija za bolju održivost energetskog gospodarstva u Europi (i u svijetu), a temeljit će se na pristupačnim cijenama energije za naše građane i industriju te će omogućiti europskoj industriji uspješno konkuriranje na svjetskoj pozornici. Aktivnosti, svaka posebno ili zajedno, odnosit će se na sve vremenske okvire i obuhvatit će čitav lanac, od temeljnog i primijenjenog istraživanja i tehnološkog razvoja, do tehnoloških demonstracija velikih razmjera, koje će potvrditi rezultate istraživanja i osigurati racionalnu podlogu za političke odluke i razvoj tržišnog okvira na osnovi međusektorskog i društveno-ekonomskog istraživanja.

Kadgod to bude moguće primijenit će se integrirani pristup koji će potaknuti neophodne povratne informacije i suradnju između različitih zainteresiranih strana. Poticat će se integrirana djelovanja koja približavaju različita područja istraživanja ili koriste sinergije između njih.

U svjetlu oštre svjetske konkurencije od velike je važnosti cilj ove teme, jačanje konkurentnosti europskog energetskog sektora kako bi europska industrija zadržala i dalje razvila svoju vodeću ulogu u energetskoj proizvodnji i energetski učinkovitim tehnologijama i materijalima. Za to će biti potrebno uložiti velike napore u području istraživanja i razvoja i međunarodne suradnje. Posebno važnu ulogu u energetskom sektoru imaju MSP-i koji igraju glavnu ulogu u energetskom lancu i bit će od ključne važnosti za promicanje inovacija. Njihovo snažno sudjelovanje u istraživanju i demonstracijskim aktivnostima od iznimne je važnosti te će biti aktivno promovirano.

⁽¹⁾ Sporazum o znanstvenoj i tehničkoj suradnji u području IMS-a sklopljen između Europske zajednice i Sjedinjenih Američkih Država, Japana, Australije, Kanade, Republike Koreje i država Efta-e Norveške i Švicarske.

⁽²⁾ COM(2002) 279, 29.11.2000.

⁽³⁾ COM(2005) 265.

⁽⁴⁾ COM(2006) 105.

Programi strateškog istraživanja i strategije provedbe koje su razvile europske tehnološke platforme od velike su važnosti za istraživačke prioritete u okviru ove teme. Takve su platforme uspostavljene u području vodika i gorivnih ćelija i fotonaponskih ćelija, a koncept se širi i na druga područja kao što su bio-goriva, dobivanje električne energije bez emisije i električne mreže u budućnosti te druga područja povezana s energijom. Prema potrebi provodit će se radnje koje će povećati usklađenost nacionalnih programa.

Vrlo je važno povećati učinkovitost cjelokupnog energetskog sustava, od izvora do korisnika, i na taj način poduprijeti čitavu temu energetike. Glavni dio ove teme bit će obnovljiva energija i učinkovitost konačne upotrebe energije uzimajući u obzir njezin važan doprinos budućim održivim energetskim sustavima. Posebna pozornost usmjerit će se na potporu za istraživanja, razvoj i demonstracije te na promicanje jačanja kapaciteta u ovom području. S tim u vezi u cijelosti će biti iskorištene sinergije s programom Inteligentna energija za Europu koji je sastavni dio programa Konkurentnost i inovacije. Također će se istražiti mogućnosti sveobuhvatnih budućih inicijativa koje uključuju financiranje iz različitih izvora (npr. JTI).

Kako bi se ojačalo širenje i upotreba rezultata istraživanja, pružit će se potpora širenju znanja i prenošenju rezultata, među ostalim i kreatorima politike, u svim područjima.

Aktivnosti

Vodik i gorivne ćelije

Strategija integriranog istraživanja i upotrebe koju je razvila Europska Platforma za vodik i gorivne ćelije predstavlja temelj za strateški, integrirani program za primjene u transportu, stacionarne i prijenosne primjene, kako bi se zajamčili čvrsti tehnološki temelji za izgradnju konkurentne industrije opskrbe gorivnim ćelijama i vodikom te odgovarajuće opreme u EU-u. Program će se sastojati od: temeljnog i primijenjenog istraživanja i tehnološkog razvoja; demonstracijskih projekata na odgovarajućoj razini kako bi se mogli potvrditi rezultati istraživanja i omogućiti pružanje povratnih informacija za daljnja istraživanja; međusektorske i društveno-ekonomske aktivnosti uključujući pitanja infrastrukture kako bi se pružila potpora učinkovitim prijelaznim strategijama i omogućila racionalna podloga za političke odluke i razvoj tržišnog okvira.

Industrijsko primijenjeno istraživanje, demonstracijske i međusektorske aktivnosti unutar programa mogu se provesti kroz Zajedničku tehnološku inicijativu. Ovaj postupak koji je strateški vođen i ciljano usmjeren nadopunit će se i pomno uskladiti s rezultatima prethodnog zajedničkog istraživanja koji za cilj ima napredak kada su u pitanju kritični materijali, procesi i tehnologije u nastajanju.

Dobivanje električne energije iz obnovljivih izvora

Istraživanje, razvoj i demonstracija integriranih tehnologija za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora koji su prilagođeni različitim regionalnim uvjetima, gdje je moguće ustanoviti dostatan gospodarski i tehnološki potencijal, kako bi se osigurala sredstva za znatno povećanje udjela proizvodnje obnovljive električne energije u EU-u. Istraživanje bi trebalo povećati cjelokupnu učinkovitost konverzije i troškova, znatno sniziti troškove proizvodnje električne energije iz domaćih izvora obnovljive energije uključujući razgradivi dio otpada, ojačati pouzdanost procesa i daljnje smanjiti utjecaje na okoliš te eliminirati postojeće zapreke. Naglasak će biti na fotonaponskim ćelijama, vjetru i biomasi, uključujući i CHP. Nadalje, istraživanje će imati za cilj realizaciju punog potencijala obnovljivih izvora energije: geotermalna energija, toplinska sunčeva energija, energija oceana (npr. snaga valova i plime i oseke) i hidroenergija.

Proizvodnja goriva iz obnovljivih izvora

Istraživanje, razvoj i demonstracija poboljšanih sustava za proizvodnju goriva i tehnologija za konverziju za održivu proizvodnju i lance opskrbe čvrstim, tekućim i plinovitim gorivima iz biomase (uključujući razgradivi dio otpada). Naglasak bi bio na novim vrstama biogoriva, posebno za transport i električnu energiju, kao i na novim načinima proizvodnje, skladištenja i distribucije postojećih biogoriva, uključujući integriranu proizvodnju energije i drugih proizvoda dodane vrijednosti kroz biorafinerije. S ciljem postizanja koristi u vezi s emisijama ugljika „od izvora do korisnika“, istraživanje će biti usmjereno na poboljšanje energetske učinkovitosti, poboljšanje tehnološke integriranosti i korištenje sirovina. Uključit će se pitanja kao što su logistika sirovina, prednormativno istraživanje i standardizacija za sigurnu i pouzdanu upotrebu u transportu i stacionarnim aplikacijama. Kako bi se iskoristio potencijal proizvodnje obnovljivog vodika promicat će se procesi koji koriste biomasu, obnovljivu električnu i sunčevu energiju.

Obnovljivi izvori energije za grijanje i hlađenje

Istraživanje, razvoj i demonstracija tehnološkog portfelja i uređaja, uključujući tehnologije skladištenja, kako bi se povećale mogućnosti aktivnog i pasivnog grijanja i hlađenja iz obnovljivih izvora energije i doprinijelo održivosti energije. Cilj je postići znatno sniženje troškova, povećati učinkovitost, nadalje smanjiti utjecaje na okoliš i optimalno koristiti tehnologije u različitim regionalnim uvjetima gdje je moguće ustanoviti znatne gospodarske i tehnološke mogućnosti. Istraživanje i

demonstracije morale bi uključiti nove sisteme i komponente za industrijsku upotrebu (uključujući termalnu desalinizaciju morske vode), područno i/ili namjensko grijanje i hlađenje prostora, uključivanje u integraciju i pohranjivanje energije.

Tehnologije za hvatanje i skladištenje CO₂ za dobivanje električne energije bez emisije

Fosilna goriva neizostavno će i dalje biti znatan sastavni dio kombinacije energetske izvora još desetljećima. Kako bi ova mogućnost bila kompatibilna s okolišem, posebno u vezi s klimatskim promjenama, potrebna su drastična sniženja škodljivih utjecaja upotrebe fosilnoga goriva na okoliš, s ciljem visoko učinkovite i isplative proizvodnje električne energije i/ili topline gotovo bez emisija. Istraživanje, razvoj i demonstracija učinkovitih, isplativih i pouzdanih tehnologija za zadržavanje i skladištenje CO₂, posebno podzemno skladištenje, od ključne su važnosti za različite vrste geoloških rezervi CO₂, s ciljem smanjenja troškova hvatanja i skladištenja CO₂, na manje od 20 EUR/tona s 90-postotnim zadržavanjem, a i kako bi se potvrdila dugoročna stabilnost, sigurnost i pouzdanost skladištenja CO₂.

Tehnologije čistog ugljena

Elektrane koje za gorivo koriste ugljen ostaju pokretačka sila u proizvodnji električne energije u svijetu, ali imaju velike mogućnosti za daljnje povećanje učinkovitosti i smanjenje emisija posebno glede CO₂. Kako bi se zadržala konkurentnost i doprinijeli očuvanju izvora i upravljanju emisijama CO₂, poticati će se istraživanje, razvoj i demonstracija tehnologija konverzije čistog ugljena i drugih čvrstih ugljikovodika, kako za postojeće tako i za buduće elektrane. Također će se poticati tehnologije konverzije uključujući kemijske postupke, proizvodnja sekundarnih energetske nositelja (uključujući vodik) te tekućih i plinovitih goriva. Ovo će znatno povećati učinkovitost i pouzdanost elektrana te smanjiti emisije onečišćivača i ukupne troškove u različitim radnim uvjetima. Te će se mjere s obzirom na buduću proizvodnju električne energije bez emisija kombinirati s tehnologijom za hvatanja i skladištenja CO₂ i korištenjem biomase te ju pripremati.

Inteligentne energetske mreže

Bit će potrebno uložiti opsežne napore u području istraživanja i razvoja kako bi se osigurao prijelaz na održiviji energetske sustav i povećala učinkovitost, fleksibilnost, sigurnost, pouzdanost i kvaliteta europskih elektroenergetskih i plinskih sustava i mreža, a posebno u kontekstu bolje integriranog europskog energetske tržišta. Kada su u pitanju električne mreže, ciljevi su preoblikovanje postojećih elektroenergetskih mreža u otpornu i interaktivnu (korisnici/dobavljači) uslužnu mrežu, kontrola stvarnog vremenskog protoka i otklanjanje prepreka za opsežnu upotrebu i učinkovitu integraciju obnovljivih izvora energije i decentraliziranu proizvodnju energije (npr. gorivne ćelije, mikro turbine, uzajamni strojevi) te će zbog tog istraživanja, razvoj i demonstracija ključnih osnovnih tehnologija (npr. inovativna rješenja ICT-a, tehnologije za skladištenje obnovljivih izvora energije, energetska elektronika i supervodljivi uređaji) biti neophodni, kao i razvoj novih kontrolnih i pouzdanih alata za električne sustave. Cilj za plinske mreže je demonstracija inteligentnijih i učinkovitijih procesa i sustava za prijenos i distribuciju plina, uključujući i učinkovitu integraciju obnovljivih izvora energije te korištenje bioplina u postojećim mrežama.

Energetska učinkovitost i štednja energije

Za velike mogućnosti uštede konačne i primarne upotrebe energije i poboljšanje energetske učinkovitosti ⁽¹⁾ potrebno je u istraživanju, optimizaciji, potvrđivanju i demonstraciji novih koncepata iskoristiti optimizaciju isprobanih i novih koncepata i tehnologija za izgradnju, usluge i industriju. To uključuje kombinaciju održivih strategija i tehnologija za povećanje energetske učinkovitosti, korištenje obnovljive energije te kogeneraciju i višestruku proizvodnju i integraciju mjera i sredstava za upravljanje energetskom potražnjom u velikim gradovima i zajednicama te demonstraciju građevina s najmanjim utjecajem na okoliš (ekograđevine). Ove opsežne radnje moguće je poticati inovativnim istraživanjem i razvojem koji se odnose na posebne komponente i tehnologije, npr. za višestruku proizvodnju i ekograđevine (uključujući rasvjetu). Glavni je cilj optimizacija energetske sustava lokalne zajednice, usklađivanje znatnog smanjenja energetske potražnje s najisplativijim i najodrživijim rješenjem opskrbe, što uključuje upotrebu novih goriva u namjenskim flotama ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Kako je potvrđeno u Zelenoj knjizi o energetskoj učinkovitosti „Raditi više za manje”, COM(2005) 265, 22.6.2005.

⁽²⁾ Na osnovi iskustava inicijativa CONCERTO i CIVITAS koje su podržane u šestom okvirnom programu.

Znanje za oblikovanje energetske politike

Razvoj alata, metoda i modela za procjenu glavnih gospodarskih i društvenih pitanja povezanih s energetskim tehnologijama. Aktivnosti će uključivati stvaranje banke podataka i scenarija za proširenu EU te procjenu utjecaja energije i energetske politike na sigurnost opskrbe, okoliša, društva, konkurentnosti energetske industrije i pitanja javne prihvaćenosti. Od velike je važnosti utjecaj tehnološkog napretka na politike Zajednice. Aktivnosti će uključivati znanstvenu potporu za razvoj politike.

Međunarodna suradnja

Međunarodna suradnja u području energetskog istraživanja od sve je veće važnosti imajući u vidu globalnu prirodu izazova, prijatniji i mogućnosti. Posebnim djelovanjima poticat će se strateški važne multilateralne inicijative za suradnju, kao što su Međunarodno partnerstvo za gospodarenje vodikom (IPHE), Rukovodeći forum za sekvencijaciju ugljika (CSLF) i Koalicija iz Johannesburga za obnovljivu energiju (JREC). Poticat će se i druga posebna djelovanja povezana s pitanjima kao što su ekološke posljedice energetske politike, međusobna ovisnost opskrbe energijom, prijenos tehnologije i jačanje kapaciteta te će obuhvatiti gospodarstva u razvoju s velikim energetskim potrebama.

Međunarodna znanstvena suradnja u području energije također predstavlja i poticaj za ostvarivanje cilja europske Energetske inicijative EU-a za iskorjenjivanje siromaštva i održivi razvoj (EUEI) koja je pokrenuta na Svjetskom samitu o održivom razvoju (WSSD), kako bi se doprinijelo postignuću Milenijskih ciljeva razvoja (MDG) omogućavanjem pouzdane i prihvatljive dostupnosti održive energije siromašnima.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Istraživanje nastajućih potreba bit će od pomoći kako bi se ustanovile i istražile nove znanstvene i tehnološke mogućnosti u području opskrbe energijom, upotrebe konverzije i održivosti, često u kombinaciji s drugim područjima i disciplinama kao što su biotehnologija i novi materijali u proizvodnim procesima. Nepredviđene potrebe politike koje najvjerojatnije iziskuju brzu reakciju uključuju na primjer razvoj međunarodnih djelovanja u području klimatskih promjena i odgovor na ozbiljne preklide ili nestabilnosti u opskrbi ili cijeni energije.

6. OKOLIŠ (UKLJUČUJUĆI KLIMATSKE PROMJENE)

Cilj

Održivo upravljanje okolišem i njegovim resursima kroz produblivanje našeg znanja o interakcijama između klime, biosfere, ekosustava i ljudskih aktivnosti te razvoj novih tehnologija, alata i usluga kako bi se na integrirani način riješili svjetski problemi okoliša. Naglasak će biti na prognoziranju promjena klime, promjena ekoloških, zemaljskih i oceanskih sustava, na alatima i na tehnologijama za praćenje, prevenciju, ublažavanje i prilagodbu na ekološke pritiske i rizike uključujući one na zdravlje, kao i tehnologije za održivost prirodnog i ljudski stvorenog okoliša.

Pristup

Zaštita okoliša od ključne je važnosti za kvalitetu života današnjih i budućih generacija kao i za gospodarski razvoj. Uzevši u obzir da su Zemljini prirodni resursi i ljudski stvoreni okoliš pod pritiskom zbog porasta stanovništva, urbanizacije, izgradnje, stalnog širenja poljoprivrednog i vodoprivrednog sektora i ribarstva te sektora prometa i energije, upotrebe zemljišta kao i promjenjivosti klime te zatopljenja na lokalnoj, regionalnoj i svjetskoj razini, izazov s kojim je EU suočen osiguranje je trajnog i održivog razvoja, a istodobno smanjenje negativnih utjecaja na okoliš. Suradnja čitavog područja EU-a motivirana je činjenicama da su zemlje, regije i gradovi suočeni sa zajedničkim problemima okoliša te je potrebna upravo ta kritična masa zbog stupnja, opsega i velike razine kompleksnosti istraživanja okoliša. Takva suradnja također olakšava zajedničko planiranje, korištenje povezanih i interoperabilnih baza podataka te razvoj zajedničkih pokazatelja, metodologija za procjenjivanje te povezanih i opsežnih sustava za promatranje i prognoziranje. Nadalje, međunarodna je suradnja neophodna kako bi se proširilo znanje i promicalo bolje upravljanje na svjetskoj razini.

Istraživanje u okviru ove teme ⁽¹⁾ doprinijet će implementaciji međunarodnih obaveza EU-a i država članica, kao što su Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime, protokoli iz Kyota i Montreala, inicijative nakon protokola iz Kyota, Konvencija UN-a o biološkoj raznolikosti, Konvencija UN-a o borbi protiv širenja pustinje, Stockholmska konvencija o postojanim organskim onečišćujućim tvarima i Svjetski samit o održivom razvoju 2002. godine, uključujući i Inicijativu EU-a o vodi (kao i promicanje održive proizvodnje i potrošnje). Također će doprinijeti radu Međuvladinog panela o promjenama klime, inicijativi Grupe za promatranje Zemlje (GEO) te će uzeti u obzir procjenu ekosustava novog

⁽¹⁾ Dopunsko istraživanje u vezi s proizvodnjom i upotrebom bioloških resursa obrađeno je u okviru teme „Prehrana, poljoprivreda i biotehnologija”.

tisućljeća. Nadalje će podržavati potrebe istraživanja koje proizlaze iz postojećeg i nastajućeg zakonodavstva i politike Zajednice (npr. Natura 2000, Reach), provedbe Šestog akcijskog programa za okoliš, srodnih tematskih strategija (npr. strategije za more i tlo) i drugih strategija u nastajanju (npr. strategija za živu) te akcijskih planova za tehnologije okoliša i za okoliš i zdravlje.

Promicanje inovativnih tehnologija okoliša doprinijet će stvaranju održive upotrebe resursa, ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama te zaštiti ekosustava i ljudski stvorenog okoliša. Istraživanje će također doprinijeti tehnološkom razvoju koji će poboljšati tržišni položaj europskih poduzeća, a posebno MSP-a u područjima kao što su tehnologije okoliša. Europske tehnološke platforme kao što su one o vodoopskrbi i sanitarnim mjerama, održivoj kemiji, izgradnji, i šumarstvu, potvrđuju potrebu za djelovanjem na razini EU-a, a kada se radi o provođenju važnih dijelova njihovih istraživačkih programa bit će podržane dolje navedenim aktivnostima.

Usklađenost nacionalnih programa ojačat će se širenjem i produbljanjem opsega postojećih projekata ERA-NET u području ekoloških istraživanja ⁽¹⁾.

Posebna će se pozornost posvetiti širenju rezultata istraživanja Zajednice – također koristeći sinergije s mehanizmima dopunskog financiranja na razini Zajednice i država članica – te poticanju njihove upotrebe od strane krajnjih relevantnih korisnika, posebno imajući u vidu kreatora politike.

Prema potrebi će se u okviru dolje navedenih aktivnosti razviti integrirani koncepti, alati i strategije upravljanja. Osigurat će se usklađenost s međusektorskim pitanjima ⁽²⁾. Pri provođenju aktivnosti, prema potrebi će se poštovati društveno-ekonomski aspekti politike i tehnologije.

Aktivnosti

Klimatske promjene, zagađenja i rizici

Pritisci na okoliš i klimu

Integrirano istraživanje djelovanja klime i zemaljskog i morskog sustava, uključujući i polarne regije, potrebno je kako bi se promatralo i analiziralo razvijanje ovih sustava u prošlosti te kako bi se predvidjelo njihov budući razvoj uključujući promatranja, eksperimentalne studije i napredne modele te imajući na umu antropološke utjecaje. To će omogućiti razvoj učinkovitih mjera prilagodbe i ublažavanja klimatskih promjena i njihovih utjecaja. Razvit će se i provjeriti napredni modeli klimatskih promjena na svjetskoj i lokalnoj razini. Ovi će se modeli primijeniti kako bi se ocijenile promjene, potencijalni utjecaji i kritične vrijednosti praga (npr. kiselost oceana). Proučavat će se promjene u sastavu zraka i vodenom ciklusu, a razvit će se i pristupi utemeljeni na riziku uzimajući u obzir promjene kod obrazaca suša, oluja i poplava. Dovršit će se i proračun za utvrđivanje količine i proučavanje ugljika i stakleničkih plinova (uključujući aerosole). Proučavat će se pritisci na ekološku kvalitetu i klimu od strane prirodnih i antropogenih onečišćavala zraka, vode i tla, kao i interakcija između atmosfere, stratosferskog ozonskog omotača, površine tla, leda i oceana. U obzir će se uzeti mehanizmi povratnih informacija i naglih promjena (npr. oceansko kruženje) te utjecaji na biološku raznolikost i ekosustave, uključujući posljedice podizanja razine mora u priobalnim područjima te utjecaje na osjetljiva područja kao što su planinske regije.

Okoliš i zdravlje

Multidisciplinarno istraživanje interakcije faktora rizika okoliša i klime i ljudskog zdravlja potrebno je kako bi se podržao Akcijski plan za okoliš i zdravlje i integracija skrbi za javno zdravlje i opisa bolesti koje su povezane s rizicima u okolišu u nastajanju. Istraživanje će biti usmjereno na utjecaj globalnih promjena (klimatske promjene, upotreba zemljišta, globalizacija), višekratno izlaganje različitim načinima izlaganja, prepoznavanje izvora zagađenja te novih ekoloških stresora i vektora (npr. okoliš u zatvorenim prostorima i na otvorenom, pitanja povezana s urbanim okolišem, zagađenje zraka, elektromagnetska polja, buka i izlaganje toksičnim tvarima uključujući razvoj integrirane procjene rizika i metodologije za opasne tvari) i onih u nastajanju te na njihov potencijalni utjecaj na zdravlje. Istraživanje će također za cilj imati integriranje istraživačkih aktivnosti povezanih s bio-praćenjem ljudi u vezi sa znanstvenim aspektima, metodologijama i alatima kako bi se razvio usklađen i povezan pristup. Obuhvatit će europske usklađene studije s naglaskom na ranjive skupine stanovništva te metode i alate za poboljšano opisivanje rizika, procjene i usporedbu rizika i utjecaja na zdravlje. Istraživanjem će se razviti biološki pokazatelji i alati za modeliranje uzimajući u obzir kombinirana izlaganja, varijacije u ranjivosti i nesigurnosti. Također će izraditi napredne metode i metode za podršku odlučivanju (pokazatelji, baze podataka, analize isplativosti i višekriterijske analize, procjena utjecaja na zdravlje, analize tereta bolesti i održivosti) za analizu rizika, provjeru i povezanost modela i sustava te za upravljanje i komunikaciju koji podupiru razvoj, procjenjivanje i praćenje politike.

⁽¹⁾ To bi moglo uključivati zajedničko provođenje programa za istraživanje Baltičkog mora i novih projekata ERA-NET.

⁽²⁾ U pogledu ekoloških tehnologija usklađenost s CIP-om od posebne je važnosti.

Prirodne opasnosti

Ovladavanje prirodnim katastrofama zahtijeva pristup koji pokriva više rizika i udružuje potrebe za posebne rizike sa sveobuhvatnim planiranjem. Potrebno je poboljšati znanje, metode i integrirani okvir za procjenu opasnosti, ranjivosti i rizika. Pored toga potrebno je razviti strategije za kartografiranje, sprečavanje, otkrivanje i ublažavanje te pri tome poštovati gospodarske i društvene faktore. Proučavat će se katastrofe povezane s klimom (kao što su oluje, suše, šumski požari, klizanje zemljišta, lavine, poplave i drugi ekstremni događaji) te geološke opasnosti (kao što su potresi, vulkani i tsunamiji) te njihove posljedice. Ovo će istraživanje omogućiti bolje razumijevanje osnovnih procesa. Isto tako omogućit će poboljšanje metoda za otkrivanje, predviđanje i prognoziranje na temelju determinističkih i probabilističkih pristupa. Poduprijet će razvoj sistema za rano upozoravanje i obavješćivanje te brzo reagiranje, također imajući za cilj smanjenje ranjivosti ljudskih naselja. Izmjerit će se društvene posljedice glavnih prirodnih opasnosti, uključujući utjecaj na ekosisteme.

Održivo upravljanje resursima

Očuvanje i održivo upravljanje prirodnim i ljudski stvorenim resursima i bioraznolikosti

Cilj istraživačkih djelatnosti bit će poboljšanje baze znanja i razvoj naprednih modela i alata potrebnih za održivo upravljanje resursima i oblikovanje održivih obrazaca upotrebe. To će omogućiti prognoziranje ponašanja ekosustava i njihovu obnovu te ublažavanje degradacije i gubitka važnih strukturnih i funkcionalnih elemenata ekosustava (za bioraznolikost, vodu, tlo i morske resurse). Istraživanje oblikovanja ekosustava poštovat će prakse prevencije i očuvanja. Poticat će se inovativni pristupi za razvoj gospodarskih djelatnosti iz usluga povezanih s ekosustavima. Razvijat će se integrirani pristupi za sprečavanje i borbu protiv širenja pustinje, degradacije tla i erozije (uključujući racionalnu upotrebu vode), za zaustavljanje gubitka bioraznolikosti te za ublažavanje negativnih posljedica ljudskog utjecaja. Istraživanje će također obuhvatiti održivu upotrebu i upravljanje šumama, krajobrazima i urbanim okolišem, kao i post-industrijske zone posebno obuhvaćajući planiranje te održivo zbrinjavanje otpada. Istraživanje će doprinijeti razvoju otvorenog, distributivnog, interoperabilnog sistema za upravljanje podacima i informiranje te će od istog i imati koristi, a također će podržavati procjenu, prognoziranje i usluge povezane s prirodnim resursima i njihovom upotrebom.

Upravljanje morskim okolišem

Kako bismo bolje razumjeli utjecaje ljudskog djelovanja na ocean i mora te resurse morskog okoliša, uključujući i onečišćenje i eutrofikaciju regionalnih mora i obalnih područja potrebno je provesti posebno istraživanje. Istraživačke aktivnosti u vodenim okolišima uključujući obalne, regionalne i duboko-morske ekosisteme, a i na morskom dnu, provodit će se kako bi se promatralo, pratilo i predvidjelo ponašanje tog okoliša i poboljšalo razumijevanje mora i održive upotrebe oceanskih resursa. Utjecaj ljudskog djelovanja na ocean bit će ocijenjen kroz integrirane pristupe koji obuhvaćaju biologiju raznolikost mora, postupke i službe povezane s ekosustavom, oceansko kruženje i geologiju morskog dna. Razvit će se koncepti i alati za potporu strategijama za održivu upotrebu oceana i njegovih resursa. To će uključivati metodologije, informacijske sustave i baze podataka te alate i instrumente za političko procjenjivanje.

Ekološke tehnologije

Ekološke tehnologije za promatranje, simulaciju, prevenciju, ublažavanje, prilagodbu, saniranje i obnavljanje prirodnog i ljudski stvorenog okoliša

Potrebne su nove ili poboljšanje ekološke tehnologije za smanjenje utjecaja ljudskog djelovanja na okoliš, za zaštitu okoliša i učinkovitije upravljanje resursima te za razvoj novih proizvoda, procesa i službi koji bi bili korisniji za okoliš od postojećih alternativa. Istraživanje će posebno biti usmjereno na: tehnologije za prevenciju ili smanjenje rizika za okoliš, ublažavanje opasnosti i katastrofa, ublažavanje klimatskih promjena i gubitak biološke raznolikosti; tehnologije za promicanje održive proizvodnje i potrošnje; tehnologije za upravljanje prirodnim resursima ili za učinkovitije postupanje s onečišćenjem u odnosu na vodu, tlo, zrak, morske i druge resurse, uključujući gradski okoliš i otpad (uključujući recikliranje otpada). Osigurat će se međusektorska usklađenost s drugim povezanim temama.

Zaštita, očuvanje i proširenje kulturne baštine, uključujući ljudsko stanište

Tehnologije za ekološki ispravno i održivo upravljanje ljudskim okolišem uključujući izgrađeni okoliš, urbana područja, krajobraze, kao i za zaštitu, očuvanje i obnavljanje kulturne baštine od zagađenja iz okoliša, uključujući procjenu utjecaja, modele i alate za procjenjivanje rizika, napredne i nerazarajuće tehnike za dijagnosticiranje štete, nove proizvode i metodologije za strategije obnavljanja, ublažavanja i prilagodbe za održivo upravljanje pomičnom i nepomičnom kulturnom imovinom.

Tehnološke procjene, potvrđivanje i testiranje

Istraživanje će biti usmjereno na procjenu rizika i učinkovitosti tehnologija, uključujući postupke, proizvode i službe, kao i na daljnji razvoj povezanih metoda kao što su analize životnog ciklusa. Nadalje, usmjerit će se na: dugoročne mogućnosti, tržišni potencijal i društveno-ekonomske aspekte ekoloških tehnologija; tehnologije šumarskog sektora, Platformu vodoopskrbe i sanitarnih mjera, Platformu održive kemije; procjenu kemijskog rizika, s naglaskom na inteligentne strategije testiranja i metode za smanjenje testiranja na životinjama, tehnike za mjerenje rizika te na istraživačku podršku razvoju europskog sustava za potvrđivanje i testiranje ekoloških tehnologija koji će nadopuniti instrumente za procjenu trećih strana.

Alati za promatranje i procjenu Zemlje za održivi razvoj

Sustavi za promatranje Zemlje i oceana te metode promatranja za okoliš i održivi razvoj

Istraživačke aktivnosti bit će namijenjene razvoju i uključenju Globalnog sustava svih sustava motrenja Zemlje (GEOSS) za pitanja okoliša i održivog razvoja u okviru inicijative GEO ⁽¹⁾ koji dopunjuje Globalno praćenje okoliša i sigurnosti (GMES). Obuhvatit će se interoperabilnost između sustava za promatranje, upravljanja informacijama i razmjene podataka te optimizacije informacija za razumijevanje, oblikovanje i prognoziranje pojava u okolišu i povezanih ljudskih djelatnosti. Ove djelatnosti bit će usmjerene na prirodne opasnosti, klimatske promjene, vrijeme, ekosustave, prirodne resurse, vodu, upotrebu zemljišta, okoliš i zdravlje te bioraznolikost (uključujući i aspekte procjene rizika, metode za prognoziranje i alate za procjenu) kako bi se ostvarile prednosti za područja koja imaju društvene koristi od sustava GEOSS i pridonijelo GMES-u.

Metode za prognoziranje i alati za procjenu održivog razvoja uzimajući u obzir različite stupnjeve opažanja

Alati su potrebni za količinsku procjenu doprinosa politike u području okoliša i istraživačke politike za konkurentnost i održivi razvoj, uključujući i procjene tržišno usmjerenih i regulatornih pristupa, kao i utjecaja trenutačnih trendova u obrascima proizvodnje i potrošnje. Takvi alati uključivat će modele koji obuhvaćaju veze između gospodarstva, okoliša i društva te kao takvi predstavljaju korisne i učinkovite strategije za prilagodbu i prevenciju. Dio tog interdisciplinarnog istraživanja bit će sveobuhvatna procjena globalne promjene okoliša uključujući interakciju između ekosustava i društveno-ekonomskih sustava. Nadalje, istraživanje će pokušati poboljšati postojeće pokazatelje i razviti nove, kako bi se procijenili prioriteti politike održivog razvoja te analizirale poveznice između njih s obzirom na postojeći niz pokazatelja održivog razvoja EU-a. Uključene će biti i analize tehnologije, društveno-ekonomski pokretači, vanjski utjecaji i upravljanje, procjena održivosti utjecaja kao i perspektiva studije. U područja primjene pripadaju upotreba zemljišta i morska politika, urbani razvoj, bioraznolikost i gospodarski, politički i društveni sukobi povezani s klimatskim promjenama.

Međunarodna suradnja

Problemi okoliša imaju trajnu prekograničnu, regionalnu i globalnu dimenziju pa će međunarodna suradnja biti važan aspekt ove teme. Posebna područja povezana su s međunarodnim obavezama EU-a, kao što su konvencije o klimatskim promjenama, bioraznolikosti, širenju pustinje, upravljanju vodnim resursima te kemikalijama i otpadu, i odluke Samita u Johannesburgu o održivom razvoju kao i druge regionalne konvencije. Pozornost će se također usmjeriti i na odgovarajuće istraživačke radnje koje proizlaze iz strategija za okoliš i akcijskih planova EU-a ⁽²⁾.

Znanstvena i tehnološka partnerstva s državama u razvoju i razvijajućim gospodarstvima doprinijet će Razvojnim ciljevima novog tisućljeća u nekoliko područja (npr. prevencija i ublažavanje utjecaja klimatskih promjena i prirodnih katastrofa, ponovno pridobivanje izgubljenih ekoloških resursa, poboljšanje vodoopskrbe i sanitarnih mjera zaštite, prevencija širenja pustinje i borba protiv njega, održiva proizvodnja i potrošnja te suočavanje s ekološkim izazovima urbanizacije), u kojima MSP također može igrati ključnu ulogu. Posebna će se pozornost posvetiti odnosu između svjetskih ekoloških pitanja i regionalnih i lokalnih razvojnih problema povezanih s prirodnim resursima, bioraznolikošću, ekosustavima, upotrebom zemljišta, prirodnim opasnostima i rizicima te onima koje uzrokuje čovjek, klimatskim promjenama, ekološkim tehnologijama, okolišem i zdravljem, kao i alatima za političku analizu. Suradnja s industrijaliziranim državama poboljšat će pristup do svjetske istraživačke izvrsnosti; znanstvenici iz zemalja u razvoju trebaju biti aktivno uključeni u okviru boljeg znanstvenog razumijevanja aspekata održivog razvoja.

Uspostava sustava GEOSS za motrenje Zemlje promicat će međunarodnu suradnju za razumijevanje zemaljskih sustava i pitanja održivosti te usklađeno prikupljanje podataka u znanstvene i političke svrhe s uključivanjem javnih i privatnih aktera.

⁽¹⁾ Uključujući financijsku potporu tajništvu GEO-a.

⁽²⁾ Primjeri su preporuke iz Killarneyja o prioritetima istraživanja bioraznolikosti za postizanje cilja 2010. (konferencija iz Malahidea iz 2004. godine), akcijski plan EU-a o klimatskim promjenama u okviru razvojne suradnje (2004. godina), prioritetne radnje koje je odredio Odbor za znanost i tehnologiju UNCCD-a, strategije EU-a i globalne strategije koje obuhvaćaju sigurno upravljanje kemikalijama i pesticidima itd.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Istraživanje nastajućih potreba u okviru ove teme može obuhvatiti pitanja kao što su interakcije između ljudi, ekosustava i biosfere ili nove rizike povezane s prirodnim katastrofama te katastrofama koje je prouzrokovao čovjek ili tehnologija.

Potpora odazivu na nepredviđene potrebe ekološke politike mogla bi se na primjer povezati s procjenama održivosti utjecaja novih politika kao što je politika u području okoliša, pomorstva, normi i propisa.

7. PROMET (UKLJUČUJUĆI AERONAUTIKU)

Cilj

Poštujući okoliš i prirodne izvore, razvijanje integriranih, sigurnijih, „zelenijih” i „pametnijih” sveeuropskih prometnih sustava utemeljenih na tehnološkom i operativnom napretku te na europskoj prometnoj politici, koji će koristiti svim građanima, društvu i klimatskoj politici te osigurati i dalje razvijati konkurentnost koju su europske industrije ostvarile na globalnom tržištu.

Pristup

Europski prometni sustav bitan je element europskog gospodarskog i društvenog boljitka. On igra ključnu ulogu u prijevozu ljudi i dobara u lokalnom, regionalnom, nacionalnom, europskom i međunarodnom kontekstu. Ova će tema obuhvatiti neke od trenutačnih izazova, koji su navedeni u Bijeloj knjizi o prometu ⁽¹⁾, za poboljšanje doprinosa koji prometni sustavi imaju za društvo i industrijsku konkurentnost unutar proširenog EU-a, istodobno umanjujući negativne utjecaje i posljedice prometa u odnosu na okoliš, korištenje energije, sigurnost i javno zdravlje.

Primijenit će se novi, integrirani pristup koji povezuje sve vrste prijevoza, obuhvaća društveno-ekonomske i tehnološke dimenzije istraživanja i razvoja znanja te uključuje i inovaciju i politički okvir.

Razne tehnološke platforme uspostavljene u ovom području (ACARE za aeronautiku i zračni promet, ERRAC za željeznički promet, ERTRAC za cestovni promet, Waterborne za vodni promet, vodik i gorivne ćelije) izgradile su dugoročne vizije i programe strateškog istraživanja (SRA) koji korisno pridonose definiciji ove teme i upotpunjuju potrebe kreatora politike i očekivanja društva. Odabrani aspekti programa strateškog istraživanja opravdavaju pokretanje zajedničkih tehnoloških inicijativa. Aktivnosti u okviru sheme ERA-NET predstavljaju priliku za olakšavanje daljnjeg transnacionalnog usklađivanja posebnih tema unutar prometnog sektora i razvijat će se prema potrebi.

Aktivnosti od posebne važnosti za MSP uključuju nastojanja za stvaranje čvrstih lanaca opskrbe utemeljenih na tehnologiji u raznim sektorima; omogućuju MSP-ima pristup istraživačkim inicijativama; olakšavaju ulogu i početak djelovanja visoko razvijenih MSP-a, posebno u naprednim prometnim tehnologijama i „s uslugama povezanim” djelatnostima značajnima za promet kao i za razvoj sustava i primjena u području satelitske navigacije.

Postojeće političke potrebe, kao i razvoj, procjena i provedba novih politika (npr. pomorska politika i provedba Jedinstvenog europskog neba) bit će obuhvaćeni u okviru različitih aktivnosti. Rad će uključivati studije, modele i alate koji se bave strateškim praćenjem i predviđanjem te uključuju znanje povezano s glavnim gospodarskim, društvenim i sigurnosnim pitanjima te pitanjima okoliša, a povezanim s prometom. Aktivnosti koje podupiru međusektorska tematska područja bit će usmjerene na posebne značajke prometa, na primjer sigurnosne aspekte kao nužan zahtjev prometnog sustava; korištenje alternativnih izvora energije u prometnim aplikacijama, praćenje utjecaja prometa na okoliš, uključujući klimatske promjene, te mjere za bolje gospodarsko povezivanje. Istraživanje okoliša trebalo bi obuhvatiti proučavanje načina za smanjenje štetnih utjecaja prometa i optimiziranje prometa te uključiti povećanje učinkovitosti prometa.

Potporu će dobiti i aktivnosti rasprostranjivanja i iskorištavanja te procjene utjecaja, s posebnim naglaskom na posebne potrebe korisnika, uključujući potrebe skupina u nepovoljnom položaju i zahtjeve politike u prometnom sektoru.

Aktivnosti

Aeronautika i zračni promet

Aktivnosti će pridonijeti ključnim politikama Zajednice kao i provedbi programa strateškog istraživanja ACARE. Kvantitativni ciljevi odgovaraju vremenskom okviru do 2020. tog programa. Opseg istraživanja uključuje sve vidove sustava zračnog prometa povezane sa zrakoplovima, prijevozom putnika i nadziranim dijelom zračne luke.

⁽¹⁾ „Europska prometna politika za 2010. godinu: vrijeme za odluke” – COM(2001) 370.

- Zračni promet prihvatljiviji za okoliš: Razvijanje tehnologija u svrhu smanjenja utjecaja zračnog prometa na okoliš, s ciljem da se za polovicu smanji emisija ugljičnog dioksida (CO₂), smanje specifične emisije dušikovih oksida (NO_x) za 80 % i za polovicu smanji buka. Istraživanje će biti usmjereno na unapređivanje tehnologije motora prihvatljive za okoliš, uključujući tehnologiju alternativnih goriva kao i poboljšanu učinkovitost zrakoplova s nepomičnim i rotacijskim krilima (uključujući helikoptere i zrakoplove s tilt-rotorima), nove inteligentne lake strukture i poboljšanu aerodinamiku. U istraživanje će biti uključena i pitanja poput unaprijeđenih rukovanja zrakoplovom u zračnoj luci (nadzirani i javni dio zračne luke) te upravljanje zračnim prometom, proizvodnja, održavanje i proces recikliranja.
- Povećanje vremenske učinkovitosti: Provođenje postupnih promjena u zrakoplovstvu kako bi se postigao predviđen trostruki rast zračnog prijevoza povećavajući točnost u svim vremenskim uvjetima i značajno smanjujući vrijeme provedeno u procedurama povezanim s putovanjem u zračnim lukama, a da se istodobno zadrži razina sigurnosti. Istraživanje će razviti i primijeniti inovativne sustave upravljanja zračnim prometom (ATM) u okviru inicijative SESAR⁽¹⁾, povezujući komponente zraka, tla i svemira zajedno s upravljanjem tokom prometa i većom autonomijom zrakoplova. Bit će obuhvaćeni i elementi projektiranja zrakoplova kako bi se poboljšao prijevoz putnika i tereta te nova rješenja za učinkovitu uporabu zrakoplova i spajanje zračnog prometa s cjelovitim prometnim sustavom. Najučinkovitije usklađivanje razvoja sustava upravljanja zračnim prometom u Europi bit će osigurano kroz inicijativu SESAR⁽²⁾.
- Osigurati zadovoljstvo i sigurnost putnika: Postizanje velikog napretka u području mogućnosti izbora za putnike i fleksibilnosti reda letenja i istodobno smanjenje stope nesreća za pet puta. Nove će tehnologije omogućiti veći izbor konfiguracija zrakoplova/motora, od većih do manjih, uključujući helikoptere, višu razinu automatizacije u svim dijelovima sustava, posebno u upravljanju zrakoplovom. Naglasak će biti i na poboljšanju udobnosti i dobrobiti putnika te razvijanju novih usluga, logističkih sustava u kabini te aktivnih i pasivnih sigurnosnih mjera s posebnim naglaskom na ljudski faktor. Istraživanje će uključiti prilagodbu aktivnosti u zračnoj luci i zračnom prometu drukčijim vrstama vozila i 24-satnu upotrebu pri prihvatljivim razinama buke.
- Povećanje troškovne učinkovitosti: Poticanje konkurentnog lanca opskrbe koji može za polovicu smanjiti vrijeme odgovora na tržišne zahtjeve te smanjiti troškove razvoja proizvoda i operativne troškove, što bi rezultiralo dostupnijim prijevoznim sustavom za građane. Istraživanje će biti usmjereno na poboljšanje cjelokupnog poslovnog procesa, od konceptualnog projekta do razvoja proizvoda, proizvodnih postupaka i postupaka u prometu, uključujući integraciju lanca opskrbe. Obuhvatit će i poboljšane mogućnosti simulacije i automatizacije, tehnologije i metode za izgradnju inovativnih zrakoplova koji ne trebaju održavanje, uključujući popravak i pregled, te pojednostavljenje rukovanja zrakoplovima, u zračnim lukama i upravljanja zračnim prometom.
- Zaštita zrakoplova i putnika: Sprečavanje svake vrste agresivnog ponašanja koje može putnicima ili građanima uzrokovati tjelesne ozljede, gubitak ili materijalnu štetu nastalu zbog zloupotrebe zrakoplova. Istraživanje će proučavati važne elemente sustava zračnog prometa, uključujući sigurnosne mjere pri projektiranju kabine i pilotske kabine, automatsku kontrolu i slijetanje u slučaju neovlaštene uporabe zrakoplova, zaštitu od vanjskih napada, kao i sigurnosne aspekte upravljanja zračnim prostorom i zračnom lukom.
- Začetak zračnog prometa budućnosti: Istraživanje radikalnijih, za okoliš učinkovitijih, dostupnih i inovativnih tehnologija koje bi mogle olakšati postupnu promjenu nužnu za zračni promet u drugoj polovici ovog stoljeća i nadalje. Istraživanje će obuhvatiti aspekte poput novih koncepata pogona i polijetanja, nove ideje za unutrašnjost zrakoplova uključujući dizajn, nove koncepte zračnih luka, nove metode vođenja i nadzora zrakoplova, alternativne načine djelovanja sustava zračnog prometa i njegovu integraciju s drugim oblicima prijevoza.

Održivi kopneni promet (željeznički, cestovni i vodni)

- Kopneni promet prihvatljiviji za okoliš: Razvijanje tehnologija i znanja za smanjenje zagađenja (zraka, uključujući stakleničke plinove, vode i tla) i utjecaja na okoliš u područjima poput klimatskih promjena, zdravlja, biološke raznolikosti i buke. Istraživanje će poboljšati čistoću i energetska učinkovitost pogonskih sustava (npr. hibridna rješenja) te promicati korištenje alternativnih goriva, uključujući vodik i gorivne ćelije kao srednjoročne i dugoročne mogućnosti, uzimajući u obzir razmatranja o učinkovitosti troškova i energetske učinkovitosti. Aktivnosti će pokriti tehnologije povezane s infrastrukturom, vozilima, plovilima i sastavnim dijelovima, uključujući sveukupnu optimizaciju sustava. Istraživanja na polju razvoja specifičnih za promet uključit će proizvodnju, izgradnju, pogon, održavanje, dijagnostiku, popravke, pregled, rastavljanje, odlaganje, recikliranje, strategije za izrabljena prijevozna sredstva te intervencije na moru u slučaju nesreće.

⁽¹⁾ SESAR (Istraživanje Jedinstvenog europskog neba, ATM) – modernizacija infrastrukture europskog sustava kontrole zračnog prometa, povezana s provedbom Jedinstvenog europskog neba.

⁽²⁾ U tu je svrhu predviđeno osnivanje zajedničkog poduzeća za usklađivanje aktivnosti upravljanja zračnim prometom.

- Poticanje i povećanje izmjene modaliteta prometa i rasterećenje prometnih koridora⁽¹⁾. Razvijanje i prikaz dosljednog prijevoza ljudi i dobara od vrata do vrata, kao i tehnologija i sustava kako bi se osigurao učinkovit intermodalitet, posebno u kontekstu konkurentnosti željezničkog i vodnog prometa. To uključuje aktivnosti koje obuhvaćaju interoperabilnost i operativnu optimizaciju lokalnih, regionalnih, nacionalnih i europskih prometnih mreža, sustava i usluga te njihovo intermodalno uključivanje u integrirani pristup. Aktivnosti će biti usmjerene na izradu strategija diljem Europe, optimalnoj upotrebi infrastrukture, uključujući terminale i specijalizirane mreže, unapređivanju upravljanja prometom, prijevozom i informacijama, poboljšanju logistike prijevoza tereta, intermodalitetu putnika te strategijama izmjene modaliteta prometa u svrhu poticanja energetski učinkovitih sredstava prijevoza. Radit će se i na razvijanju inteligentnih sustava, novih koncepata vozila/plovila i tehnologija, uključujući postupke utovara i istovara, kao i korisničkih sučelja. Znanje za kreiranje politike uključivat će određivanje cijena i zaračunavanje infrastrukture, procjene mjera prometne politike Zajednice te politike i projekte transeuropskih mreža.
- Osiguravanje održive urbane mobilnosti za sve građane, uključujući skupine u nepovoljnom položaju: Fokusanje na mobilnost ljudi i dobara pomoću istraživanja „vozila sljedeće generacije” koja ujedinjuju sve elemente čistog, energetski učinkovitog, sigurnog i inteligentnog sustava cestovnog prometa te njihovo prihvaćanje na tržištu. Istraživanje novih koncepata prometa i mobilnosti, inovativnih organizacijskih shema i shema upravljanja mobilnošću te visokokvalitetnog javnog prometa bit će usmjereno na osiguravanje pristupa svim građanima i visoku razinu intermodalnog uključivanja. Radit će se na razvijanju i ispitivanju inovativnih strategija za čisti gradski promet⁽²⁾. Posebna pozornost obratit će se načinu prijevoza bez zagađivanja, upravljanju potražnjom, racionalizaciji privatnog prijevoza te informacijskim i komunikacijskim strategijama, uslugama i infrastrukturama. Alati i modeli za potporu razvoju i provedbe politike obuhvatit će planiranje prometa i uporabe zemljišta, uključujući povezanost s rastom i zaposlenošću.
- Poboljšanje sigurnosti i zaštite: Razvijanje tehnologija i inteligentnih sustava u svrhu zaštite ranjivih osoba poput vozača, putnika, posade i pješaka. Za projektiranje i rad vozila, plovila i infrastrukture, razvijat će se napredni tehnički sustavi i metodologije analize rizika. Poseban će naglasak biti na integrativnim pristupima koji povezuju ljudske elemente, strukturnu cjelovitost, preventivnu, pasivnu i aktivnu sigurnost uključujući sustave za praćenje, spašavanje i upravljanje u kriznim situacijama. Sigurnost će se smatrati sastavnim dijelom ukupnog prometnog sustava koji obuhvaća infrastrukture, teret (robu i spremnike), korisnike prijevoza i rukovoditelje, vozila i plovila te mjere na političkoj i zakonodavnoj razini, uključujući alate za podršku odlučivanju i potvrđivanju; sigurnost će biti obuhvaćena u svakoj situaciji kada se smatra nužnim zahtjevom prometnog sustava.
- Jačanje konkurentnosti: Putem istraživanja i razvoja, poboljšanje konkurentnosti prometnih industrija, osiguravanje održivih, učinkovitih i dostupnih usluga prijevoza te stvaranje novih vještina i mogućnosti zaposlenja. Tehnologije za napredne industrijske procese uključivat će projektiranje, proizvodnju, montažu, izgradnju i održavanje i bit će usmjerene na smanjenje troškova životnog ciklusa i vremena razvoja. Poseban naglasak bit će na inovativnim i unaprijeđenim konceptima proizvoda i sustava te unapređenju prometnih usluga, što će osigurati veće zadovoljstvo putnika. Bit će razvijena nova organizacija proizvodnje zajedno s upravljanjem lancem opskrbe i distribucijskim sustavima.

Podrška europskom sustavu za globalnu satelitsku navigaciju (Galileo i EGNOS)

Europski sustav za globalnu satelitsku navigaciju obuhvaća Galileo i EGNOS i omogućuje infrastrukturu za određivanje položaja i vremena u cijelom svijetu⁽³⁾.

- Iskorištavanje svih potencijala: promicanje rasta korištenja usluga, od otvorenih do komercijalnih pristupa, od sigurnosti života do „traženja i spašavanja” te javnih reguliranih usluga; aplikacije za upravljanje prometom uključujući prijevoz tereta i opasnih materijala; iskorištavanje usluga nusproizvoda; prikazivanje koristi i učinkovitosti satelitske navigacije.
- Osiguravanje alata i stvaranje prikladne okoline: osiguravanje sigurnog korištenja usluga, poglavito putem certifikacije u području ključnih aplikacija; priprema i potvrđivanje prikladnosti usluga s obzirom na nove politike i zakonodavstvo, uključujući njihovu provedbu; obuhvaćanje javnih reguliranih usluga u skladu s odobrenom politikom pristupa; razvijanje potrebne digitalne topologije, kartografije, geodetskih podataka te sustava za korištenje u navigacijskim aplikacijama; tretiranje potreba i zahtjeva za zaštitu i sigurnost.
- Prilagođavanje prijemnika zahtjevima i unapređenje temeljnih tehnologija: poboljšanje učinkovitosti prijemnika, integriranje tehnologije niske potrošnje i minijaturizacije, dovršenje pokrivenosti navigacijom u vozilima, spajanje s uređajima za određivanje radijske frekvencije, iskorištavanje tehnologije programske podrške za prijemnik, povezivanje s drugim funkcijama poput telekomunikacija, potpora tehnologiji za ključnu zemaljsku navigacijsku infrastrukturu u svrhu osiguravanja stabilnosti i fleksibilnosti.

⁽¹⁾ S obzirom na ostvarivanje cilja ponovnog uspostavljanja modalnog rascjepa iz 1998. godine, aktivnosti koje obuhvaćaju samo jedan način bit će usmjerene na željeznički i vodni promet.

⁽²⁾ Na osnovi iskustava inicijative Civitas.

⁽³⁾ Istraživačke aktivnosti vodit će Europsko nadzorno tijelo za GNSS.

- Potpora razvoju infrastrukture: priprema sustava druge generacije, prilagodba potrebama korisnika u razvoju i tržišnim predviđanjima, iskorištavanje prednosti internacionalizacije infrastrukture kako bi se obuhvatila svjetska tržišta i razvili svjetski standardi.

Međunarodna suradnja

Međunarodna suradnja važna je sastavnica aktivnosti ITR-a u ovom području te će se poticati kada to bude u interesu industrije i kreatora politike. Šira tematska područja za posebna djelovanja bit će uzeta u obzir kada budu zanimljiva za tržište (npr. svjetski razvoj trgovine te povezivanje mreža i usluga na kontinentalnoj i međukontinentalnoj razini); kada postoje mogućnosti za pristup i pridobivanje znanosti i tehnologije koje nadopunjuju trenutačno europsko znanje i imaju uzajamne koristi; te kada Europa odgovara na globalne potrebe (npr. klimatske promjene) ili pridonosi međunarodnim standardima i globalnim sustavima (npr. primijenjena logistika i infrastruktura za satelitsku navigaciju).

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Inicijative u području nastajućih potreba poduprijet će istraživanje koje odgovara na kritične događaje i izazove budućih prometnih sustava, na primjer na nove koncepte prijevoza i vozila, automatizaciju, mobilnost ili organizaciju.

Nepredviđene potrebe politike koje će možda zahtijevati posebno istraživanje povezano s prometom uključuju šira društvena pitanja poput promjena u demografiji, stilu života i društvenim očekivanjima u vezi s prometnim sustavom; kao i nadolazeće rizike ili probleme od velike važnosti za europsko društvo.

8. DRUŠTVENO-EKONOMSKE I HUMANISTIČKE ZNANOSTI

Cilj

Stvaranje temeljitog, zajedničkog razumijevanja složenih i međusobno povezanih društveno-ekonomskih izazova s kojima je Europa suočena, izazova kao što su rast, zapošljavanje i konkurentnost, društvena kohezija, socijalni, kulturni i obrazovni izazovi u proširenom EU-u te održivost, ekološki izazovi, demografske promjene, migracija i integracija, kvaliteta života i globalna uzajamna ovisnost, posebno s namjerom pružanja poboljšane osnove znanja o politici u spomenutim područjima.

Pristup

U okviru prioriteta ovog istraživanja obuhvatit će se ključni društveni, gospodarski i kulturni izazovi s kojima su Europa i svijet suočeni sada i koji su tek pred njima u budućnosti. Predloženi program istraživanja predstavlja povezan pristup ovim izazovima. Razvoj društveno-ekonomskih i humanističkih osnova znanja u području ovih ključnih izazova bit će od velike koristi promicanju zajedničkog razumijevanja diljem Europe, kao i rješavanju širih međunarodnih problema. Prioriteti istraživanja pomoći će u poboljšanju oblikovanja, provođenja, utjecaja i procjene politike, uključujući regulatorne mjere u mnogim političkim područjima Zajednice na europskim, nacionalnim, regionalnim i lokalnim razinama, a u veći dio istraživanja bit će uključena opsežna međunarodna perspektiva.

Pored društveno-ekonomskog i društveno-kulturalnog istraživanja i predviđanja, naglasak će biti na humanističkom istraživanju, koje će pružiti različite poglede i biti od bitne važnosti u okviru cjelokupne teme, za primjerice povijesne, kulturološke i filozofske poglede, uključujući i pitanja odgovarajućeg jezika, identiteta i vrijednosti.

Djelovanje bi se također moglo oslanjati na odgovarajuće programe nacionalnog istraživanja koji dopunjuju dolje navedene istraživačke djelatnosti, koristeći prednosti sheme ERA-NET te mogućnost upotrebe članka 169. Što se tiče određenih pitanja mogu se iskoristiti i društvene platforme kako bi se raspravili budući istraživački programi; u njima bi sudjelovala istraživačka zajednica i zainteresirane strane društva.

Istraživanje će omogućavati istraživačke infrastrukture koje će prikupljati nove istraživačke podatke, uključujući temeljna ispitivanja (i kvantitativna i kvalitativna) te će na raspolaganje staviti postojeće podatke zajedničkih međunarodnih istraživanja i omogućiti pristup izvornim materijalima i naprednim istraživačkim alatima kao i rezultatima postojećih istraživanja u mnogim područjima. Neke od ovih radnji izvodit će se u okviru elementa „Infrastrukture” u programu „Kapaciteti”, a druge u okviru projekata unutar ove teme. Istraživanje će se osloniti na pristup službenim statistikama i njihovoj upotrebi.

Provest će se posebne radnje širenja namijenjene posebnim skupinama i široj javnosti, uključujući radionice i konferencije za istraživače kako bi razmijenili mišljenja s kreatorima politike i drugim zainteresiranim stranama te podijelili rezultate koristeći različita sredstva obavješćivanja.

Osigurat će se odgovarajuća usklađenost društveno-ekonomskog istraživanja i istraživanja u području humanističkih znanosti te predvidjeti elementi u programu „Suradnja” i drugim posebnim programima.

Aktivnosti

Rast, zapošljavanje i konkurentnost u društvu znanja

Cilj ovih aktivnosti bit će razvoj i integrirano istraživanje u okviru pitanja koja utječu na rast, zapošljavanje i konkurentnost, kako bi se osiguralo bolje i cjelovito razumijevanje tih pitanja za stalni razvoj društva znanja. Korist će imati politika i poduprijet će se napredak pri postizanju ovih ciljeva. U istraživanje će biti uključeni sljedeći aspekti tog pitanja:

- Promjenjiva uloga znanja u području gospodarstva, uključujući i ulogu različitih vrsta znanja, vještina i sposobnosti na svjetskoj razini, formalno i neformalno obrazovanje i doživotno učenje te nematerijalna dobra i ulaganje.
- Gospodarske strukture, strukturne promjene uključujući prostorne aspekte kao što su regionalizacija i internacionalizacija te pitanja produktivnosti uključujući ulogu uslužnog sektora, financija, demografije, potražnje i procesa dugoročne promjene.
- Institucionalna i politička pitanja, uključujući makroekonomsku politiku, tržišta rada, socijalne sustave i sustave skrbi, nacionalni i regionalni institucijski kontekst te povezanost i koordinacija politike.

Istraživanje će obuhvatiti bitne nove izazove i prilike koje su posljedica rastuće globalizacije, gospodarstava u razvoju, premještanja i širenja EU-a te društveno-ekonomske stabilnosti, uloge tehnologije i međunarodnog prijenosa tehnologije, različitih oblika inovacija i gospodarske obnove, vanjskih i unutarnjih suradnika, mladih i politike mladih, gospodarskog i društvenog poduzetništva te gospodarskog potencijala europskog kulturnog naslijeđa i kreativnog sektora. Pitanja u vezi sa zapošljavanjem obuhvatit će nezaposlenost i podzaposlenost.

Kombinacija ekonomskih, društvenih i ekoloških ciljeva u europskoj perspektivi

Cilj je ovog djelovanja potpora društvenom cilju združivanja ekonomskih, društvenih i ekoloških ciljeva kako bi se na taj način poboljšala podloga za održivi razvoj. Istraživanje u okviru ovih djelatnosti obuhvatit će dva međusobno povezana pitanja:

- Koliko su uspješni bili europski društveno-ekonomski modeli i oni izvan Europe u združivanju ciljeva, uvjeti pod kojima je to bilo moguće, uključujući ulogu dijaloga, socijalnog partnerstva, preoblikovanje sektora, institucionalne promjene i njihovu sposobnost suočavanja s novim izazovima.
- Gospodarska kohezija između regija te urbanog i regionalnog razvoja u proširenom EU-u te socijalna kohezija (uključujući nejednakosti, socijalnu zaštitu i socijalne službe, poreznu politiku, etičke odnose i migraciju, obrazovanje i socijalnu isključenost te zdravlje) kao i njezina povezanost sa socijalnim problemima kao što su siromaštvo, stanovanje, kriminal, delikvencija i droge.

Pri tretiranju ovih pitanja pozornost će biti usmjerena na:

- postojanje razmjene ili sinergije između ekonomskih, društvenih i okolišnih ciljeva u svjetskom kontekstu,
- interakciju između okoliša ⁽¹⁾, energije i društva,
- dugoročnu održivost,
- pitanja država u razvoju,
- prostorne aspekte uključujući urbanističko planiranje, ulogu gradova, metropolskih i drugih gradskih regija i povezanih pitanja o upravljanju,
- kulturalna pitanja; te društveno-ekonomski utjecaj europske politike i zakonodavstva.

Također će se obuhvatiti pitanje socijalne države kao izvora razvoja, zaposlenja i stanovanja za migrante i njihove potomke.

⁽¹⁾ Svjetska promjene u okolišu uglavnom će biti obrađena u okviru teme okoliša.

Glavni trendovi u društvu i njihove implikacije

Cilj je razumjeti i ocijeniti uzroke i posljedice određenih ključnih trendova u društvu čije su implikacije velike za europske građane, njihovu kvalitetu života i za politiku te na taj način čine temelj za mnoga politička područja. Empirijsko i teorijsko istraživanje prvotno će obuhvatiti tri glavna trenda:

- Demografske promjene uključujući starenje, plodnost i migraciju. Obuhvatit će se opsežne gospodarske i društvene implikacije i pitanja uključujući društveni i gospodarski potencijal aktivnog starenja, utjecaji na mirovinske sustave, izazovi migracija i integracija te implikacije za urbani razvoj.
- Promjene povezanih aspekata kao što su način života, obitelji, rad, potrošnja (uključujući aspekte zaštite potrošača), zdravlje i kvaliteta življenja uključujući probleme djece, mladih i invalidnosti te usklađivanje poslovnog i obiteljskog života.
- Kulturne interakcije iz međunarodne perspektive uključujući tradicije različitih društava, raznolikost stanovništva uključujući etničke skupine, višekulturalna pitanja, različite identitete, jezike i religije te moguća pitanja u ovom kontekstu koja bi uključivala diskriminaciju, rasizam, ksenofobiju i netoleranciju.

Obuhvatit će se i pitanja spolova, nejednakosti i vrijednosti koje se mijenjaju. Nadalje, proučavat će se percepcija promjena u kriminalitetu i suzbijanju kriminala, kao i promjene u korporativnoj društvenoj odgovornosti.

Europa u svijetu

Cilj je razumjeti interakcije i međusobnu ovisnost koje se mijenjaju između regija u svijetu, uključujući regije u nastajanju i razvoju, te njihove implikacije za regije koje su s njima povezane, posebno za Europu, te s tim povezano pitanje obuhvaćanja prijetnji i rizika u svjetskom kontekstu, i njihova povezanost s ljudskim pravima, slobodama i blagostanjem. U istraživanje će biti uključena dva povezana područja:

- Trgovinski tokovi, financije, ulaganja, migracija i njihov utjecaj; neravnomjeran razvoj, siromaštvo i održivost; gospodarski i politički odnosi, svjetsko upravljanje uključujući međunarodne institucije. Tako će se proučiti kulturne interakcije uključujući medije i religije te različiti neeuropski pristupi.
- Konflikti, njihovi uzroci i rješavanje te očuvanje mira; veze između sigurnosti i destabilizacijskih faktora kao što su siromaštvo, kriminal, degradacija okoliša, pomanjkanje resursa, neravnomjerni razvoj, financijska nestabilnost i dug; terorizam, njegovi uzroci i posljedice; politike povezane sa sigurnošću i percepcije nesigurnosti i civilno-vojnih odnosa.

U oba primjera obuhvatit će se uloga Europe u svijetu, razvoj multilateralizma i međunarodnog prava, promicanje demokracije i osnovnih prava uključujući i različita shvaćanja istih te poimanje Europe u svijetu.

Građani u Europskoj uniji

U sklopu budućeg razvoja EU-a cilj je poboljšati razumijevanje, prvo, pitanja postizanja osjećaja demokratskog „vlasništva” i aktivnog sudjelovanja građana kao i učinkovitog i demokratskog vodstva na svim razinama, uključujući inovativne procese upravljanja kako bi se povećalo sudjelovanje građana i suradnja između javnih i privatnih aktera te, drugo, europskih raznolikosti i zajedničkih osobina u smislu kulture, religije, institucija, prava, povijesti, jezika i vrijednosti. Istraživanje će obuhvatiti:

- Sudjelovanje (uključujući aspekte mladih i manjina te zastupljenost oba spola), zastupljenost, odgovornost i legitimnost; europsku javnu sferu, medije i demokraciju; različite oblike upravljanja u EU-u uključujući gospodarsko i pravno upravljanje te ulogu javnih i privatnih sektora, političke procese i priliku da se oblikuje politika; ulogu civilnog društva; građanstvo i prava; implikacije proširenja; i povezane vrijednosti stanovništva.
- Europske raznolikosti i zajedničke karakteristike, uključujući povijesne korijene i evoluciju; institucionalne razlike (uključujući norme, praksu, zakone); kulturnu baštinu; različite vizije i mogućnosti europske integracije i proširenja uključujući aspekt stanovništva; identitete uključujući europski identitet; pristupe suživotu više različitih kultura; ulogu jezika, umjetnosti i religije; stavove i vrijednosti.

Društveno-ekonomski i znanstveni pokazatelji

Kako bi se poboljšala upotreba pokazatelja u politici, cilj je razviti temeljitije razumijevanje njihove upotrebe u razvoju i provedbi politike te predložiti poboljšanje pokazatelja i metoda za njihovu upotrebu. Istraživanje će obuhvatiti:

- Način na koji se pokazatelji koriste za političke ciljeve, razvoj i provedbu politike u različitim područjima, od makro do mikro razina, primjerenost postojećih pokazatelja i njihove upotrebe, tehnike za njihovo analiziranje i prijedloge za nove pokazatelje i skupine pokazatelja.
- Načine kako pokazatelji i njihova upotreba mogu bolje podupirati politiku koja se temelji na dokazima; pokazatelje za politiku s više ciljeva za usklađivanje politike i uređenje; potporu koju takvim pokazateljima pruža službena statistika.
- Upotrebu pokazatelja i povezanih pristupa za ocjenu istraživačkih programa uključujući procjenu utjecaja.

Aktivnosti predviđanja

Cilj je kreatorima politike i drugima na nacionalnoj i regionalnoj razini kao i na razini Zajednice pružiti znanje za pravodobno prepoznavanje dugoročnih izazova i područja zajedničkog interesa koje im može pomoći u oblikovanju politike. Obuhvatit će se četiri tipa aktivnosti:

- Opsežno društveno-ekonomsko predviđanje manjeg broja ključnih izazova i prilika za Zajednicu, proučavajući pitanja kao što su budućnost i implikacije starenja, migracije, globalizacije proizvodnje i širenja znanja, promjena u kriminalitetu i glavnih rizika.
- Bolje tematski usmjereno predviđanje razvoja u istraživačkim područjima u nastajanju ili razvoja koji obuhvaća više postojećih područja, kao i predviđanje budućnosti znanstvenih disciplina.
- Predviđanja o istraživačkim sustavima i politikama u Europi i drugdje te o budućim ključnim akterima.
- Uzajamno učenje i suradnja između nacionalnih i/ili regionalnih inicijativa za predviđanje; suradnja između inicijativa za predviđanje iz EU-a, trećih zemalja i na međunarodnoj razini.

Međunarodna suradnja

Zbog jake međunarodne dimenzije istraživanja razvit će se međunarodna suradnja u svim područjima ove teme. Na multilateralnoj i bilateralnoj razini provest će se posebne mjere međunarodne suradnje u vezi s brojnim temama, prepoznatima na temelju potreba partnerskih zemalja kao i potreba Europe.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

U okviru istraživanja nastajućih potreba pružit će se prostor za istraživače kako bi prepoznali i prihvatili istraživačke izazove koji nisu gore navedeni. To će potaknuti inovativno razmišljanje o izazovima s kojima se suočava Europa, a nisu bili detaljnije raspravljani do sada, kao i druge povezane kombinacije pitanja, perspektiva i disciplina. Također će se provesti istraživanje kao odgovor na nepredviđene potrebe politike s detaljnim savjetovanjem s onima koji su uključeni u politiku.

9. SVEMIR

Cilj

Podržavanje Europskog svemirskog programa s naglaskom na aplikacije poput GMES-a u korist građana i konkurentnosti europske svemirske industrije. To će pridonijeti razvoju europske svemirske politike i dopuniti napore država članica i ostalih ključnih aktera, uključujući Europsku svemirsku agenciju (ESA).

Pristup

U ovom će području Zajednica pridonijeti definiranju zajedničkih ciljeva koji se temelje na potrebama korisnika i ciljevima politike: koordinaciji aktivnosti, izbjegavanju ponavljanja, olakšavanju interoperabilnosti i boljoj troškovnoj učinkovitosti. Također će pridonijeti i definiranju standarda. Europska svemirska politika ⁽¹⁾ ispunjavat će ciljeve javne vlasti i donositelja odluka jačajući konkurentnost europske industrije. Provodit će se kroz Europski svemirski program, a Sedmi okvirni program pridonijet će podržavanju ili nadogradnji radnji istraživanja i tehnološkog razvoja koje će obavljati privatne i javne zainteresirane strane u Europi.

Radnje u okviru ove teme podupirat će ciljeve politike Zajednice, na primjer u području poljoprivrede, ribarstva, okoliša, telekomunikacija, sigurnosti, razvoja, zdravlja, humanitarne pomoći, transporta, znanosti, obrazovanja te osigurati uključivanje Europe u regionalnu i međunarodnu suradnju. Alati za promatranje svemira pridonijet će provedbi zakona u nekima od ovih područja.

S posebnim naglaskom na korištenje postojećih mogućnosti u Europi, cilj ovako prioritetno postavljenih aktivnosti jest: iskorištavanje dobara iz svemirskih djelatnosti za provedbu aplikacija, posebno GMES-a (Global Monitoring for Environment and Security – globalno praćenje okoliša i sigurnosti) koji zajedno s Galileom predstavlja predvodnika europske svemirske politike, kao i istraživanje svemira te osposobljavanje tehnologija koje podupiru stratešku ulogu Europske unije.

Očekuje se da će aktivnosti usmjerene na primjenu nadopunjavati radnje koje se izvode u okviru specifičnog programa „Suradnja” (posebno radnje u okviru teme „Okoliš” u suradnji s promatranjem zemlje i GEOSS-om te one koje se izvode u okviru teme „Informacijske i komunikacijske tehnologije”). Razvijat će se i tematske sinergije sa srodnim aktivnostima u drugim specifičnim programima. Predviđene su dodatne radnje u okviru Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije te Programa za obrazovanje i osposobljavanje.

Istraživačke djelatnosti i aktivnosti u području prijenosa tehnologije u okviru te teme mogle bi biti posebno zanimljive za MSP-e koji razvijaju inovativne tehnologije, s potrebom upoznavanja s novim mogućnostima svemirskih tehnologija (*spin-in*) ili koji razvijaju aplikacije za vlastite svemirske tehnologije za druga tržišta (*spin-off*).

Upravljanje određenim dijelovima svemirskih aktivnosti može se povjeriti postojećim vanjskim subjektima kao što je ESA ⁽²⁾ i drugim subjektima i agencijama na europskoj ili nacionalnoj razini. U slučaju GMES-a istraživačka djelatnost može se provesti u okviru Zajedničke tehnološke inicijative (vidjeti Prilog III.).

Aktivnosti

Aplikacije utemeljene na svemirskim tehnologijama u službi europskog društva

— Globalno praćenje okoliša i sigurnosti (GMES)

Cilj je razviti odgovarajuće satelitske sustave za praćenje i rano upozoravanje, uključujući sigurnost građana, kao jedinstvene i globalno dostupne izvore podataka te integrirati i poticati razvoj njihove operativne uporabe. Ovaj će program također osigurati potporu za razvoj operativnih usluga GMES-a koji donositeljima odluka omogućuju bolje predviđanje ili ublažavanje kriznih situacija i pitanja koja se odnose na upravljanje okolišem i sigurnost te postupanje u slučaju prirodnih katastrofa, počevši s uslugama „brzog programa” u područjima intervencija u slučaju opasnosti, kopnenog praćenja i pomorskih usluga. Istraživačke bi djelatnosti uglavnom pridonijele povećanju korištenja podataka GMES-a prikupljenih iz izvora koji su bili u svemiru te integraciji tih podataka i podataka iz ostalih sustava za promatranje u kompleksne proizvode namijenjene informiranju i prilagođenim uslugama za krajnje korisnike, kroz učinkovitu integraciju podataka i upravljanje informacijama. Ostale satelitske tehnologije (npr. Komunikacija, Navigacija) prema potrebi bit će integrirane u razvoj usluga GMES-a. Istraživačke će djelatnosti pridonijeti i poboljšanju tehnika praćenja i s njima povezanih tehnologija za instrumente, kako bi se prema potrebi razvili novi svemirski sustavi ili unaprijedila interoperabilnost postojećih te omogućilo njihovo korištenje u (pred)operativnim uslugama koje odgovaraju na posebne vrste zahtjeva. Istraživanje bi posebno trebalo poduprijeti razvoj održivih svemirskih sustava i *in situ* sustava (uključujući one sa zemlje i iz zrakoplova): za kopneno praćenje, praćenje oceana i upravljanje kriznim situacijama, pomoću slika visoke rezolucije za zone od velike važnosti, uključujući osjetljive, urbane zone i zone koje se brzo razvijaju; za prevenciju rizika i upravljanje rizikom te sve vrste izvanrednih situacija, povećavajući približavanje nesvemirskim sustavima.

— Zahtjevi u području okoliša uključuju stjecanje neovisnog znanja o stanju i razvoju održivog korištenja obnovljivih izvora (poput vegetacije i šuma), močvara, širenja pustinja, zemlje pokrivene snijegom i ledom, korištenja zemlje, opskrbe hranom, poljoprivrednog okoliša i ribarstva, zaliha i ponora ugljika; atmosferskih procesa i

⁽¹⁾ „Europska svemirska politika: preliminarni elementi” – COM(2005) 208.

⁽²⁾ U skladu s Okvirnim sporazumom između Europske zajednice i Europske svemirske agencije (SL L 261, 6.8.2004., str. 64.).

kemije; stanju mora. Šesti akcijski plan EZ-a za okoliš koji obuhvaća politike okoliša za praćenje klimatskih promjena, zraka, tla i kvalitete vode također će se uzeti u obzir.

- Zahtjevi u području sigurnosti uključuju napredak u prikupljanju, pristupu i razmjeni podataka i informacija nužnih u kontekstu intervencije i upravljanja u slučaju opasnosti. Potporu treba dati prevenciji/ublažavanju, praćenju, upravljanju rizikom i procjeni prirodnih i tehnoloških opasnosti kao i humanitarnoj pomoći u svrhu prikladne procjene potreba i planiranja u slučaju opasnosti u kontekstu prirodnih katastrofa (poput šumskih požara, potresa i poplava) te humanitarnih kriza (izbjeglice, interno raseljene osobe itd.). Potpora je također predviđena za provedbu politika Zajednice kao što su uspostavljanje područja slobode, sigurnosti i pravde te u području nadzora granice.
- Sigurnosni aspekti (dopuna istraživanjima sigurnosti i aktivnostima GMES-a)

U izvješću EC SPASEC⁽¹⁾ posebno su naglašene svemirske usluge koje igraju ključnu ulogu u dobrobiti europskog društva pa je zaštita kritične infrastrukture u svemirskom sektoru prioritet. U tu će svrhu biti potrebne usluge i kapaciteti za nadzor nad sredstvima koja se temelje na svemirskim tehnologijama, kao i zaštitu zemaljske infrastrukture. Sustav za nadzor svemira bi, na primjer, osigurao informacije o glavnim karakteristikama satelita (npr. orbitalni parametri, status aktivnosti), glavnim karakteristikama potencijalno štetnih krhotina (npr. putanje, fizikalni parametri) te relevantne podatke o svemirskom vremenu i objektima u blizini Zemlje. U ovom se području predviđaju studije izvedivosti i financiranje oglednih projekata.

- Primjene satelitskih komunikacija

Cilj je podržati inovativne aplikacije i usluge satelitske komunikacije, dosljedno integrirane u globalne elektronske komunikacijske mreže, za građane i poduzeća u sektorima primjene, koji obuhvaćaju civilnu zaštitu, sigurnost, e-vladu, telemedicinu, teleobrazovanje, pronalaženje i spašavanje, turizam i slobodne aktivnosti, promet, uključujući upravljanje flotama i zasebnu navigaciju, poljoprivredu, šumarstvo i meteorologiju. Naglasak istraživanja bit će na razvoju novih aplikacija te razvoju oglednih misija i predoperativnih sustava u kojima satelitska komunikacija predstavlja učinkovit odgovor na te potrebe s obzirom na naknadne usluge GMES-a.

Istraživanje svemira

- Cilj je osigurati potporu istraživanju i razvoju te povećati znanstvenu dodanu vrijednost putem sinergija s inicijativama ESA-e ili ostalim subjektima i agencijama na europskoj ili nacionalnoj razini na polju istraživanja svemira, uključujući povezane učinke prijenosa tehnologije, te znanstvenoj zajednici omogućiti pristup rezultatima/podacima dobivenima tijekom istraživačkih misija ostvarenih u okviru Europskog svemirskog programa. Istraživačke aktivnosti posebno će se izvoditi kroz mjere potpore, studije izvedivosti i predoperativne projekte. U obzir će se uzeti i dodatne dimenzije: mogućnosti unutarnje međunarodne suradnje i važnost održavanja osviještenosti i rasprostranjivanja rezultata.
- Predviđene su i potporne radnje i studije izvedivosti kao sredstva bolje koordinacije pokušaja razvoja svemirskih teleskopa i detektora te za analizu podataka u svemirskim znanostima. Radnje u ovom kontekstu dopuniti će relevantne nacionalne i međunarodne programe (posebno ESA-u) te će biti usmjerene na ispitivanje mogućnosti za međunarodnu suradnju.

ITR za jačanje svemirskih osnova

- Svemirska tehnologija

Općenito, cilj je podržati povećanje konkurentnosti, troškovne učinkovitosti i neovisnog pristupa europskom sektoru svemirske tehnologije.

Taj bi se cilj mogao postići kroz istraživanje svemira i razvoj za dugoročne potrebe uključujući svemirsku prometnu tehnologiju, na primjer putem: procjene dugoročnih potreba, doprinosa sustavnim studijama uzimajući u obzir zahtjeve krajnjeg korisnika; doprinosa tehnološkim istraživanjima za buduću generaciju svemirskog prometa i pogonskih sustava.

⁽¹⁾ Izvješće Skupine stručnjaka za svemir i sigurnost (ožujak 2005.).

— Svemirske znanosti

Cilj je pridonijeti razvoju naprednih tehnologija za uporabu u svemirskim znanostima. Svemirske znanosti ne omogućuju samo dobar uvid u strukturu svemira, bolje razumijevanje planeta Zemlje i Sunčevog sustava te novi pristup biomedicini i znanosti o životu i fizici, već su i snažna pokretačka sila za razvoj nove tehnologije s mnogim nadolazećim aplikacijama koje će koristiti društvu. Sedmi okvirni program nadopunit će sadašnje znanstvene programe koji imaju nedostatke te podupirati znanstvene aktivnosti u Međunarodnoj svemirskoj postaji (ISS). Predviđene su i aktivnosti usmjerene na olakšavanje pristupa znanstvenim podacima, uključujući one prikupljene na prethodnim misijama.

Međunarodna suradnja

Iskorištavanje i istraživanje svemira su po prirodi globalni pothvati. Učinkovita međunarodna suradnja u području svemira pomoći će poboljšanju političkog položaja Unije u svijetu, ojačati njezinu ekonomsku konkurentnost i povećati njezin ugled u okvirima znanstvene izvrsnosti. Suradnja u svemirskom sektoru također će poduprijeti ciljeve vanjske politike Zajednice (npr. potporu za zemlje u razvoju, susjedne zemlje).

S tim u vezi težište će biti na razvoju opće strategije međunarodne svemirske suradnje, kao i na učinkovitom mehanizmu usklađivanja koji uključuje sve relevantne europske aktere.

Svemirski sektor treba smatrati privilegiranim sektorom za razvoj međunarodnih aktivnosti, posebno u suradnji s glavnim i nadolazećim silama u okviru područja svemira, poput Rusije, SAD-a, Kine, Indije, Kanade, Japana, Ukrajine i ostalih zemalja koje provode svemirske aktivnosti.

Posebna će se pozornost usmjeriti na promicanje korištenja rješenja utemeljenih na svemirskim tehnologijama u svrhu potpore održivog razvoja i prevencije rizika u području prirodnih katastrofa i humanitarnih kriza, posebno u Africi. To je u skladu s globalnim pristupom GMES-a u vezi s praćenjem okoliša ⁽¹⁾ i sigurnosti.

Da bi osigurali bolje mogućnosti za učinkovitu suradnju te da se najbolje međunarodno znanje i iskustvo u području svemira uključi u Europski svemirski program, koristit će se posebne mjere suradnje za bilateralne ili multilateralne projekte, međunarodne i globalne inicijative i suradnju s gospodarstvima u nastajanju i zemljama u razvoju. Aktivnosti će uključivati procjenu i praćenje međunarodnih obveza.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Istraživanje nastajućih potreba omogućit će inovativna rješenja za tehnološke razvoje u području istraživanja svemira te moguće prilagodbe i primjene u ostalim područjima (npr. upravljanje izvorima, biološki procesi i novi materijali). Istraživanje o odgovoru na nepredviđene potrebe politike može obuhvatiti teme poput omogućavanja rješenja utemeljenih na svemirskim tehnologijama za zemlje u razvoju, razvijanje novih alata za promatranje svemira i komunikacije te izradu metoda povezanih s relevantnim politikama Zajednice i doprinosima društvenoj uključenosti.

10. SIGURNOST

Cilj

Razvijati tehnologije i znanje za izgradnju kapaciteta koji su potrebni kako bi se osigurala zaštita građana od prijetnji kao što je terorizam, prirodne katastrofe i kriminal uz istodobno poštovanje privatnosti i očuvanje osnovnih ljudskih prava, osigurati optimalnu i usklađenu upotrebu raspoloživih tehnologija i tehnologija u razvoju u korist europske civilne sigurnosti, poticati suradnju pružatelja i korisnika rješenja za civilnu sigurnost, povećati konkurentnost europske sigurnosne industrije i širenje rezultata ciljano usmjerenih istraživanja kako bi se smanjili nedostaci u području sigurnosti.

⁽¹⁾ Na primjer, Protokol iz Kyota, Konvencija Ujedinjenih naroda o suzbijanju širenja pustinja, Konvencija UN-a o biološkoj raznolikosti, zaključci Svjetskog samita o održivom razvoju iz 2002. godine i zaključci Samita G-8 iz 2005. godine.

Pristup

Sigurnost u Europi preduvjet je blagostanju i slobodi. Tema istraživanja u području sigurnosti usredotočena je isključivo na primjenu u civilnom području i nudi potporu provedbi politike i inicijativa Zajednice koje su bitne za područje sigurnosti kao što su uspostavljanje područja slobode, sigurnosti i pravde, promet, zdravlje (uključujući program EU-a za zaštitu zdravlja⁽¹⁾), civilna zaštita (uključujući prirodne i industrijske katastrofe), energetika, okoliš i vanjska politika. Tako će ta tema pridonijeti rastu i zapošljavanju te konkurentnosti europske industrije u području sigurnosti. To će omogućiti raznim nacionalnim i međunarodnim akterima sudjelovanje i njihovu usklađenost kako bi se izbjeglo nepotrebno umnožavanje te se iskoristile sinergije gdje god je to moguće. Cilj ove teme bit će popunjavanje praznina kada se radi o mogućnostima te će se osigurati jasno izražena dodana vrijednost u području sigurnosnih potreba u Europi. Vodeće načelo u cjelokupnoj temi bit će poštovanje privatnosti i očuvanje osnovnih ljudskih prava. Aktivnosti neće biti usmjerene na razvijanje tehnologije za smrtonosno i/ili razarajuće oružje.

Potrebno je provesti posebne zahtjeve povezane s povjerljivošću, ali se dostupnost rezultata istraživanja ne smije nepotrebno ograničiti. Pored toga potrebno je odrediti područja koja dopuštaju sadašnju preglednost rezultata istraživanja.

Ove aktivnosti na razini Zajednice, koje nisu obrambene prirode, obuhvatit će četiri područja civilne sigurnosne misije koja su bila određena kao odgovor na posebne izazove od visoke političke važnosti i predstavljaju europsku dodanu vrijednost u odnosu na prijetnje i potencijalne sigurnosne izgrede te tri područja od međusektorskog interesa. Svako područje misije pokriva šest faza različitog trajanja i važnosti. Tih šest faza su: prepoznavanje (povezano s izgredom), sprečavanje (povezano s prijetnjom), zaštita (povezano s ciljem), priprema (povezano s djelovanjem), odaziv (povezano s krizom) i oporavak (povezano s posljedicama); one opisuju potrebne mjere koje se provode u svakoj fazi. Prve četiri faze odnose se na mjere za izbjegavanje izgrede ili ublažavanje mogućih negativnih utjecaja, zadnje dvije faze odnose se na mjere za suočavanje sa samom izgrednom situacijom i dugoročnim posljedicama.

Za svaku fazu pojedinačnog područja misije zahtijeva se skupina posebnih vještina koje moraju posjedovati oni koji su odgovorni za sigurnost građana kako bi se mogli učinkovito suočiti s prijetnjama i izgredima. Vještine ukazuju na to kako će se koristiti mjere i u nekoliko primjera bit će od pomoći i u više od jedne faze i/ili područja misije. Osposobljavanje se temelji na kombinaciji znanja, tehnologija i organizacijskih mjera. U okviru ove teme također će se proučavati načini za osiguravanje učinkovite veze između poboljšanog znanja i tehnologija, bolje upotrebe zajedničkih sustava ICT-a u okviru različitih aktivnosti te razvoja postupaka i njihove stvarne provedbe od strane različitih krajnjih korisnika kako bi se na taj način postiglo poboljšanje vještina u području europske sigurnosti.

Istraživanje će biti usredotočeno na popunjavanje praznina kada su u pitanju vještine koristeći se razvijenim tehnologijama i vještinama potrebnima za svako područje misije te određenim pristupom „od vrha prema dnu” koji usmjerava dijalog s krajnjim korisnicima, u skladu s ciljevima i prioritetima. Javna tijela, privatni sektor i građani EU-a bit će, kao krajnji korisnici sigurnosnog istraživanja, u potpunosti uključeni u određivanje zahtjeva istraživanja u području sigurnosti koje će biti potrebno obuhvatiti. Prihvatit će se pristup „Analiza sustava” za provođenje analize nedostataka u području civilne sigurnosti i zahtjeva istraživanja i razvoja u svakom području misije. Aktivnosti će uključivati analizu sigurnosnih zahtjeva civilne poslovne sfere. Ovo određivanje zahtjeva istraživanja mora biti stalan i važan element istraživanja u okviru ove teme.

Taj pristup, koji se temelji na nedostacima kada su u pitanju vještine, bit će dopunjen pristupom „od dna prema vrhu” za obuhvaćanje i proučavanje tehnologija kako bi se utvrdilo kako ih je moguće upotrijebiti u jačanju europske sigurnosti. Važan aspekt je korištenje izvrsnosti na strani ponude (npr. industrije, sveučilišta, istraživačkih centara) kako bi se promicala inovativna sigurnosna rješenja.

Istraživanje će biti multidisciplinarno i slijedit će određeni cilj, pružat će se od razvoja tehnologije i metodologije do povezivanja tehnologije i sustava, predstavljanja i potvrđivanja. Potiče se višenamjenska priroda tehnologija kako bi se povećao opseg njihove primjene te pospješilo međusobno doprinošenje i korištenje raspoloživih tehnologija i tehnologija u razvoju za sektor civilne sigurnosti. Cilj teme istraživanja u području sigurnosti priprema je od srednjoročnih do dugoročnih učinkovitih rješenja koja su dovoljno prilagodljiva i inovativna za borbu protiv određenih prijetnji. Također će dopunjavati i povezivati tehnološko i više sistemski usmjereno istraživanje bitno za područje civilne sigurnosti, a koje se provodi u okviru drugih tema.

Istraživanje u području sigurnosti iziskuje posebna pravila provedbe kako bi se uzelo u obzir specifičnu prirodu istraživanja, s namjerom zaštite osjetljivih informacija povezanih sa sigurnošću i pružanja državama članicama i krajnjim korisnicima dostatnih informacija o rezultatima.

⁽¹⁾ S ciljem poboljšanja pripravnosti i odaziva u slučaju namjernog ispuštanja bioloških i/ili kemijskih tvari.

Istraživanje će biti usmjereno isključivo na primjenu u području civilne sigurnosti. Kako se u nekim područjima koristi tehnologija dvojne namjene koja je namijenjena i za civilnu i za vojnu upotrebu, uspostaviti će se odgovarajući okvir kako bi se uskladile aktivnosti s Europskom obrambenom agencijom (EDA). Nadalje, uspostaviti će se usklađivanje istraživanja u području sigurnosti s drugim aktivnostima na nacionalnoj i europskoj razini kako bi se osiguralo međusobno informiranje i izbješlo nepotrebno dvostruko financiranje.

Sudjelovanje malih i srednjih poduzeća (MSP-a) u ovim aktivnostima uvelike se podupire, kao i sudjelovanje tijela i organizacija odgovornih za sigurnost građana. Dugoročni plan istraživanja koji je izradio Europski savjetodavni odbor za istraživanje u području sigurnosti (ESOIS) ⁽¹⁾ poduprijet će definiranje sadržaja i strukturu istraživanja u okviru ove teme.

Aktivnosti

Aktivnosti će pokriti slijedeća područja misije:

- *Sigurnost građana*: Aktivnosti će biti usredotočene na aspekte prijetnji od mogućih izgređa od nadnacionalne važnosti: prekršitelji, oprema i resursi koje oni koriste ili mehanizmi za napad. Kako bi se suočili s ovim područjem misije neophodno je osigurati niz vještina od kojih su mnoge povezane s fazama „prepoznavanja”, „sprečavanja” i „pripreme” te „odaziva”. Cilj je izbjeći izgređ kao i ublažiti njegove moguće posljedice. Kako bi se razvile propisane vještine s ciljem pružanja civilne zaštite, uključujući biosigurnost i zaštitu od rizika koji su posljedica kriminala i terorističkih napada, naglasak će biti na pitanjima kao što su: prijetnje (npr. kemijska, biološka, radiološka i nuklearna, CBRN), razumijevanje prijetnje (npr. prikupljanje informacija, sakupljanje, iskorištavanje, dijeljenje; upozoravanje), otkrivanje prijetnji (npr. opasne tvari, eksplozivi, tvari B ili C, pojedinci ili skupine, sumnjivo ponašanje), prepoznavanje i provjeravanje (npr. osoba, vrste i količine tvari), sprečavanje (npr. kontrola pristupa i protoka financijskih sredstava, kontrola financijskih struktura), pripravnost (npr. procjena rizika; zaštita od CBRN-a, kontrola namjerno ispuštenih bioloških i kemijskih tvari; procjena razina strateških rezervi kao što su radna snaga, vještina, opremljenost, potrošna roba; uzimajući u obzir događaje velikih razmjera itd.), neutralizacija (npr. projektila, komunikacijskih veza, vozila, nerazarajućih sustava) i ovladavanje učincima terorističkih napada i kriminala te obrada podataka tijela kaznenog progona.
- *Sigurnost infrastruktura i komunalnih službi*: Aktivnosti će biti usredotočene na nezgode ili katastrofe od transnacionalne važnosti, primjeri za infrastrukturu uključuju mjesta velikih događaja, važna mjesta od političke (npr. zgrade parlamenta) ili simboličke (npr. određeni spomenici) važnosti i komunalne službe u području energetike (uključujući naftu, električnu energiju, plin), vode, prometa (uključujući zrak, more, kopno), obavješćivanja (uključujući radioemitiranje), financija, upravljanja, javnog zdravstva itd. Kako bi se pravodobno suočavalo s područjem neophodan je niz vještina od kojih su mnoge prvenstveno povezane s fazama „zaštite” ali i „pripreme”. Cilj je izbjeći nezgode i ublažiti njihove moguće posljedice. Pri razvijanju propisanih vještina naglasak će biti na pitanjima kao što su: analiza, oblikovanje i procjena ranjivosti fizičke infrastrukture i njenih aktivnosti; osiguranje postojećih i budućih javnih i privatnih kritičnih mrežnih infrastruktura, sustava i službi u smislu njihove fizičke, logičke i funkcionalne strane; sustavi za nadzor i upozoravanje koji omogućuju brzu reakciju u slučaju nezgode; zaštita od kaskadnih učinaka nezgode s određivanjem i oblikovanjem kriterija za izgradnju novih i sigurnih infrastrukturnih i komunalnih službi.
- *Inteligentni nadzor i sigurnost granica*: U okviru djelovanja bit će obuhvaćena pitanja važna za konsekvativne europske strategije za sigurnost granica, počevši s postupkom za dobivanje viza u veleposlanstvima i konzularnim predstavništvima (prva razina), prekograničnom suradnjom (druga razina), mjerama na graničnim prijelazima na kopnenim granicama, u lukama i zračnim lukama kao i između graničnih prijelaza na zelenim i plavim granicama (treća razina) te konačno aktivnostima unutar europskih vanjskih granica (četvrta razina) kao što je razmjena informacija, kompenzacijske mjere, schengenski informacijski sustav (SIS), pravosuđe i policija, carinska suradnja i suradnja granične straže (PCB). Kako bi se pravodobno nosili s ovim područjem misije neophodan je niz vještina od kojih su mnoge prvenstveno povezane s fazama „prepoznavanja”, „sprečavanja” i „zaštite”. Cilj je izbjeći izgređ kao i ublažiti njegove moguće posljedice.

Pri razvijanju potrebnih vještina naglasak će biti na pitanjima kao što su: poboljšanje uspješnosti i učinkovitosti svih sustava važnih za sigurnost, opreme, alata i procesa koji se koriste na mjestima graničnih prijelaza (npr. identifikacija osoba koje prelaze granicu, neinvazivno otkrivanje osoba i stvari, traganje za tvarima, uzorkovanje, prostorna identifikacija uključujući prikupljanje podataka i analize itd.); poboljšanje sigurnosti europskih granica na kopnu i moru (npr. neinvazivno otkrivanje vozila pod vodom, traganje za vozilima, prostorno prepoznavanje uključujući prikupljanje podataka i analize, nadzor, daljinsko upravljanje itd.); pomorska sigurnost; procjena i upravljanje (nezakonitim) migracijskim tokovima. Uspostavit će se odgovarajući okvir za usklađivanje aktivnosti Europske agencije za upravljanje operativnom suradnjom na vanjskim granicama.

⁽¹⁾ Osnovan tijekom trogodišnjeg Pripremnog djelovanja za istraživanje u području sigurnosti (PASR 2004.-2006.).

- *Ponovna uspostava sigurnosti i zaštite u slučaju krize:* Aktivnosti će biti usredotočene na tehnologije koje pružaju potporu i pregled nad raznim aktivnostima upravljanja u slučaju opasnosti, kao što je civilna zaštita (uključujući prirodne katastrofe i industrijske nesreće), humanitarna pomoć i spasilački zadaci. Kako bi se nosili s tim područjem misije neophodan je niz vještina od kojih je većina povezana s fazama „pripreme”, „odaziva” i „oporavka”. Cilj je ublažiti posljedice nezgode. Pri razvijanju neophodnih vještina naglasak će biti na pitanjima kao što su: opća organizacijska i operativna pripravnost za suočavanje s nezgodama u području sigurnosti (npr. međuorganizacijska usklađenost i komunikacija u izvanrednim situacijama, procjena strateških rezervi, strateški inventar itd.), krizno upravljanje (npr. integrirana sredstva za upozorenje i upravljanje, procjena nezgode i prioritetni zahtjevi, integracija heterogenih aktera i izvora, evakuacija i izolacija, neutralizacija i ovladavanje učincima terorističkih napada i kriminala itd.), intervencije u neprijateljskom okružju, humanitarna pomoć u izvanrednim situacijama te upravljanje posljedicama i kaskadnim učincima nezgoda u području sigurnosti (npr. funkcioniranje javnog sustava zdravstvene skrbi, nastavak poslovanja, mjere za uspostavu povjerenja, sanacija poremećenog ili uništenog funkcioniranja društva itd.).

Gore navedena područja podupirat će aktivnosti na sljedećim međusektorskim interesnim područjima:

- *Integracija sigurnosnih sustava, međusobna povezanost i interoperabilnost:* Aktivnosti povezane s obavješćivanjem, prikupljanjem podataka i civilnom sigurnošću omogućit će i/ili pridonijeti tehnologiji potrebnoj za razvijanje gore navedenih vještina pri čemu je naglasak na međusektorskim pitanjima kao što su: jačanje interoperabilnosti i međusobne veze između sustava, opreme, službi i postupaka, uključujući informacijske infrastrukture u području provođenja zakona, protupožarnih aktivnosti, civilne obrane i medicine, dok se istodobno osigurava njihova pouzdanost, zaštita povjerljivosti i integritet informacija, praćenje svih transakcija i njihove obrade itd. Aktivnosti će također obuhvatiti pitanja standardizacije i osposobljavanja (uključujući pitanja u vezi s kulturnom, ljudskom i organizacijskom interoperabilnošću).
- *Sigurnost i društvo:* Aktivnosti su međusektorske prirode i njih treba provoditi uzajamnim djelovanjem prirodnih znanosti, tehnologije i drugih znanosti, posebno političkih, društvenih i humanističkih znanosti. Pozornost će biti usmjerena na kulturnu i društveno-ekonomsku analizu, kao i na sistemsku analizu rizika, oblikovanje scenarija i drugih istraživačkih aktivnosti povezanih s područjima kao što su: sigurnost kao koncept u razvoju (iscrpane analize potreba povezanih sa sigurnošću kako bi se odredili glavni funkcionalni zahtjevi za obuhvaćanje nestalnog položaja sigurnosti); međuovisnost, ranjivost zbog katastrofa i novih prijetnji (npr. u području terorizma i organiziranog kriminala); ponašanje građana u kriznim situacijama (npr. percepcija terorizma i kriminala, ponašanje mase, javno razumijevanje građanskih prava i društveno-kulturnih oblika zaštite i prihvaćanje sigurnosnih kontrola); pripravnost i spremnost građana u slučaju terorističkih napada; pitanja u vezi s komunikacijskim vezama između vlasti i građana u kriznim situacijama; podizanje javne svijesti kada su u pitanju prijetnje; smjernice građanima u vezi s unutarnjim sustavima za savjetovanje i pomoć u području sigurnosti u državama članicama i na razini EU-a; bihevioralne, psihološke i druge važne analize počinitelja terorističkih djela; etička pitanja povezana sa zaštitom osobnih podataka i integriteta informacija. Istraživanje će također biti usmjereno na razvijanje statističkih pokazatelja kriminala kako bi se omogućilo ocjenjivanje promjena u kriminalitetu.
- *Koordinacija i strukturiranje istraživanja o sigurnosti:* Ovo područje nudi platformu za aktivnosti za koordinaciju i strukturiranje nacionalnih, europskih i međunarodnih istraživačkih napora u području sigurnosti kako bi se razvile sinergije između civilnih, sigurnosnih i obrambenih istraživanja kao i koordinacija između stanja ponude i potražnje u području istraživanja sigurnosti. Aktivnosti će također biti usmjerene na poboljšanje važnih pravnih uvjeta i postupaka.

Međunarodna suradnja

Međunarodna suradnja u okviru istraživačkih aktivnosti u području sigurnosti bit će provedena u skladu s unutarnjim i vanjskim aspektima politike Zajednice. Zbog posebne osjetljivosti ovog područja međunarodna će se suradnja ostvariti za svaki slučaj posebno poštujući uključene zemlje. Posebni zahtjevi i kriteriji za međunarodnu suradnju moći će se odrediti unutar radnog programa.

Posebne mjere međunarodne suradnje bit će moguće tamo gdje postoji zajednička korist kao što je istraživanje povezano sa sigurnosnim aktivnostima koje je moguće primjenjivati u cijelom svijetu, npr. upravljanje katastrofama velikih razmjera.

Odgovor na nastajuće potrebe i nepredviđene potrebe politike

Tema istraživanja sigurnosti po prirodi i u svojoj osnovi je fleksibilna. Aktivnosti će omogućiti uključivanje još nepoznatih budućih prijetnji sigurnosti uključujući katastrofe i s tim povezane političke potrebe koje se mogu javiti. Ova fleksibilnost nadopunit će orijentiranost gore navedenih istraživačkih aktivnosti prema ostvarenju misija.

PRILOG II.

OKVIRNA RASPODJELA IZNOSA

Okvirna je raspodjela sljedeća:

	(u milijunima EUR)
Zdravlje	6 100
Prehrana, poljoprivreda i ribarstvo, biotehnologija	1 935
Informacijske i komunikacijske tehnologije	9 050
Nanoznanosti, nanotehnologije, materijali i nove proizvodne tehnologije	3 475
Energetika	2 350
Okoliš (uključujući klimatske promjene)	1 890
Promet (uključujući aeronautiku)	4 160
Društvene, ekonomske i humanističke znanosti	623
Svemir	1 430
Sigurnost	1 400
Ukupno ⁽¹⁾ ⁽²⁾ ⁽³⁾ ⁽⁴⁾	32 413

(¹) Uključujući zajedničke tehnološke inicijative (uključujući financijski plan itd.) i dio aktivnosti koordinacije i međunarodne suradnje koje će se financirati u sklopu tema.

(²) Cilj će biti omogućiti da najmanje 15 % sredstava programa bude namijenjeno MSP-ima.

(³) Uključujući doprinos u visini do 800 milijuna EUR Europskoj investicijskoj banci za Instrument za financiranje na temelju podjele rizika iz Priloga III. Doprinosi iz tematskih područja bit će proporcionalni, uz izuzetak tematskog područja Društvene, ekonomske i humanističke znanosti koje ne doprinosi RSFF-u.
Za razdoblje 2007.-2010. dodijelit će se iznos u visini od približno 400 milijuna EUR u godišnjim ratama.

(⁴) Od čega je najmanje 210 milijuna EUR i najviše 250 milijuna EUR za COST, podložno polugodišnjem ocjenjivanju. Financijska potpora bit će pružena u obliku subvencije koja će biti isplaćena na temelju sporazuma o dodjeli sredstava sklopljenog između Komisije i subjekta kojeg COST odredi za svojeg agenta provedbe; o njemu će Komisiju izvijestiti Glavno tajništvo Vijeća te će biti naveden u radnom programu.

PRILOG III.

INSTRUMENT ZA FINANCIRANJE NA TEMELJU PODJELE RIZIKA

U skladu s Prilogom II. Zajednica će dati doprinos (mjera koordinacije i potpore) Europskoj investicijskoj banci (EIB) koja će biti partner pri podjeli rizika u okviru Instrumenta za financiranje na temelju podjele rizika (RSFF). RSFF, koji će zajednički financirati Zajednica i EIB namijenjen je poticanju investiranja privatnog sektora širom Europe u istraživanje, tehnološki razvoj i demonstracijske aktivnosti (ITR), kao i inovacije.

Doprinos Zajednice povećat će mogućnosti Banke za upravljanje rizikom i tako omogućiti (i.) veći opseg zajmova i jamstava EIB-a za određenu razinu rizika i (ii.) financiranje riskantnijih europskih djelovanja u području ITR-a što ne bi bilo moguće bez pomoći Zajednice; te će tako i pomoći u rješavanju nedostataka tržišta. Za cilj će imati:

- dodati vrijednost u područjima gdje tržište ne može pružiti potrebna financijska sredstva i
- pružiti katalitički učinak pri jačanju privatnog ulaganja.

Doprinos Zajednice bit će dodijeljen RSFF-u u skladu s odredbama iz Priloga II.

EIB će pozajmljivati sredstva prikupljena na međunarodnim financijskim tržištima te će pružati jamstva svojim financijskim partnerima u skladu sa svojim uobičajenim pravilima, propisima i postupcima.

Ona će taj doprinos po načelu „tko prvi dođe, prvi će biti poslužen” koristiti za rezerviranja i alokacije kapitala unutar Banke kako bi se dijelom pokrili rizici povezani s njezinim aktivnostima potpore prihvatljivim europskim djelovanjima u području ITR-a.

EIB će na osnovi financijske procjene ocijeniti razinu financijskog rizika i odlučiti koja je vrijednost rezerviranja i alokacije kapitala.

Ocjena i klasifikacija rizika te odluke koje iz toga proizlaze u vezi s rezerviranjem i alokacijom kapitala bit će u skladu s uobičajenim postupcima Banke – u okviru njezinog instrumenta za strukturno financiranje – koje su odobrili i prate ih njezini imatelji udjela i koji se s vremena na vrijeme ažuriraju i mijenjaju. Oni se neće mijenjati zbog doprinosa Zajednice.

Rizik za proračun Zajednice ograničen je na iznose koji su isplaćeni ili za koje je preuzeta obveza plaćanja. Neće postojati potencijalna odgovornost za proračun Zajednice budući da svaki preostali rizik snosi EIB.

Doprinos Zajednice bit će isplaćen godišnje na temelju višegodišnjeg plana i vodeći računa o razvoju potražnje. Godišnji iznos bit će utvrđen u radnom programu na temelju izvještaja o aktivnostima i predviđanjima koje predstavi EIB.

Višegodišnji plan financirat će se u okviru svih tematskih područja koja doprinose, a prema potrebi bit će prilagođen u skladu s načelom proporcionalnih doprinosa.

U sporazumu koji će nakon detaljnog savjetovanja s državama članicama biti sklopljen s EIB-om utvrdit će se uvjeti pod kojima se sredstva Zajednice mogu koristiti kao rezerviranja ili alokacije kapitala. Među ostalim sadržavat će i sljedeće uvjete:

- Prihvatljivost djelovanja Zajednice u području ITR-a.

„Zajedničke tehnološke inicijative”, zajednički projekti, mreže izvrsnosti i istraživanja u korist MSP-a koje financira Zajednica automatski su prihvatljivi pod uvjetom da su njihovi ciljevi unutar okvira doprinosućih tema ovog posebnog programa. Pravne osobe s poslovnim nastanom u trećim zemljama koje nisu pridružene zemlje također su prihvatljive ako sudjeluju u neizravnim djelovanjima Sedmog okvirnog programa i ako su njihovi troškovi prihvatljivi za financiranje Zajednice.

Druga europska djelovanja (kao što je EUREKA) također su prihvatljiva ako se tiču istraživanja, tehnološkog razvoja ili demonstracijskih aktivnosti u okviru tema koje doprinose i odgovaraju europskim istraživačkim načelima i kriterijima te ako su zajmoprimci ili korisnici jamstva pravne osobe s poslovnim nastanom u državama članicama ili pridruženim zemljama.

RSFF će biti ponuđen u svim državama članicama i pridruženim zemljama kako bi se osiguralo da sve pravne osobe bez obzira na veličinu (uključujući MSP-e i istraživačke organizacije, također i sveučilišta) imaju koristi od ovog instrumenta za financiranje njihovih aktivnosti u okviru prihvatljivih djelovanja.

Inovacijske aktivnosti komercijalne prirode prihvatljive su za sredstva iz RSFF-a samo preko korištenja vlastitog doprinosa EIB-a.

U skladu s uredbom o pravilima za sudjelovanje donesenom na temelju članka 167. Ugovora, sporazum će također uspostaviti postupke po kojima Zajednica može u valjano opravdanim slučajevima staviti prigovor na korištenje doprinosa Zajednice od strane EIB-a.

- Pravila za određivanje dijela financijskog rizika koji će biti pokriven doprinosom Zajednice i praga rizika iznad kojeg EIB može koristiti doprinos Zajednice kao i pravila za podjelu odgovarajućih prihoda.

Razina doprinosa Zajednice za svaku transakciju ovisit će o ocjeni financijskog rizika koju će dati EIB. Razina sveukupnih rezerviranja i alokacije kapitala za većinu transakcija RSFF-a očekuje se da će biti u visini između 15 % i 25 % nominalne vrijednosti tih transakcija. Ukupni iznosi rezerviranja i alokacije kapitala doprinosa Zajednice ni u kojem slučaju ne smiju prijeći 50 % nominalnog zajma ili vrijednosti jamstva. Sve će se transakcije izvršiti na temelju podjele rizika.

- Pravila po kojima će Zajednica pratiti dodjeljivanje zajmova i jamstava EIB-a povezano s doprinosom Zajednice, uključujući dodjeljivanje preko financijskih partnera EIB-a.

EIB će moći koristiti doprinos Zajednice samo za transakcije odobrene između dana stupanja na snagu ovog posebnog programa i 31. prosinca 2013.

Kamate i prihode nastale na temelju doprinosa Zajednice tijekom tog razdoblja EIB će svake godine prijaviti Komisiji koja će o tome obavijestiti Europski parlament i Vijeće. U skladu s člankom 18. stavkom 2. financijske uredbe oni će se smatrati namjenskim prihodom RSFF-a i uključit će se u proračun.

Pri donošenju radnog programa Komisija može odlučiti, u svrhu bilo kojih drugih neizravnih djelovanja u okviru doprinosećih tema ovog posebnog programa, preraspodijeliti bilo koji iznos koji nije iskorišten u okviru RSFF-a i stoga je vraćen natrag od EIB-a, nakon polugodišnje ocjene iz Priloga II. Okvirnom programu. Polugodišnja ocjena uključivat će vanjsku procjenu utjecaja RSFF-a.

Komisija će pažljivo pratiti učinkovito korištenje doprinosa Zajednice uključujući naknadne ocjene uspješnih elemenata djelovanja i uredno izvješćivati programski odbor. Nadalje, Komisija će uključiti glavne zaključke u vezi s tim u godišnje izvješće o aktivnostima istraživanja i tehnološkog razvoja, a koji će dostaviti Europskom parlamentu i Vijeću na temelju članka 173. Ugovora.

PRILOG IV.

ZAJEDNIČKE TEHNOLOŠKE INICIJATIVE I KOORDINACIJA ISTRAŽIVAČKIH PROGRAMA IZVAN OKVIRA ZAJEDNICE**Zajedničke tehnološke inicijative ⁽¹⁾**

U nastavku su na temelju kriterija iz Priloga I. navedena istraživačka područja za indikativni popis zajedničkih tehnoloških inicijativa. Ove zajedničke tehnološke inicijative obuhvaćaju niz različitih izazova. Sukladno tome, strukture moraju biti oblikovane zasebno za svaki primjer pojedinačno, kako bi obuhvatile posebne značajke dotičnog istraživačkog područja. U svakom primjeru odredit će se posebna struktura za provođenje dogovorenog programa istraživanja u okviru zajedničke tehnološke inicijative, povezujući neophodna javna i privatna ulaganja te koordinaciju europskih nastojanja. Zajednica bi mogla dodijeliti iznos za provođenje istraživačkog programa na temelju odvojenih prijedloga. Daljnje zajedničke tehnološke inicijative mogu biti određene na temelju kriterija navedenih u Prilogu I. i predložene za vrijeme provedbe Sedmog okvirnog programa.

Inicijativa za inovativne lijekove

Cilj Zajedničke tehnološke inicijative za inovativne lijekove povećanje je konkurentnosti europskog farmaceutskog sektora osiguravanjem usklađenog pristupa kako bi se premostila istraživačka uska grla u procesu razvoja lijekova, smanjivanjem vremena za razvoj lijeka i stupnja neuspjeha u kliničkom razvoju novih lijekova. To će omogućiti brži pristup bolje ciljanim lijekovima i raniji povrat istraživačkog ulaganja, a time bi se povećala privatna ulaganja za daljnja istraživanja.

Pretkonkurentsko istraživanje, koje je određeno u Strateškom istraživačkom programu (SRA) u okviru Inicijative za inovativne lijekove uključivat će sljedeće: razvoj alata i metoda za bolje predviđanje primjerenosti, sigurnosti i učinkovitosti lijekova, inteligentne infrastrukture za integraciju podataka i upravljanje znanjem kroz usku suradnju između industrijskih, akademskih i kliničkih centara na svim potrebnim mjerama. Također će se pokriti nedostaci u obrazovanju i osposobljavanju kako bi se osiguralo da Europa ima sposobnosti za prenošenje istraživačkih rezultata u korist pacijenta. Također će se osigurati uska suradnja između Europske zajednice i industrije kao i drugih zainteresiranih strana kao što su regulatorne agencije, pacijenti, akademski svijet, klinike itd. te mobilizacija javnih i privatnih sredstava. Provedba SRA izvršit će se kroz Inicijativu za inovativne lijekove, odgovarajuće strukture javno-privatnog partnerstva koje će biti uspostavljene posebno u ovu svrhu.

Tehnologije u području nanoelektronike 2020

Nanoelektronika je od visoke strateške važnosti za europsku konkurentnost jer su njeni proizvodi ključni pri omogućavanju inovacija i u drugim sektorima (multimedija, telekomunikacije, promet, zdravlje, okoliš, industrijska prerada itd.). Od istraživanja, razvoja i inovativnih napora zahtijeva se bolja strukturiranost, optimizacija i integracija u šire procese uključujući sve aktere koji su ključni za postizanje uspješnih rezultata u tom području.

Inicijativa će obuhvatiti potrebe za tehnologijama koje se temelje na siliciju u okviru četiriju tehnoloških područja: (i.) smanjivanje logičkih i memorijskih uređaja kako bi se povećala izvedba i smanjili troškovi, (ii.) razvoj funkcija s dodanom vrijednosti, uključujući funkcije za raspoznavanje, aktiviranje i pakiranje te njihova ugradnja s logičkim i memorijskim uređajima kako bi se stvorila kompleksna rješenja sustava na čipu ili zapakiranih sustava, (iii.) oprema i materijali i (iv.) automatizacija dizajna.

Ugrađeni računalni sustavi

Ugrađeni računalni sustavi – nevidljiva elektronika i programska podrška koja prenosi inteligenciju na proizvode i postupke – od strateške su važnosti za konkurentnost važnih sektora europske industrije kao što su automobilski sektor, sektor avijacijske elektronike, korisničke elektronike, telekomunikacija, zdravstveni sustavi i proizvodni sektor. Nadalje, rastuća povezanost ovih uređaja predstavlja potencijal za čitavo novo tržište i društvene primjene gdje Europa mora biti dobro pozicionirana kako bi mogla imati koristi od onog što se nudi.

Zajednička tehnološka inicijativa na ugrađenim računalnim sustavima okupit će i usmjeriti istraživačke napore te povećati privatna i javna ulaganja kako bi se podijelili visoki rizici i održala visoka razina ambicioznih ciljeva. Inicijativa će obuhvaćati oblikovanje, razvoj i provedbu široko rasprostranjenih, interoperabilnih i troškovno učinkovitih, a opet

⁽¹⁾ Popis predloženih zajedničkih tehnoloških inicijativa samo je indikativan i može biti prilagođen u svjetlu budućeg razvoja događaja. O svakoj pojedinoj zajedničkoj tehnološkoj inicijativi odlučivat će se zasebno (vidjeti Prilog I., poglavlje „Znanstveni i tehnološki ciljevi, osnovne odrednice tema i aktivnosti”).

moćnih, sigurnih i pouzdanih elektronskih sustava i programske podrške. Omogućit će referentno oblikovanje koje nudi standardnu arhitekturu za dane opsege primjena, međuopremu koja omogućava cjelovito povezivanje i interoperabilnost, integrirane programske alate i metode za projekte koji omogućavaju brzi razvoj i izradu prototipova, kao i nove pristupe za uzajamno djelovanje između računala i stvarnog svijeta.

Inicijativa za vodik i gorivne ćelije

Vodik i gorivne ćelije energetske su tehnologije koje mogu prouzročiti pomak paradigme u načinu na koji Europa proizvodi i upotrebljava energiju te nude ogromni razvojni potencijal u smjeru dugoročne neovisne održive opskrbe energijom i Europi daju ključnu konkurentnu prednost. Prijelaz na gospodarstvo koje se temelji na vodiku iziskuje velika istraživačka i kapitalna ulaganja kako bi se stvorile nove industrije, nove strukture opskrbnog lanca, infrastrukturu i ljudske resurse.

Zajednička tehnološka inicijativa odredit će i izvršiti ciljano usmjereni europski program industrijskog istraživanja, tehnološkog razvoja i demonstracijskih aktivnosti kako bi dobili stabilne tehnologije vodika i gorivnih ćelija koje će biti razvijene do točke tržišnog uzleta. Glavne teme istraživačkog programa zajedničke tehnološke inicijative bit će: razvoj gorivnih ćelija za sve sektore i opsege primjene; održiva opskrba vodikom, uključujući proizvodnju, distribuciju, skladištenje i isporuku; integrirane opsežne demonstracije razrađenih i naprednih tehnologija u stvarnom operativnom kontekstu; aktivnosti za pripremu tržišnog okvira. Ovo će se provoditi na temelju čvrstih i stalno razvijajućih tehnoloških smjernica EU-a i poslovnih vidika, koji detaljno prikazuju tranzicijske strategije i dugoročne ciljeve te etape provedbe.

Aeronautika i zračni promet

Europa mora ostati na čelu ključnih tehnologija ako želi imati održivu, inovativnu i konkurentnu industriju u području aeronautike i zračnog prometa u budućnosti. Razvoj ekološki prihvatljivih tehnologija ključni je faktor u osiguranju konkurentnosti čitavog sektora zračnog prometa. Inovativne tehnologije nadasve su važne za očuvanje konkurentnosti u područjima gdje je pritisak konkurencije sve veći, a i za ponovno uspostavljanje konkurentnosti u područjima gdje Europa ima mogućnost zadobiti znatni dio tržišta, na primjer u području regionalnog prometa. Postojeća konkurentnost europskih poduzeća u području aeronautike i zračnog prometa – industrije koja daje veliku važnost ITR-u – izgrađena je na temelju znatnih privatnih ulaganja u istraživanje (uobičajeno 13 % do 15 % prihoda) kroz desetljeća. S obzirom na posebne značajke sektora, novi razvoji često ovise o učinkovitoj suradnji između javnog i privatnog sektora.

Određeni aspekti Strateškog istraživačkog programa ACARE zahtijevaju opseg učinaka i kontinuitet namjere koji od Zajedničke tehnološke inicijative zahtijevaju usredotočenost na povezani i namjenski program istraživanja u području naprednih tehnologija i očuvanje aspekata kao što su integracije, opsežno potvrđivanje i demonstracija.

U području aeronautike i zračnog prometa obuhvatit će se različita područja kao na primjer ekološki prihvatljiv i troškovno učinkovit sustav zračnog prometa („Zeleni sustav zračnog prometa“) te upravljanje zračnim prometom s potporom politike Jedinog europskog neba i inicijative SESAR.

Globalno praćenje okoliša i sigurnosti (GMES)

Europi treba neovisni kapacitet koji se temelji na europskim standardima za globalno praćenje. To će znatno pomoći Europi i njezinim industrijama u tom području, u kojem konkurenti uvelike ulažu u razvoj standarda za sustave globalnog praćenja.

GMES mora odgovoriti na politički mandat izražen u Rezoluciji Vijeća od 13. studenoga 2001. o početku inicijalnog razdoblja globalnog praćenja okoliša i sigurnosti (GMES) ⁽¹⁾ koja je slijedila nakon Samita u Göteborgu u lipnju 2001., Akcijskom planu o GMES-u predstavljenom u veljači 2004. ⁽²⁾ i njegovom uključivanju u „Inicijativu za rast“ i na popis za „brzi početak“ („Quick-start list“).

Budućnost GMES-a ovisi o znatnim dugoročnim ulaganjima od strane korisnika i pružatelja infrastrukture (i javnih i privatnih). Zato je bitno da GMES promovira jasnu i povezanu sliku o sebi koja je lako prepoznatljiva od strane korisnika, javnih tijela i industrije. To će neovisno o posebnim područjima primjene GMES-a uključivati skup prihvaćenih standarda, mehanizama za potvrđivanje i politika u okviru jedne političke odgovornosti.

S tom namjerom može se uspostaviti upravljačka struktura GMES-a u obliku Zajedničke tehnološke inicijative (JTI) kako bi se udružili svi važni akteri s njihovim sredstvima, a posebno korisničke organizacije na nacionalnoj i europskoj razini.

⁽¹⁾ SL C 350, 11.12.2001., str. 4.

⁽²⁾ „Globalno praćenje okoliša i sigurnosti (GMES): Uspostava kapaciteta GMES-a do 2008. godine – (Akcijski plan (2004.-2008.))“ - COM(2004.) 65, 3.2.2004.

Zajednička tehnološka inicijativa za GMES trebala bi osigurati snažnu koordinaciju aktivnosti povezanih s GMES-om, među ostalim i pomoću sljedećih funkcija:

- konsolidacija zahtjeva korisnika za svako područje upotrebe GMES-a,
- nadziranje i potpora razvoju operativnih službi GMES-a, povezanih kapaciteta i infrastruktura,
- prema potrebi ocjena tih službi,
- razvoj mehanizama namijenjenih osiguranju dugoročnog pristupa podacima („kupovanje podataka”).

Zajednička tehnološka inicijativa za GMES također bi predstavljala učinkovito sredstvo za promicanje aktivnog uključivanja privatnog sektora, tako što bi imala ulogu koordinatora i financijera za industriju (uključujući i MSP-e) i druge moguće poduzetnike koji žele doprinijeti provedbi GMES-a kroz odgovarajuće konkurentne postupke.

GMES će Europi pružiti vodeću ulogu u području upravljanja i korištenja glavnih infrastruktura, uključujući strateške sposobnosti za svemir. Također će osigurati osnove za učinkovito iskorištavanje krajnjih prirodnih resursa od strane javnih i privatnih tijela. Nadalje, na taj će način pomoći povećanju produktivnosti mnogih sektora kojima su potrebne povezane i najnovije informacije o raspoloživim sredstvima.

Koordinacija istraživačkih programa izvan okvira Zajednice ⁽¹⁾

Niže je naveden indikativni popis inicijativa za zajedničku provedbu nacionalnih istraživačkih programa koje mogu biti predmetom zasebnih odluka na temelju članka 169. Ugovora. Daljnje inicijative mogu se odrediti i predložiti za vrijeme provedbe Sedmog okvirnog programa.

U slučaju svake odluke, ako i kada je donesena, uspostavila bi se namjenska provedbena struktura zajedno s organizacijskom strukturom i odgovarajućim tijelima upravljanja koja su potrebna za provedbu djelovanja. U skladu s Prilogom II., Zajednica bi mogla pružiti financijsku potporu inicijativama i s najprimjerenijim bi sredstvima mogla aktivno sudjelovati u provedbi.

Inicijativa u području istraživanja Baltičkog mora u skladu s člankom 169.

Cilj će biti pokrenuti i provesti zajednički program istraživanja i razvoja koji uključuje nekoliko nacionalnih programa u području pomorske znanosti i održivog razvoja Baltičkog mora. U skladu s brojnim međunarodnim, europskim i regionalnim konvencijama koje se bave Baltičkim morem, ova inicijativa omogućit će stvaranje platforme za sintetiziranje i daljnje širenje otkrića u tom području te će omogućiti nužno istraživanje i razvoj kao potporu održivom razvoju Baltičkog mora.

Inicijativa u području podrške okoline u samostalnom životu u skladu s člankom 169.

Cilj zajedničkog programa za istraživanje i razvoj u vezi s podrškom okoline u samostalnom životu bit će zblizavanje nacionalnih istraživačkih napora pri razmatranju pitanja kako ICT mogu poboljšati kvalitetu života starijih ljudi i produljiti razdoblje njihovog neovisnog življenja u okružju svojeg doma i svog okoliša. To na primjer uključuje pomoć pri izvođenju svakodnevnih aktivnosti, olakšavanje društvenih kontakata, praćenje zdravlja i aktivnosti te povećanje sigurnosti i zaštite. Naglasak će biti na integraciji uređaja, sustava i službi u troškovno učinkovita, pouzdana i sigurna rješenja. Cilj ove inicijative bit će opsežna europska suradnja s dovoljno kritične mase i dugoročnim obvezama.

Inicijativa u području mjeriteljstva u skladu s člankom 169.

Cilj će biti uspostavljanje i provedba zajedničkog programa istraživanja i razvoja u području mjeriteljstva koji uključuje niz nacionalnih programa, a koji će Europi omogućiti suočavanje s rastućom potrebom za najmodernijim mjeriteljstvom kao alatom za inovaciju, podupirući znanstveno istraživanje i politiku. Inicijativa će posebno promicati ciljeve europskih nacionalnih mjernih sustava koje su iznijele mreže nacionalnih mjeriteljskih laboratorija.

⁽¹⁾ Ovaj je popis samo indikativan i predložene inicijative predmetom su zasebnih odluka na temelju članka 169. (vidjeti Prilog I., poglavlje „Znanstveni i tehnološki ciljevi, osnovne odrednice tema i aktivnosti”).

PRILOG V.

INFORMACIJE KOJE KOMISIJA MORA PRUŽITI U SKLADU S ČLANKOM 8. STAVKOM 4.

1. Informacije o pojedinačnim projektima koje omogućuju praćenje svakog prijedloga od početka do kraja, a koje osobito obuhvaćaju:
 - podnesene prijedloge,
 - rezultate ocjenjivanja za svaki prijedlog,
 - sporazume o dodjeli sredstava,
 - zaključene projekte.
2. Informacije o rezultatu svakog poziva na podnošenje prijedloga i o provedbi projekta, a koje osobito obuhvaćaju:
 - rezultate svakog poziva na podnošenje prijedloga,
 - rezultat pregovaranja o sporazumima o dodjeli sredstava,
 - provedbu projekta, uključujući podatke o plaćanju i rezultate projekata.
3. Informacije o provedbi programa, uključujući relevantne informacije na razini Okvirnog programa, posebnog programa i svake teme.

Te informacije (posebno one o prijedlozima, njihovom ocjenjivanju i sporazumima o dodjeli sredstava) trebalo bi pružiti u jedinstvenom strukturiranom formatu koji omogućuje elektronsko čitanje i obradu te je dostupan putem sustava informacija i izvješćivanja koji se temelji na informacijskim tehnologijama i omogućuje neposrednu analizu podataka.

32006D0976

L 400/404

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

30.12.2006.

ODLUKA VIJEĆA**od 19. prosinca 2006.****o posebnom programu za provedbu Sedmog okvirnog programa Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) za aktivnosti u području nuklearnih istraživanja i osposobljavanja (2007. – 2011.)**

(2006/976/Euratom)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

energije. Aktivnosti pod i. trebale bi se provoditi putem ovog posebnog programa.

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, a posebno njegov članak 7. prvi stavak,

- (3) Na ovaj bi se posebni program trebala primjenjivati pravila Okvirnog programa za sudjelovanje poduzeća, istraživačkih centara i sveučilišta te za širenje rezultata istraživanja (dalje u tekstu: „pravila za sudjelovanje i širenje“).

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽¹⁾,

- (4) Okvirni program trebao bi dopunjavati druga djelovanja EU-a u području politike istraživanja koja su potrebna u sveukupnim strateškim naporima za provedbu Lisabonske strategije, zajedno s onima koja se tiču osobito obrazovanja, osposobljavanja, kulture, konkurentnosti i inovacije, industrije, zdravlja, zaštite potrošača, zapošljavanja, energetike, prometa i okoliša.

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ⁽²⁾,

nakon savjetovanja sa Znanstvenim i tehničkim odborom,

- (5) S obzirom na Odluku Vijeća od 26. studenoga 2004. o izmjeni direktiva u vezi s pregovorima o ITER-u, realizacija ITER-a u Europi sa širim pristupom energiji fuzije bit će središnja značajka aktivnosti istraživanja fuzije koje se odvijaju u sklopu Okvirnog programa.

budući da:

(1) U skladu s Odlukom Vijeća 2006/970/Euratom od 18. prosinca 2006. o Sedmom okvirnom programu Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) za aktivnosti u području nuklearnih istraživanja i osposobljavanja (2007. – 2011.) ⁽³⁾ (dalje u tekstu: „Okvirni program“) Okvirni program treba provesti putem posebnih programa koji utvrđuju detaljna pravila za njihovu provedbu, određuju njihovo trajanje te predviđaju sredstva koja se smatraju potrebnima.

- (6) Aktivnostima EU-a koje doprinose realizaciji ITER-a, a posebno onima koje su potrebne za početak njegove izgradnje u Cadaracheu te za istraživanja i razvoj u području tehnologije ITER-a za vrijeme trajanja Okvirnog programa trebalo bi upravljati zajedničko poduzeće u smislu glave II., poglavlja 5. Ugovora.

(2) Okvirni program zasniva se na dvjema vrstama aktivnosti: i. neizravnim djelovanjima u području istraživanja energije fuzije te istraživanja nuklearne fisije i zaštite od zračenja te ii. izravnim djelovanjima za aktivnosti Zajedničkog istraživačkog centra u području nuklearne

- (7) Određeni aspekti istraživanja i tehnološkog razvoja u području znanosti i tehnologije o nuklearnoj fisiji također se mogu provoditi preko zajedničkih poduzeća osnovanih na temelju glave II., poglavlja 5. Ugovora.

⁽¹⁾ Mišljenje od 30. studenoga 2006. (još nije objavljeno u Službenom listu).

⁽²⁾ SL C 185, 8.8.2006., str. 10.

⁽³⁾ SL L 400, 30.12.2006., str. 60. Odluka kako je ispravljena u SL L 54, 22.2.2007., str. 21.

- (8) Zajednica je u skladu s člankom 101. Ugovora sklopila niz međunarodnih sporazuma u području nuklearnih istraživanja te bi trebalo uložiti napor da se osnaži međunarodna suradnja u području istraživanja radi daljnjeg integriranja Zajednice u svjetsku istraživačku zajednicu.

Stoga bi ovaj posebni program trebao biti otvoren sudjelovanju država koje su sklopile sporazume u tu svrhu, a na razini projekta i na temelju zajedničke dobrobiti on bi trebao biti otvoren sudjelovanju subjekata iz trećih zemalja i međunarodnih organizacija za znanstvenu suradnju.

- (9) Istraživačke aktivnosti koje se provode u okviru ovog programa trebale bi poštovati temeljna etička načela, uključujući načela izražena u Povelji Europske unije o temeljnim pravima.
- (10) Okvirni program treba bi doprinijeti promicanju održivog razvoja.
- (11) Trebalo bi osigurati dobro financijsko upravljanje Okvirnim programom i njegovu provedbu na najučinkovitiji mogući način usmjeren korisniku, istodobno osiguravajući pravnu sigurnost i dostupnost programa za sve sudionike, u skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica ⁽¹⁾ i Uredbom Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002 ⁽²⁾ o utvrđivanju detaljnih pravila za provedbu te Financijske uredbe i svih budućih izmjena.
- (12) Trebalo bi poduzeti odgovarajuće mjere – razmjerne financijskim interesima Europskih zajednica – kako bi se pratila učinkovitost odobrene financijske potpore i upotrebe tih sredstava radi sprečavanja nepravilnosti i prijave te bi trebalo poduzeti potrebne korake kako bi se nadoknadila izgubljena, pogrešno isplaćena ili nepravilno korištena sredstva u skladu s Uredbom (EZ, Euratom) br. 1605/2002, Uredbom Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002, Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica ⁽³⁾, Uredbom Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na terenu koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europskih zajednica od prijevara i ostalih nepravilnosti ⁽⁴⁾ te Uredbom (EZ) br. 1073/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o istragama koje vodi Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF) ⁽⁵⁾.
- (13) Svako tematsko područje trebalo bi imati svoju vlastitu proračunsku liniju u sklopu općeg proračuna Europskih zajednica.
- (14) U provedbi ovog programa posebnu bi pozornost trebalo posvetiti integraciji načela jednakosti spolova kao i, među ostalim, radnim uvjetima, transparentnosti procesa zapošljavanja i razvoju karijere istraživača koji se zapošljavaju na projektima i programima financiranim u okviru djelovanja iz ovog programa, a za koje Preporuka Kom-

sije od 11. ožujka 2005. o Europskoj povelji za istraživače i Kodeksu ponašanja pri zapošljavanju istraživača nudi referentni okvir, istodobno uvažavajući njegovu dobrovoljnu prirodu.

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Ovime se donosi posebni program za aktivnosti nuklearnih istraživanja i osposobljavanja u području energije fuzije, nuklearne fisije i zaštite od zračenja u sklopu Sedmog okvirnog programa, dalje u tekstu „posebni program”, za razdoblje od 1. siječnja 2007. do 31. prosinca 2011.

Članak 2.

Posebni program podupire aktivnosti za istraživanje i osposobljavanje u području nuklearne energije, podupirući cijeli niz istraživačkih radnji koje se provode u sljedećim tematskim područjima:

- (a) istraživanje energije fuzije;
- (b) istraživanje nuklearne fisije i zaštite od zračenja.

Ciljevi i osnovne odrednice tih aktivnosti navedeni su u Prilogu.

Članak 3.

U skladu s člankom 3. Okvirnog programa, iznos koji se smatra potrebnim za izvršenje posebnog programa jest 2 234 milijuna EUR, od čega je do 15 % namijenjeno za administrativne izdatke Komisije. Taj se iznos raspodjeljuje na sljedeći način:

(u milijunima EUR)	
Istraživanje energije fuzije ⁽¹⁾	1 947
Nuklearna fisija i zaštita od zračenja	287

⁽¹⁾ Od iznosa predviđenog za istraživanja energije fuzije najmanje 900 milijuna EUR bit će izdvojeno za aktivnosti različite od izgradnje ITER-a, navedene u Prilogu.

Članak 4.

Sve istraživačke aktivnosti koje se provode u okviru posebnog programa provode se u skladu s temeljnim etičkim načelima.

Članak 5.

1. Posebni program provodi se prema shemama financiranja utvrđenima u Prilogu II. Okvirnom programu.

⁽¹⁾ SL L 248, 16.9.2002., str. 1.

⁽²⁾ SL L 357, 31.12.2002., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ, Euratom) br. 1248/2006 (SL L 227, 19.8.2006., str. 3).

⁽³⁾ SL L 312, 23.12.1995., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 292, 15.11.1996., str. 2.

⁽⁵⁾ SL L 136, 31.5.1999., str. 1.

2. Na ovaj se posebni program primjenjuju pravila za sudjelovanje i širenje.

Članak 6.

1. Komisija izrađuje radni program za provedbu ovog posebnog programa u kojem se detaljno navode ciljevi te znanstveni i tehnološki prioriteti navedeni u Prilogu, sheme financiranja koje će se koristiti za područja za koja se raspisuju pozivi na podnošenje prijedloga te vremenski raspored za provedbu.

2. Radni program u obzir uzima relevantne istraživačke aktivnosti koje provode države članice, pridružene države te europske i međunarodne organizacije. Radni program ažurira se prema potrebi.

3. U radnom programu odredit će se kriteriji na temelju kojih će se obavljati evaluacija prijedloga za neizravna djelovanja u okviru shema financiranja te odabir projekata. Kriteriji će se odnositi na izvrsnost, utjecaj i provedbu, a u tom okviru u radnom programu može se dalje određivati ili nadopunjavati dodatne zahtjeve i podatke za ponderiranje ili utvrđivanje pragova.

4. U radnom programu mogu se odrediti:

(a) organizacije koje primaju doprinose u obliku članarine;

(b) mjere potpore za aktivnosti određenih pravnih osoba.

Članak 7.

1. Komisija je odgovorna za provedbu posebnog programa.

2. Za potrebe provedbe posebnog programa Komisiji u radu pomaže savjetodavni odbor. Sastav tog odbora može varirati, ovisno o raznim temama na dnevnom redu odbora. Za aspekte

povezane s fisijom sastav odbora te detaljna pravila rada i postupci koji se na njega primjenjuju se oni koji su utvrđeni su u Odluci Vijeća 84/338/Euratom, EZUČ, EEZ od 29. lipnja 1984. o strukturama i postupcima za upravljanje i koordinaciju istraživačkih, razvojnih i demonstracijskih aktivnosti Zajednice ⁽¹⁾. Na aspekte povezane s fuzijom primjenjuju se oni koji su utvrđeni u Odluci Vijeća od 16. prosinca 1980. o osnivanju Savjetodavnog odbora za fuzijski program ⁽²⁾.

3. Komisija redovito obavješćuje odbor o ukupnom napretku u provedbi posebnog programa te mu pruža pravodobne informacije o svim djelovanjima u području ITR-a koja se predlažu ili financiraju u okviru ovog programa.

Članak 8.

Komisija osigurava neovisno praćenje, procjenu i preispitivanje predviđene u članku 6. Okvirnog programa koji se provode u vezi s aktivnostima koje se obavljaju u područjima obuhvaćenima posebnim programom.

Članak 9.

Ova Odluka stupa na snagu trećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 10.

Ova je Odluka upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 19. prosinca 2006.

Za Vijeće
Predsjednik
J. KORKEAOJA

⁽¹⁾ SL L 177, 4.7.1984., str. 25.

⁽²⁾ Još nije objavljena, kako je zadnje izmijenjena Odlukom 2005/336/Euratom (SL L 108, 29.4.2005., str. 64.).

PRILOG

ZNA NSTVENI I TEHNOLOŠKI CILJEVI, OSNOVNE ODREDNICE TEMA I AKTIVNOSTI

1. Uvod

Nuklearna energija trenutačno čini jednu trećinu ukupne električne energije potrošene u EU-u te, kao najznačajniji izvor električne energije za pokrivanje temeljnih opterećenja koji tijekom rada nuklearne elektrane ne proizvodi CO₂, čini važan predmet rasprave o sredstvima za suzbijanje klimatskih promjena i smanjivanje europske ovisnosti o uvoznjoj energiji.

Fuzija potencijalno može imati najvažniji doprinos u ostvarivanju održive i sigurne opskrbe EU-a energijom u idućim desetljećima nakon što na tržište uđu komercijalni fuzijski reaktori, pri čemu je ITER najvažniji korak u ostvarivanju tog cilja. Ostvarenje projekta ITER stoga se nalazi u središtu sadašnje strategije EU-a iako mora biti praćen snažnim i usmjerenim europskim programom za istraživanje i razvoj za pripremu za iskorištavanje ITER-a te za razvoj tehnologija i baze znanja koji će biti potrebni tijekom njegovog rada i poslije.

S druge strane, nuklearna fisija i dalje ostaje održiva opcija za države članice koje se žele okoristiti tom tehnologijom za uravnoteženu kombinaciju opskrbe energijom. Aktivnosti povezane s istraživanjem i osposobljavanjem od najveće su važnosti u osiguravanju stalne visoke razine sadašnje i buduće sigurnosti, održavanju napretka s ciljem provedbe rješenja za održivo zbrinjavanje otpada te unaprjeđivanju učinkovitosti i konkurentnosti cijelog sektora. Istraživanja u području zaštite od zračenja čine osnovni aspekt ove politike, osiguravajući optimalnu sigurnost javnosti i radne snage u svim medicinskim i industrijskim primjenama.

Ako Europa želi ostati konkurentna, na svim je područjima potrebna odgovarajuća razina ulaganja da bi se postigla najviša razina učinkovitosti, za što je potreban usklađen pristup na razini EU-a uz stalnu suradnju država članica te uz značajne napore na održavanju infrastrukture, kompetencije i znanja. Općenito, istraživanja će također biti potrebna za otkrivanje novih znanstvenih i tehnoloških mogućnosti te zbog fleksibilnog odgovora na nove potrebe politike koje nastaju za vrijeme trajanja Okvirnog programa.

2. Tematska područja istraživanja

2.1. Energija fuzije

Izgradnja ITER-a u Cadaracheu u Francuskoj i razrada projekata „šireg pristupa” za ubrzani razvoj energije fuzije provodit će se u sklopu međunarodne suradnje. Međunarodni sporazum o ITER-u ustanovit će Organizaciju ITER. Izgradnja ITER-a i projekti šireg pristupa te njihovo korištenje zajedno s drugim sredstvima međunarodne suradnje proširit će takvu suradnju na do sada neviđenu razinu. To će omogućiti značajne dobrobiti za Europu, posebno po pitanju učinkovitosti i mogućeg dijeljenja troškova. Europska agencija (*Domestic Agency*) za ITER ustanovit će se kao zajedničko poduzeće prema Ugovoru o Euratomu. Preko nje će Euratom ispunjavati svoje međunarodne obveze prema Sporazumu ITER te će na učinkovit i koherentan način osigurati europski doprinos projektu ITER i projektima šireg pristupa, uključujući aktivnosti u području istraživanja i razvoja koje podupiru te projekte.

Europa ima vodeću ulogu u istraživanjima energije fuzije zbog kombinacije jedinstvenog i potpuno integriranog europskog fuzijskog programa koji po svojem tipu odgovara programima Europskog istraživačkog prostora (ERA), snažne i stalne potpore Zajednice, koordinacije od strane Euratoma te razvoja ljudskog kapitala u udrugama za fuziju pri Euratomu. Udruge za fuziju središta su izvrsnosti u istraživanju fuzije i imaju velike suradničke mreže koje se uglavnom temelje na eksperimentalnim osnovama. Izniman tehnološki razvoj koji je postigao Euratom doprinoseći aktivnostima tehničkog projektiranja ITER-a te uspješno korištenje postrojenja JET znatno su doprinijeli daljnjem unaprjeđivanju snažne kohezije europskog fuzijskog programa. Europa je na taj način također stekla znanje i iskustvo potrebno za šire napore u sudjelovanju u svim aspektima istraživanja energije fuzije, uključujući ostvarenje projekta ITER i projekata šireg pristupa. Na podlozi tih postignuća organizacija i upravljanje Sedmim okvirnim programom osigurat će da se istraživanja i razvoj efektivno i učinkovito koordiniraju radi ispunjenja kratkoročnih i dugoročnih ciljeva programa.

Brzi razvoj fuzije također iziskuje široku industrijsku bazu kako bi se osigurala pravodobna distribucija energije fuzije. Europska industrija je do sada već znatno doprinijela aktivnostima tehničkog projektiranja ITER-a. Za vrijeme trajanja Sedmog okvirnog programa europska industrija, uključujući MSP, imat će središnju ulogu u izgradnji ITER-a te će se opredijeliti za potpuno sudjelovanje u razvoju tehnologija energije fuzije za DEMO („demonstracijska” fuzijska elektrana) i buduće fuzijske elektrane.

Projekt ITER i europski projekt istraživanja energije fuzije doprinjet će nekima od hitnih djelovanja koja su u izvještaju skupine na visokoj razini (Kokov izvještaj) prepoznate kao potrebne za daljnji napredak u postizanju ciljeva Lisabonske strategije. ITER će posebno privući najbolje znanstvenike i inženjere, kao i visokotehnološke industrije u području fuzije. Na taj će se način postići dobrobit za europski fuzijski program te ukupno znanstveno i tehnološko znanje. Znanje i vještine koje će europska industrija steći u izradi sustava i komponenti za ITER, koji moraju zadovoljiti visoke tehnološke zahtjeve, pomoći će povećati njezinu konkurentnost.

Ukupni cilj

Razvijanje baze znanja za izgradnju prototipnih reaktora za elektrane koje su sigurne, održive, odgovorne prema okolišu i gospodarski izvedive, pri čemu je izgradnja ITER-a najvažniji korak naprijed.

Aktivnosti

i. Ostvarenje ITER-a

To uključuje aktivnosti za zajedničko ostvarenje ITER-a kao međunarodne istraživačke infrastrukture na sljedeći način:

Zajednica će imati posebnu odgovornost u okviru Organizacije ITER kao domaćin projekta te će preuzeti glavnu ulogu, posebno u pogledu pripreme lokacije, uspostave Organizacije ITER, upravljanja i odabira osoblja te pružanja tehničke i administrativne potpore;

Zajednica će kao stranka u projektu ITER sudjelovati u izradi opreme i uređaja koji se nalaze unutar lokacije ITER-a i potrebni su za njegov iskorištavanje te će podupirati projekt tijekom izgradnje;

aktivnosti u području istraživanja i razvoja koje podupiru izgradnju ITER-a provodit će se u okviru udruge za fuziju i europskih industrija. One će uključivati razvoj i testiranje komponenata i sustava.

ii. Istraživanje i razvoj u pripremi za rad ITER-a

Usmjereni fizikalno-tehnološki program imat će cilj konsolidaciju projektnih odabira u vezi s ITER-om i pripremu za brzo stavljanje ITER-a u pogon, značajno skraćivanje vremena i smanjenje troškova potrebnih da bi se postigli osnovni cijevi projekta. Provodit će se putem koordiniranih eksperimentalnih i teorijskih aktivnosti te modeliranja uz upotrebu postrojenja JET i drugih uređaja s magnetnim zatočenjem, postojećih, budućih ili onih u izgradnji (tokamaci, stelatoriji, RFP-i), i drugih uređaja kojima raspolažu udruge, te će osigurati potreban utjecaj Europe na projekt ITER i pripremiti Europu za važnu ulogu u njegovom korištenju. Program će uključivati:

- procjenu posebnih ključnih tehnologija potrebnih za rad ITER-a putem dovršenja i upotrebe poboljšanja na JET-u (prvi zid, sustavi za grijanje, dijagnostika),
- istraživanje scenarija za rad ITER-a s usmjerenim eksperimentima na JET-u i drugim postrojenjima te usklađene aktivnosti u području modeliranja.

U početnoj fazi Okvirnog programa provest će se pregled postrojenja u okviru programa, pri čemu će se ocijeniti mogućnost postupnog isključivanja postojećih postrojenja te uzeti u obzir potreba za novim uređajima zajedno s upotrebom ITER-a. Pregled će se upotrijebiti kao osnova za moguću potporu novim ili nadograđenim uređajima kako bi se osiguralo da program zadrži adekvatan niz fuzijskih postrojenja za relevantna istraživanja i razvoj.

iii. Tehnološke aktivnosti u pripremi za DEMO

U udrugama i industriji dalje će se razvijati ključne tehnologije i materijali potrebni za izdavanje dozvola, izgradnju i rad DEMO-a da bi ih se testiralo u ITER-u i da bi se europskoj industriji omogućila izgradnja DEMO-a i razvoj budućih fuzijskih elektrana. Provodit će se sljedeće aktivnosti:

- uspostava posebnog projektnog tima i provedba aktivnosti tehničke ovjere i tehničkog projektiranja (EVEDA) radi pripreme za izgradnju Međunarodnog postrojenja za ozračivanje fuzijskih materijala (IFMIF) koje će se upotrebljavati za testiranje materijala za fuzijske elektrane, što je osnovni preduvjet za izdavanje dozvola za DEMO,
- razvoj, testiranje ozračivanja i modeliranje materijala s niskom aktivacijom i otpornih na zračenje; razvoj ključnih tehnologija potrebnih za rad fuzijske elektrane, uključujući slojeve; idejne aktivnosti povezane s projektiranjem DEMO-a, uključujući aspekte sigurnosti i okoliša.

iv. Dugoročne aktivnosti u području istraživanja i razvoja

Nastavno na aktivnosti posebno usmjerene na projekte ITER i DEMO, fuzijski će program razviti kompetencije i proširiti bazu znanja na područjima od strateške važnosti za buduće fuzijske elektrane. Te će istraživačke djelatnosti dovesti do bolje tehničke i gospodarske izvedivosti energije fuzije. U sklopu Sedmog okvirnog programa posebna djelovanja u tom smislu uključivat će sljedeće:

- proučavanje mogućnosti unaprjeđivanja idejnih shema magnetnog zatočenja na konceptima koji imaju veliki potencijal za upotrebu u reaktoru, uključujući stelaratore. Rad će biti usredotočen na dovršenje stelaratora W7-X; upotrebu postojećih uređaja za proširenje eksperimentalne baze podataka i ocjenu budućih perspektiva za te koncepte,
- eksperimentalni program iz fizike fuzije koji će se provesti s ciljem ostvarenja cjelovitog razumijevanja fuzijske plazme da bi se optimiziralo projektiranje elektrane,
- teorija i daljnje modeliranje s konačnim ciljem cjelovitog razumijevanja fuzijske plazme za upotrebu u reaktoru,
- studije društvenih i gospodarskih aspekata dobivanja energije fuzije te djelovanja na promicanju osvješćivanja javnosti i boljeg razumijevanja fuzije;

Nastavit će se postojeće aktivnosti u području istraživanja inercijalne energije fuzije što će i dalje biti predmet nadzora u okviru civilnih istraživačkih aktivnosti država članica u području inercijalnog zatočenja.

v. Ljudski resursi, obrazovanje i osposobljavanje

Osiguravanje adekvatnih ljudskih resursa i visoke razine suradnje unutar programa kako u odnosu na neposredne, tako i u odnosu na srednjoročne potrebe ITER-a te za daljnji razvoj fuzije provodit će se putem:

- potpore mobilnosti istraživača između organizacija koje sudjeluju u programu da bi se promicala bolja suradnja i integracija programa te da bi se potaknula međunarodna suradnja,
- visoke razine osposobljavanja za inženjere i istraživače na poslijediplomskoj i poslijedoktorskoj razini, uključujući upotrebu programa za znanstvene platforme i posebne seminare i radionice. Potrebno je potaknuti suradnju među sudionicima programa u području visokog obrazovanja, što može uključivati magistarske i doktorske programe iz fizike i fuzijskog inženjeringa,
- promicanja inovacija i razmjene znanja s povezanim sveučilištima, istraživačkim institutima i industrijom,
- poticanja stvaranja patenata.

vi. Infrastruktura

Izgradnja projekta ITER u Europi u međunarodnom okviru Organizacije ITER bit će element novih istraživačkih infrastrukture s jakom europskom dimenzijom.

vii. Postupci prijenosa tehnologije

ITER će zahtijevati nove i fleksibilnije organizacijske strukture u svrhu omogućavanja brzog prijenosa postupka inovacija i ostvarenog tehnološkog napretka na industriju, kako bi se mogli zadovoljiti izazovi koji će omogućiti europskoj industriji da postane konkurentnija.

viii. Odgovor na nastajuće i nepredviđene potrebe politike

„Brzi program” za razvoj energije fuzije mogao bi dovesti energiju fuzije ranije na tržište kao dio šire politike rješavanja pitanja povezanih sa sigurnošću opskrbe Europe energijom, klimatskim promjenama i održivim razvojem. Glavni cilj i osnovna prekretnica „brzog programa” bilo bi ranije ostvarenje DEMO-a. U sklopu Sedmog okvirnog programa to bi uključivalo aktivnosti i projekte koji su dio šireg međunarodnog pristupa energiji fuzije, a koje provodi Euratom u suradnji s partnerima ITER-a.

2.2. Nuklearna fisija i zaštita od zračenja

Neizravna djelovanja provodit će se u pet dolje opisanih glavnih područja aktivnosti. Ukupni je cilj posebno unaprijediti sigurnosne izvedbe, učinkovitost izvora i isplativost nuklearne fisije te upotrebu zračenja u industriji i medicini. Međutim, unutar programa postoje važne međusektorske poveznice, tako da je potrebno adekvatno prilagoditi interakcije između

različitih aktivnosti. U tom je pogledu potpora osposobljavanju i istraživačkim infrastrukturama od najveće važnosti. Ključni aspekt svih projekata koje financira Zajednica u tom sektoru moraju biti potrebe povezane s osposobljavanjem, a one će zajedno s potporom infrastrukturama biti osnovna komponenta u rješavanju pitanja povezanih s nuklearnim kompetencijama.

Potreban je zajednički europski pogled na ključne probleme i pristupe u skladu s potrebom da se osnaži Europski istraživački prostor. Uspostavit će se poveznice između nacionalnih programa te će se promicati umrežavanje s međunarodnim organizacijama i trećim zemljama, uključujući SAD, NND, Kanadu i Japan. Gdje postoji jasan interes Zajednice, Euratom mora imati aktivnu ulogu u postojećim forumima koji koordiniraju aktivnosti u području ITR-a (istraživanja i tehnološkog razvoja) na međunarodnoj razini. Ako je potrebno, osigurat će se koordinacija s programom izravnih djelovanja koje provodi JRC u tom području, kao i s neizravnim djelovanjima u okviru istraživanja energije fuzije.

Jednako važne poveznice moraju se uspostaviti s istraživanjima u Okvirnom programu EZ-a, posebno s aktivnostima u području europskih standarda, obrazovanja i osposobljavanja, zaštite okoliša, istraživanja materijala, upravljanja, zajedničke infrastrukture, sigurnosti, sigurnosne kulture i energetike. U brojnim tematskim područjima ključna značajka aktivnosti bit će međunarodna suradnja.

i. Zbrinjavanje radioaktivnog otpada

Ciljevi

Preko ITR-a usmjerenog prema provedbi, aktivnosti imaju cilj uspostaviti čvrstu znanstvenu i tehnološku osnovu za predstavljanje tehnologija i sigurnosti odlaganja istrošenog goriva i dugoživućeg radioaktivnog otpada u geološke formacije, poduprijeti razvoj zajedničkog europskog pogleda na glavna pitanja povezana sa zbrinjavanjem i odlaganjem otpada te istražiti načine za smanjivanje količine i/ili opasnosti otpada razdiobom i transmutacijom ili drugim tehnikama.

Aktivnosti

Odlaganje u geološka odlagališta: ITR u području geološkog odlaganja visoko radioaktivnog i/ili dugoživućeg otpada, uključujući tehničke studije i predstavljanje rješenja za odlaganje, *in situ* određivanje osobina stijena za odlaganje (u generičkim podzemnim istraživačkim laboratorijima i istraživačkim laboratorijima na pojedinim lokacijama), razumijevanje okoliša u kojemu se nalazi odlagalište, studije o relevantnim procesima na obližnjem (oblik otpada i postavljene pregrade) i udaljenom terenu (podloga i mogućnost širenja u biosferu), razvoj trajnih metodologija za procjenu izvedivosti i sigurnosti te proučavanje upravljanja i socijalnih pitanja povezanih s odobravanjem javnosti.

Razdioba i transmutacija: ITR u svim tehničkim područjima razdiobe i transmutacije koji mogu biti temelj razvoja pilotskih postrojenja i demonstracijskih sustava za najnaprednije postupke razdiobe i sustave transmutacije, uključujući potkritične i kritične sustave u pogledu smanjenja količina i opasnosti od visoko radioaktivnog dugoživućeg otpada koji nastaje u preradi istrošenog nuklearnog goriva. Istraživanja će također obuhvatiti potencijal koncepata koji proizvode manje otpada u proizvodnji nuklearne energije, uključujući učinkovitiju upotrebu fisijskih materijala u postojećim reaktorima.

ii. Sustavi reaktora

Ciljevi

Cilj je tih djelovanja osigurati stalan i siguran rad svih relevantnih vrsti postojećih postrojenja i, kao doprinos proširenju raznolikosti i sigurnosti opskrbe te suzbijanju globalnog zatopljenja, istražiti potencijal naprednije tehnologije kako bi se ostvarila još sigurnije, u odnosu na izvore učinkovitije i konkurentnije iskorištavanje nuklearne energije.

Aktivnosti

Sigurnost nuklearnih postrojenja: ITR u području pogonske sigurnosti sadašnjih i budućih nuklearnih postrojenja, posebno u vezi s procjenom životnog vijeka elektrane i njegovim upravljanjem, sigurnosnom kulturom (smanjivanje rizika ljudske ili organizacijske pogreške na najmanju moguću mjeru), naprednim metodologijama za procjenu sigurnosti, alatima za numeričku simulaciju, instrumentacijom i nadzorom te sprečavanjem i ublažavanjem teških nesreća uz povezane aktivnosti za optimizaciju upravljanja znanja i očuvanje kompetencija.

Napredni nuklearni sustavi: ITR za poboljšanje učinkovitosti sadašnjih sustava i goriva te, u suradnji s međunarodnim postignućima u tom području kao što su Međunarodni forum za razvoj reaktora IV. generacije, za istraživanje aspekata odabranih naprednih reaktorskih sustava da bi se procijenio njihov potencijal, otpornost na širenje nuklearnog oružja i utjecaj na dugoročnu održivost, uključujući buduće istraživačke aktivnosti⁽¹⁾ (posebno istraživanje materijala) i proučavanje gorivnog ciklusa te inovativnih goriva i aspekata zbrinjavanja otpada.

⁽¹⁾ Važno je podsjetiti da u okviru posebnog programa EZ-a „Ideje” ERC podupire pionirska istraživanja u svim područjima temeljnih znanstvenih i tehnoloških istraživanja.

iii. Zaštita od zračenja

Ciljevi

Sigurna upotreba zračenja u medicini i industriji počiva na ispravnoj politici zaštite od zračenja i njezinoj učinkovitoj provedbi te ostaje prioritet programa. Istraživanje ima ključnu ulogu u održavanju i poboljšavanju standarda zaštite te je to zajednički cilj svih aktivnosti u okviru programa. Istraživanje također ima važan cilj podupiranja politika Zajednice i njihove učinkovite provedbe te brzog i učinkovitog odgovora na nastajuće potrebe.

Ključni cilj tog istraživanja bit će pomoć u razrješenju kontroverznog pitanja rizika od dugotrajnog izlaganja niskom zračenju. Rješenje tog znanstvenog i regulatornog pitanja potencijalno ima značajne posljedice po troškove i/ili zdravlje u vezi s upotrebom zračenja u medicini i industriji.

Aktivnosti

- Kvantifikacija rizika dugotrajne izloženosti niskom zračenju: bolja kvantifikacija rizika za zdravlje pri dugotrajnoj izloženosti niskom zračenju, uključujući individualne razlike, s pomoću epidemioloških studija i boljeg razumijevanja mehanizama na podlozi istraživanja stanične i molekularne biologije.
- Upotreba zračenja u medicini: poboljšanje sigurnosti i efikasnosti upotrebe zračenja u medicini pri dijagnostici i terapiji (uključujući nuklearnu medicinu) s pomoću novih tehnoloških razvoja te postizanje odgovarajuće ravnoteže između koristi i rizika takve upotrebe.
- Upravljanje u slučaju izvanrednog događaja i rehabilitacija: poboljšanje koherentnosti i integracije upravljanja u slučaju izvanrednog događaja (uključujući utvrđivanje obilježja kontaminacije te rehabilitaciju slučajno kontaminiranih područja) u Europi s pomoću razvijanja zajedničkih sredstava i strategija te pokazivanje njihove efikasnosti u radnom okolišu.
- Zlonamjerna upotreba zračenja ili radioaktivnog materijala: razvijanje trajnih i praktičnih pristupa za upravljanje utjecajima zlonamjernih upotreba (uključujući zloupotrebu) zračenja ili radioaktivnih materijala s obzirom na izravne ili neizravne posljedice za zdravlje i kontaminaciju okoliša, posebno naseljenih područja te zalih vode i hrane.

Osigurat će se komplementarnost te izbjegavati dupliciranje s temom „Sigurnost” iz posebnog programa „Suradnja” ⁽¹⁾, koja također može imati koristi od svih relevantnih stručnih nalaza stečenih tijekom prethodnih djelovanja Euratoma.

- Druge teme: nacionalne istraživačke aktivnosti na drugim područjima (npr. prirodno zračenje, radioekologija, zaštita okoliša, dozimetrija, profesionalna izloženost zračenju, upravljanje rizicima itd.) učinkovitije će se integrirati.

iv. Infrastruktura

Ciljevi

Istraživačke infrastrukture osnovni su dio ITR-a u nuklearnoj znanosti i tehnologiji te radiološkim znanostima, od vrlo velikih i skupih mreža elektrana i laboratorija do puno manjih objekata kao što su baze podataka, alati za numeričku simulaciju i banke tkiva. Ciljevi su programa pružiti potporu ključnim infrastrukturama koje imaju jasno izraženu europsku dodanu vrijednost, posebno radi uspostavljanja kritične mase i zamjene starih postrojenja kao što su istraživački reaktori. Na taj će se način pojačati uspjeh prethodnih programa Zajednice koji su olakšali transnacionalni pristup i suradnju između takvih infrastrukture te će se doprinijeti održanju visokih standarda tehničkih postignuća, inovacija i sigurnosti u europskom nuklearnom sektoru.

Infrastrukture također značajno doprinose osposobljavanju znanstvenika i inženjera.

Aktivnosti

- Potpora infrastrukturama: potpora za osmišljavanje, obnavljanje, izgradnju i/ili rad ključnih istraživačkih infrastrukture koje se zahtijevaju za svako od gore navedenih tematskih područja; na primjer: podzemni laboratoriji za istraživanje geološkog odlaganja radioaktivnog otpada, pilotski/testni objekti za uređaje za razdiobu i transmutaciju,

⁽¹⁾ Dio Sedmog okvirnog programa Europske zajednice.

komponente i podsustavi reaktora, vruće stanice, objekti za testiranje teških nesreća i termohidraulične pokuse, uređaji za testiranje materijala, alati za numeričku simulaciju i radiobiološki objekti, baze podataka i banke tkiva za upotrebu u istraživanjima zaštite od zračenja.

- Pristup infrastrukturama: olakšati transnacionalni pristup postojećim i budućim infrastrukturama za pojedinačne istraživačke radnike i istraživačke timove.

v. Ljudski resursi, mobilnost i osposobljavanje

Ciljevi

Zbog brige za održavanje zahtijevane visoke razine stručnog znanja i ljudskih resursa u svim sektorima nuklearne fisije i zaštite od zračenja te zbog posljedica koje ona osobito može imati na sposobnost očuvanja trenutnih visokih razina nuklearne sigurnosti, program će biti usmjeren na potporu, kroz različite mjere, širenju znanstvenih sposobnosti i znanja u cijelom sektoru. Cilj je tih mjera što je prije moguće osigurati raspoloživost odgovarajuće kvalificiranih istraživača, inženjera i tehničara te osigurati jednaku vrijednost kvalifikacija u svim državama članicama, na primjer kroz zajedničke aktivnosti osposobljavanja i poboljšanu usklađenost između obrazovnih institucija EU-a ili poboljšano osposobljavanje i mobilnost studenata i znanstvenika. Samo istinski europski pristup može osigurati nužne poticaje i usklađene razine visokog obrazovanja i osposobljavanja te na taj način poticati mobilnost nove generacije znanstvenika i ispuniti potrebe inženjera, koji su suočeni sa znanstvenim i tehnološkim izazovima sutrašnjice u sve bolje integriranom nuklearnom sektoru, za usavršavanje tijekom cjelokupnog poslovnog doba.

Aktivnosti

- Osposobljavanje: Koordinacija nacionalnih programa i ispunjenje općenitih potreba za osposobljavanjem u području nuklearne znanosti i tehnologije pomoću niza instrumenata, uključujući one konkurentne, kao dio opće potpore ljudskim resursima u svim tematskim područjima. Uključena je potpora tečajevima i mrežama za osposobljavanje te približavanje sektora mladim znanstvenicima i inženjerima, čineći ga atraktivnijim.
- Mobilnost istraživačkih radnika: potpora povećanju mobilnosti znanstvenika i inženjera između različitih sveučilišta i instituta u državama članicama, ali i zemljama izvan EU-a, uglavnom pomoću potpora i stipendija. U slučaju istraživačkih radnika iz NND-a moguće je pružanje posebne pomoći.

3. Etički aspekti

Tijekom provedbe ovog programa i istraživačkih aktivnosti koje proizlaze iz njega potrebno je poštovati temeljna etička načela. Ona, među ostalim, uključuju načela iz Povelje EU-a o temeljnim pravima, uključujući sljedeće: zaštitu ljudskog dostojanstva i ljudskog života, zaštitu osobnih podataka i privatnosti, kao i zaštitu životinja i okoliša u skladu s pravom Zajednice i najnovijim verzijama odgovarajućih međunarodnih konvencija, smjernica i pravila ponašanja, npr. Helsinške deklaracije, Konvencije Vijeća Europe o ljudskim pravima i biomedicini, potpisane u Oviudu 4. travnja 1997. i njezinih dodatnih protokola, Konvencije UN-a o pravima djeteta, Opće deklaracije o ljudskom genomu i ljudskim pravima koju je donio Unesco, Konvencije UN-a o biološkom i toksičnom oružju (BTWC), Međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu i odgovarajućih rezolucija Svjetske zdravstvene organizacije (WHO).

Također će se u obzir uzeti mišljenja Europske skupine savjetnika o etičkim posljedicama biotehnologije (od 1991. do 1997. godine) te mišljenja Europske skupine za etiku u znanosti i novim tehnologijama (od 1998. godine).

U skladu s načelom supsidijarnosti i raznolikosti u Europi postojećih pristupa, sudionici u istraživačkim projektima moraju se ponašati u skladu sa zakonima, propisima i etičkim pravilima na snazi u zemljama u kojima će se istraživanja provoditi. U svakom slučaju primjenjuju se nacionalni propisi te se istraživanja koja su zabranjena u bilo kojoj državi članici ili nekoj drugoj zemlji neće podržati financiranjem Zajednice koje će se provoditi u toj državi članici ili drugoj zemlji.

Oni koji provode istraživačke projekte prema potrebi moraju zatražiti odobrenje od nadležnih nacionalnih ili lokalnih etičkih odbora prije početka aktivnosti u području ITR-a. Komisija će također sustavno provoditi etičke provjere prijedloga koji se bave etički osjetljivim pitanjima ili u slučaju da etički aspekti nisu adekvatno razmotreni. U specifičnim se slučajevima etička provjera može izvršiti tijekom provedbe projekta.

Protokol o zaštiti i dobrobiti životinja priložen Ugovoru zahtijeva od Zajednice da posveti punu pozornost zahtjevima dobrobiti životinja prilikom stvaranja i provedbe politika Zajednice, uključujući istraživanja. Direktivom Vijeća 86/609/EEZ od 24. studenoga 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o zaštiti životinja koje se koriste u pokusne i druge znanstvene svrhe⁽¹⁾ zahtijeva se da svi pokusi budu izrađeni tako da se izbjegne nevolja i nepotrebna bol i patnja pokusnih životinja; koriste životinje u najmanjem mogućem broju; uključuju životinje s najnižom razinom neurofiziološke osjetljivosti; te prouzrokuju najmanje boli, patnje, nevolje ili trajnih oštećenja. Mijenjanje genetskog nasljeđa životinja i kloniranje životinja mogu se razmatrati samo ako su ciljevi etički opravdani, a uvjeti takvi da jamče dobrobit životinja te se uvažavaju načela biološke raznolikosti. Tijekom provedbe ovog programa Komisija će redovito pratiti znanstvena postignuća i nacionalne i međunarodne propise tako da se u obzir uzmu svi razvoji događaja.

⁽¹⁾ SL L 358, 18.12.1986., str. 1. Direktiva kako je izmijenjena Direktivom 2003/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 230, 16.9.2003., str. 32.).

32008D0072

24.1.2008.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 20/11

ODLUKA KOMISIJE**od 22. studenoga 2007.**

o sklapanju sporazumâ u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) i Švicarske Konfederacije (Švicarske) o primjeni Sporazuma ITER, Sporazuma o povlasticama i imunitetima za ITER i Sporazuma o širem pristupu na državnom području Švicarske te o članstvu Švicarske u Europskom zajedničkom poduzeću za ITER i razvoj energije fuzije

(2008/72/Euratom)

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Odluku Vijeća 2007/614/Euratom od 30. siječnja 2007. ⁽²⁾ o sklapanju, od strane Komisije, Sporazuma između Europske zajednice za atomsku energiju i Vlade Japana o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije („Sporazum o širem pristupu“),

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, a posebno njegov članak 101. treći stavak,

uzimajući u obzir Odluku Vijeća 2007/198/Euratom od 27. ožujka 2007. ⁽³⁾ o osnivanju Europskog zajedničkog poduzeća za ITER i razvoj energije fuzije („Zajedničko poduzeće“) i davanju povlastica tom poduzeću (Odluka 2007/198/Euratom),

uzimajući u obzir Odluku Vijeća 2006/976/Euratom ⁽¹⁾ od 19. prosinca 2006. o posebnom programu za provedbu Sedmog okvirnog programa Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) za aktivnosti u području nuklearnih istraživanja i osposobljavanja,

uzimajući u obzir Sporazum o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju i Švicarske Konfederacije u području kontrolirane termonuklearne fuzije i fizike plazme ⁽⁴⁾,

budući da:

uzimajući u obzir Odluku Vijeća od 25. rujna 2006. o sklapanju, od strane Komisije, Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER („Sporazum ITER“), Dogovora o privremenoj primjeni Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER i Sporazuma o povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER („Sporazum o povlasticama i imunitetima za ITER“),

- (1) U Sporazumu ITER, Sporazumu o povlasticama i imunitetima za ITER i Sporazumu o širem pristupu predviđa se njihova primjena i na državno područje Švicarske Konfederacije, koja sudjeluje u programu Euratoma za fuziju kao potpuno pridružena treća država, u skladu s Ugovorom o Euratomu ili pripadajućim sporazumom.

⁽¹⁾ SL L 400, 30.12.2006., str. 404., kako je ispravljena u SL L 54, 22.2.2007., str. 139.-148.

⁽²⁾ SL L 246, 21.9.2007., str. 32.

⁽³⁾ SL L 90, 30.3.2007., str. 58.

⁽⁴⁾ SL L 242, 4.9.1978., str. 2. kako je izmijenjen protokolom o izmjeni Sporazuma o suradnji, SL L 116, 30.4.1982., str. 21.

- (2) Odluka 2007/198/Euratom i njoj priložen Statut („Statut“) predviđaju članstvo trećih zemalja u Zajedničkom poduzeću, koje su s Euratomom sklopile sporazum o suradnji u području kontrolirane nuklearne fuzije kojim se njihovi istraživački programi povezuju s programima Euratoma te koje su izrazile želju da postanu članice Zajedničkog poduzeća.
- (3) Prilog I. Statutu već predviđa pravo glasovanja Švicarske u upravnom odboru Zajedničkog poduzeća u svojstvu njegove članice.
- (4) Švicarska, koja značajno pridonosi programu Euratoma za istraživanje energije fuzije, službeno je izrazila svoju namjeru da postane članicom Zajedničkog poduzeća za početno razdoblje trajanja Sedmog okvirnog programa Euratoma.
- (5) U interesu je Zajednice da se sa Švicarskom službeno dogovori primjena Sporazuma ITER, Sporazuma o povlasticama i imunitetima za ITER i Sporazuma o širem pristupu na državnom području Švicarske te modaliteti švicarskog članstva u Zajedničkom poduzeću,

ODLUČILA JE:

Članak 1.

1. Ovime se u ime Zajednice odobrava sklapanje Sporazuma u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju i Švicarske Konfederacije o primjeni Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER, Sporazuma o

povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER i Sporazuma između Euratoma i Vlade Japana o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije na državnom području Švicarske Konfederacije.

2. Tekst Sporazuma priložen je ovoj Odluci kao Prilog I.

Članak 2.

1. Ovime se u ime Zajednice odobrava sklapanje Sporazuma u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju i Švicarske Konfederacije o članstvu Švicarske u Europskom zajedničkom poduzeću za ITER i razvoj energije fuzije.

2. Tekst Sporazuma priložen je ovoj Odluci kao Prilog II.

Članak 3.

Član Komisije zadužen za istraživanje ili osoba koju on odredi ovime se ovlašćuje da u ime Zajednice potpiše pisma navedena u člancima 1. i 2.

Sastavljeno u Bruxellesu 22. studenoga 2007.

Za Komisiju
Janez POTOČNIK
Član Komisije

22008A0124(01)

24.1.2008.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 20/13

PRILOG I.

SPORAZUM

u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju i Švicarske Konfederacije o primjeni Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER, Sporazuma o povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER i Sporazuma između Euratoma i Vlade Japana o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije na državnom području Švicarske Konfederacije

A. Pismo Švicarske Konfederacije

Poštovani gospodine Povjereniče,

čast mi je obavijestiti Vas da su švicarska tijela primila na znanje sadržaj Odluke Vijeća EU-a od 25. rujna 2006. (12731/06) o sklapanju Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER i Odluke Vijeća od 30. siječnja 2007. (5455/07) o sklapanju Sporazuma između Vlade Japana i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije.

Švicarska Konfederacija („Švicarska“) suglasna je s primjenom Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER (Sporazum ITER, Prilog I.) i Sporazuma između Euratoma i Vlade Japana o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije (Sporazum o širem pristupu, Prilog II.) na svojem državnom području, kako je navedeno u članku 21. Sporazuma ITER, odnosno u članku 26. Sporazuma o širem pristupu. Primjena ovih sporazuma na Švicarsku predstavlja nastavak postojeće obveze u području istraživanja fuzije u duhu članka 3. stavka 3. Sporazuma o suradnji od 14. rujna 1978. između Švicarske i Euratoma u području kontrolirane nuklearne fuzije i fizike plazme. Pored toga, ona predstavlja provedbu intenzivne suradnje u području znanstvenog i tehničkog istraživanja, kako je navedeno u Sporazumu o sudjelovanju u Sedmim okvirnim programima Europske zajednice i Euratoma.

U pogledu primjene ovih sporazuma na Švicarsku, Euratom i Švicarska uzajamnom suglasnošću dogovorili su se oko sljedećih točaka:

(a) Švicarski državljani s punim građanskim pravima imaju pod istim uvjetima kao i državljani država članica EU-a pravo:

- da ih Euratom imenuje za predstavnike u Vijeću Organizacije za energiju fuzije ITER (članak 6. stavak 1. Sporazuma ITER),
- da ih Vijeće Organizacije za energiju fuzije ITER imenuje za članove višeg osoblja (članak 6. stavak 7. točke d) Sporazuma ITER),
- biti dio osoblja koje Euratom upućuje u Međunarodnu organizaciju za energiju fuzije ITER (članak 7. stavak 2. Sporazuma ITER),
- da ih Međunarodna organizacija za energiju fuzije ITER izravno zaposli imenovanjem od strane glavnog direktora Organizacije za energiju fuzije ITER (članak 7. stavak 2. i stavak 4. točka (b) Sporazuma ITER),
- da ih Euratom imenuje za predstavnike u upravljačkom odboru za aktivnosti šireg pristupa i projektnim odborima za aktivnosti šireg pristupa (članci 3. i 5. Sporazuma o širem pristupu),
- da ih upravljački odbor imenuje za članove osoblja tajništva (članak 4. Sporazuma o širem pristupu),
- da ih Euratom uputi za aktivnosti šireg pristupa, tj. kao članove projektnih timova ili vođe projekata (članak 6. Sporazuma o širem pristupu).

(b) U skladu s člankom 12. Sporazuma, ITER Švicarska je suglasna da se Sporazum o povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER (ITER-API, Prilog III.) primjenjuje na Švicarsku u skladu s člankom 24. ITER-API. Švicarska je također suglasna da se povlastice i imuniteti iz Sporazuma o širem pristupu primjenjuju na njezinom državnom području u skladu s člankom 13. i člankom 14. stavkom 5. Sporazuma o širem pristupu.

Prilozi od I. do III. čine sastavni dio ovog pisma.

Euratom se savjetuje sa švicarskim tijelima ako je potrebno izmijeniti Sporazum ITER, Sporazum o širem pristupu ili ITER-API, navedene u ovoj razmjeni pisama. Za svaku izmjenu koja bi imala utjecaja na obveze Švicarske potreban je njezin službeni pristanak prije nego što one stupe na snagu za Švicarsku.

Ovo dogovoreno proširenje na Švicarsku privremeno se primjenjuje od dana odgovora Komisije na ovo pismo. Primjena ove razmjene pisama ostaje privremena sve dok švicarski parlament ne donese odluku o proširenju njezina sadržaja na Švicarsku. Švicarska obavješćuje Euratom o okončanju unutarnjih postupaka odobrenja. Razmjena pisama stupa na snagu na dan kada Euratom primi tu obavijest. Primjena različitih sporazuma, navedenih u ovom pismu, na Švicarsku prestaje ako Švicarska prestane biti članicom Europskog zajedničkog poduzeća za ITER i razvoj energije fuzije.

Euratom obavješćuje Međunarodnu organizaciju za energiju fuzije ITER i Vladu Japana o ovom pismu o primjeni Sporazuma ITER i Sporazuma o širem pristupu na Švicarsku.

S poštovanjem,

Bernhard MARFURT
Šef Misije Švicarske pri Europskoj uniji

PRILOG I.

Sporazum o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER

(Tekst Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER ⁽¹⁾ ovdje se ne navodi)

⁽¹⁾ SL L 358, 16.12.2006., str. 62.

PRILOG II.

Sporazum između Vlade Japana i Europske zajednice za atomsku energiju o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije

(Tekst Sporazuma između Vlade Japana i Europske zajednice za atomsku energiju o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije ⁽¹⁾ ovdje se ne navodi)

⁽¹⁾ SL L 246, 21.9.2007., str. 34.

PRILOG III.

Sporazum o povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER

(Tekst Sporazuma o povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER ⁽¹⁾ ovdje se ne navodi)

⁽¹⁾ SL L 358, 16.12.2006., str. 82.

B. Pismo Europske zajednice za atomsku energiju

Poštovani,

pozivajući se na Vaše pismo od 5. studenoga 2007. koje glasi:

„Poštovani gospodine Povjereniče,

čast mi je obavijestiti Vas da su švicarska tijela primila na znanje sadržaj Odluke Vijeća EU-a od 25. rujna 2006. (12731/06) o sklapanju Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER i Odluke Vijeća od 30. siječnja 2007. (5455/07) o sklapanju Sporazuma između Vlade Japana i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije.

Švicarska Konfederacija (Švicarska) suglasna je s primjenom Sporazuma o osnivanju Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER (Sporazum ITER, Prilog I.) i Sporazuma između Euratoma i Vlade Japana o zajedničkoj provedbi aktivnosti šireg pristupa u području istraživanja energije fuzije (Sporazum o širem pristupu, Prilog II.) na svojem državnom području, kako je navedeno u članku 21. Sporazuma ITER, odnosno u članku 26. Sporazuma o širem pristupu. Primjena ovih sporazuma na Švicarsku predstavlja nastavak postojeće obveze u području istraživanja fuzije u duhu članka 3. stavka 3. Sporazuma o suradnji od 14. rujna 1978. između Švicarske i Euratoma u području kontrolirane nuklearne fuzije i fizike plazme. Pored toga, ona predstavlja provedbu intenzivne suradnje u području znanstvenog i tehničkog istraživanja, kako je navedeno u Sporazumu o sudjelovanju u Sedmim okvirnim programima Europske zajednice i Euratoma.

U pogledu primjene ovih sporazuma na Švicarsku, Euratom i Švicarska uzajamnom suglasnošću dogovorili su se oko sljedećih točaka:

- (a) Švicarski državljani s punim građanskim pravima imaju pod istim uvjetima kao i državljani država članica EU-a pravo:
- da ih Euratom imenuje za predstavnike u Vijeću Organizacije za energiju fuzije ITER (članak 6. stavak 1. Sporazuma ITER),
 - da ih Vijeće Organizacije za energiju fuzije ITER imenuje za članove višeg osoblja (članak 6. stavak 7. točka d) Sporazuma ITER),
 - biti dio osoblja koje Euratom upućuje u Međunarodnu organizaciju za energiju fuzije ITER (članak 7. stavak 2. Sporazuma ITER),
 - da ih Međunarodna organizacija za energiju fuzije ITER izravno zaposli imenovanjem od strane glavnog direktora Organizacije za energiju fuzije ITER (članak 7. stavak 2. i stavak 4. točka (b) Sporazuma ITER),

- da ih Euratom imenuje za predstavnike u upravljačkom odboru za aktivnosti šireg pristupa i projektnim odborima za aktivnosti šireg pristupa (članci 3. i 5. Sporazuma o širem pristupu),
 - da ih upravljački odbor imenuje za članove osoblja tajništva (članak 4. Sporazuma o širem pristupu),
 - da ih Euratom uputi za aktivnosti šireg pristupa, tj. kao članove projektnih timova ili vođe projekata (članak 6. Sporazuma o širem pristupu).
- (b) U skladu s člankom 12. Sporazuma ITER Švicarska je suglasna da se Sporazum o povlasticama i imunitetima Međunarodne organizacije za energiju fuzije ITER za zajedničku provedbu projekta ITER (ITER-API, Prilog III.) primjenjuje na Švicarsku u skladu s člankom 24. ITER-API. Švicarska je također suglasna da se povlastice i imuniteti iz Sporazuma o širem pristupu primjenjuju na njezinom državnom području u skladu s člankom 13. i člankom 14. stavkom 5. Sporazuma o širem pristupu.

Prilozi od I. do III. čine sastavni dio ovog pisma.

Euratom se savjetuje sa švicarskim tijelima ako je potrebno izmijeniti Sporazum ITER, Sporazum o širem pristupu ili ITER-API, navedene u ovoj razmjeni pisama. Za svaku izmjenu koja bi imala utjecaja na obveze Švicarske potreban je njezin službeni pristanak prije nego što one stupe na snagu za Švicarsku.

Ovo dogovoreno proširenje na Švicarsku privremeno se primjenjuje od dana odgovora Komisije na ovo pismo. Primjena ove razmjene pisama ostaje privremena sve dok švicarski parlament ne donese odluku o proširenju njezina sadržaja na Švicarsku. Švicarska obavješćuje Euratom o okončanju unutarnjih postupaka odobrenja. Razmjena pisama stupa na snagu na dan kada Euratom primi tu obavijest. Primjena različitih sporazuma, navedenih u ovom pismu, na Švicarsku prestaje ako Švicarska prestane biti članicom Europskog zajedničkog poduzeća za ITER i razvoj energije fuzije.

Euratom obavješćuje Međunarodnu organizaciju za energiju fuzije ITER i Vladu Japana o ovom pismu o primjeni Sporazuma ITER i Sporazuma o širem pristupu na Švicarsku.”

Čast mi je obavijestiti Vas da je Europska zajednica za atomsku energiju suglasna s tim pismom.

S poštovanjem,

U ime Europske zajednice za atomsku energiju

Janez POTOČNIK

22008A0124(02)

24.1.2008.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 20/17

PRILOG II.

SPORAZUM

u obliku razmjene pisama između Europske zajednice za atomsku energiju i Švicarske Konfederacije o članstvu Švicarske u Europskom zajedničkom poduzeću za ITER i razvoj energije fuzije

A. Pismo Švicarske Konfederacije

Poštovani gospodine Povjereniče,

Dana 18. srpnja 2006. Švicarska Konfederacija („Švicarska“) obavijestila je Komisiju o svojem interesu za Europsko zajedničko poduzeće za ITER i razvoj energije fuzije.

Drago mi je obavijestiti Vas da su švicarska tijela primila na znanje sadržaj Odluke Vijeća 2007/198/Euratom od 27. ožujka 2007. o osnivanju Europskog zajedničkog poduzeća za ITER i razvoj energije fuzije („Zajedničko poduzeće“). Švicarska je posebno svjesna mogućnosti za treće zemlje da postanu članice Zajedničkog poduzeća pod uvjetom da su s Euratomom sklopile sporazum o suradnji u području kontrolirane nuklearne fuzije, kojim se njihovi istraživački programi povezuju s programima Euratoma.

Čast mi je u ime Švicarske izjaviti da Švicarska u skladu s člankom 2. točkom (c) gore spomenute Odluke Vijeća izražava želju da postane članicom Zajedničkog poduzeća. To će članstvo biti temelj trajne suradnje između Euratoma i Švicarske. Ono će predstavljati nastavak postojećih obveza u istraživanju fuzije u skladu s člankom 3. stavkom 3. Sporazuma o suradnji od 14. rujna 1978. između Euratoma i Švicarske u području kontrolirane nuklearne fuzije i fizike plazme. Pored toga, to će članstvo predstavljati provedbu intenzivne suradnje u području znanstvenog i tehničkog istraživanja, kako je navedeno u Sporazumu o sudjelovanju u Sedmim okvirnim programima Europske zajednice i Euratoma.

S obzirom na želju Švicarske da postane članicom Zajedničkog poduzeća, bio bih Vam zahvalan ako biste potvrdili da se Komisija koja predstavlja Euratom slaže sa sljedećim tumačenjem:

Neovisno o članku 12. stavku 2. točki (a) i članku 82. stavku 3. točki (a) Uredbe Vijeća (EEZ, Euratom, EZUČ) br. 259/68 od 29. veljače 1968. o utvrđivanju Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europskih zajednica i Uvjeta zaposlenja ostalih službenika Europskih zajednica te u skladu s člankom 10. Statuta Zajedničkog poduzeća priloženog Odluci Vijeća o osnivanju Zajedničkog poduzeća i provedbenim propisima za primjenu Pravilnika o osoblju od strane Zajedničkog poduzeća, direktor Zajedničkog poduzeća može imenovati švicarske državljane s punim građanskim pravima za članove osoblja Zajedničkog poduzeća.

Pored toga, želio bih potvrditi da će se Švicarska kao član Zajedničkog poduzeća pridržavati gore spomenute Odluke Vijeća o osnivanju Zajedničkog poduzeća i davanju povlastica tom poduzeću. Posebno:

- (a) U skladu s člankom 7. gore spomenute Odluke Vijeća, Švicarska primjenjuje Protokol o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica na Zajedničko poduzeće, njegova direktora i osoblje na način određen u prilogu ovoj korespondenciji (Prilog I.).
- (b) Švicarska Zajedničkom poduzeću daje sve povlastice predviđene u Prilogu III. Ugovoru o Euratomu (Prilog II.) u okviru njegovih službenih aktivnosti.
- (c) Švicarska prihvaća raspodjelu glasačkih prava članova upravnog odbora i plaćanje godišnje članarine Zajedničkom poduzeću u skladu s Prilogom I. i Prilogom II. Statutu priloženom gore spomenutoj Odluci Vijeća.
- (d) Švicarska prihvaća financijsku kontrolu u pogledu njezina sudjelovanja u aktivnostima Zajedničkog poduzeća, predviđenu u gore spomenutoj Odluci Vijeća i priloženu ovoj korespondenciji (Prilog III.).

Prilozi I., II. i III. čine sastavni dio ovog pisma.

U skladu s člankom 6. stavkom 5. i člankom 21. Statuta priloženog gore spomenutoj Odluci Vijeća, ako je potrebno izmijeniti odredbe Statuta, provest će se savjetovanje sa švicarskim tijelima. Švicarska ističe da je za svaku izmjenu koja utječe na obveze Švicarske potreban njezin službeni pristanak prije nego što one stupe na snagu za Švicarsku.

Ako je naprijed navedeno prihvatljivo za Komisiju, čast mi je predložiti da ovo pismo i odgovor Komisije zajedno predstavljaju sporazum između Švicarske i Euratoma koji se privremeno primjenjuje od dana odgovora Komisije na ovo pismo. Primjena tog sporazuma ostaje privremena sve dok švicarski parlament ne donese odluku o članstvu Švicarske u Zajedničkom poduzeću. Švicarska obavještuje Euratom o okončanju unutarnjih postupaka odobrenja. Ova razmjena pisama stupa na snagu na dan kada Euratom primi tu obavijest. Sporazum se sklapa za razdoblje trajanja Sedmog okvirnog programa Euratoma, tj. od 2007. do 2011. Prešutno se obnavlja za razdoblje trajanja sljedećih okvirnih programa Euratoma ako nijedna strana ne otkáže sporazum najmanje godinu dana prije isteka odgovarajućeg okvirnog programa Euratoma na snazi.

S poštovanjem,

Bernhard MARFURT
Šef Misije Švicarske pri Europskoj uniji

PRILOG I.

Protokol o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica

(Tekst Protokola o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica ⁽¹⁾ ovdje se ne navodi)

⁽¹⁾ SL C 321 E, 29.12.2006., str. 318.

Dodatak

Postupak za primjenu Protokola o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica u Švicarskoj

1. Proširenje primjene na Švicarsku

Smatra se da svako upućivanje na države članice u Protokolu o povlasticama i imunitetima Europskih Zajednica (dalje u tekstu „Protokol“) uključuje i Švicarsku ako sljedeće odredbe ne određuju drukčije.

2. Oslobođenje Europskog zajedničkog poduzeća za ITER od posrednih poreza (uključujući PDV)

Roba i usluge koji se izvoze iz Švicarske ne podliježu švicarskom porezu na dodanu vrijednost (PDV). Za robu i usluge osigurane za Europsko zajedničko poduzeće za ITER u Švicarskoj za njegovu službenu uporabu, u skladu s člankom 3. drugim stavkom Protokola, oslobođenje od PDV-a daje se u obliku povrata. Oslobođenje od PDV-a odobrava se ako stvarna kupovna cijena robe i usluga navedenih na računu ili jednakovrijednom dokumentu iznosi najmanje 100 švicarskih franaka (uključujući porez).

Povrat PDV-a odobrava se po podnošenju švicarskih obrazaca, predviđenih u tu svrhu, glavnom odjelu za PDV Savezne porezne uprave. U pravilu se zahtjevi za povrat obrađuju u roku od tri mjeseca od dana njihova podnošenja zajedno s potrebnim popratnim dokumentima.

3. Postupak za primjenu pravila koja se odnose na osoblje Europskog zajedničkog poduzeća za ITER

U pogledu članka 13. drugog stavka Protokola, Švicarska, u skladu s načelima svojeg nacionalnog prava, oslobađa dužnosnike i ostale službenike Europskog zajedničkog poduzeća za ITER u smislu članka 2. Uredbe (Euratom, EZUČ, EEZ) br. 549/69 od 25. ožujka 1969. (SL L 74, 27.3.1969., str. 1.) od saveznog, kantonskog i općinskog poreza na plaće, nadnice i prihode koje im isplaćuje Zajednica i koje podliježu unutarnjem oporezivanju u njezinu korist.

Švicarska se za potrebe primjene članka 14. Protokola ne smatra državom članicom u smislu gore navedene točke 1.

Dužnosnici i ostali službenici Europskog zajedničkog poduzeća za ITER i članovi njihovih obitelji, koji su članovi sustava socijalne sigurnosti primjenjivog na dužnosnike i ostale službenike Zajednice, nisu obvezni biti članovima švicarskog sustava socijalne sigurnosti.

Sud Europskih zajednica isključivo je nadležan u svim pitanjima o odnosima između Europskog zajedničkog poduzeća za ITER ili Komisije i njihovih zaposlenika u pogledu primjene Uredbe Vijeća (EEZ, Euratom, EZUČ) br. 259/68 od 29. veljače 1968. (SL L 56, 4.3.1968., str. 1.) i drugih odredaba prava Zajednice kojima se utvrđuju uvjeti rada.

PRILOG II.

Prilog III. Ugovoru o Euratomu o davanju povlastica Zajedničkom poduzeću „Fuzija za energiju”

(Tekst Priloga III. Ugovoru o Euratomu ovdje se ne navodi)

PRILOG III.

Financijska kontrola u pogledu švicarskih sudionika u aktivnostima Europskog zajedničkog poduzeća za ITER i razvoj energije fuzije

Članak 1.

Izravna komunikacija

Zajedničko poduzeće i Komisija izravno komuniciraju sa svim osobama ili subjektima s poslovnim nastanom u Švicarskoj koji sudjeluju u aktivnostima Zajedničkog poduzeća kao ugovaratelji, sudionici u programima Zajedničkog poduzeća, primatelji plaćanja iz proračuna Zajedničkog poduzeća ili Zajednice ili podugovaratelji. Te osobe mogu izravno Komisiji i Zajedničkom poduzeću slati sve relevantne informacije i dokumentaciju koje su dužni dostaviti na temelju instrumenata na koje se odnosi ovaj Sporazum te sklopljenih ugovora ili sporazuma i svih u okviru njih donesenih odluka.

Članak 2.

Revizije

1. U skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica (SL L 248, 16.9.2002., str. 1.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EZ) br. 1995/2006 od 13. prosinca 2006. (SL L 390, 30.12.2006., str. 1.), i financijskom uredbom koju je 22. listopada 2007. donio upravni odbor Zajedničkog poduzeća, u skladu s Uredbom Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002 od 23. prosinca 2002. o utvrđivanju detaljnih pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 (SL L 357, 31.12.2002., str. 1.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EZ, Euratom) br. 478/2007 od 23. travnja 2007. (SL L 111, 28.4.2007., str. 13.), te u skladu s drugim instrumentima na koje se odnosi ovaj Sporazum, ugovori ili sporazumi sklopljeni i odluke donesene s korisnicima s poslovnim nastanom u Švicarskoj mogu predvidjeti da službenici Zajedničkog poduzeća i Komisije ili druge od njih ovlaštene osobe mogu u bilo kojem trenutku provesti znanstvene, financijske, tehnološke ili druge revizije u prostorijama korisnika i njihovih podugovaratelja.

2. Službenici Zajedničkog poduzeća i Komisije i druge od njih ovlaštene osobe imaju odgovarajući pristup lokacijama, radovima i dokumentima te svim informacijama potrebnima za provođenje takvih revizija, uključujući one u elektroničkom obliku. Pravo pristupa izričito se navodi u ugovorima ili sporazumima sklopljenima radi provedbe instrumenata na koje se odnosi ovaj Sporazum.

3. Revizorski sud Europskih zajednica ima ista prava kao i Komisija.

4. Revizije se mogu provoditi do pet godina nakon isteka ovog Sporazuma ili prema uvjetima iz sklopljenih ugovora ili sporazuma i donesenih odluka.

5. Švicarski savezni ured za reviziju unaprijed se obavješćuje o revizijama koje se provode na švicarskom državnom području. Ta obavijest ne predstavlja pravni uvjet za provođenje tih revizija.

Članak 3.

Provjere na terenu

1. U okviru ovog Sporazuma Komisija (OLAF) je ovlaštena na državnom području Švicarske provoditi provjere i inspekcije na terenu u skladu s uvjetima određenima u Uredbi Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996.

2. Provjere i inspekcije na terenu priprema i provodi Komisija u bliskoj suradnji sa Švicarskim saveznom uredom za reviziju ili drugim nadležnim švicarskim tijelima koje odredi Švicarski savezni ured za reviziju, koji se pravovremeno obavješćuju o predmetu, cilju i pravnoj osnovi provjera i inspekcija kako bi mogli osigurati svu potrebnu pomoć. U tu svrhu službenici nadležnih švicarskih tijela mogu sudjelovati u provjerama i inspekcijama na terenu.
3. Provjere i inspekcije na terenu mogu zajednički provoditi Komisija i dotična švicarska tijela, ako ona to žele.
4. Ako sudionici u programu odbiju provjeru ili inspekciju na terenu, švicarska tijela, djelujući u skladu s nacionalnim propisima, inspektorima Komisije pružaju potrebnu pomoć kako bi im se omogućilo da obave svoju dužnost provođenja provjere ili inspekcije na terenu.
5. Komisija u najkraćem mogućem roku izvješćuje Švicarski savezni ured za reviziju o svim činjenicama ili sumnjama koje se odnose na nepravilnost koju je doznala tijekom provjere ili inspekcije na terenu. U svakom slučaju Komisija je dužna obavijestiti gore navedeno tijelo o rezultatima tih provjera i inspekcija.

Članak 4.

Obavješćivanje i savjetovanje

1. Za potrebe pravilne provedbe ovog Priloga nadležna tijela Švicarske i Zajednice redovito razmjenjuju informacije i, na zahtjev jedne od strana, provode savjetovanja.
2. Nadležna švicarska tijela bez odlaganja obavješćuju Zajedničko poduzeće i Komisiju o svim činjenicama ili sumnjama koje su doznala u vezi s nepravilnosti povezanom sa sklapanjem i provedbom ugovora ili sporazuma sklopljenih u primjeni instrumenata na koje se odnosi ovaj Sporazum.

Članak 5.

Povjerljivost

Informacije dostavljene ili stečene u bilo kojem obliku na temelju ovog Priloga podliježu obvezi čuvanja poslovne tajne i zaštićene su na isti način kao što švicarsko pravo i odgovarajuće odredbe primjenjive na institucije Zajednice štite slične informacije. Takve se informacije smiju priopćiti samo osobama koje ih trebaju doznati na temelju svoje službene dužnosti unutar institucija Zajednice, u državama članicama ili u Švicarskoj i ne smiju se koristiti u druge svrhe osim za osiguranje učinkovite zaštite financijskih interesa ugovornih strana.

Članak 6.

Upravne mjere i kazne

Ne dovodeći u pitanje primjenu švicarskog kaznenog prava, Zajedničko poduzeće ili Komisija mogu izreći upravne mjere i kazne u skladu s uredbama (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. i (EZ, Euratom) br. 2342/2002 od 23. prosinca 2002. te u skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica.

Članak 7.

Povrat i izvršenje

Odluke koje Zajedničko poduzeće ili Komisija donesu u okviru područja primjene ovog Sporazuma, a kojima se subjektima koji nisu države nameće novčana obveza, izvršive su u Švicarskoj.

Potvrdu o izvršivosti, uz kontrolu koja obuhvaća samo provjeru vjerodostojnosti akta, izdaje tijelo koje odredi švicarska vlada i o tome obavješćuje Zajedničko poduzeće ili Komisiju. Izvršenje se provodi u skladu s propisima švicarskog procesnog prava. Zakonitost odluke o izvršenju podliježe kontroli Suda Europskih zajednica.

Presude Suda Europskih zajednica na temelju arbitražne klauzule izvršive su pod istim uvjetima.

B. Pismo Europske zajednice za atomsku energiju

Poštovani,

čast mi je potvrditi primitak Vašeg pisma od 5. studenoga 2007. koje glasi:

„Dana 18. srpnja 2006. Švicarska Konfederacija („Švicarska“) obavijestila je Komisiju o svojem interesu za Europsko zajedničko poduzeće za ITER i razvoj energije fuzije.

Drago mi je obavijestiti Vas da su švicarska tijela primila na znanje sadržaj Odluke Vijeća 2007/198/Euratom od 27. ožujka 2007. o osnivanju Europskog zajedničkog poduzeća za ITER i razvoj energije fuzije („Zajedničko poduzeće“). Švicarska je posebno svjesna mogućnosti za treće zemlje da postanu članice Zajedničkog poduzeća pod uvjetom da su s Euratomom sklopile sporazum o suradnji u području kontrolirane nuklearne fuzije, kojim se njihovi istraživački programi povezuju s programima Euratoma.

Čast mi je u ime Švicarske izjaviti da Švicarska u skladu s člankom 2. točkom (c) gore spomenute Odluke Vijeća izražava želju da postane članicom Zajedničkog poduzeća. To će članstvo biti temelj trajne suradnje između Euratoma i Švicarske. Ono će predstavljati nastavak postojećih obveza u istraživanju fuzije u skladu s člankom 3. stavkom 3. Sporazuma o suradnji od 14. rujna 1978. između Euratoma i Švicarske u području kontrolirane nuklearne fuzije i fizike plazme. Pored toga, to će članstvo predstavljati provedbu intenzivne suradnje u području znanstvenog i tehničkog istraživanja, kako je navedeno u Sporazumu o sudjelovanju u Sedmim okvirnim programima Europske zajednice i Euratoma.

S obzirom na želju Švicarske da postane članicom Zajedničkog poduzeća, bio bih Vam zahvalan ako biste potvrdili da se Komisija koja predstavlja Euratom slaže sa sljedećim tumačenjem:

Neovisno o članku 12. stavku 2. točki (a) i članku 82. stavku 3. točki (a) Uredbe Vijeća (EEZ, Euratom, EZUČ) br. 259/68 od 29. veljače 1968. o utvrđivanju Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europskih zajednica i Uvjeta zaposlenja ostalih službenika Europskih zajednica te u skladu s člankom 10. Statuta Zajedničkog poduzeća priloženog Odluci Vijeća o osnivanju Zajedničkog poduzeća i provedbenim propisima za primjenu Pravilnika o osoblju od strane Zajedničkog poduzeća, direktor Zajedničkog poduzeća može imenovati švicarske državljane s punim građanskim pravima za članove osoblja Zajedničkog poduzeća.

Pored toga, želio bih potvrditi da će se Švicarska kao član Zajedničkog poduzeća pridržavati gore spomenute Odluke Vijeća o osnivanju Zajedničkog poduzeća i davanju povlastica tom poduzeću. Posebno:

- (a) U skladu s člankom 7. gore spomenute Odluke Vijeća, Švicarska primjenjuje Protokol o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica na Zajedničko poduzeće, njegova direktora i osoblje na način određen u prilogu ovoj korespondenciji (Prilog I.).
- (b) Švicarska Zajedničkom poduzeću daje sve povlastice predviđene u Prilogu III. Ugovoru o Euratomu (Prilog II.) u okviru njegovih službenih aktivnosti.
- (c) Švicarska prihvaća raspodjelu glasačkih prava članova upravnog odbora i plaćanje godišnje članarine Zajedničkom poduzeću u skladu s Prilogom I. i Prilogom II. Statutu priloženom gore spomenutoj Odluci Vijeća.
- (d) Švicarska prihvaća financijsku kontrolu u pogledu njezina sudjelovanja u aktivnostima Zajedničkog poduzeća, predviđenu u gore spomenutoj Odluci Vijeća i priloženu ovoj korespondenciji (Prilog III.).

Prilozi I., II. i III. čine sastavni dio ovog pisma.

U skladu s člankom 6. stavkom 5. i člankom 21. Statuta priloženog gore spomenutoj Odluci Vijeća, ako je potrebno izmijeniti odredbe Statuta, provest će se savjetovanje sa švicarskim tijelima. Švicarska ističe da je za svaku izmjenu koja utječe na obveze Švicarske potreban njezin službeni pristanak prije nego što one stupe na snagu za Švicarsku.

Ako je naprijed navedeno prihvatljivo za Komisiju, čast mi je predložiti da ovo pismo i odgovor Komisije zajedno predstavljaju sporazum između Švicarske i Euratoma koji se privremeno primjenjuje od dana odgovora Komisije na ovo pismo. Primjena tog sporazuma ostaje privremena sve dok švicarski parlament ne donese odluku o članstvu Švicarske u Zajedničkom poduzeću. Švicarska obavješćuje Euratom o okončanju unutarnjih postupaka odobrenja. Ova razmjenjena pisma stupa na snagu na dan kada Euratom primi tu obavijest. Sporazum se sklapa za razdoblje trajanja Sedmog okvirnog programa Euratoma, tj. od 2007. do 2011. Prešutno se obnavlja za razdoblje trajanja sljedećih okvirnih programa Euratoma ako nijedna strana ne otkáže sporazum najmanje godinu dana prije isteka odgovarajućeg okvirnog programa Euratoma na snazi.”

Čast mi je obavijestiti Vas da je Euratom suglasan s gore navedenim tumačenjem Pravilnika o osoblju i sadržajem ovog pisma te potvrditi da Švicarska postaje član Zajedničkog poduzeća na datum ovog pisma.

S poštovanjem,

U ime Europske zajednice za atomsku energiju

Janez POTOČNIK

32010D0222

L 98/12

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

20.4.2010.

ODLUKA KOMISIJE**od 19. travnja 2010.****o ulasku Europske komisije u Globalno partnerstvo za bioenergiju**

(2010/222/EU)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

budući da:

- (1) Europska si je unija u energetske sektoru postavila ciljeve povećanja sigurnosti opskrbe i smanjenja emisija stakleničkih plinova iz vlastite potrošnje energije većim korištenjem obnovljive energije. Bioenergija predstavlja važan dio strategije obnovljive energije. Unija teži održivoj proizvodnji biomase te je usvojila kriterije održivosti za biogoriva i tekuća biogoriva.
- (2) U okviru svoje suradnje s međunarodnim partnerima, uključujući zemlje u razvoju, Komisija je aktivno uključena u dijaloge o energiji i druge oblike suradnje o pitanjima povezanim s energijom. Prednosti bioenergije ostvarit će svoj puni potencijal samo ako i druge zemlje budu težile strategijama za bioenergiju te ih budu provodile na održiv način. Ostvarenje održive proizvodnje energije može se značajno ubrzati putem odgovarajućih međunarodnih okvira.
- (3) U Planu djelovanja skupine G8 iz Gleneaglesa iz 2005. skupina G8 odobrila je pokretanje Globalnog partnerstva za bioenergiju, kako bi se podržala šira, troškovno učinkovita uporaba biomase i biogoriva, posebno u zemljama u razvoju. Globalno partnerstvo za bioenergiju pokrenulo je radne skupine za metodologije povezane sa stakleničkim plinovima te za održivost radi promicanja bioenergije na održiv način.

(4) Predsjednik Globalnog partnerstva za bioenergiju pisao je predsjedniku Barrosu 12. travnja 2007. i pozvao Komisiju da se pridruži Globalnom partnerstvu za bioenergiju te je kasnije ponovio taj poziv.

(5) Komisija će svojim sudjelovanjem u Globalnom partnerstvu za bioenergiju moći bolje koordinirati svoje odgovarajuće međunarodne aktivnosti u pogledu bioenergije i povezanih pitanja održivosti.

(6) Globalno partnerstvo za bioenergiju oslanja se na doprinose članova. Navedeni se doprinosi daju dobrovoljno te odluka o sudjelovanju ne obvezuje Komisiju na financijske doprinose zajedničkim proračunima,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Europska komisija (dalje u tekstu „Komisija”) sudjeluje kao partner u Globalnom partnerstvu za bioenergiju.

Članak 2.

Povjerenik za energiju ili njegov imenovani predstavnik ovlašteni su potpisati mandat Globalnog partnerstva za bioenergiju u ime Komisije.

Sastavljeno u Bruxellesu 19. travnja 2010.

Za Komisiju

Günther OETTINGER

Član Komisije

32010D0488

15.9.2010.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 242/33

ODLUKA VIJEĆA**od 16. studenoga 2009.****o odobrenju sklapanja, od strane Komisije, Sporazuma o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju i Vlade Savezne Republike Brazila u području istraživanja energije fuzije**

(2010/488/Euratom)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

ODLUČILO JE:

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, a posebno njegov članak 101. drugi stavak,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

budući da:

- (1) Komisija je, u skladu s direktivama Vijeća od 22. srpnja 2008., vodila pregovore o Sporazumu o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju i Vlade Savezne Republike Brazila u području istraživanja energije fuzije.
- (2) Trebalo bi odobriti sklapanje Sporazuma od strane Komisije,

Jedini članak

Ovime se odobrava sklapanje, od strane Komisije, za i u ime Europske zajednice za atomsku energiju, Sporazuma o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju i Vlade Savezne Republike Brazila u području istraživanja energije fuzije.

Tekst Sporazuma priložen je ovoj Odluci.

Sastavljeno u Bruxellesu 16. studenoga 2009.

Za Vijeće
Predsjednik
C. MALMSTRÖM

22010A0915(02)

L 242/34

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

15.9.2010.

SPORAZUM**o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju i Vlade Savezne Republike Brazila u području istraživanja energije fuzije**

EUROPSKA ZAJEDNICA ZA ATOMSKU ENERGIJU (Euratom)

i

VLADA SAVEZNE REPUBLIKE BRAZILA

(dalje u tekstu „stranke“),

BUDUĆI DA se u Sporazumu o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji između Europske zajednice i Vlade Savezne Republike Brazila, potpisanom 19. siječnja 2004., stranke obvezuju promicati suradnju u području aktivnosti istraživanja i tehnološkog razvoja;

ŽELEĆI nastaviti promicati razvoj energije fuzije kao izvora energije koji je potencijalno prihvatljiv za okoliš, gospodarski konkurentan i praktički neograničen,

SPORAZUMJELE SU SE:

Članak 1.**Cilj**

Cilj je ovog Sporazuma pojačati suradnju između stranaka u područjima obuhvaćenima programima fuzije svake od njih, na temelju obostrane koristi i opće uzajamnosti, radi razvijanja znanstvenog razumijevanja i tehnoloških mogućnosti koji su osnova sustava energije fuzije.

Članak 2.**Područja suradnje**

Područja suradnje u okviru ovog Sporazuma mogu uključivati sljedeće:

- (a) tokamake, uključujući velike projekte sadašnje generacije i aktivnosti koje se odnose na projekte sljedeće generacije;
- (b) alternative tokamacima;
- (c) tehnologiju energije magnetske fuzije;
- (d) teoriju plazme i primijenjenu fiziku plazme;
- (e) politike i planove programa; i
- (f) druga područja o kojima su se stranke u pisanom obliku dogovorile, u onoj mjeri u kojoj su obuhvaćena programima svake od njih.

Članak 3.**Oblici suradnje**

1. Oblici suradnje u okviru ovog Sporazuma mogu uključivati, ali nisu ograničeni na:

- (a) razmjenu i osiguravanje informacija i podataka o znanstvenim i tehničkim aktivnostima, događajima, praksama i rezultatima te o politikama i planovima programa, uključujući razmjenu neobjavljenih informacija u skladu s uvjetima utvrđenima u člancima 6. i 7.;

- (b) razmjenu znanstvenika, inženjera i drugih stručnjaka na dogovorena vremenska razdoblja radi sudjelovanja u eksperimentima, analizama, projektiranjima i drugim aktivnostima istraživanja i razvoja u skladu s člankom 8.;

- (c) organiziranje seminara i drugih sastanaka radi raspravljanja i razmjene informacija o dogovorenim temama u područjima navedenima u članku 2. i određivanja aktivnosti suradnje koje se mogu korisno poduzimati u skladu s člankom 5.;

- (d) razmjenu i osiguravanje uzoraka, materijala, opreme (instrumentata i sastavnih dijelova) za eksperimente, ispitivanja i ocjenjivanje u skladu s člancima 9. i 10.;

- (e) provođenje zajedničkih istraživanja, projekata ili eksperimenata, uključujući njihovo zajedničko projektiranje, izgradnju i korištenje;

- (f) uspostavljanje podatkovnih veza kao što su, među ostalim, daljinski alati za analizu podataka; i

- (g) druge posebne oblike suradnje o kojima su se stranke dogovorile u pisanom obliku.

2. Prema potrebi, stranke koordiniraju aktivnosti u okviru ovog Sporazuma s drugim međunarodnim aktivnostima istraživanja i razvoja energije fuzije radi smanjivanja udvostručavanja napora. Odredbe ovog Sporazuma ne dovode u pitanje postojeće ili buduće dogovore o suradnji između stranaka.

Članak 4.

Koordinacijski odbor i izvršni tajnici

1. Stranke osnivaju koordinacijski odbor radi koordinacije i nadzora vođenja aktivnosti u okviru ovog Sporazuma. Svaka stranka u koordinacijski odbor imenuje jednak broj članova i predlaže jednog od svojih imenovanih članova za voditelja svojeg izaslanstva. Koordinacijski odbor sastaje se jedanput godišnje, naizmjenično u Saveznoj Republici Brazilu i u Europskoj uniji, ili u druga dogovorena vremena i na drugim dogovorenim mjestima. Sastankom predsjedava voditelj izaslanstva stranke domaćina.
2. Koordinacijski odbor ispituje napredak i planove aktivnosti u okviru ovog Sporazuma te predlaže, koordinira i odobrava buduće aktivnosti suradnje koje su unutar područja ovog Sporazuma s obzirom na njihovo tehničko postignuće i razinu napora radi osiguravanja obostrane koristi i opće uzajamnosti unutar Sporazuma.
3. Sve se odluke koordinacijskog odbora donose konsenzusom.
4. Svaka stranka predlaže jednog izvršnog tajnika koji djeluje u njezino ime tijekom razdoblja između sastanaka koordinacijskog odbora, u svim pitanjima koja se tiču suradnje, a koja su unutar područja ovog Sporazuma. Izvršni tajnici odgovorni su za svakodnevno upravljanje suradnjom.

Članak 5.

Provedba

1. Svaka stranka određuje odgovarajuća tijela za provedbu aktivnosti u okviru ovog Sporazuma.
2. Kada odobrava neku aktivnost suradnje, koordinacijski odbor također, kada je to potrebno, odobrava projektni plan u okviru ovog Sporazuma.
3. Svaki projektni plan navodi tijela određena za provedbu projekta i uključuje detaljne odredbe za provedbu aktivnosti suradnje, uključujući njezino tehničko područje i upravljanje, odgovornosti u vezi s dekontaminacijom, razmjenu neobjavljenih informacija, razmjenu opreme, tretman intelektualnog vlasništva, ukupne troškove, dijeljenje troškova i njihov raspored, prema potrebi.

Članak 6.

Dostupnost i širenje informacija

1. Podložno primjenjivim zakonima i drugim propisima te odredbama ovog Sporazuma, svaka stranka i osobe koje je ona odredila obvezuju se drugoj stranci i osobama koje je ona odredila slobodno staviti na raspolaganje sve dostupne informacije koje se zahtijevaju za provođenje aktivnosti suradnje u okviru ovog Sporazuma.

2. Stranke i osobe koje su one odredile podržavaju najšire moguće širenje informacija koje imaju pravo objaviti, bilo da su razvijene zajednički, bilo da su dostavljene ili razmijenjene u skladu s ovim Sporazumom, podložno potrebi zaštite neobjavljenih informacija i potrebi zaštite intelektualnog vlasništva stvorenog ili stavljenog na raspolaganje u okviru ovog Sporazuma.

3. Informacije koje jedna stranka prosljeđuje drugoj stranci u okviru ovog Sporazuma točne su prema najboljem znanju i uvjerenju stranke koja ih prosljeđuje, ali stranka koja ih prosljeđuje ne jamči pogodnost prosljeđenih informacija za ijednu posebnu uporabu ili primjenu od strane stranke koja ih prima ili bilo koje treće strane. Informacije koje stranke zajednički razviju točne su prema najboljem znanju i uvjerenju objiju stranaka. Nijedna stranka ne jamči njihovu pogodnost za ijednu posebnu svrhu, uporabu ili primjenu od strane bilo koje stranke ili bilo koje treće strane.

Članak 7.

Intelektualno vlasništvo

Zaštita i raspodjela intelektualnog vlasništva stvorenog ili stavljenog na raspolaganje tijekom aktivnosti suradnje u okviru ovog Sporazuma uređene su odredbama u Prilogu, koji čini sastavni dio ovog Sporazuma i primjenjuje se na sve aktivnosti vođene u okviru ovog Sporazuma.

Članak 8.

Razmjena osoblja

Na razmjene osoblja između stranaka ili osoba koje su one odredile u okviru ovog Sporazuma primjenjuju se sljedeće odredbe:

- (a) svaka stranka osigurava odabir kvalificiranog osoblja s vještinama i stručnim sposobnostima potrebnima za vođenje aktivnosti planiranih u okviru ovog Sporazuma. Razmjenu osoblja stranke unaprijed međusobno dogovaraju razmjenom pisama, upućujući na ovaj Sporazum i njegove odgovarajuće odredbe o intelektualnom vlasništvu kao i na dotičnu aktivnost suradnje;
- (b) svaka je stranka odgovorna za plaće, osiguranje i naknade koje treba platiti svojem razmijenjenom osoblju;
- (c) stranka pošiljateljica plaća putne i životne troškove svojeg razmijenjenog osoblja koje boravi u ustanovi domaćinu, osim ako je drukčije dogovoreno;
- (d) stranka primateljica organizira odgovarajući smještaj za razmijenjeno osoblje druge stranke (i njihove obitelji koje čine dio njihovog kućanstva) na temelju obostrano prihvatljive uzajamnosti;

- (e) stranka primateljica na temelju svojih odgovarajućih zakona i drugih propisa osigurava razmijenjenom osoblju druge stranke svu potrebnu pomoć u vezi s administrativnim formalnostima (npr. dobivanje viza);
- (f) svaka stranka osigurava da se razmijenjeno osoblje pridržava općih pravila iz područja rada i pravila sigurnosti na snazi u ustanovi domaćinu;
- (g) svaka stranka može, na vlastiti trošak, promatrati posebne aktivnosti ispitivanja i analitički rad druge stranke u područjima suradnje određenima u članku 2. Takvo se promatranje može provoditi posjetima osoblja, podložno prethodnom odobrenju stranke primateljice u svakom pojedinom slučaju.

Članak 9.

Razmjene opreme, uzoraka, materijala i rezervnih dijelova

Kada jedna stranka ili osobe koje je ona odredila trebaju razmijeniti, posuditi ili isporučiti drugoj stranci ili osobama koje je ona odredila, među ostalim, opremu, instrumente, uzorke, materijale ili potrebne rezervne dijelove (dalje u tekstu „oprema“), sljedeće se odredbe primjenjuju na slanje i uporabu opreme:

- (a) stranka pošiljateljica što je prije moguće dostavlja detaljan popis opreme s odgovarajućim specifikacijama i tehničkom i informativnom dokumentacijom;
- (b) oprema koju isporučuje stranka pošiljateljica ostaje u njezinu vlasništvu i vraća joj se na dan koji određuje koordinacijski odbor, osim ako je drukčije dogovoreno u projektnom planu iz članka 5.;
- (c) oprema se pušta u rad u ustanovi domaćinu samo uz međusobni dogovor između stranaka; i
- (d) stranka primateljica osigurava potrebne prostore za opremu i osigurava električnu energiju, vodu, plin i druge potrebne resurse, u skladu s tehničkim zahtjevima o kojima se stranke međusobno dogovaraju.

Članak 10.

Opće odredbe

1. Svaka stranka provodi aktivnosti predviđene u ovom Sporazumu podložno svojim primjenjivim zakonima i drugim propisima te osigurava resurse podložno dostupnosti dodijeljenih sredstava.
2. Osim ako su se stranke drukčije izričito sporazumjele u pisanom obliku, sve troškove koji proizlaze iz suradnje u okviru ovog Sporazuma snosi stranka koja ih je prouzročila.
3. Sva pitanja u vezi s tumačenjem ili provedbom koja se odnose na ovaj Sporazum i nastanu tijekom njegova trajanja stranke rješavaju sporazumno.
4. Ovaj se Sporazum primjenjuje, u onoj mjeri u kojoj se tiče Euratoma, na područja na koja se primjenjuje Ugovor o osnivanju Euratoma i na državna područja zemalja koje sudjeluju u programu fuzije Euratoma kao potpuno pridružene treće zemlje.

Članak 11.

Trajanje, izmjena i otkaz

1. Ovaj Sporazum stupa na snagu na dan posljednje pisane obavijesti u kojima stranke jedna drugu obavješćuju da su završeni unutarnji postupci svake od njih potrebni za njegovo stupanje na snagu i ostaje na snazi pet godina; automatski se produljuje na dodatno razdoblje od pet godina, osim ako jedna stranka obavijesti drugu stranku u pisanom obliku o svojoj namjeri da otkáže ovaj Sporazum.
2. Ovaj se Sporazum može izmijeniti pisanim sporazumom stranaka. Izmjene stupaju na snagu na dan posljednje pisane obavijesti u kojima stranke jedna drugu obavješćuju da su završeni unutarnji postupci svake od njih potrebni za stupanje izmjene na snagu.
3. Svi zajednički naponi i eksperimenti koji nisu završeni u trenutku otkaza ovog Sporazuma mogu se nastaviti do njihova završetka u skladu s uvjetima ovog Sporazuma.
4. Svaka stranka može u bilo kojem trenutku otkazati ovaj Sporazum i bilo koji projektni plan pisanom obavješću upućenom drugoj stranci. Otkaz stupa na snagu šest mjeseci od primitka obavijesti, ne dovodeći u pitanje prava koja su pripala bilo kojoj od stranaka na temelju ovog Sporazuma ili projektnog plana do dana otkaza.

Potpisano u Braziliji 27. studenoga 2009. u po dva primjerka na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki od tih tekstova jednako vjerodostojan.

*Za Europsku zajednicu za
atomsku energiju*
JOÃO JOSÉ SOARES PACHECO

*Za Vladu Savezne
Republike Brazila*
MARCOS NOGUEIRA MARTINS

PRILOG

PRAVA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA

Prava intelektualnog vlasništva stvorena ili stavljena na raspolaganje u okviru ovog Sporazuma raspodjeljuju se kako slijedi:

I. Primjena

Ovaj se Prilog primjenjuje na sve aktivnosti suradnje poduzete u okviru ovog Sporazuma, osim ako je drukčije izričito dogovoreno.

II. Vlasništvo, raspodjela i ostvarivanje prava

- A. Za potrebe ovog Sporazuma, „intelektualno vlasništvo” ima značenje određeno u članku 2. Konvencije o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, potpisane u Stockholmu 14. srpnja 1967.
- B. Ovaj se Prilog odnosi na raspodjelu prava, udjela i licencijskih naknada među strankama i njihovim tijelima za provedbu određenima na temelju članka 5. Svaka stranka osigurava da druga stranka može dobiti prava na intelektualno vlasništvo koja su u skladu s ovim Prilogom raspodijeljena njoj ili tijelima za provedbu određenima na temelju članka 5. Ovim se Prilogom ne mijenja, odnosno ne dovodi u pitanje raspodjelu tih prava, udjela i licencijskih naknada između stranke i njezinih državljana, što se određuje zakonodavstvom i praksom te stranke.
- C. Otkaz ili istek ovog Sporazuma ne utječe na prava ili obveze koje proizlaze iz ovog Priloga.
- D. 1. Kod aktivnosti suradnje između stranaka ili između tijela za provedbu određenih na temelju članka 5., intelektualno vlasništvo koje proizlazi iz zajedničkih istraživanja, tj. istraživanja koja podupiru obje stranke, tretira se u planu tehnološkog upravljanja (PTU) u skladu sa sljedećim načelima:
- (a) stranke ili njihova tijela za provedbu određena na temelju članka 5. obavješćuju jedna drugu u razumnom vremenskom roku o bilo kojim pravima intelektualnog vlasništva koja proizlaze iz ovog Sporazuma;
 - (b) osim ako je drukčije dogovoreno, prava i udjele u intelektualnom vlasništvu, stvorenom tijekom zajedničkih istraživanja, mogu iskoristivati svaka stranka ili njihova tijela za provedbu određena na temelju članka 5. bez teritorijalnog ograničenja;
 - (c) svaka stranka ili tijelo za provedbu određeno na temelju članka 5. pravodobno traži zaštitu intelektualnog vlasništva u odnosu na koje dobije prava i udjele na temelju PTU-a;
 - (d) svaka stranka ili tijelo za provedbu određeno na temelju članka 5. ima neisključivu, neopozivu, besplatnu dozvolu za uporabu bilo kojeg intelektualnog vlasništva koje proizlazi iz ovog Sporazuma samo u svrhe istraživanja, u skladu s odgovarajućim primjenjivim propisima stranaka;
 - (e) gostujući istraživači koji su sudjelovali u stvaranju intelektualnog vlasništva dobivaju prava intelektualnog vlasništva i udjele u licencijskim naknadama koje ustanove domaćina dobiju od licenciranja tih prava intelektualnog vlasništva u skladu s politikama ustanova domaćina. Svaka stranka tretira gostujuće istraživače ne manje povoljno nego vlastite državljanke u odnosu na dodjeljivanje gore navedenih prava intelektualnog vlasništva i udjela u licencijskim naknadama. Dodatno, svaki gostujući istraživač priznat kao izumitelj ima pravo na tretman kao da je državljanin stranke domaćina u odnosu na nagrade, bonuse, povlastice ili bilo koje druge naknade, u skladu s politikom ustanove domaćina i odgovarajućim zakonima stranaka primjenjivima u tom području.
2. Kod aktivnosti suradnje, različitih od zajedničkog istraživanja, koje potpadaju pod odredbe odjeljka II. odlomka D točke 1., u mjeri u kojoj to zahtijevaju njezini zakoni i drugi propisi, svaka stranka zahtijeva od svih svojih sudionika sklapanje posebnih sporazuma koji se odnose na provedbu aktivnosti zajedničkog istraživanja i odgovarajuća prava i obveze sudionika. U odnosu na intelektualno vlasništvo, ti sporazumi uobičajeno uređuju, među ostalim, vlasništvo, zaštitu, korisnička prava za potrebe istraživanja, iskoristavanje i širenje, uključujući dogovore o zajedničkoj objavi, prava i obveze gostujućih istraživača te postupke za rješavanje sporova. Sporazumi mogu također uređivati druga pitanja kao što su pristup primarnim i sekundarnim informacijama, izdavanje dozvola i krajnji rezultati.

- E. Održavajući uvjete tržišnog natjecanja u područjima na koja utječe ovaj Sporazum, svaka stranka nastoji osigurati da se prava stečena u skladu s ovim Sporazumom i dogovorima sklopljenima na temelju njega ostvaruju tako da se posebno potiče i. uporabu stvorenih ili na drugi način dostupnih informacija u okviru ovog Sporazuma te njihovo širenje u onoj mjeri u kojoj je to u skladu s uvjetima utvrđenima u ovom Sporazumu, odredbama odjeljka IV. ovog Priloga i bilo kojim pravilima koja mogu biti na snazi u okviru nacionalnog prava stranaka o postupanju s osjetljivim ili povjerljivim informacijama u nuklearnom području; i ii. usvajanje i provedbu međunarodnih normi.

III. Autorska djela

U skladu s uvjetima ovog Sporazuma, s autorskim pravom koje pripada strankama ili tijelima za provedbu određenima na temelju članka 5. postupa se u skladu sa Sporazumom o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva kojim upravlja Svjetska trgovinska organizacija.

IV. Znanstvena književna djela

Podložno tretmanu predviđenom za neobjavljene informacije u odjeljku V., primjenjuju se sljedeći postupci:

- A. Svaka stranka ili tijelo za provedbu određeno na temelju članka 5. imaju pravo na neisključivu, neopozivu, besplatnu dozvolu u svim zemljama za prevođenje, reproduciranje i javno distribuiranje informacija sadržanih u znanstvenim i tehničkim časopisima, člancima, izvješćima, knjigama ili drugim medijima, koje izravno proizlaze iz zajedničkih istraživanja u skladu s ovim Sporazumom od strane ili u ime stranaka.
- B. Sva autorska djela nastala sukladno ovoj odredbi poštuju moralna prava autora u skladu s člankom 6. bis Bernske konvencije. Ona također nose jasno vidljivu potvrdu o zajedničkoj potpori stranaka.

V. Neobjavljene informacije

A. Dokumentirane neobjavljene informacije

1. Svaka stranka, u najranijem mogućem trenutku, određuje za koje informacije u vezi s ovim Sporazumom ne želi da se objave, među ostalim uzimajući u obzir sljedeće kriterije:
 - (a) informacije su tajne u smislu da, u cijelosti ili u određenom sastavu ili kombinaciji svojih sastavnih dijelova, nisu opće poznate ili lako dostupne zakonitim sredstvima;
 - (b) informacije imaju stvarnu ili potencijalnu komercijalnu vrijednost na temelju svoje tajnosti; i
 - (c) osoba koja zakonito ima kontrolu nad njima podvrgla je informacije koracima razumnima sukladno okolnostima radi očuvanja njihove tajnosti. Stranke se u određenim slučajevima mogu dogovoriti da se, osim ako je drukčije navedeno, dijelovi ili cjelovite informacije koje su dobivene, razmijenjene ili stvorene tijekom zajedničkog istraživanja u skladu s ovim Sporazumom ne smiju objaviti.
2. Svaka stranka osigurava da druga stranka može lako prepoznati neobjavljene informacije na temelju ovog Sporazuma i njihovu zbog toga povlaštenu prirodu, primjerice putem prikladnog označavanja ili zapisa o ograničenju. To se također odnosi na svako reproduciranje spomenutih informacija, u cijelosti ili djelomično. Stranka ili sudionik koji primi neobjavljene informacije u skladu s ovim Sporazumom poštuje njihovu povlaštenu prirodu. Ta ograničenja automatski prestaju kada vlasnik objavi te informacije bez ograničenja.
3. Neobjavljene informacije dostavljene u skladu s ovim Sporazumom stranka primateljica može prenositi osobama zaposlenima kod stranke primateljice, uključujući njezine ugovaratelje i druge predmetne odjele stranke ovlaštene za posebne namjene zajedničkog istraživanja koje je u tijeku, na temelju potrebe za njihovim poznavanjem i pod uvjetom da su sve tako prenesene neobjavljene informacije zaštićene u skladu s ovim Prilogom i u mjeri predviđenoj zakonima i drugim propisima svake stranke te da su kao takve lako prepoznatljive, kako je gore navedeno.

B. Nedokumentirane neobjavljene informacije

S nedokumentiranim neobjavljenim ili drugim povjerljivim ili povlaštenim informacijama, dobivenima na seminarima i drugim sastancima organiziranim u okviru ovog Sporazuma, ili informacijama koje proizlaze iz zapošljavanja osoblja, uporabe objekata ili zajedničkih projekata, stranke ili osobe koje su one odredile postupaju u skladu s načelima navedenima za dokumentirane informacije u ovom Sporazumu, međutim pod uvjetom da je primatelj takvih neobjavljenih ili drugih povjerljivih ili povlaštenih informacija upoznat u pisanom obliku s povjerljivom naravi dostavljenih informacija najkasnije u trenutku kada su mu dostavljene.

C. Nadzor

Svaka stranka nastoji osigurati da se neobjavljene informacije koje primi u okviru ovog Sporazuma nadziru na način kako je ovdje predviđeno. Postane li jedna od stranaka svjesna da neće moći, ili se razumno može očekivati da neće moći ispuniti odredbe o neširenju iz gornjih odlomaka A i B, ona odmah obavješćuje drugu stranku. Stranke se nakon toga savjetuju kako bi odredile primjereno djelovanje.

VI. Rješavanje sporova te nove ili nepredviđene vrste intelektualnog vlasništva

- A. Sporovi između stranaka koji se odnose na intelektualno vlasništvo rješavaju se u skladu s člankom 10. stavkom 3. ovog Sporazuma. Međutim, stranke mogu međusobnim sporazumom takav spor iznijeti pred međunarodni arbitražni sud radi dobivanja obvezujuće odluke u skladu s primjenjivim pravilima međunarodnog prava. Osim ako je drukčije dogovoreno, primjenjuju se arbitražna pravila UNCITRAL-a.
- B. U slučaju u kojem bilo koja stranka zaključi da iz aktivnosti suradnje poduzete u skladu s ovim Sporazumom može proizaći nova vrsta intelektualnog vlasništva koja nije obuhvaćena PTU-om ili sporazumom između određenih tijela za provedbu, ili ako nastanu neke druge nepredviđene poteškoće, stranke odmah pristupaju raspravi s ciljem osiguravanja odgovarajuće zaštite, iskorištavanja i širenja predmetnog intelektualnog vlasništva na državnim područjima svake od njih, u skladu s njihovim nacionalnim zakonodavstvom.
-

32010R0844

30.9.2010.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 258/1

UREDBA KOMISIJE (EU) br. 844/2010**od 20. rujna 2010.****o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća o energetske statistici s obzirom na uspostavu skupa godišnjih statistika o nuklearnoj energiji i prilagodbu metodoloških upućivanja sukladno NACE Rev. 2****(Tekst značajan za EGP)**

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o energetske statistici ⁽¹⁾, a posebno njezin članak 4. stavak 3. i članak 8.,

budući da:

(1) Uredbom (EZ) br. 1099/2008 uspostavlja se zajednički okvir za proizvodnju, prosljeđivanje, vrednovanje i diseminaciju usporedivih statističkih podataka o energetici u Uniji.

(2) U skladu s člankom 8. Uredbe (EZ) br. 1099/2008 Komisija (Eurostat) bi u suradnji sa sektorom nuklearne energije u Europskoj uniji trebala utvrditi skup godišnjih statistika o nuklearnoj energiji o kojima bi se izvješćivalo i koje bi se diseminirale od 2009. godine, pri čemu ta godina predstavlja prvo izvještajno razdoblje.

(3) Komisija je razvila zahtijevani skup podataka i s državama članicama raspravljala o izvedivosti, troškovima proizvodnje, povjerljivosti i opterećenju povezanom s izvješćivanjem.

(4) U skladu s Uredbom (EZ) br. 1893/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. o uspostavi statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE Revision 2 i izmjeni Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3037/90 kao i određenih uredbi EZ-a o posebnim statističkim područjima ⁽²⁾, energetske statistike trebale bi se proizvoditi u skladu s NACE Rev. 2 od 1. siječnja 2009..

(5) Uredbu (EZ) br. 1099/2008 trebalo bi stoga na odgovarajući način izmijeniti.

(6) Mjere predviđene u ovoj Uredbi u skladu su s mišljenjem Odbora za europski statistički sustav,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Prilozi A i B Uredbi (EZ) br. 1099/2008 zamjenjuju se Prilogom ovoj Uredbi.

Članak 2.

Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u Službenom listu Europske unije.

⁽¹⁾ SL L 304, 14.11.2008., str. 1.

⁽²⁾ SL L 393, 30.12.2006., str. 1.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 20. rujna 2010.

Za Komisiju
Predsjednik
José Manuel BARROSO

PRILOG

„PRILOG A

OBJAŠNENJE POJMOVA

U ovom se Prilogu daju objašnjenja ili definicije pojmova koji se koriste u drugim priložima.

1. ZEMLJOPISNE NAPOMENE

Sljedeće zemljopisne definicije primjenjuju se samo za potrebe statističkog izvješćivanja:

- Australija: bez prekomorskih područja,
- Danska: bez Farskih otoka i Grenlanda,
- Francuska: s Monakom, ali bez francuskih prekomorskih područja Guadeloupe, Martinique, Francuska Gvajana, Réunion, Saint Pierre i Miquelon, Nova Kaledonija, Francuska Polinezija, Wallis i Futuna, Mayotte,
- Italija: sa San Marinom i Vatikanom,
- Japan: s Okinawom,
- Nizozemska: bez Surinama i Nizozemskih Antila,
- Portugal: s Azorima i Madeirom,
- Španjolska: s Kanarskim Otocima, Balearskim otocima te Ceutom i Mellillom,
- Švicarska: bez Lihtenštajna,
- Sjedinjene Američke Države: s 50 saveznih država, Distriktom Columbia, Američkim Djevičanskim Otocima, Portorikom i Guamom.

2. AGREGATI

Proizvođači su razvrstani s obzirom na svrhu proizvodnje:

- proizvođači kojima je to glavna djelatnost: poduzeća u privatnom i javnom vlasništvu čija je glavna djelatnost proizvodnja električne energije i/ili topline za prodaju trećim stranama,
- samostalni proizvođači: poduzeća u privatnom i javnom vlasništvu koja proizvode električnu energiju i/ili toplinu koja je u cijelosti ili djelomično namijenjena za njihovo vlastito korištenje za podršku njihovoj primarnoj djelatnosti.

Napomena: Komisija nakon stupanja na snagu revidirane klasifikacije NACE može dodatno objasniti pojmove dodavanjem relevantnih oznaka NACE u skladu s regulatornim postupkom s kontrolom iz članka 11. stavka 2.

2.1. Sektori opskrbe i pretvorbe

Proizvodnja/domaća proizvodnja

Količine izvađenog ili proizvedenoga goriva izračunane nakon postupka za odstranjivanje neaktivnih tvari. Proizvodnja uključuje količine koje je proizvođač potrošio u procesu proizvodnje (npr. za grijanje ili rad strojeva i pomoćnih uređaja) kao i količine isporučene drugim proizvođačima energije za pretvorbu ili neke druge namjene.

„Domaća” se odnosi na proizvodnju iz resursa unutar dotične države.

Uvoz/izvoz

Zemljopisne definicije navedene su u dijelu „Zemljopisne napomene”.

Ako nije drukčije utvrđeno, „uvoz” se odnosi na zemlju izvornog podrijetla (zemlju u kojoj je energent proizveden) za korištenje u toj zemlji, a „izvoz” na zemlju krajnje potrošnje proizvedenog energenta.

Količine se smatraju uvezenima ili izvezenima kada prijeđu političke granice zemlje bez obzira na to je li došlo do carinjenja ili ne.

Ako nije moguće utvrditi podrijetlo ili odredište, može se koristiti kategorija 'Ostalo'.

Statističke se razlike mogu pojaviti ako su samo ukupni uvoz i izvoz raspoloživi na prethodno navedenom temelju, dok se zemljopisna raspodjela temelji na drukčijem istraživanju, izvoru ili konceptu. U tom se slučaju razlike uključuju u kategoriju 'Ostalo'.

Međunarodni pomorski spremnici

Količine goriva isporučene brodovima svih zastava u međunarodnoj plovidbi. Međunarodna plovidba može se odvijati na moru, unutrašnjim jezerima i plovnim putovima te obalnim vodama. Nije uključeno sljedeće:

- potrošnja brodova u unutrašnjoj plovidbi. Razlika između unutrašnje i međunarodne plovidbe određuje se na temelju luke isplavlivanja i luke uplovljavanja, a ne prema zastavi ili državnoj pripadnosti broda,
- potrošnja ribarskih plovila,
- potrošnja vojnih snaga.

Promjene zaliha

Razlika između početne i završne razine zaliha na državnom području.

Bruto potrošnja (izračunana)

Vrijednost koja se izračunava kako slijedi:

domaća proizvodnja + iz drugih izvora + uvoz – izvoz – međunarodni pomorski spremnici + promjene zaliha

Bruto potrošnja (zabilježena)

Količina stvarno zabilježena pomoću istraživanja u sektorima krajnjih korisnika.

Statističke razlike

Vrijednost koja se izračunava kako slijedi:

izračunana bruto potrošnja – zabilježena bruto potrošnja

Ovdje su uključene promjene zaliha kod krajnjih korisnika kada se ne mogu uključiti u kategoriju 'Promjene zaliha'.

Treba navesti razloge za svaku veću razliku.

Proizvođači kojima je to glavna djelatnost – elektrane

Količine goriva korištene za proizvodnju električne energije.

Goriva koja koriste postrojenja s barem jednom kogeneracijskom jedinicom treba navesti u kategoriji 'Proizvođači kojima je to glavna djelatnost – kogeneracijska postrojenja'.

Proizvođači kojima je to glavna djelatnost – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)

Količine goriva korištene za proizvodnju topline i električne energije.

Proizvođači kojima je to glavna djelatnost – toplane

Količine goriva korištene za proizvodnju topline.

Samostalni proizvođači – elektrane

Količine goriva korištene za proizvodnju električne energije.

Gorivo koja koriste postrojenja s barem jednom kogeneracijskom jedinicom treba navesti u kategoriji ‚Samostalni proizvođači – kogeneracijska postrojenja‘.

Samostalni proizvođači – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)

Količine goriva koje odgovaraju količini proizvedene električne energije i prodane topline.

Samostalni proizvođači – toplane

Količine goriva koje odgovaraju količini prodane topline.

Postrojenja za proizvodnju briketa

Količine korištene za proizvodnju goriva.

Količine korištene za grijanje i rad strojeva ne navode se u ovoj kategoriji, nego kao potrošnja u energetsom sektoru.

Koksare

Količine korištene u koksarama.

Količine korištene za grijanje i rad strojeva ne navode se u ovoj kategoriji, nego kao potrošnja u energetsom sektoru.

Postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena (BKB)/briketa od treseta (PB)

Količine lignita ili mrkog ugljena korištene za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena (BKB) ili količine treseta za proizvodnju briketa od treseta (PB).

Količine korištene za grijanje i rad strojeva ne navode se u ovoj kategoriji, nego kao potrošnja u energetsom sektoru.

Plinare

Količine korištene za proizvodnju plina u plinarama i postrojenjima za uplinjavanje ugljena.

Količine korištene kao gorivo za grijanje i rad strojeva ne navode se u ovoj kategoriji, nego kao potrošnja u energetsom sektoru.

Visoke peći

Količine koksnog ugljena i/ili bitumeniziranog ugljena (što općenito odgovara injektiranju ugljena u prahu, eng. Pulverized Coal Injection, PCI) i koksa iz koksnih peći pretvorenog u visokim pećima.

Količine korištene kao gorivo za grijanje i rad visokih peći (npr. plin iz visokih peći) ne navode se u ovoj kategoriji, nego kao potrošnja u energetsom sektoru.

Ukapljivanje ugljena

Količine goriva korištene za proizvodnju sintetskog ulja.

Rafinerije nafte

Količine korištene za proizvodnju naftnih derivata.

Količine korištene kao gorivo za grijanje i rad strojeva ne navode se u ovoj kategoriji, nego kao potrošnja u energetske sektoru.

Drugdje nspomenuto – pretvorba

Količine korištene za aktivnosti pretvorbe koje nisu uključene drugdje. Ako se ova kategorija koristi, u izvješću treba obrazložiti što on obuhvaća.

2.2. Energetski sektor i krajnja potrošnja

Energetski sektor ukupno

Količine potrošene u energetici za dobivanje energije (rudarstvo, proizvodnja nafte i plina) ili za rad postrojenja za pretvorbu energije. To odgovara odjeljcima NACE-a 05, 06, 08.92, 07.21, 09.1, 19 i 35.

Nisu uključene količine goriva pretvorene u druge oblike energije (navesti u sektoru pretvorbe) ili korištene za rad naftovoda, plinovoda i cjevovoda za ugljeni mulj (navesti u sektoru prometa).

Uključena je proizvodnja kemijskih materijala za nuklearnu fisiju i fuziju kao i proizvodi tih procesa.

Elektrane, kogeneracijska postrojenja i toplane

Količine potrošene kao energija u elektranama, postrojenjima za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije i toplinama.

Rudnici ugljena

Količine potrošene u rudarstvu kao energija za vađenje i pripremu ugljena.

Ugljen izgorio u rudničkim elektranama treba navesti u sektoru pretvorbe.

Postrojenja za proizvodnju briketa

Količine potrošene kao energija u postrojenjima za proizvodnju briketa.

Koksare

Količine potrošene kao energija u koksarama.

Postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena (BKB)/briketa od treseta (PB)

Količine potrošene kao energija u postrojenjima za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta.

Plinare/Postrojenja za uplinjavanje

Količine potrošene kao energija u plinarama i postrojenjima za uplinjavanje ugljena.

Visoke peći

Količine potrošene kao energija u visokim pećima.

Ukapljivanje ugljena

Količine potrošene kao energija u postrojenjima za ukapljivanje ugljena.

Rafinerije nafte

Količine potrošene kao energija u rafinerijama nafte.

Vađenje nafte i plina

Količine potrošene kao gorivo u procesu vađenja nafte i plina i u postrojenjima za obradu prirodnog plina.

Nisu uključeni gubici cjevovoda (navesti kao gubitke u distribuciji) i količine energije korištene za rad cjevovoda (navesti u sektoru prometa).

Krajnja potrošnja ukupno

Definira (izračunava) se kako slijedi:

= neenergetsko korištenje ukupno + krajnja potrošnja energije (industrija + promet + drugi sektori)

Nisu uključene količine isporučene za pretvorbu, korištenje u energetici i gubici u distribuciji.

Neenergetsko korištenje

Energenti koji se koriste kao sirovine u raznim sektorima, tj. nisu potrošeni kao gorivo niti pretvoreni u drugo gorivo.

2.3. Specifikacija krajnjeg korištenja energije

Krajnja potrošnja energije

Ukupna potrošnja energije u industriji, prometu i drugim sektorima.

Sektor industrije

Odnosi se na količine goriva potrošene u industrijskim poduzećima u vezi s njihovim glavnim djelatnostima.

Za postrojenja koja proizvode isključivo toplinsku energiju ili kogeneracijska postrojenja primjenjuju se samo one količine goriva potrošene za proizvodnju topline koju koristi samo postrojenje. Količine goriva potrošene za proizvodnju toplinske energije za prodaju i za proizvodnju električne energije treba navesti u odgovarajućem sektoru pretvorbe.

Željezo i čelik: odjelci NACE-a 24.1, 24.2, 24.3, 24.51 i 24.52

Kemikalije (uključujući i petrokemiju)

Kemijska i petrokemijska industrija; odjelci NACE-a 20 i 21.

Obojeni metali

Industrija obojenih metala; odjelci NACE-a 24.4, 24.53 i 24.54.

Nemetalni mineralni proizvodi

Industrija stakla, keramička industrija, industrija cementa i ostale industrije građevinskog materijala; odjeljak NACE-a 23.

Vozila

Industrija povezana s opremom koja se koristi za prijevoz; odjelci NACE-a 29 i 30.

Strojevi

Proizvodi od metala, strojevi i oprema, osim prijevozne opreme; odjelci NACE-a 25, 26, 27 i 28.

Rudarstvo i vađenje

Odjelci NACE-a 07 (izuzev 07.21), 08 (izuzev 08.92) i 09.9; ne obuhvaća industrije za proizvodnju energije.

Hrana, piće i duhan; odjelci NACE-a 10, 11 i 12.

Celuloza, papir i tiskanje

Uključuje umnožavanje zapisa na medijima; odjelci NACE-a 17 i 18.

Drvo i proizvodi od drva (osim celuloze i papira); odjeljak NACE-a 16.

Građevinarstvo; odjelci NACE-a 41, 42 i 43.

Tekstil i koža; odjelci NACE-a 13, 14 i 15.

Drugdje nespomenuto – industrija

Potrošnja u sektorima koji nisu gore obuhvaćeni.

Sektor prometa

Energija korištena u svim djelatnostima prometa bez obzira na ekonomski sektor u kojem se ta djelatnost odvija; odjelci NACE-a 49, 50 i 51.

Sektor prometa – željeznički promet

Sva potrošnja u željezničkom prometu, uključujući industrijske željeznice; odjelci NACE-a 49.1 i 49.2.

Sektor prometa - unutrašnja plovidba

Količine isporučene plovilima svih zastava koja nisu uključena u međunarodnu plovidbu (vidjeti kategoriju 'Međunarodni pomorski spremnici'). Razlika između unutrašnje i međunarodne plovidbe određuje se na temelju luke isplavlivanja i luke uplovljavanja, a ne prema zastavi ili državnoj pripadnosti broda. Odjeljak NACE-a 50.

Sektor prometa – cestovni promet

Količine korištene za cestovna vozila.

Uključeno je gorivo korišteno za poljoprivredna vozila na javnim cestama i maziva koja se koriste u cestovnim vozilima.

Nije uključena energija korištena u stacionarnim motorima (vidjeti kategoriju 'Drugi sektori'), za traktore koji se ne nalaze na javnim cestama (vidjeti kategoriju 'Poljoprivreda'), za cestovna vozila u vojne svrhe (vidjeti 'Drugi sektori' - drugdje nespomenuto), bitumen korišten za površinski sloj ceste i energija korištena za strojeve na gradilištima (vidjeti kategoriju 'Industrija', potkategorija 'Građevinarstvo'). Odjelci NACE-a 49.3 i 49.4.

Sektor prometa – cjevovodni transport

Količine korištene kao energija za podršku i rad cjevovoda pri prijenosu plina, tekućina, mulja i ostalih dobara; odjeljak NACE-a 49.5.

Uključuje energiju korištenu za crpne stanice i održavanje cjevovoda.

Ne uključuje energiju korištenu za distribuciju cjevovodom prirodnog ili industrijskog plina, tople vode ili pare od distributera do krajnjih korisnika (navesti u energetsom sektoru), energiju korištenu za krajnju distribuciju vode kućanstvima, industrijskim, komercijalnim i drugim korisnicima (navesti u kategoriji ‚Komercijalne i javne usluge‘) i gubitke do kojih dolazi tijekom tog transporta između distributera i krajnjih korisnika (navesti kao gubitke u distribuciji).

Sektor prometa – međunarodni zračni promet

Količine goriva za zračni promet isporučene zrakoplovima u međunarodnom zračnom prometu. Razlika između unutarnjeg i međunarodnog zračnog prometa određuje se na temelju mjesta polijetanja i mjesta slijetanja, a ne prema državnoj pripadnosti zračnog prijevoznika. Dio odjeljka NACE-a 51.

Ne uključuje goriva koja su zračni prijevoznici koristili za svoja cestovna vozila (navesti u kategoriji ‚Sektor prometa – drugdje nespomenuto‘) i goriva za zračni promet u vojne svrhe (navesti u kategoriji ‚Drugi sektori – drugdje nespomenuto‘).

Sektor prometa – unutarnji zračni promet

Količine goriva za zračni promet isporučene zrakoplovima u unutarnjem zračnom prometu – komercijalne, privatne, poljoprivredne djelatnosti itd. Dio odjeljka NACE-a 51.

Uključuje gorivo za namjene koje se ne odnose na letenje, npr. ispitivanje motora na ispitnom stolu. Razlika između unutarnjeg i međunarodnog zračnog prometa određuje se na temelju mjesta polijetanja i mjesta slijetanja, a ne prema državnoj pripadnosti zračnog prijevoznika.

Ne uključuje goriva koja su zračni prijevoznici koristili za svoja cestovna vozila (navesti u kategoriji ‚Sektor prometa – drugdje nespomenuto‘) i goriva za zračni promet u vojne svrhe (navesti u kategoriji ‚Drugi sektori – drugdje nespomenuto‘).

Sektor prometa – drugdje nespomenuto

Količine korištene za prijevozne djelatnosti koje nisu uključene drugdje.

Uključuje goriva koja su zračni prijevoznici koristili za svoja cestovna vozila i goriva korištena u lukama za istovarivače brodova, razne vrste lučkih dizalica.

Treba navesti podatke koje ovaj naslov obuhvaća.

Drugi sektori

Sektori koji nisu posebno navedeni ili nisu dio energetske, industrijske ili prometne djelatnosti.

Drugi sektori – komercijalne i javne usluge

Goriva koja su potrošila poduzeća i uprava u javnom i privatnom sektoru.

Odjeljci NACE-a 33, 36, 37, 38, 39, 45, 46, 47, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96 i 99.

Drugi sektori – domaćinstva

Treba navesti goriva koja su potrošila sva domaćinstva, uključujući ‚domaćinstva sa zaposlenim osobljem‘. Odjeljci NACE-a 97 i 98.

Drugi sektori – poljoprivreda/šumarstvo

Goriva koja su potrošili korisnici razvrstani kao poljoprivreda, lovstvo i šumarstvo; odjeljci NACE-a 01 i 02.

Drugi sektori – ribarstvo

Goriva isporučena za slatkovodno, morsko i dubokomorsko ribarstvo. Ribolov treba obuhvaćati goriva isporučena brodovima svih zastava koji su se opskrbili gorivom u zemlji (uključujući međunarodni ribolov) kao i energiju korištenu u ribarstvenoj industriji. Odjeljak NACE-a 03.

Drugi sektori – drugdje nspomenuto

To su djelatnosti koje nisu uključene nigdje drugdje. Ova kategorija uključuje potrošnju goriva u vojne svrhe mobilnog i stacionarnog karaktera (npr. za brodove, zrakoplove, cestovna vozila i u stambenim prostorima), bez obzira na to je li gorivo isporučeno za vojsku te zemlje ili neke druge zemlje. Ako se ova kategorija koristi, u izvješću treba obrazložiti što ona obuhvaća.

3. OSTALI POJMOVI

Kratice koje se koriste imaju sljedeće značenje:

- TML: tetrametil olovo,
- TEL: tetraetil olovo,
- SBP: posebno vrelište,
- LPG: ukapljeni naftni plin,
- NGL: kondenzati prirodnog plina,
- LNG: ukapljeni prirodni plin,
- CNG: komprimirani prirodni plin.

PRILOG B

GODIŠNJA ENERGETSKA STATISTIKA

U ovom su Prilogu opisani područje primjene, jedinice, izvještajno razdoblje, učestalost, rokovi i načini prosljeđivanja za godišnje prikupljanje energetske statistike.

Pojmovi koji nisu posebno pojašnjeni u ovom Prilogu objašnjeni su u Prilogu A.

1. KRUTA FOSILNA GORIVA I INDUSTRIJSKI PLINOVI

1.1. Primjenjivi energenti

Ako nije drukčije određeno, ovo se prikupljanje podataka primjenjuje na sve sljedeće energente:

Energent	Definicija
1. Antracit	Ugljen visokog stupnja karbonizacije za korištenje u industriji i domaćinstvima. Obično sadrži manje od 10 % hlapljive tvari i sadrži visok stupanj ugljika (oko 90 % fiksnog ugljika). Njegova je bruto kalorična vrijednost veća od 23 865 kJ/kg (5 700 kcal/kg) na bazi vlažnog uzorka bez pepela.
2. Koksni ugljen	Bitumenizirani ugljen pogodan za proizvodnju koksna prikladnog za punjenje visoke peći. Njegova je bruto kalorična vrijednost veća od 23 865 kJ/kg (5 700 kcal/kg) na bazi vlažnog uzorka bez pepela.
3. Drugi bitumenizirani ugljen (ugljen za proizvodnju pare)	Ugljen koji se koristi za proizvodnju pare, obuhvaća sve vrste bitumeniziranog ugljena koje nisu uključene ni pod koksni ugljen ni pod antracit. Za njega je značajan veći udio hlapljive tvari nego kod antracita (više od 10 %) i manje ugljika (manje od 90 % fiksnog ugljika). Njegova je bruto kalorična vrijednost veća od 23 865 kJ/kg (5 700 kcal/kg) na bazi vlažnog uzorka bez pepela. Ako se bitumenizirani ugljen koristi u koksarama, treba ga navesti kao koksni ugljen.
4. Sub-bituminozni ugljen	Odnosi se na neaglomerirani ugljen čija je bruto kalorična vrijednost između 17 435 kJ/kg (4 165 kcal/kg) i 23 865 kJ/kg (5 700 kcal/kg) i sadrži više od 31 % hlapljive tvari na bazi suhog uzorka bez minerala.
5. Lignit/Mrki ugljen	Neaglomerirani ugljen čija je bruto kalorična vrijednost manja od 17 435 kJ/kg (4 165 kcal/kg) i sadrži više od 31 % hlapljive tvari na bazi suhog uzorka bez minerala. U ovoj se kategoriji navodi proizvodnja uljnog škriljevca i katranskog pijeska s izravnim izgaranjem. U ovoj se kategoriji također navode uljni škriljevac i katranski pijesak koji se koriste kao input za ostale procese pretvorbe. Ovdje se navodi dio uljnog škriljevca ili katranskog pijeska potrošenih u procesu pretvorbe. Uljni škriljevac i ostale proizvode dobivene ukapljivanjem treba navesti u Godišnjem upitniku o nafti.
6. Treset	Gorivi, meki, porozni ili komprimirani fosilni sedimentni talog biljnog podrijetla s visokim udjelom vlage (do 90 % u neobrađenom stanju), koji se lako reže, svijetlosmeđe do tamnosmeđe boje. Treset za neenergetsko korištenje ne ulazi u ovu kategoriju. Ovom se definicijom ne dovode u pitanje definicija obnovljivih izvora energija iz Direktive 2009/28/EZ i Smjernice IPCC-a iz 2006. godine o nacionalnoj evidenciji stakleničkih plinova.
7. Briket	Složeno gorivo proizvedeno od praha kamenog ugljena uz dodatak vezivnog sredstva. Količina briketa proizvedenog od kamenog ugljena može stoga biti malo veća od stvarne količine ugljena koji je potrošen u procesu pretvorbe.

Energent	Definicija
8. Koks iz koksnih peći	<p>Kruti ostatak koji se dobije karbonizacijom ugljena, prije svega koksnog ugljena, na visokoj temperaturi, ima nizak stupanj vlažnosti i sadrži mali postotak hlapljive tvari. Koks iz koksnih peći uglavnom se koristi u industriji željeza i čelika kao izvor energije i kemijsko sredstvo. U ovoj se kategoriji navode kokсни ostatak i ljevaonički koks.</p> <p>U ovoj se kategoriji navodi i polukoks (kruti ostatak koji se dobije karbonizacijom ugljena na niskoj temperaturi). Polukoks se koristi kao gorivo u domaćinstvima ili u samim postrojenjima za pretvorbu. Ova kategorija također uključuje koks, kokсни ostatak i polukoks koji se dobije od lignita/mrkog ugljena.</p>
9. Kokсни plin	Nusproizvod kamenog ugljena koji se koristi za proizvodnju gradskog plina u plinarama. Kokсни se plin koristi za grijanje.
10. Ugljeni katran	Proizvodi se destruktivnom destilacijom bitumeniziranog ugljena. Ugljeni je katran tekući nusproizvod destilacije ugljena koji se koristi za dobivanje kokska u koksarama ili se proizvodi od mrkog ugljena (katran otporan na niske temperature). Ugljeni se katran može dalje destilirati u različite organske proizvode (npr. benzen, toluen, naftalen), što bi se obično navelo kao sirovine u petrokemijskoj industriji.
11. BKB (briket od lignita i mrkog ugljena)	BKB je sastavljeno gorivo proizvedeno od lignita/mrkog ugljena briketiranjem pod visokim tlakom bez dodavanja vezivnog sredstva. Te vrijednosti uključuju brikete od treseta, osušeni fini lignit i prah lignita.
12. Plin iz plinare	<p>Obuhvaća sve vrste plina koji je proizveden u postrojenjima javnih poduzeća ili u privatnim postrojenjima, čija je glavna djelatnost proizvodnja, transport i distribucija plina. Uključuje plin proizveden karbonizacijom (uključujući plin proizveden u koksarama i modificiran u plin iz plinare) potpunim upljinjavanjem, obogaćen naftnim derivatima ili ne (ukapljeni naftni plin, ostaci loživog ulja itd.) te preoblikovanjem i jednostavnim miješanjem plinova i/ili zraka; što se navodi u recima 'Iz drugih izvora'. U sektoru pretvorbe navode se količine plina iz plinare koje su modificirane u miješani prirodni plin koji će se distribuirati i trošiti u okviru plinske mreže.</p> <p>Proizvodnju drugih ugljenih plinova (tj. plina iz koksnih peći, plina iz visokih peći i plina iz peći s kisikom u čeličanama) treba navesti u stupcima koji se odnose na takve plinove, a ne na proizvodnju plinova iz plinara. Ugljene plinove koji su dovedeni u plinare treba navesti (u vlastitom stupcu) u sektoru pretvorbe u retku za plinare. Ukupnu količinu plina iz plinare koja nastaje kao rezultat prijenosa drugih ugljenih plinova treba navesti u retku za proizvodnju plina iz plinare.</p>
13. Plin iz koksnih peći	Dobiva se kao nusproizvod u proizvodnji kokska iz koksnih peći za proizvodnju željeza i čelika.
14. Plin iz visokih peći	Proizvodi se tijekom izgaranja kokska u visokim pećima u industriji željeza i čelika. Rekuperira se i koristi kao gorivo dijelom unutar samog postrojenja, a dijelom u drugim procesima u industriji čelika ili u elektranama koje su opremljene za njegovo sagorijevanje. Količinu goriva treba navesti na temelju bruto kalorične vrijednosti.
15. Plin iz peći s kisikom u čeličanama	Nusproizvod u proizvodnji čelika u pećima s kisikom, dobiva se pri izlasku iz peći. Ovaj je plin također poznat i kao konvertorski plin, plin LD ili plin BOS.
16. Kameni ugljen	Pojam 'kameni ugljen' odnosi se na ugljen bruto kalorične vrijednosti veće od 23 865 kJ/kg (5 700 kcal/kg) na bazi vlažnog uzorka bez pepela s prosječnim faktorom reflektancije vitrinita od barem 0,6. Kameni ugljen obuhvaća sve energente od 1 do 3 (antracit, kokсни ugljen, drugi bitumenizirani ugljen).

1.2. Popis agregata

Ako nije drukčije određeno, sljedeći popis agregata navodi se za sve energente navedene u prethodnom stavku.

Pojmovi koji nisu posebno pojašnjeni u ovom Prilogu objašnjeni su u Prilogu A.

1.2.1. *Sektori opskrbe i pretvorbe*

1.	Proizvodnja
----	-------------

1.1.	Od toga: podzemna
	Primjenjuje se samo za antracit, koksni ugljen, drugi bitumenizirani ugljen, sub-bituminozni ugljen i lignit/mrki ugljen.

1.2.	Od toga: nadzemna
	Primjenjuje se samo za antracit, koksni ugljen, drugi bitumenizirani ugljen, sub-bituminozni ugljen i lignit/mrki ugljen.

2.	Iz drugih izvora
	Ovdje treba razlikovati dvije potkategorije:
	— rekuperirani mulj i ostali proizvodi srednje kvalitete koji se dobiju od ugljena koji se ne mogu razvrstati prema vrsti ugljena. Uključen je ugljen rekuperiran iz jalovine i drugih spremnika za otpatke,
	— zalihe goriva čija je proizvodnja obuhvaćena u energetske bilancama drugih goriva, ali čija će se potrošnja zabilježiti u energetske bilancama za ugljen.

2.1.	Od toga: iz naftnih derivata
	Ne primjenjuje se za antracit, koksni ugljen, drugi bitumenizirani ugljen, sub-bituminozni ugljen i lignit/mrki ugljen i treset.
	Npr. dodavanje naftnog koksna koksnom ugljenu za korištenje u koksarama.

2.2.	Od toga: iz prirodnog plina
	Ne primjenjuje se za antracit, koksni ugljen, drugi bitumenizirani ugljen, sub-bituminozni ugljen i lignit/mrki ugljen i treset.
	Npr. dodavanje prirodnog plina plinu iz plinara za izravnu krajnju potrošnju.

2.3.	Od toga: iz obnovljivih izvora
	Ne primjenjuje se za antracit, koksni ugljen, drugi bitumenizirani ugljen, sub-bituminozni ugljen i lignit/mrki ugljen i treset.
	Npr. industrijski otpad kao vezivno sredstvo u proizvodnji briketa.

3.	Uvoz
----	------

4.	Izvoz
----	-------

5.	Međunarodni pomorski spremnici
----	--------------------------------

6.	Promjene zaliha
	Povećanje zaliha prikazuje se kao negativan broj, a smanjenje zaliha prikazuje se kao pozitivan broj.

7.	Bruto potrošnja
----	-----------------

8.	Statističke razlike
----	---------------------

9.	Sektor pretvorbe ukupno
	Količine goriva korištene za primarnu ili sekundarnu pretvorbu energije (npr. ugljen u električnu energiju, plin iz koksnihi peći u električnu energiju) ili za pretvorbu u derivirane energente (npr. koksni ugljen u koks).

9.1.	Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – elektrane
------	---

9.2.	Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)
------	---

-
- 9.3. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – toplane
-
- 9.4. Od toga: samostalni proizvođači – elektrane
-
- 9.5. Od toga: samostalni proizvođači – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)
-
- 9.6. Od toga: samostalni proizvođači – toplane
-
- 9.7. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa
-
- 9.8. Od toga: koksare
-
- 9.9. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta
-
- 9.10. Od toga: plinare
-
- 9.11. Od toga: visoke peći
Količine koksnog ugljena i/ili bitumeniziranog ugljena (što općenito odgovara injektiranju ugljena u prahu, eng. Pulverized Coal Injection, PCI) i koksa iz koksnih peći pretvorenog u visokim pećima. Količine korištene kao gorivo za grijanje i rad visokih peći (npr. plin iz visokih peći) ne navode se u sektoru pretvorbe, nego se navode kao potrošnja u energetsom sektoru.
-
- 9.12. Od toga: ukapljivanje ugljena
Uljni škriljevac i ostale proizvode dobivene ukapljivanjem treba navesti u skladu s poglavljem 4. ovog Priloga.
-
- 9.13. Od toga: za miješani prirodni plin
Količine ugljenog plina pomiješane s prirodnim plinom.
-
- 9.14. Od toga: drugdje nespomenuto – pretvorba
-

1.2.2. Energetski sektor

-
1. Energetski sektor ukupno
-
- 1.1. Od toga: elektrane, kogeneracijska postrojenja i toplane
-
- 1.2. Od toga: rudnici ugljena
-
- 1.3. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa
-
- 1.4. Od toga: koksare
-
- 1.5. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta
-
- 1.6. Od toga: plinare
-
- 1.7. Od toga: visoke peći
-
- 1.8. Od toga: rafinerije nafte
-
- 1.9. Od toga: ukapljivanje ugljena
-
- 1.10. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika
-
2. Gubici u distribuciji
Gubici uslijed prijevoza i distribucije, kao i sagorijevanja industrijskih plinova.
-

-
3. Krajnja potrošnja ukupno
-
4. Neenergetsko korištenje ukupno
-
- 4.1. Od toga: sektor industrije, sektor pretvorbe i energetski sektor
Neenergetsko korištenje u svim podsektorima industrije, pretvorbe i energetike, npr. ugljen za proizvodnju metanola ili amonijaka.
-
- 4.1.1. Pod 4.1., od toga: u petrokemijskoj industriji
Neenergetsko korištenje npr. korištenje ugljena kao sirovine za proizvodnju umjetnih gnojiva te kao sirovine za ostale proizvode petrokemijske industrije.
-
- 4.2. Od toga: sektor prometa
Neenergetsko korištenje u svim podsektorima prometa.
-
- 4.3. Od toga: drugi sektori
Neenergetsko korištenje u komercijalnim i javnim službama, domaćinstvima, poljoprivredi i sektorima „drugdje nespomenuto – drugi sektori“.
-

1.2.3. *Specifikacija krajnjeg korištenja energije*

-
1. Krajnja potrošnja energije
-
2. Sektor industrije
-
- 2.1. Od toga: željezo i čelik
-
- 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija
-
- 2.3. Od toga: obojeni metali
-
- 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi
-
- 2.5. Od toga: vozila
-
- 2.6. Od toga: strojevi
-
- 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje
-
- 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan
-
- 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje
-
- 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva
-
- 2.11. Od toga: građevinarstvo
-
- 2.12. Od toga: tekstil i koža
-
- 2.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija
-
3. Sektor prometa
-
- 3.1. Od toga: željeznički promet
-
- 3.2. Od toga: unutrašnja plovidba
-
- 3.3. Od toga: drugdje nespomenuto – promet
-

-
- 4. Drugi sektori

 - 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

 - 4.2. Od toga: domaćinstva

 - 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo

 - 4.4. Od toga: ribarstvo

 - 4.5. Od toga: drugdje nespomenuto – drugi sektori

1.2.4. Uvoz i izvoz

Uvoz prema zemlji podrijetla i izvoz prema zemlji odredišta.

Ne primjenjuje se na treset, koksni plin, plin iz plinare, plin iz koksnihi peći, plin iz visokih peći i plin iz peći s kisikom u čeličanama.

1.2.5. Inputi za samostalne proizvođače električne energije i topline

Inpute za samostalne proizvođače električne energije i topline treba navesti zasebno za elektrane, za kogeneracijska postrojenja i za toplane.

Ovi se inputi za samostalne proizvođače navode prema glavnim djelatnostima u skladu sa sljedećom tablicom:

-
- 1. Energetski sektor ukupno

 - 1.1. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.2. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa

 - 1.3. Od toga: koksare

 - 1.4. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta

 - 1.5. Od toga: plinare

 - 1.6. Od toga: visoke peći

 - 1.7. Od toga: rafinerije nafte

 - 1.8. Od toga: ukapljivanje ugljena

 - 1.9. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

 - 2. Sektor industrije

 - 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

-
- 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 2.11. Od toga: građevinarstvo

 - 2.12. Od toga: tekstil i koža

 - 2.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

 - 3. Sektor prometa

 - 3.1. Od toga: željeznički promet

 - 3.2. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

 - 4. Drugi sektori

 - 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

 - 4.2. Od toga: domaćinstva

 - 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo

 - 4.4. Od toga: ribarstvo

 - 4.5. Od toga: drugdje nespomenuto – drugi sektori

1.3. Kalorične vrijednosti

Za sljedeće glavne agregate treba navesti i bruto i neto kaloričnu vrijednost za energente iz stavka 1.1.

Ne primjenjuje se na plin iz plinare, plin iz koksnih peći, plin iz visokih peći i plin iz peći s kisikom u čeličanama.

-
- 1. Proizvodnja

 - 2. Uvoz

 - 3. Izvoz

 - 4. Korišteno u koksarama

 - 5. Korišteno u visokim pećima

 - 6. Korišteno u proizvođačima kojima je to glavna djelatnost – elektranama, postrojenjima za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijskim postrojenjima) i toplinama

 - 7. Korišteno u industriji

 - 8. U druge svrhe

1.4. **Proizvodnja i zalihe u rudnicima**

Primjenjuje se samo za kameni ugljen i lignit/mrki ugljen.

Moraju se navesti sljedeće količine:

1.	Podzemna proizvodnja
2.	Površinska proizvodnja
3.	Iz drugih izvora
4.	Zalihe na završetku razdoblja
4.1.	Od toga: zalihe u rudnicima

1.5. **Mjerne jedinice**

1. Količine energije	10 ³ tona Izuzetak: za plinove (plin iz plinare, plin iz koksnihi peći, plin iz visokih peći i plin iz peći s kisikom u čeličanama) energetska se vrijednost mjeri izravno, pa se stoga treba koristiti mjerna jedinica TJ (na temelju bruto kalorične vrijednosti).
2. Kalorične vrijednosti	MJ/t

1.6. **Odstupanja i izuzeća**

Ne primjenjuju se.

2. **PRIRODNI PLIN**

2.1. **Primjenjivi energenti**

Ovo se prikupljanje podataka primjenjuje na prirodni plin koji obuhvaća plinove, prije svega metan, u tekućem i plinovitom stanju, koji se pojavljuju u podzemnim nalazištima.

Ovdje su uključeni kako „nevezani“ plin s polja u kojima se ugljikovodici pojavljuju samo u plinovitom stanju, tako i „vezani“ plin proizveden zajedno sa sirovom naftom te metan dobiven u rudnicima ugljena (plin iz rudnika) ili iz slojeva ugljena (plin iz slojeva ugljena).

Nisu uključeni plinovi stvoreni anaerobnom digestijom biomase (npr. gradski plin ili plin iz kanalizacijskog mulja) niti plin iz plinare.

2.2. **Popis agregata**

Ako nije drukčije određeno, sljedeći popis agregata navodi se za sve energente navedene u prethodnom stavku.

2.2.1. **Sektori opskrbe i pretvorbe**

Za sljedeće se agregate navode količine izražene u jedinicama za volumen i energiju, uključujući bruto i neto kalorične vrijednosti.

1.	Domaća proizvodnja Sve suhe tržive količine unutar nacionalnih granica uključujući off-shore proizvodnju. Proizvodnja se mjeri nakon pročišćavanja i ekstrakcije NGL-a i sumpora. Nisu uključeni gubici koji nastaju u procesima vađenja i količine koje su ponovno injektirane, ispuštene ili zapaljene. Uključene su količine korištene u okviru industrije prirodnog plina, pri dobivanju plina, u cjevovodima i postrojenjima za preradu.
----	--

-
- 1.1 Od toga: vezani plin
Prirodni plin proizveden zajedno sa sirovom naftom.
-
- 1.2 Od toga: nevezani plin
Prirodni plin koji potječe iz nalazišta koja daju ugljikovodike samo u plinovitom stanju.
-
- 1.3 Od toga: plin iz rudnika
Metan dobiven u rudnicima ugljena ili iz slojeva ugljena koji se cjevovodima dovodi na površinu i troši se u ugljenokopima ili se cjevovodima dovodi do potrošača.
-
2. Iz drugih izvora
Goriva koja se miješaju s prirodnim plinom i koriste se kao mješavina.
-
- 2.1. Od toga: iz naftnih derivata
LPG za poboljšanje kvalitete npr. toplinske vrijednosti.
-
- 2.2. Od toga: iz ugljena
Industrijski plin za miješanje s prirodnim plinom.
-
- 2.3. Od toga: iz obnovljivih izvora energije
Bioplina za miješanje s prirodnim plinom.
-
3. Uvoz
-
4. Izvoz
-
5. Međunarodni pomorski spremnici
-
6. Promjene zaliha
Povećanje zaliha prikazuje se kao negativan broj, a smanjenje zaliha prikazuje se kao pozitivan broj.
-
7. Bruto potrošnja
-
8. Statističke razlike
Ovdje se ne primjenjuje zahtjev navođenja kaloričnih vrijednosti.
-
9. Obnovljivi plin: početne i završne zalihe
Količine plina raspoložive za dostavu tijekom ciklusa povećanja i smanjenja zaliha. To se odnosi na obnovljivi prirodni plin uskladišten u posebnim skladišnim prostorima (iscrpljena plinska i/ili naftna polja, vodonosni bazen napajanja, solna jama, miješane špilje i drugo) kao i na uskladištenje ukapljenog prirodnog plina. Nije uključen plinski jastuk.
Ovdje se ne primjenjuje zahtjev navođenja kaloričnih vrijednosti.
-
10. Ispušteni plin
Količina plina koji je ispušten u atmosferu na crpilištu ili u pogonu za preradu plina.
Ovdje se ne primjenjuje zahtjev navođenja kaloričnih vrijednosti.
-
11. Zapaljeni plin
Količina plina koji je izgorio na crpilištu ili u pogonu za preradu plina.
Ovdje se ne primjenjuje zahtjev navođenja kaloričnih vrijednosti.
-
12. Sektor pretvorbe ukupno
Količine goriva korištene za pretvorbu primarnih oblika energije u sekundarne (npr. prirodni plin u električnu energiju) ili za pretvorbu u derivirane energente (npr. prirodni plin u metanol).
-

-
- 12.1. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – elektrane
-
- 12.2. Od toga: samostalni proizvođači – elektrane
-
- 12.3. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)
-
- 12.4. Od toga: samostalni proizvođači – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)
-
- 12.5. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – toplane
-
- 12.6. Od toga: samostalni proizvođači – toplane
-
- 12.7. Od toga: plinare
-
- 12.8. Od toga: koksare
-
- 12.9. Od toga: visoke peći
-
- 12.10. Od toga: pretvorba plina u tekućine
Količine prirodnog plina koje se koriste kao sirovina za pretvorbu u tekućine, npr. količine goriva koje se unose u proces proizvodnje metanola za pretvorbu u metanol.
-
- 12.11. Od toga: drugdje nspomenuto – pretvorba
-

2.2.2. Energetski sektor

-
1. Energetski sektor ukupno
-
- 1.1. Od toga: rudnici ugljena
-
- 1.2. Od toga: vađenje nafte i plina
-
- 1.3. Od toga: inputi u rafinerijama nafte
-
- 1.4. Od toga: koksare
-
- 1.5. Od toga: visoke peći
-
- 1.6. Od toga: plinare
-
- 1.7. Od toga: elektrane, toplane i postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)
-
- 1.8. Od toga: ukapljivanje (LNG) ili uplinjavanje
-
- 1.9. Od toga: pretvorba plina u tekućine
-
- 1.10. Od toga: drugdje nspomenuto – energetika
-
2. Gubici u distribuciji i prijevozu
-

2.2.3. Specifikacija krajnjeg korištenja energije

Za sve sljedeće agregate potrebno je zasebno navesti potrošnju prirodnog plina za energetske korištenje i (kadgod je primjenjivo) za neenergetsko korištenje.

-
1. Krajnja potrošnja ukupno
U ovoj kategoriji treba zasebno navesti krajnju potrošnju energije i neenergetsko korištenje.
-

-
- 2. Sektor prometa

 - 2.1. Od toga: cestovni promet
Uključuje i komprimirani prirodni plin (CNG) i bioplin.

 - 2.1.1. Od toga: udio bioplina u cestovnom prometu

 - 2.2. Od toga: cjevovodni transport

 - 2.3. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

 - 3. Sektor industrije

 - 3.1. Od toga: željezo i čelik

 - 3.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 3.3. Od toga: obojeni metali

 - 3.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 3.5. Od toga: vozila

 - 3.6. Od toga: strojevi

 - 3.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 3.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 3.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 3.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 3.11. Od toga: građevinarstvo

 - 3.12. Od toga: tekstil i koža

 - 3.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

 - 4. Drugi sektori

 - 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

 - 4.2. Od toga: domaćinstva

 - 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo

 - 4.4. Od toga: ribarstvo

 - 4.5. Od toga: drugdje nespomenuto – drugi sektori

2.2.4. Uvoz i izvoz

Treba navesti ukupne količine prirodnog plina kao i udio ukapljenog prirodnog plina (LNG) i to prema zemlji podrijetla za uvoz i prema zemlji odredišta za izvoz.

2.2.5. *Inputi za samostalne proizvođače električne energije i topline*

Inpute za samostalne proizvođače električne energije i topline treba navesti zasebno za samostalne proizvođače - elektrane, za samostalne proizvođače - kogeneracijska postrojenja i za samostalne proizvođače - toplane.

Inputi se primjenjuju na sljedeća postrojenja ili djelatnosti:

-
1. Energetski sektor ukupno

 - 1.1. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.2. Od toga: vađenje nafte i plina

 - 1.3. Od toga: inputi u rafinerijama nafte

 - 1.4. Od toga: koksare

 - 1.5. Od toga: plinare

 - 1.6. Od toga: visoke peći

 - 1.7. Od toga: postrojenja za ukapljivanje (LNG) i uplinjavanje

 - 1.8. Od toga: pretvorba plina u tekućine

 - 1.9. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

 2. Sektor industrije

 - 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 2.11. Od toga: građevinarstvo

 - 2.12. Od toga: tekstil i koža

 - 2.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

 3. Sektor prometa

 - 3.1. Od toga: cjevovodni transport

 - 3.2. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

-
4. Drugi sektori
-
- 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge
-
- 4.2. Od toga: domaćinstva
-
- 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo
-
- 4.4. Od toga: ribarstvo
-
- 4.5. Od toga: drugdje nespomenuto
-

2.2.6. Mogućnosti uskladištenja plina

-
1. Naziv
Naziv lokacije skladišnog prostora.
-
2. Vrsta
Vrsta uskladištenja, npr. iscrpljeno plinsko polje, solna jama itd.
-
3. Radni kapacitet
Ukupni kapacitet za uskladištenje plina, od čega se oduzima plinski jastuk. Plinski jastuk je ukupan volumen plina koji je stalno neophodan za održavanje odgovarajućega tlaka u podzemnom skladištu plina i opskrbe tijekom ciklusa smanjenja zaliha.
-
4. Vršno opterećenje
Najviša razina na kojoj se plin može iscrpljivati iz dotičnog skladišnog prostora; to odgovara najvećem kapacitetu crpljenja.
-

2.3. Mjerne jedinice

1. Količine energije	Ako nije drukčije utvrđeno, količine prirodnog plina navode se prema njegovoj energetske vrijednosti, tj. u TJ, na temelju bruto kalorične vrijednosti. Ako su potrebne fizičke količine, jedinica je 10^6 m^3 uz referentne uvjete za plin (15 °C, 101,325 kPa)
2. Kalorične vrijednosti	kJ/m^3 uz referentne uvjete za plin (15 °C, 101,325 kPa)
3. Radni kapacitet uskladištenja	10^6 m^3 uz referentne uvjete za plin (15 °C, 101,325 kPa)
4. Vršno opterećenje	$10^6 \text{ m}^3/\text{dan}$ uz referentne uvjete za plin (15 °C, 101,325 kPa)

2.4. Odstupanja i izuzeća

Ne primjenjuju se.

3. ELEKTRIČNA ENERGIJA I TOPLINA

3.1. Primjenjivi energenti

Ovo poglavlje obuhvaća toplinu i električnu energiju.

3.2. Popis agregata

Ako nije drukčije određeno, sljedeći popis agregata navodi se za sve energente navedene u prethodnom stavku.

Pojmovi koji nisu posebno pojašnjeni u ovom poglavlju objašnjeni su u Prilogu A. Definicije i jedinice navedene u poglavljima 1., 2., 4. i 5. primjenjuju se na energente iz skupine krutih fosilnih goriva i industrijskih plinova, prirodnog plina, nafte i naftnih derivata, obnovljive energije i energije iz otpada.

3.2.1. Sektori opskrbe i pretvorbe

U ovom se poglavlju primjenjuju sljedeće posebne definicije na agregate u vezi s električnom energijom i toplinom:

- Bruto proizvodnja električne energije: ukupna električna energija koja je proizvedena u svim predmetnim postrojenjima za proizvodnju električne energije (uključujući crpne hidroelektrane) i izmjerena na izlazima glavnih generatora.
- Bruto proizvodnja topline: ukupna toplina proizvedena u postrojenju, uključuje toplinu koju koriste pomoćni uređaji postrojenja koji koriste vruću tekućinu (grijanje prostora, grijanje s tekućim gorivom itd.) i gubitke pri izmjeni topline u postrojenju/mreži, kao i toplinu koja se kao primarni oblik energije koristi u kemijskim procesima.
- Neto proizvodnja električne energije: bruto proizvodnja električne energije umanjena za električnu energiju koju su potrošili pomoćni uređaji za proizvodnju električne energije i gubitke u glavnim transformatorima.
- Neto proizvodnja topline: količina topline koja je isporučena distribucijskom sustavu i izračunana mjerenjem ulaznih i izlaznih tokova topline.

Agregate spomenute u sljedećoj tablici treba navesti zasebno za proizvođače kojima je to glavna djelatnost – elektrane i za samostalne proizvođače – elektrane. U okviru tih dviju vrsta elektrana i bruto i neto proizvodnja električne energije i topline moraju se navesti zasebno, kadgod je primjenjivo, za elektrane, za kogeneracijska postrojenja i za toplane, za sljedeće agregate:

1.	Proizvodnja ukupno
1.1.	Od toga: nuklearna energija
1.2.	Od toga: hidroenergija
1.2.1.	Od toga: udio hidroenergije proizvedene u crpnim hidroelektranama
1.3.	Od toga: geotermalna energija
1.4.	Od toga: solarna energija
1.5.	Od toga: energija plime i oseke, valova i oceana
1.6.	Od toga: energija vjetra
1.7.	Od toga: goriva Zapaljive i gorive tekućine, tj. one kod kojih se pri reakciji s kisikom oslobađa znatna količina topline i koje se primjenjuju izravno za proizvodnju električne energije i/ili topline.
1.8.	Od toga: toplinske crpke Toplina koju proizvedu toplinske crpke navodi se samo ako se ona prodaje trećim stranama (tj. u slučajevima kada se proizvodnja odvija u sektoru pretvorbe)
1.9.	Od toga: električni kotlovi Količine topline proizvedene u električnim kotlovima, ako se ona prodaje trećim stranama.
1.10.	Od toga: toplina proizvedena u kemijskim procesima Toplina koja nastaje u egzotermičkim procesima poput kemijskih reakcija. Ne uključuje otpadnu toplinu koja nastaje u energetske procesima i koju treba navesti kao toplinu proizvedenu iz odgovarajućega goriva.
1.11.	Od toga: drugi izvori – električna energija (navesti)

Agregati iz sljedeće tablice moraju se navesti kao ukupne vrijednosti, zasebno za električnu energiju i za toplinu, kadgod je primjenjivo. Za prva tri agregata iz sljedeće tablice količine se trebaju izračunavati na temelju vrijednosti navedenih u prethodnoj tablici te se s njima trebaju podudarati.

1.	Bruto proizvodnja ukupno
2.	Vlastito korištenje postrojenja
3.	Neto proizvodnja ukupno
4.	Uvoz Pogledati također objašnjenje pod 5. 'Izvoz'.
5.	Izvoz Količine električne energije smatraju se uvezenima ili izvezenima kada prijeđu političke granice zemlje bez obzira na to jesu li ocarinjene ili ne. Ako električna energija prolazi kroz zemlju, količina te energije prijavljuje se i kao uvoz i kao izvoz.
6.	Korištenje u toplinskim crpkama
7.	Korištenje u električnim parnim kotlovima
8.	Korištenje u crpnim hidroelektranama
9.	Korištenje za proizvodnju električne energije
10.	Isporučena energija Za električnu energiju: ukupna neto proizvodnja električne energije koju su proizvele sve elektrane u zemlji, umanjena za količinu korištenu istodobno u toplinskim crpkama, električnim parnim kotlovima i za crpljenje te umanjena ili uvećana za količinu električne energije za izvoz u inozemstvo ili uvoz iz inozemstva. Za toplinu: ukupna neto proizvodnja topline za prodaju koju su proizvela sva postrojenja u zemlji, umanjena za količinu topline korištenu za proizvodnju električne energije te umanjena ili uvećana za količinu topline za izvoz u inozemstvo ili uvoz iz inozemstva.
11.	Gubici u prijenosu i distribuciji Svi gubici koji nastaju uslijed prijenosa i distribucije električne energije i topline. Za električnu su energiju uključeni gubici u transformatorima koji se ne smatraju sastavnim dijelovima elektrana.
12.	Potrošnja ukupno (izračunana)
13.	Statistička razlika
14.	Potrošnja ukupno (zabilježena)

Proizvedena električna energija, prodana toplina i korištene količine goriva, uključujući njihovu odgovarajuću ukupnu energiju (na temelju njihove neto kalorične vrijednosti, osim za prirodni plin za koji se koristi bruto kalorična vrijednost) iz goriva navedenih u sljedećoj tablici moraju se navesti zasebno za proizvođače kojima je to glavna djelatnost – elektrane i za samostalne proizvođače – elektrane. U okviru tih dviju vrsta elektrana ta se proizvodnja električne energije i topline mora navesti zasebno za elektrane, za kogeneracijska postrojenja i za toplane, kadgod je primjenjivo.

1.	Kruta goriva i industrijski plinovi
1.1.	Antracit
1.2.	Koksni ugljen
1.3.	Drugi bitumenizirani ugljen

-
- 1.4. Sub-bituminozni ugljen

 - 1.5. Lignit/Mrki ugljen

 - 1.6. Treset

 - 1.7. Briket

 - 1.8. Koks iz koksnih peći

 - 1.9. Koksni plin

 - 1.10. Ugljeni katran

 - 1.11. BKB (briket od lignita i mrkog ugljena)

 - 1.12. Plin iz plinare

 - 1.13. Plin iz koksnih peći

 - 1.14. Plin iz visokih peći

 - 1.15. Plin iz peći s kisikom u čeličanama

 - 2. Nafta i naftni derivati

 - 2.1. Sirova nafta

 - 2.2. Kondenzati prirodnog plina (NGL)

 - 2.3. Rafinerijski plin

 - 2.4. Ukapljeni naftni plin (LPG)

 - 2.5. Laka nafta

 - 2.6. Mlazno gorivo kerozinskog tipa

 - 2.7. Ostali kerozini

 - 2.8. Plinsko ulje/dizelsko gorivo (destilirano loživo ulje)

 - 2.9. Teško loživo ulje

 - 2.10. Bitumen (uključujući Orimulsion)

 - 2.11. Naftni koks

 - 2.12. Drugi naftni derivati

 - 3. Prirodni plin

 - 4. Obnovljiva energija i energija iz otpada

 - 4.1. Industrijski otpad (neobnovljivi)

 - 4.2. Komunalni otpad (obnovljivi)

 - 4.3. Komunalni otpad (neobnovljivi)
-

4.4. Drvo, drvni otpaci i drugi kruti otpad

4.5. Deponijski plin

4.6. Plin kanalizacijskog mulja

4.7. Drugi bioplinovi

4.8. Tekuća biogoriva

3.2.2. *Potrošnja električne energije i topline u energetsom sektoru*

1. Energetski sektor ukupno

Ne uključuje vlastito korištenje postrojenja i potrošnju u crpnim hidroelektranama, toplinskim crpkama i električnim kotlovima.

1.1. Od toga: rudnici ugljena

1.2. Od toga: vađenje nafte i plina

1.3. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa

1.4. Od toga: koksare

1.5. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta

1.6. Od toga: plinare

1.7. Od toga: visoke peći

1.8. Od toga: rafinerije nafte

1.9. Od toga: nuklearna industrija

1.10. Od toga: postrojenja za ukapljivanje ugljena

1.11. Od toga: postrojenja za ukapljivanje (LNG) i uplinjavanje

1.12. Od toga: postrojenja za uplinjavanje (bioplin)

1.13. Od toga: pretvorba plina u tekućine

1.14. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

3.2.3. *Specifikacija krajnjeg korištenja energije*

1. Sektor industrije

1.1. Od toga: željezo i čelik

1.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

1.3. Od toga: obojeni metali

1.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

1.5. Od toga: vozila

1.6. Od toga: strojevi

1.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

-
- 1.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 1.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 1.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 1.11. Od toga: građevinarstvo

 - 1.12. Od toga: tekstil i koža

 - 1.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

 - 2. Sektor prometa

 - 2.1. Od toga: željeznički promet

 - 2.2. Od toga: cjevovodni transport

 - 2.3. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

 - 3. Domaćinstva

 - 4. Komercijalne i javne usluge

 - 5. Poljoprivreda/šumarstvo

 - 6. Ribarstvo

 - 7. Drugdje nespomenuto – ostalo

3.2.4. Uvoz i izvoz

Uvoz i izvoz količina električne energije i topline po zemljama.

3.2.5. Neto proizvodnja električne energije i neto proizvodnja topline samostalnih proizvođača

Neto proizvodnja električne energije i neto proizvodnja topline samostalnih proizvođača električne energije i topline trebaju se navesti zasebno za kogeneracijska postrojenja, za elektrane i za toplane za sljedeća postrojenja ili djelatnosti:

-
- 1. Energetski sektor ukupno

 - 1.1. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.2. Od toga: vađenje nafte i plina

 - 1.3. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa

 - 1.4. Od toga: koksare

 - 1.5. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta

 - 1.6. Od toga: plinare

 - 1.7. Od toga: visoke peći

 - 1.8. Od toga: rafinerije nafte

 - 1.9. Od toga: postrojenja za ukapljivanje ugljena

-
- 1.10. Od toga: postrojenja za ukapljivanje (LNG) i uplinjavanje

 - 1.11. Od toga: postrojenja za uplinjavanje (bioplin)

 - 1.12. Od toga: pretvorba plina u tekućine

 - 1.13. Od toga: postrojenja za proizvodnju drvenog ugljena

 - 1.14. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

 - 2. Svi ostali sektori: vrijedi popis agregata pod ,3.2.3. Specifikacija krajnjeg korištenja energije'

3.2.6. *Inputi za samostalne proizvođače električne energije i topline*

Inpute za samostalne proizvođače električne energije i topline treba navesti zasebno za samostalne proizvođače - elektrane, za samostalne proizvođače - kogeneracijska postrojenja i za samostalne proizvođače - toplane.

1. Za kruta goriva i industrijske plinove koje koriste samostalni proizvođači moraju se navesti količine za sljedeće energente: antracit, koksni ugljen, drugi bitumenizirani ugljen, sub-bituminozni ugljen, lignit/mrki ugljen, treset, briket, koks iz koksnihi peći, koksni plin, ugljeni katran, BKB/PB, plin iz plinare, plin iz koksnihi peći, plin iz visokih peći i plin iz peći s kisikom u čeličanama. Njihove se ulazne količine moraju navesti za postrojenja u području sljedećih djelatnosti:

-
- 1. Energetski sektor ukupno

 - 1.1. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.2. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa

 - 1.3. Od toga: koksare

 - 1.4. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta

 - 1.5. Od toga: plinare

 - 1.6. Od toga: visoke peći

 - 1.7. Od toga: rafinerije nafte

 - 1.8. Od toga: ukapljivanje ugljena

 - 1.9. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

 - 2. Sektor industrije

 - 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

-
- 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje
-
- 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva
-
- 2.11. Od toga: građevinarstvo
-
- 2.12. Od toga: tekstil i koža
-
- 2.13. Od toga: drugdje nspomenuto – industrija
-
3. Sektor prometa
-
- 3.1. Od toga: željeznički promet
-
- 3.2. Od toga: drugdje nspomenuto – promet
-
4. Drugi sektori
-
- 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge
-
- 4.2. Od toga: domaćinstva
-
- 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo
-
- 4.4. Od toga: ribarstvo
-
- 4.5. Od toga: drugdje nspomenuto – drugi sektori
-
2. Za naftne derivate koje koriste samostalni proizvođači moraju se navesti količine za sljedeće energente: sirova nafta, kondenzati prirodnog plina (NGL), rafinerijski plin, ukapljeni naftni plin (LPG), laka nafta, mlazno gorivo kerozinskog tipa, ostali kerozini, plinsko ulje/dizelsko gorivo (destilirano loživo ulje), teško loživo ulje, bitumen (uključujući Orimulsion), naftni koks i drugi naftni derivati. Njihove se ulazne količine moraju navesti za postrojenja u području sljedećih djelatnosti:
-
1. Energetski sektor ukupno
-
- 1.1. Od toga: rudnici ugljena
-
- 1.2. Od toga: vađenje nafte i plina
-
- 1.3. Od toga: koksare
-
- 1.4. Od toga: visoke peći
-
- 1.5. Od toga: plinare
-
- 1.6. Od toga: drugdje nspomenuto – energetika
-
2. Sektor industrije
-
- 2.1. Od toga: željezo i čelik
-
- 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija
-
- 2.3. Od toga: obojeni metali
-
- 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi
-
- 2.5. Od toga: vozila
-

-
- 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 2.11. Od toga: građevinarstvo

 - 2.12. Od toga: tekstil i koža

 - 2.13. Od toga: drugdje nspomenuto – industrija

 - 3. Sektor prometa

 - 3.1. Od toga: cjevovodni transport

 - 3.2. Od toga: drugdje nspomenuto – promet

 - 4. Drugi sektori

 - 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

 - 4.2. Od toga: domaćinstva

 - 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo

 - 4.4. Od toga: ribarstvo

 - 4.5. Od toga: drugdje nspomenuto – drugi sektori
-

3. Za prirodni plin koji koriste samostalni proizvođači moraju se navesti količine za postrojenja u području sljedećih djelatnosti:

-
- 1. Energetski sektor ukupno

 - 1.1. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.2. Od toga: vađenje nafte i plina

 - 1.3. Od toga: inputi u rafinerijama nafte

 - 1.4. Od toga: koksare

 - 1.5. Od toga: plinare

 - 1.6. Od toga: visoke peći

 - 1.7. Od toga: postrojenja za ukapljivanje (LNG) i uplinjavanje

 - 1.8. Od toga: pretvorba plina u tekućine

 - 1.9. Od toga: drugdje nspomenuto – energetika

 - 2. Sektor industrije
-

-
- 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 2.11. Od toga: građevinarstvo

 - 2.12. Od toga: tekstil i koža

 - 2.13. Od toga: drugdje nspomenuto – industrija

 - 3. Sektor prometa

 - 3.1. Od toga: cjevovodni transport

 - 3.2. Od toga: drugdje nspomenuto – promet

 - 4. Drugi sektori

 - 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

 - 4.2. Od toga: domaćinstva

 - 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo

 - 4.4. Od toga: ribarstvo

 - 4.5. Od toga: drugdje nspomenuto – drugi sektori
-

4. Za obnovljivu energiju i energiju iz otpada koju koriste samostalni proizvođači moraju se navesti količine za sljedeće energente: geotermalna energija, solarna toplinska energija, industrijski otpad (neobnovljivi), komunalni otpad (obnovljivi), komunalni otpad (neobnovljivi), drvo, drvni otpaci i drugi kruti otpad, deponijski plin, plin kanalizacijskog mulja, drugi bioplinovi i tekuća biogoriva. Njihove se ulazne količine moraju navesti za postrojenja u području sljedećih djelatnosti:

-
- 1. Energetski sektor ukupno

 - 1.1. Od toga: postrojenja za uplinjavanje

 - 1.2. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.3. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa

 - 1.4. Od toga: koksare
-

-
- 1.5. Od toga: rafinerije nafte

 - 1.6. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta

 - 1.7. Od toga: plinare

 - 1.8. Od toga: visoke peći

 - 1.9. Od toga: postrojenja za proizvodnju drvenog ugljena

 - 1.10. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

 - 2. Sektor industrije

 - 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 2.11. Od toga: građevinarstvo

 - 2.12. Od toga: tekstil i koža

 - 2.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

 - 3. Sektor prometa

 - 3.1. Od toga: željeznički promet

 - 3.2. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

 - 4. Drugi sektori

 - 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

 - 4.2. Od toga: domaćinstva

 - 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo

 - 4.4. Od toga: ribarstvo

 - 4.5. Od toga: drugdje nespomenuto

3.3. Strukturni podatci o proizvodnji električne energije i topline

3.3.1. Instalirana električna snaga i vršno opterećenje

Instaliranu električnu snagu treba navesti 31. prosinca odgovarajuće izvještajne godine.

Uključena je električna snaga elektrana i kogeneracijskih postrojenja.

Instalirana električna snaga je suma instaliranih električnih snaga svih pojedinačnih postrojenja tijekom određenog razdoblja rada. Razdoblje rada uređaja koje se pretpostavlja u svrhu ovih statistika traje neprekidno: u praksi je to 15 sati dnevno ili više. Instalirana snaga je najveća snaga koja se u punom pogonu postrojenja neprekidno isporučuje na izlazu iz elektrane. Vršno se opterećenje definira kao najveća vrijednost snage koju mreža ili kombinacija više mreža potroši ili isporuči unutar zemlje.

Instalirana električna snaga mora se navesti i za proizvođače kojima je to glavna djelatnost i za samostalne proizvođače:

1. Ukupno

2. Nuklearna energija

3. Hidroenergija

3.1. Od toga: crpne hidroelektrane

4. Geotermalna energija

5. Solarna energija

6. Energija plime i oseke, valova i oceana

7. Energija vjetra

8. Goriva

8.1. Od toga: para

8.2. Od toga: unutarnje sagorijevanje

8.3. Od toga: plinska turbina

8.4. Od toga: postrojenja s kombiniranim ciklusom

8.5. Od toga: druga postrojenja

Ako se navode, dati detaljnije podatke.

Sljedeće informacije o vršnom opterećenju moraju se navesti za mrežu:

9. Vršno opterećenje

10. Raspoloživi kapacitet pri vršnom opterećenju

11. Datum i vrijeme vršnog opterećenja

3.3.2. Instalirana električna snaga postrojenja na gorivo

Instalirana električna snaga postrojenja na gorivo mora se navesti i za proizvođače kojima je to glavna djelatnost i za samostalne proizvođače te zasebno za svaku vrstu postrojenja na jednu ili na više vrsta goriva koji se navode u sljedećoj tablici. Za sva postrojenja na više vrsta goriva moraju se dodati podaci o tome koje se vrste goriva koriste kao primarne, a koje kao alternativne.

1.	Postrojenja na jednu vrstu goriva
1.1.	Na ugljen ili proizvode od ugljena Uključeni su plin iz koksnih peći, plin iz visokih peći i plin iz peći s kisikom u čeličanama.
1.2.	Na tekuća goriva Uključen je rafinerijski plin.
1.3.	Na prirodni plin Uključen je plin iz plinare.
1.4.	Na treset
1.5.	Na obnovljiva goriva i otpad
2.	Na više vrsta goriva; kruta i tekuća goriva
3.	Na više vrsta goriva; kruta goriva i prirodni plin
4.	Na više vrsta goriva; tekuća goriva i prirodni plin
5.	Na više vrsta goriva; kruta i tekuća goriva te prirodni plin

Sustavi s pogonom na više vrsta goriva uključuju samo one jedinice koje kontinuirano mogu sagorijevati više od jedne vrste goriva. Postrojenja s odvojenim jedinicama koje koriste različite vrste goriva treba razvrstati u odgovarajuće kategorije postrojenja s pogonom na jednu vrstu goriva.

3.4. Podaci o nuklearnoj energiji

Moraju se navesti sljedeći podaci o civilnom korištenju nuklearne energije:

1.	Kapacitet obogaćivanja Godišnji separacijski radni kapacitet operativnih postrojenja za obogaćivanje (izotopska separacija urana)
2.	Proizvodni kapacitet svježih gorivnih elemenata Godišnji proizvodni kapacitet postrojenja za proizvodnju goriva. Nisu uključena postrojenja za proizvodnju goriva MOX.
3.	Proizvodni kapacitet postrojenja za proizvodnju goriva MOX Godišnji proizvodni kapacitet postrojenja za proizvodnju goriva MOX. Gorivo MOX sadrži mješavinu plutonija i urana (miješani oksid).
4.	Proizvodnja svježih gorivnih elemenata Proizvodnja gotovih svježih gorivnih elemenata u postrojenjima za proizvodnju nuklearnoga goriva. Gorivne šipke i drugi nedovršeni proizvodi nisu uključeni. Također nisu uključena postrojenja za proizvodnju goriva MOX.
5.	Proizvodnja gorivnih elemenata MOX-a Proizvodnja gotovih svježih gorivnih elemenata u postrojenjima za proizvodnju goriva MOX. Gorivne šipke i drugi nedovršeni proizvodi nisu uključeni.

-
6. Proizvodnja nuklearne topline
Ukupna količina topline proizvedene u nuklearnim reaktorima za proizvodnju električne energije ili za drugu korisnu uporabu topline.
-
7. Prosječno godišnje izgaranje konačno istrošenih ozračenih gorivnih elemenata
Izračunano prosječno izgaranje gorivnih elemenata koji su konačno istrošeni u nuklearnim reaktorima tijekom dotične referentne godine. Ne uključuje privremeno istrošene gorivne elemente koji će kasnije vjerojatno biti ponovno napunjeni.
-
8. Proizvodnja urana i plutonija u postrojenjima za preradu
Uran i plutonij proizvedeni tijekom referentne godine u postrojenjima za preradu.
-
9. Kapacitet (uran i plutonij) postrojenja za preradu
Godišnji kapacitet prerade urana i plutonija.
-

3.5. Mjerne jedinice

1. Količine energije	Električna energija: GWh Toplina: TJ Kruta goriva i industrijski plinovi: primjenjuju se mjerne jedinice iz poglavlja 1. ovog Priloga. Prirodni plin: primjenjuju se mjerne jedinice iz poglavlja 2. ovog Priloga. Nafta i naftni derivati: primjenjuju se mjerne jedinice iz poglavlja 4. ovog Priloga. Obnovljivi izvori energije i otpad: primjenjuju se mjerne jedinice iz poglavlja 5. ovog Priloga. Uran i plutonij: tHM (tone teških metala).
2. Kapacitet	Kapacitet proizvodnje električne energije: MWe Kapacitet proizvodnje topline: MWt Kapacitet obogaćivanja (izotopska separacija urana): tSWU (tone separacijskih radnih jedinica) Proizvodni kapacitet nuklearnih gorivnih elemenata: tHM (tone teških metala)

3.6. Odstupanja i izuzeća

Za Francusku vrijedi odstupanje u vezi s izvješćivanjem agregata koji se odnose na toplinu. To odstupanje prestaje važiti čim Francuska bude mogla prosljediti ovo izvješće, a u svakom slučaju najkasnije četiri godine od dana stupanja na snagu ove Uredbe.

4. NAFTA I NAFTNI DERIVATI

4.1. Primjenjivi energenti

Ako nije drukčije određeno, ovo se prikupljanje podataka primjenjuje na sve sljedeće energente:

Energent	Definicija
1. Sirova nafta	Sirova nafta je mineralno ulje prirodnog podrijetla koje sadrži mješavinu ugljikovodika i nečistoća, kao što je sumpor. Pri normalnoj temperaturi okoliša i atmosferskom tlaku u tekućem je stanju, a njezina su fizička svojstva (gustoća, viskoznost itd.) vrlo promjenjiva. Ova kategorija uključuje kondenzate s polja i pogonske kondenzate iz vezanog i nevezanog plina koji se miješaju sa sirovom naftom.

Energent	Definicija
2. NGL (kondenzati prirodnog plina)	NGL su tekući ili ukapljeni ugljikovodici dobiveni iz prirodnog plina u postrojenjima za separaciju ili u pogonima za preradu plina. Kondenzati prirodnog plina uključuju etan, propan, butan (normalni i izobutan), (izo)pentan i različite pentane i više ugljikovodike (ponekad se nazivaju prirodni benzin ili kondenzati postrojenja za obradu (preradu) plina).
3. Rafinerijske sirovine	Rafinerijska sirovina je obrađena nafta namijenjena daljnjoj preradi (npr. loživo ulje dobiveno primarnom destilacijom ili vakuumsko plinsko ulje), ali bez miješanja. U daljnjoj preradi pretvara se u jedan ili više dijelova i/ili u gotove proizvode. Ova definicija također obuhvaća povratke iz petrokemijske industrije u rafineriju (npr. pirolitički benzin, C4 frakcije, frakcije plinskog i loživog ulja).
4. Aditivi/oksigenati	<p>Aditivi su neugljikovodični spojevi dodani ili pomiješani s proizvodom zbog poboljšanja svojstava goriva (oktanski i cetanski broj, ponašanje na hladnoći itd.):</p> <ul style="list-style-type: none"> — oksigenati, kao što su alkoholi (metanol, etanol) i eteri (kao što je MTBE (metil tercijarni butileter), ETBE (etil tercijarni butileter) i TAME (tercijarni amil metileter)), — esteri (npr. repičin ili dimetilester itd.), — kemijski spojevi (kao što su tetrametil, tetraetil i deterđženti). <p><i>Napomena:</i> Količine aditiva/oksidanata (alkoholi, eteri, esteri i drugi kemijski spojevi) navedeni u ovoj kategoriji moraju se odnositi na količine namijenjene za miješanje s gorivima ili na količine upotrijebljene kao gorivo.</p>
4.1. Od toga: biogoriva	<p>Biobenzin i biodizel. Primjenjuju se definicije iz poglavlja 5. (Obnovljiva energija i energija iz otpada).</p> <p>Količine tekućih biogoriva navedene u ovoj kategoriji odnose se na količine biogoriva, a ne na ukupni volumen tekućina koji nastaje miješanjem s biogorivima.</p> <p>Nije uključena trgovina biogorivima koja nisu pomiješana s transportnim gorivima (tj. biogoriva u čistom obliku); njih treba navesti prema poglavlju 5. Biogoriva koja čine dio transportnih goriva treba navesti pod odgovarajući proizvod s naznakom udjela biogoriva.</p>
5. Drugi ugljikovodici	<p>Sintetska nafta koja je dobivena iz katranskog pijeska, uljnog škriljevca itd., tekućine iz ukapljanja ugljena (vidjeti poglavlje 1.), proizvodnja tekućina pretvorbu prirodnog plina u benzin (vidjeti poglavlje 2.), vodik i emulgirana ulja (npr. Orimulsion).</p> <p>Nije uključena proizvodnja uljnog škriljevca, za koju se primjenjuje poglavlje 1.</p> <p>Proizvodnja uljnog škriljevca (sekundarni proizvod) navodi se u rubrici 'Iz drugih izvora' u kategoriji 'Drugi ugljikovodici'.</p>
6. Rafinerijski plin (neukapljeni)	Rafinerijski plin uključuje mješavinu nekondenzabilnih plinova koji se uglavnom sastoje od vodika, metana, etana i olefinskih ugljikovodika koji se dobiju destilacijom sirove nafte ili obradom naftnih derivata (npr. krekiranje) u rafinerijama. Ovdje su također uključeni povratni plinovi iz petrokemijske industrije.
7. Etan	Etan (C ₂ H ₆) je prirodno plinoviti ugljikovodik s nerazgranatim lancima koji se dobiva iz prirodnog i rafinerijskog plina.
8. LPG (ukapljeni naftni plin)	LPG su laki parafinski ugljikovodici dobiveni rafiniranjem te u postrojenjima za stabilizaciju sirove nafte i postrojenjima za obradu prirodnog plina. Uglavnom se sastoje od propana (C ₃ H ₈) i butana (C ₄ H ₁₀) ali i njihove kombinacije. Oni mogu uključivati i propilen, butilen, izopropilen i izobutilen. LPG se za transport i uskladištenje obično ukapljavaju pod tlakom.

Energent	Definicija
9. Laka nafta	<p>Laka nafta je sirovina za petrokemijsku industriju (npr. proizvodnja etilena ili aromata) ili za proizvodnju benzina reformiranjem ili izomerizacijom u rafineriji.</p> <p>Laka nafta obuhvaća materijale u području destilacije između 30 °C i 210 °C, odnosno u dijelu tog područja.</p>
10. Motorni benzin	<p>Motorni se benzin sastoji od mješavine lakih ugljikovodika dobivenih destilacijom na temperaturi između 35 °C i 215 °C. Koristi se kao gorivo za motorna vozila za cestovni promet s motorima na svjeće. Motorni benzin može uključivati aditive, oksigenate i sredstva za povećanje oktanskog broja, uključujući spojeve s olovom, kao što su TEL i TML.</p> <p>Uključen je i motorni benzin s komponentama za miješanje (nisu uključeni aditivi/oksigenati), npr. alkilati, izomeri, reformati i krekirani benzin namijenjen korištenju kao gotovi motorni benzin.</p>
10.1. Od toga: biobenzin	<p>Primjenjuju se definicije iz poglavlja 5. (Obnovljiva energija i energija iz otpada).</p>
11. Avionski benzin	<p>Motorni benzin posebno pripremljen za klipne avionske motore, s oktanskim brojem prikladnim za motor, leđistem na – 60 °C i područjem destilacije obično između 30 °C i 180 °C.</p>
12. Mlazno gorivo benzinskog (gazolinskog) tipa (na bazi lake nafte ili JP4)	<p>Ovdje su uključena sva laka ulja na bazi ugljikovodika za pogon turbina zrakoplova koja su dobivena destilacijom na temperaturi između 100 °C i 250 °C. Dobivaju se miješanjem kerozina i benzina ili lake nafte tako da udio aromata ne bude veći od 25 % volumena, a tlak pare je između 13,7 kPa i 20,6 kPa.</p>
13. Mlazno gorivo petrolejskog (kerozinskog) tipa	<p>Naftni destilat koji se koristi za avionske turbine. Ima jednake značajke destilacije između 150 °C i 300 °C (obično ne iznad 250 °C) i žarište kao kerozin. Osim toga, ima i neke posebnosti (npr. leđište) koje je utvrdila Međunarodna udruga zračnih prijevoznika (IATA).</p> <p>Uključuje komponente za miješanje s kerozinom.</p>
14. Ostali kerozini	<p>Rafinirani destilati nafte koji se koriste u drugim sektorima, osim u zračnom prometu. Područje destilacije je između 150 °C i 300 °C.</p>
15. Plinsko ulje/dizelsko gorivo (destilirano loživo ulje)	<p>Plinsko ulje/dizelsko gorivo prvenstveno je srednji destilat dobiven destilacijom u području između 180 °C i 380 °C. Uključuje komponente za miješanje. Ovisno o korištenju, na raspolaganju je nekoliko stupnjeva.</p>
15.1. Od toga: dizelska goriva za motorna vozila	<p>Dizelsko gorivo za motorna vozila s dizelskim motorom (automobili, kamioni itd.), obično s malim udjelom sumpora.</p>
15.1.1. Pod 15.1., od toga: biodizel	<p>Primjenjuju se definicije iz poglavlja 5. (Obnovljiva energija i energija iz otpada).</p>
15.2. Od toga: Ulje za grijanje i drugo plinsko ulje	<p>Lako ulje za grijanje za industrijsko i komercijalno korištenje, dizelsko gorivo za pogon plovila i dizelsko gorivo za željeznički promet, druga plinska ulja, uključujući teška plinska ulja dobivena destilacijom između 380 °C i 540 °C i koja se koriste kao sirovine u petrokemijskoj industriji.</p>
16. Loživo ulje	<p>Sva rezidualna (teška) loživa ulja (uključujući i ona koja su dobivena miješanjem). Kinematička viskoznost je iznad 10 cSt pri temperaturi od 80 °C. Žarište je uvijek iznad 50 °C, a gustoća je uvijek veća od 0,90 kg/l.</p>

Energent	Definicija
16.1. Od toga: s malim udjelom sumpora	Teško loživo ulje s udjelom sumpora manjim od 1 %.
16.2. Od toga: s velikim udjelom sumpora	Teško loživo ulje s udjelom sumpora od 1 % i više.
17. White spirit (specijalni teški benzin) i SBP	<p>Rafinirani srednji destilati s destilacijom u rasponu između lake nafte i kerozina. Dijeje se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> — industrijski špirit (SBP): laka ulja koja se dobivaju destilacijom između 30 °C i 200 °C. Postoji 7 ili 8 stupnjeva industrijskog špirta s obzirom na granice područja destilacije. Stupnjevi su utvrđeni prema temperaturnoj razlici između destilacijskih točaka od 5 % i 90 % volumena (koja nije veća od 60 °C). — white spirit (specijalni teški benzin): posebni industrijski špirit sa žarištem iznad 30 °C. Destilacijsko područje white spirita (specijalnog teškog benzina) je između 135 °C i 200 °C.
18. Maziva	<p>Ugljikovodici nastali iz destilata nusproizvoda; uglavnom se koriste za smanjivanje trenja među površinama.</p> <p>Uključuju sve konačne oblike mazivih ulja, od ulja za vretena do ulja za cilindre, kao i ulja koja se koriste u mastima za podmazivanje, motorna ulja i sve vrste sirovina za maziva ulja.</p>
19. Bitumen	<p>Polučvrsti (polutvrđi), čvrsti (tvrđi) ili viskozni ugljikovodik koloidne strukture, smeđe do crne boje, dobiva se kao ostatak destilacijom sirove nafte vakuurom destilacijom ostataka nafte od atmosferske destilacije. Bitumen se često naziva asfalt i prvenstveno se upotrebljava za gradnju cesta i kao materijal za pokrivanje krovova.</p> <p>Uključen je tekući i rezani bitumen.</p>
20. Parafinski vosak	<p>To su zasićeni alifatski ugljikovodici. Taj vosak je ostatak dobiven pri odstranjivanju voska iz mazivih ulja. Imaju kristalnu strukturu koja je više ili manje fina u odnosu na stupanj kvalitete. Njihove glavne značajke su sljedeće: bez boje su i mirisa, propusni za svjetlo, s talištem iznad 45 °C.</p>
21. Naftni koks	<p>Crni kruti nusproizvod dobiven uglavnom krekiranjem i karbonizacijom ostataka sirovina, ostataka vakuumske destilacije, katrana i smole u procesima kao što je kontinuirano ili diskontinuirano koksiranje. Sastoji se uglavnom od ugljika (90 do 95 %) i ima mali udio pepela. Koristi se kao sirovina u koksarama u industriji čelika, za grijanje, za proizvodnju elektroda i za proizvodnju kemikalija. Dvije najvažnije odlike su 'zeleni koks' i 'kalcinirani koks'.</p> <p>Uključuje 'koks na katalizatoru', koji se tijekom procesa rafiniranja taloži na katalizatoru; taj koks nije obnovljiv i obično se koristi kao gorivo u rafineriji.</p>
22. Drugi proizvodi	<p>Svi proizvodi koji prethodno nisu posebno spomenuti, primjerice: katran i sumpor.</p> <p>Uključuju arome (npr. BTX ili benzen, toluen i ksilen) i olefinske ugljikovodike (npr. propilen) koji su proizvedeni u rafinerijama.</p>

4.2. Popis agregata

Ako nije drukčije određeno, sljedeći popis agregata navodi se za sve energente navedene u prethodnom stavku.

4.2.1. Sektori opskrbe i pretvorbe

Sljedeća se tablica primjenjuje samo na sirovu naftu, NGL, rafinerijske sirovine, aditive, biogoriva i druge ugljikovodike.

-
1. Domaća proizvodnja
Ne primjenjuje se za rafinerijske sirovine i za biogoriva.

 2. Iz drugih izvora
Aditivi, biogoriva i drugi ugljikovodici, čija je proizvodnja već obuhvaćena u drugim bilancama u vezi s gorivom.
Ne primjenjuje se za sirovu naftu, NGL i rafinerijske sirovine.

 - 2.1. Od toga: iz ugljena
Uključuje tekućine proizvedene u postrojenjima za ukapljivanje ugljena i tekućine iz koksara.

 - 2.2. Od toga: iz prirodnog plina
Kao sirovina za proizvodnju sintetičkog benzina može biti potreban prirodni plin. Količina plina za proizvodnju metanola navodi se prema poglavlju 2., a ovdje se navodi količina primljenog metanola.

 - 2.3. Od toga: iz obnovljivih izvora energije
Uključuje biogoriva za miješanje s transportnim gorivima.
Proizvodnja se navodi prema poglavlju 5., a ovdje se navode količine za miješanje.

 3. Povratci iz sektora petrokemije
Gotovi proizvodi ili poluproizvodi koje krajnji potrošači vraćaju u rafinerije u svrhu obrade, miješanja ili prodaje. To su obično nusproizvodi u petrokemijskoj industriji.
Primjenjuje se samo za rafinerijske sirovine.

 4. Prijenos proizvoda
Uvezene naftne derivati koji se ne isporučuju krajnjim potrošačima, nego se razvrstavaju kao sirovine u daljnjem postupku obrade u rafineriji.
Primjenjuje se samo za rafinerijske sirovine.

 5. Uvoz i izvoz
Uključuje količine sirove nafte i proizvoda koji su uvezeni ili izvezeni na temelju sporazuma o procesima obrade (tj. rafiniranje na temelju računa). Kod sirove nafte i NGL-a treba navesti zemlju izvornog podrijetla; kod rafinerijskih sirovina i gotovih proizvoda treba navesti zemlju posljednjeg slanja.
Uključeni su svi ukapljeni plinovi (npr. LPG) dobiveni uplinjavanjem uvezenog ukapljenog prirodnog plina i naftni derivati koje je izravno uvezla ili izvezla petrokemijska industrija.

Napomena: Sva trgovina biogorivima koja se ne miješaju s transportnim gorivima (tj. biogoriva u njihovom čistom obliku) moraju se navesti u Upitniku o obnovljivim izvorima energije.
Ponovni izvoz nafte uvezene u svrhu procesa prerade u području pod carinskim nadzorom treba navesti kao izvoz proizvoda iz zemlje u kojoj je prerada obavljena u zemlju odredišta.

 6. Neposredno korištenje
Sirova nafta, NGL, aditivi i oksigenati (uključujući biogorivo) i drugi ugljikovodici koji se koriste neposredno, bez prerade u rafinerijama nafte.
Uključena sirova nafta za proizvodnju električne energije.

 7. Promjene zaliha
Povećanje zaliha prikazuje se kao negativan broj, a smanjenje zaliha prikazuje se kao pozitivan broj.
-

-
8. Izračunani input u rafinerije
Izračunana ukupna količina proizvoda koji su ušli u rafineriju. Ta se količina definira kao: domaća proizvodnja + iz drugih izvora + povratci iz industrije + prijenos proizvoda + uvoz – izvoz - neposredna primjena + promjene zaliha.
-
9. Statističke razlike
Definiraju se kao izračunani input u rafinerije – zabilježeni input u rafinerije.
-
10. Zabilježeni input u rafinerije
Izmjerena ukupna količina proizvoda koji su ušli u rafineriju.
-
11. Gubici u rafinerijama
Razlika između zabilježenog inputa u rafinerije i bruto proizvodnje rafinerije. Gubici se mogu pojaviti za vrijeme procesa destilacije zbog ishlapljivanja. Navedeni gubici prikazuju se pozitivnom brojkom. Moguća su povećanja volumena, ali ne i mase.
-
12. Ukupne početne i završne zalihe na državnom području
Sve zalihe na državnom području, uključujući zalihe vlade, zalihe glavnih potrošača i zalihe organizacija koje skladište zalihe, zalihe na prispjelim preoceanskim brodovima, zalihe na područjima pod carinskim nadzorom i zalihe za treće osobe, bez obzira na to jesu li dio dvostranih vladinih sporazuma ili ne. Početna i završna razina odnosi se na prvi, odnosno na zadnji dan izvještajnog razdoblja.
-
13. Neto kalorična vrijednost
Proizvodnja, uvoz i izvoz te ukupni prosjek.
-

Sljedeća se tablica primjenjuje samo na gotove proizvode (rafinerijski plin, etan, LPG, laka nafta, motorni benzin, avionski benzin, mlazno gorivo benzinskog (gazolinskog) tipa, mlazno gorivo petrolejskog (kerozinskog) tipa, ostali kerozini, plinsko ulje/dizelsko gorivo, loživo ulje s malim i s velikim udjelom sumpora, white spirit (specijalni teški benzin) i SBP, maziva, bitumen, parafinski vosak, naftni koks i drugi proizvodi). Neposredna primjena sirove nafte i NGL-a navodi se pod isporuku gotovih proizvoda i reklasifikaciju proizvoda.

-
1. Primljene sirovine
Uključene su količine domaće ili uvezene sirove nafte (uključujući kondenzate) i domaćeg NGL-a koje se koriste neposredno, bez prerade u rafinerijama nafte, i količine povrata iz petrokemijske industrije koje se koriste neposredno iako nisu primarno gorivo.
-
2. Bruto proizvodnja rafinerije
Proizvodnja gotovih proizvoda u rafineriji ili postrojenju za miješanje.
Nisu uključeni gubici u rafinerijama, ali je uključeno gorivo koje je rafinerija potrošila za vlastite potrebe.
-
3. Reciklirani proizvodi
Gotovi proizvodi koji su ponovno stavljeni na tržište nakon što su jednom isporučeni krajnjim potrošačima (npr. upotrijebljena maziva koja su ponovno prerađena). Ove količine treba razlikovati od povrata iz petrokemijske industrije.
-
4. Rafinerijsko gorivo
Naftni derivati potrošeni za rad rafinerije.
Nisu uključeni proizvodi koje naftne kompanije koriste za druge namjene osim rafiniranja, npr. spremnici i tankeri za prijevoz nafte.
Uključena su goriva potrošena u rafineriji za proizvodnju električne energije i topline za prodaju.
-
- 4.1. Od toga: za proizvodnju električne energije
Količine potrošene za proizvodnju električne energije u postrojenjima u rafineriji.
-

-
- 4.2. Od toga: za proizvodnju električne energije i topline
Količine potrošene za proizvodnju električne energije i topline u kogeneracijskim postrojenjima rafinerije.
-
5. Uvoz i izvoz
-
6. Međunarodni pomorski spremnici
-
7. Reklasifikacija proizvoda
Količine reklasificirane ili zbog promjene specifikacije ili zbog miješanja s drugim proizvodom.
Negativna vrijednost jednog proizvoda nadoknađuje se s jednom ili više pozitivnih vrijednosti za jedan ili više proizvoda i obrnuto; ukupni neto učinak treba biti jednak nuli.
-
8. Prijenos proizvoda
Uvezeni naftni derivati koji su reklasificirani kao sirovine za daljnju preradu u rafineriji, bez isporuke krajnjim potrošačima.
-
9. Promjene zaliha
Povećanje zaliha prikazuje se kao negativan broj, a smanjenje zaliha prikazuje se kao pozitivan broj.
-
10. Izračunane bruto isporuke u tuzemstvu
Definiraju se kao:
primljene sirovine + bruto proizvodnja rafinerije + reciklirani proizvodi – rafinerijsko gorivo + uvoz – izvoz - međunarodni pomorski spremnici + reklasifikacija proizvoda – prijenos proizvoda + promjene zaliha
-
11. Statistička razlika
Definiraju se kao izračunane bruto isporuke u tuzemstvu – zabilježene bruto isporuke u tuzemstvu.
-
12. Zabilježene bruto isporuke u tuzemstvu
Zabilježena isporuka gotovih naftnih derivata iz primarnih izvora (npr. rafinerije, postrojenja za miješanje itd.) na unutarnje tržište.
Ovaj se broj može razlikovati od izračunanog zbog npr. razlika u obuhvaćenom području i/ili razlika u definicijama koje se primjenjuju u različitim sustavima izvješćivanja.
-
- 12.1. Od toga: bruto isporuke sektoru petrokemije
Količine goriva isporučene sektoru petrokemije.
-
- 12.2. Od toga: energija potrošena u sektoru petrokemije
Količine nafte potrošene kao gorivo za petrokemijske procese kao što je parno krekiranje.
-
- 12.3. Od toga: neenergetsko korištenje u sektoru petrokemije
Količine nafte potrošene u sektoru petrokemije za proizvodnju etilena, propilena, butilena, sintetičkog plina, aromata, butadiena i drugih sirovina na bazi ugljikovodika, u procesima kao što su parno krekiranje i parno reformiranje te u pogonima za proizvodnju aromata. Nisu uključene količine nafte koje se koriste kao gorivo.
-
13. Povraci iz sektora petrokemije u rafinerije
-

14. Početne i završne razine zaliha

Sve zalihe na državnom području, uključujući zalihe vlade, zalihe glavnih potrošača i zalihe organizacija koje skladište zalihe, zalihe na prispjelim prekooceanskim brodovima, zalihe na područjima pod carinskim nadzorom i zalihe za treće osobe, bez obzira na to jesu li dio dvostranih vladinih sporazuma ili ne. Početna i završna razina odnosi se na prvi, odnosno na zadnji dan izvještajnog razdoblja.

15. Promjene zaliha u javnim poduzećima

Promjene zaliha koje drže javna poduzeća, a koje nisu negdje drugdje navedene u razinama zaliha i promjenama zaliha. Povećanje zaliha prikazuje se kao negativan broj, a smanjenje zaliha prikazuje se kao pozitivan broj.

Uključeni su sirova nafta i NGL za neposrednu primjenu, ako je primjenjivo.

16. Neto kalorična vrijednost bruto isporuka u tuzemstvu

Sljedeći agregati primjenjuju se za sektor pretvorbe za sva goriva, osim za rafinerijske sirovine, aditive/oksigenate, biogoriva i druge ugljikovodike, ali uključujući goriva za neenergetsko korištenje (naftni koks i drugo, navesti zasebno).

1. Sektor pretvorbe ukupno

Ukupne količine goriva korištene za primarnu i sekundarnu pretvorbu energije.

1.1. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – elektrane

1.2. Od toga: samostalni proizvođači – elektrane

1.3. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)

1.4. Od toga: samostalni proizvođači – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)

1.5. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – toplane

1.6. Od toga: samostalni proizvođači – toplane

1.7. Od toga: plinare/postrojenja za uplinjavanje

1.8. Od toga: miješani prirodni plin

1.9. Od toga: koksare

1.10. Od toga: visoke peći

1.11. Od toga: petrokemijska industrija

1.12. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa

1.13. Od toga: drugdje nespomenuto – pretvorba

4.2.2. Energetski sektor

Sljedeći agregati primjenjuju se za energetski sektor za sva goriva, osim za rafinerijske sirovine, aditive/oksigenate, biogoriva i druge ugljikovodike, ali uključujući goriva za neenergetsko korištenje (naftni koks i drugo, navesti zasebno).

-
1. Energetski sektor ukupno
Ukupna količina koja se koristi kao energija u energetskom sektoru.

 - 1.1. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.2. Od toga: vađenje nafte i plina

 - 1.3. Od toga: koksare

 - 1.4. Od toga: visoke peći

 - 1.5. Od toga: plinare

 - 1.6. Od toga: elektrane
Elektrane, kogeneracijska postrojenja i toplane.

 - 1.7. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

 2. Gubici u distribuciji
Gubici izvan rafinerije zbog prijevoza i distribucije.
Uključeni gubici u cjevovodima.
-

4.2.3. Specifikacija krajnjeg korištenja energije

Sljedeći agregati primjenjuju se za specifikaciju krajnjeg korištenja energije za sva goriva, osim za rafinerijske sirovine, aditive/oksigenate, biogoriva i druge ugljikovodike, ali uključujući goriva za neenergetsko korištenje (naftni koks i drugo, navesti zasebno).

-
1. Krajnja potrošnja energije

 2. Sektor industrije

 - 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva
-

2.11.	Od toga: građevinarstvo
2.12.	Od toga: tekstil i koža
2.13.	Od toga: drugdje nespomenuto – industrija
3.	Sektor prometa
3.1.	Od toga: međunarodni zračni promet
3.2.	Od toga: unutarnji zračni promet
3.3.	Od toga: cestovni promet
3.4.	Od toga: željeznički promet
3.5.	Od toga: unutrašnja plovidba
3.6.	Od toga: cjevovodni transport
3.7.	Od toga: drugdje nespomenuto – promet
4.	Drugi sektori
4.1.	Od toga: komercijalne i javne usluge
4.2.	Od toga: domaćinstva
4.3.	Od toga: poljoprivreda/šumarstvo
4.4.	Od toga: ribarstvo
4.5.	Od toga: drugdje nespomenuto – drugi sektori
5.	Neenergetsko korištenje ukupno Količine koje su korištene kao sirovine u raznim sektorima, to jest nisu potrošene kao gorivo ili pretvorene u drugo gorivo. Te su količine uključene u gore navedeni popis agregata.
5.1.	Od toga: sektor pretvorbe
5.2.	Od toga: energetski sektor
5.3.	Od toga: sektor prometa
5.4.	Od toga: sektor industrije
5.4.1.	Sektor industrije, od toga: kemijska industrija (uključujući petrokemijsku)
5.5.	Od toga: drugi sektori

4.2.4. Uvoz i izvoz

Uvoz prema zemlji podrijetla i izvoz prema zemlji odredišta. Pogledati također napomene pod točkama 4.2.1., agregat 5.

4.2.5. Inpiti za samostalne proizvođače električne energije i topline

Inpiti za samostalne proizvođače električne energije i topline treba navesti zasebno za elektrane, za kogeneracijska postrojenja i za toplane.

Nisu uključeni sljedeći energenti: rafinerijske sirovine, aditivi/oksigenati, biogoriva, drugi ugljikovodici, etan, motorni benzin, biobenzin, avionski benzin, mlazno gorivo benzinskog (gazolinskog) tipa (na bazi lake nafte ili JP4), white spirit (specijalni teški benzin) i SBP te maziva.

Inputi se primjenjuju na sljedeća postrojenja ili djelatnosti:

-
1. Energetski sektor ukupno
Ukupna količina koja se koristi kao energija u energetskom sektoru.

 - 1.1. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.2. Od toga: vađenje nafte i plina

 - 1.3. Od toga: koksare

 - 1.4. Od toga: visoke peći

 - 1.5. Od toga: plinare

 - 1.6. Od toga: drugdje nespomenuto – energetika

 2. Sektor industrije

 - 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 2.11. Od toga: građevinarstvo

 - 2.12. Od toga: tekstil i koža

 - 2.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

 3. Sektor prometa

 - 3.1. Od toga: cjevovodni transport

 - 3.2. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

 4. Drugi sektori

 - 4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

 - 4.2. Od toga: domaćinstva

-
- 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo
-
- 4.4. Od toga: ribarstvo
-
- 4.5. Od toga: drugdje nespomenuto – drugi sektori
-

4.3. Mjerne jedinice

-
1. Količine energije	10 ³ tona
2. Kalorične vrijednosti	MJ/t
-

4.4. Odstupanja i izuzeća

Cipar se izuzima od izvješćivanja o agregatima definiranim u odjeljku 4.2.3. pod točkom 4. (Drugi sektori) i točkom 5. (Neenergetsko korištenje ukupno); primjenjuju se samo ukupne vrijednosti.

Cipar ima odstupanje od tri godine od dana stupanja na snagu ove Uredbe za izvješćivanje o agregatima definiranim u odjeljku 4.2.3. pod točkom 2. (Sektor industrije) i točkom 3. (Sektor prometa); u razdoblju odstupanja primjenjuju se samo ukupne vrijednosti.

5. OBNOVLJIVA ENERGIJA I ENERGIJA IZ OTPADA

5.1. Primjenjivi energenti

Ako nije drukčije određeno, ovo se prikupljanje podataka primjenjuje na sve sljedeće energente:

Energent	Definicija
1. Hidroenergija	Potencijalna i kinetička energija vode pretvorena u električnu energiju u hidroelektranama. Moraju biti uključene i crpne hidroelektrane. Treba navesti proizvodnju postrojenja veličine < 1 MW, 1 do < 10 MW, ≥ 10 MW i proizvodnju crpnih hidroelektrana.
2. Geotermalna energija	Energija raspoloživa kao toplina koja isijava iz unutrašnjosti Zemljine kore, obično u obliku tople vode ili pare. Ta proizvodnja energije predstavlja razliku između entalpije tekućine dobivene iz bušotine i krajnje otpadne tekućine. Iskorištava se na prikladnim lokacijama: <ul style="list-style-type: none"> — za proizvodnju električne energije pomoću suhe pare ili slanice s visokom entalpijom nakon isparavanja, — neposredno kao toplina za grijanje, poljoprivredu itd.
3. Solarna energija	Zračenje sunca koje se iskorištava za proizvodnju tople vode i električne energije. Ta je proizvodnja energije toplina raspoloživa prijenosniku topline, tj. nastala solarna energija manje optički gubici i gubici kolektora. Nije uključena pasivna solarna energija koja se koristi izravno za grijanje, hlađenje i osvjetljavanje domaćinstava i drugih zgrada.
3.1. Od toga: solarna fotovoltaična energija	Sunčeva svjetlost pretvorena u električnu energiju pomoću solarnih ćelija koje su obično napravljene od poluvodičkih materijala koji kad su izloženi svjetlu proizvode električnu energiju.
3.2. Od toga: solarna toplinska energija	Toplina dobivena zračenjem sunca, može se dobiti: <ul style="list-style-type: none"> (a) u solarnim elektranama ili (b) pomoću opreme za proizvodnju sanitarne tople vode ili za sezonsko grijanje bazena (npr. ravni pločasti solarni kolektori, uglavnom od termosifona).

Energent	Definicija
4. Energija plime i oseke, valova i oceana	Mehanička energija dobivena gibanjem plime, valova ili oceanskih struja, koristi se za proizvodnju električne energije.
5. Energija vjetra	Kinetička energija vjetra koja se koristi za proizvodnju električne energije.
6. Industrijski otpad (neobnovljivi)	Navesti neobnovljivi industrijski otpad (kruti ili tekući) koji se koristi neposredno za proizvodnju električne energije i/ili topline. Količinu korištenoga goriva treba navesti kao neto kaloričnu vrijednost. Obnovljivi industrijski otpad treba navesti u kategorijama kruta biomasa, bioplina i/ili tekuća biogoriva.
7. Komunalni otpad	Otpad koji proizvode domaćinstva, bolnice i tercijarni sektor, spaljen u posebnim pogonima, navodi se kao neto kalorična vrijednost.
7.1. Od toga: obnovljivi	Količina komunalnog otpada biološkog podrijetla.
7.2. Od toga: neobnovljivi	Količina komunalnog otpada nebiološkog podrijetla.
8. Kruta biomasa	Uključuje organski, nefosilni materijal biološkog podrijetla koji se može koristiti kao gorivo za proizvodnju topline ili električne energije. Obuhvaća:
8.1. Od toga: drveni ugljen	Kruti ostatak destruktivne destilacije i pirolize drva i drugih biljnih materijala.
8.2. Od toga: drvo, drvni otpaci i drugi kruti otpad	Namjenski uzgojene energetske biljke (jablan, vrba itd.), mnoštvo drvnih materijala koji se proizvode industrijskim procesima (posebno drvna industrija i industrija papira) ili se dobivaju izravno u djelatnostima šumarstva i poljoprivrede (ogrjevno drvo, palete, kora drva, piljevina, strugotine, iverje itd.), kao i otpaci kao što su slama, rižine ljuspice, ljuske oraha, stelja u peradnjaku, izgnječeni taloga grožđa itd. Sagorijevanje je najbolja tehnologija za ovaj kruti otpad. Količina potrošenoga goriva navodi se kao neto kalorična vrijednost.
9. Bioplina	Plin koji se uglavnom sastoji od metana i ugljičnog dioksida, proizveden anaerobnom digestijom biomase.
9.1. Od toga: deponijski plin	Bioplina dobiven digestijom deponijskog otpada.
9.2. Od toga: plin kanalizacijskog mulja	Bioplina dobiven anaerobnom fermentacijom kanalizacijskog mulja.
9.3. Od toga: drugi bioplina	Bioplina dobiven anaerobnom fermentacijom životinjskog mulja i otpada iz klaonice, pivovara i druge poljoprivredno-prehrambene industrije.
10. Tekuća biogoriva	Količine tekućih biogoriva navedene u ovoj kategoriji odnose se na količine biogoriva, a ne na ukupni volumen tekućina koji nastaje miješanjem s biogorivima. U posebnim slučajevima uvoza i izvoza tekućih biogoriva uzima se u obzir samo trgovinu biogorivima koja nisu pomiješana s transportnim gorivima (tj. biogoriva u čistom obliku); trgovinu tekućim biogorivima koja su pomiješana s transportnim gorivima treba navesti pod podatke o nafti u poglavlju 4. Tekuća biogoriva su sljedeća:
10.1. Od toga: bioetanol	Ova kategorija uključuje bioetanol (etanol proizveden iz biomase i/ili biorazgradivog dijela otpada), biometanol (metanol proizveden iz biomase i/ili biorazgradivog dijela otpada), bioETBE (etil tercijarni butileter proizveden na bazi bioetanola; postotni udio biogoriva u bioETBE koji se računa je 47 %) i bioMTBE (metil tercijarni butileter proizveden na bazi biometanola; postotni udio biogoriva u bioMTBE je 36 %).

Energent	Definicija
10.2. Od toga: biodizel	Ova kategorija uključuje biodizel (metilester kvalitete dizela, proizveden iz biljnog ili životinjskog ulja), biodimetileter (dimetileter proizveden iz biomase), gorivo Fischer-Tropsch (gorivo dobiveno iz biomase po postupku Fischer-Tropsch), hladno prešano bioulje (proizvedeno iz sjemenja isključivo mehaničkom obradom) i sva druga tekuća biogoriva koja se dodaju dizelskom gorivu za motorna vozila, s njim se miješaju ili se u čistom obliku koriste kao dizelsko gorivo za motorna vozila.
10.3. Od toga: druga tekuća goriva	Tekuća goriva koja se neposredno koriste kao gorivo, a koja nisu uključena u kategorije biobenzin i biodizel.

5.2. Popis agregata

Ako nije drukčije određeno, sljedeći popis agregata navodi se za sve energente navedene u prethodnom stavku.

5.2.1. Bruto proizvodnja električne energije i topline

Količine električne energije i topline koje su proizvedene iz energenata iz odjeljka 5.1. (osim za drveni ugljen, uključujući ukupne količine samo tekućih biogoriva) moraju se navesti zasebno, kadgod je primjenjivo:

- za proizvođače kojima je to glavna djelatnost i za samostalne proizvođače,
- za elektrane, za toplane i za kogeneracijska postrojenja.

5.2.2. Sektori opskrbe i pretvorbe

Količine energenata navedene u odjeljku 5.1. (osim za hidroenergiju, solarnu fotovoltaičnu energiju, energiju plime i oseke, valova i oceana te energiju vjetra) i korištene u sektorima opskrbe i pretvorbe moraju se navesti za sljedeće agregate:

1. Proizvodnja
2. Uvoz
3. Izvoz
4. Promjene zaliha Povećanje zaliha prikazuje se kao negativan broj, a smanjenje zaliha prikazuje se kao pozitivan broj.
5. Bruto potrošnja
6. Statističke razlike
7. Sektor pretvorbe ukupno Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za pretvorbu primarnih oblika energije u sekundarne (npr. deponijski plinovi u električnu energiju) ili za pretvorbu u derivirane energente (npr. bioplina za miješani prirodni plin).
7.1. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – elektrane
7.2. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)
7.3. Od toga: proizvođači kojima je to glavna djelatnost – toplane
7.4. Od toga: samostalni proizvođači – elektrane
7.5. Od toga: samostalni proizvođači – postrojenja za kombiniranu proizvodnju topline i električne energije (kogeneracijska postrojenja)

-
- 7.6. Od toga: samostalni proizvođači – toplane
-
- 7.7. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa
Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za proizvodnju briketa. Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za grijanje i rad opreme moraju se navesti kao potrošnja u energetske sektoru.
-
- 7.8. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta
Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za proizvodnju BKB-a. Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za grijanje i rad opreme moraju se navesti kao potrošnja u energetske sektoru.
-
- 7.9. Od toga: plin iz plinare
Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za proizvodnju plina iz plinare. Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za grijanje i rad opreme moraju se navesti kao potrošnja u energetske sektoru.
-
- 7.10. Od toga: za miješani prirodni plin
Količine bioplina pomiješane s prirodnim plinom.
-
- 7.11. Od toga: za miješanje s motornim benzinom/dizelom
Količine tekućih biogoriva koje nisu isporučene u svrhu krajnje potrošnje, nego se koriste s drugim naftnim derivatima navedenima prema poglavlju 4. ovog Priloga.
-
- 7.12. Od toga: postrojenja za proizvodnju drvenog ugljena
Količine drva korištene za proizvodnju drvenog ugljena.
-
- 7.13. Od toga: drugdje nespomenuto – pretvorba
-

5.2.3. Energetski sektor

Količine energenata navedene u odjeljku 5.1. (osim za hidroenergiju, solarnu fotovoltaičnu energiju, energiju plime i oseke, valova i oceana te energiju vjetera) i korištene u energetske sektoru ili za krajnju potrošnju moraju se navesti za sljedeće agregate:

-
1. Energetski sektor ukupno
Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene u energetske industriji za pretvorbu. Npr. količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada korištene za grijanje, osvjetljenje i rad crpki/kompresora.
Količine energije iz obnovljivih izvora i iz otpada pretvorene u drugi oblik energije navode se u sektoru pretvorbe.
-
- 1.1. Od toga: postrojenja za uplinjavanje
-
- 1.2. Od toga: javne elektrane, kogeneracijska postrojenja i toplane
-
- 1.3. Od toga: rudnici ugljena
-
- 1.4. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa
-
- 1.5. Od toga: koksare
-
- 1.6. Od toga: rafinerije nafte
-
- 1.7. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta
-
- 1.8. Od toga: plinare
-
- 1.9. Od toga: visoke peći
-
- 1.9. Od toga: postrojenja za ukapljivanje ugljena
-

1.10. Od toga: postrojenja za proizvodnju drvenog ugljena

1.11. Od toga: drugdje nespomenuto

2. Gubici u distribuciji
Svi gubici uslijed prijevoza i distribucije.

5.2.4. *Krajnje korištenje energije*

Količine energenata navedene u odjeljku 5.1. (osim za hidroenergiju, solarnu fotovoltaičnu energiju, energiju plime i oseke, valova i oceana te energiju vjetra) moraju se navesti za sljedeće agregate:

1. Krajnja potrošnja energije

2. Sektor industrije

2.1. Od toga: željezo i čelik

2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

2.3. Od toga: obojeni metali

2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

2.5. Od toga: vozila

2.6. Od toga: strojevi

2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

2.11. Od toga: građevinarstvo

2.12. Od toga: tekstil i koža

2.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

3. Sektor prometa

3.1. Od toga: željeznički promet

3.2. Od toga: cestovni promet

3.3. Od toga: unutrašnja plovidba

3.4. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

4. Drugi sektori

4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

4.2. Od toga: domaćinstva

-
- 4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo
-
- 4.4. Od toga: ribarstvo
-
- 4.5. Od toga: drugdje nspomenuto – drugi sektori
-

5.2.5. Tehničke karakteristike postrojenja

Na kraju izvještajne godine treba navesti odgovarajuće sljedeće proizvodne kapacitete električne energije:

-
1. Hidroenergija
Trebna navesti kapacitet za postrojenja veličine < 1 MW, 1 do < 10 MW, ≥ 10 MW i za crpne hidroelektrane. Detaljne podatke o veličini postrojenja treba navesti bez crpnih hidroelektrana.
-
2. Geotermalna energija
-
3. Solarna fotovoltaična energija
-
4. Solarna toplinska energija
-
5. Energija plime i oseke, valova i oceana
-
6. Energija vjetra
-
7. Industrijski otpad (neobnovljivi)
-
8. Komunalni otpad
-
9. Drvo, drvni otpaci i drugi kruti otpad
-
10. Deponijski plin
-
11. Plin kanalizacijskog mulja
-
12. Drugi bioplinovi
-
13. Tekuća biogoriva
-

Treba navesti ukupnu površinu pod solarnim kolektorima.

Treba navesti sljedeće kapacitete za proizvodnju bioplina:

-
1. Tekuća biogoriva
-
- 1.1. Od toga: biobenzin
-
- 1.2. Od toga: biodizel
-
- 1.3. Od toga: druga tekuća biogoriva
-

5.2.6. *Inputi za samostalne proizvođače električne energije i topline*

Inpute za samostalne proizvođače električne energije i topline treba navesti zasebno za elektrane, za kogeneracijska postrojenja i za toplane.

Količine energenata navedene u odjeljku 5.1. (osim za hidroenergiju, solarnu fotovoltaičnu energiju, energiju plime i oseke, valova i oceana te energiju vjetra) moraju se navesti za sljedeće agregate:

-
1. Energetski sektor ukupno

 - 1.1. Od toga: postrojenja za uplinjavanje

 - 1.2. Od toga: rudnici ugljena

 - 1.3. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa

 - 1.4. Od toga: koksare

 - 1.5. Od toga: rafinerije nafte

 - 1.6. Od toga: postrojenja za proizvodnju briketa od lignita i mrkog ugljena/briketa od treseta

 - 1.7. Od toga: plinare

 - 1.8. Od toga: visoke peći

 - 1.9. Od toga: postrojenja za proizvodnju drvenog ugljena

 - 1.10. Od toga: drugdje nespomenuto

 2. Sektor industrije

 - 2.1. Od toga: željezo i čelik

 - 2.2. Od toga: kemijska i petrokemijska industrija

 - 2.3. Od toga: obojeni metali

 - 2.4. Od toga: nemetalni mineralni proizvodi

 - 2.5. Od toga: vozila

 - 2.6. Od toga: strojevi

 - 2.7. Od toga: rudarstvo i vađenje

 - 2.8. Od toga: hrana, piće i duhan

 - 2.9. Od toga: celuloza, papir i tiskanje

 - 2.10. Od toga: drvo i proizvodi od drva

 - 2.11. Od toga: građevinarstvo

2.12. Od toga: tekstil i koža

2.13. Od toga: drugdje nespomenuto – industrija

3. Sektor prometa

3.1. Od toga: željeznički promet

3.2. Od toga: drugdje nespomenuto – promet

4. Drugi sektori

4.1. Od toga: komercijalne i javne usluge

4.2. Od toga: domaćinstva

4.3. Od toga: poljoprivreda/šumarstvo

4.4. Od toga: ribarstvo

4.5. Od toga: drugdje nespomenuto – drugi sektori

5.3. Kalorične vrijednosti

Treba navesti prosječne neto kalorične vrijednosti za sljedeće proizvode:

1. Biobenzin

2. Biodizel

3. Druga tekuća biogoriva

4. Drveni ugljen

5.4. Mjerne jedinice

1. Proizvodnja električne energije	MWh
2. Proizvodnja topline	TJ
3. Obnovljivi energenti	Biobenzin, biodizel i druga tekuća goriva: u tonama. Drveni ugljen: 1 000 tona. Svi ostali: TJ (na temelju neto kaloričnih vrijednosti).
4. Površina solarnih kolektora	1 000 m ²
5. Kapacitet postrojenja	Biogoriva: tona/godina Svi ostali: MWe
6. Kalorične vrijednosti	KJ/kg (neto kalorična vrijednost)

5.5. Odstupanja i izuzeća

Ne primjenjuju se.

6. VAŽEĆE ODREDBE

Sljedeće se odredbe primjenjuju za prikupljanje podataka kako je opisano u svim prethodnim poglavljima.

1. Izvještajno razdoblje:

Kalendarska godina (od 1. siječnja do 31. prosinca).

2. Učestalost:

Godišnje.

3. Rok za prosljeđivanje podataka:

30. studenoga u godini koja slijedi nakon izvještajnog razdoblja.

4. Oblik i način prosljeđivanja podataka:

Oblik u kojem se podaci prosljeđuju u skladu je s odgovarajućim standardom za izmjenu podataka koji je utvrdio Eurostat.

Podaci se prosljeđuju ili unose u elektroničkom obliku u jedinstveni središnji portal Eurostata.”

32011D0334

11.6.2011.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 154/1

ODLUKA VIJEĆA**od 21. studenoga 2006.****o odobrenju sklapanja, od strane Komisije, Sporazuma o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju, koju predstavlja Komisija Europskih zajednica, i Vlade Republike Koreje u području istraživanja energije fuzije**

(2011/334/Euratom)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, a posebno njegov članak 101. drugi stavak,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

budući da:

- (1) Komisija je, u skladu s direktivama Vijeća od 14. travnja 2006., vodila pregovore o Sporazumu o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju, koju predstavlja Komisija Europskih zajednica, i Vlade Republike Koreje u području istraživanja energije fuzije.
- (2) Trebalo bi odobriti sklapanje Sporazuma od strane Komisije,

ODLUČILO JE:

Jedini članak

Ovime se odobrava sklapanje, od strane Komisije, za i u ime Europske zajednice za atomsku energiju, Sporazuma o suradnji između Europske zajednice za atomsku energiju, koju predstavlja Komisija Europskih zajednica, i Vlade Republike Koreje u području istraživanja energije fuzije.

Tekst Sporazuma priložen je ovoj Odluci.

Sastavljeno u Bruxellesu 21. studenoga 2006.

*Za Vijeće**Predsjednik*

U.-M. WIDEROOS

22011A0611(01)

L 154/2

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

11.6.2011.

SPORAZUM O SURADNJI**između Europske zajednice za atomsku energiju koju predstavlja Komisija Europskih zajednica i
Vlade Republike Koreje u području istraživanja energije fuzije**

Europska zajednica za atomsku energiju (Euratom), koju predstavlja Komisija Europskih zajednica, i Vlada Republike Koreje (dalje u tekstu zajednički „stranke”),

BUDUĆI DA se u Okvirnom sporazumu o trgovini i suradnji između Europske zajednice i njezinih država članica, s jedne strane, i Vlade Republike Koreje, s druge strane, od 28. listopada 1996. stranke obvezuju promicati suradnju u području energetike i zaštite okoliša, a posebno razvijati nove i obnovljive oblike energije; i

ŽELEĆI nastaviti promicati razvoj energije fuzije kao izvora energije koji je potencijalno prihvatljiv za okoliš, gospodarski konkurentan i praktički neograničen,

SPORAZUMJELE SU SE:

Članak I.**Cilj**

Cilj je ovog Sporazuma pojačati suradnju između stranaka u područjima obuhvaćenima programima fuzije svake od njih, na temelju obostrane koristi i opće uzajamnosti, radi razvijanja znanstvenog razumijevanja i tehnoloških mogućnosti koji su osnova sustava energije fuzije.

Članak II.**Područja suradnje**

Područja suradnje u okviru ovog Sporazuma mogu uključivati sljedeće:

- (a) tokamake, uključujući velike projekte sadašnje generacije i aktivnosti koje se odnose na projekte sljedeće generacije;
- (b) alternative tokamacima;
- (c) tehnologiju energije magnetske fuzije;
- (d) teoriju plazme i primijenjenu fiziku plazme;
- (e) politike i planove programa; i
- (f) druga područja o kojima su se stranke u pisanom obliku dogovorile, u onoj mjeri u kojoj su obuhvaćena programima svake od njih.

Članak III.**Oblici suradnje**

1. Oblici suradnje u okviru ovog Sporazuma mogu uključivati, ali nisu ograničeni na:
 - (a) razmjenu i osiguravanje informacija i podataka o znanstvenim i tehničkim aktivnostima, razvoju, praksama i rezultatima te o politikama i planovima programa, uključujući razmjenu neobjavljenih informacija u skladu s uvjetima utvrđenima u člancima VI. i VII.;
 - (b) razmjenu znanstvenika, inženjera i drugih stručnjaka na dogovorena vremenska razdoblja radi sudjelovanja u eksperimentima, analizama, projektiranjima i drugim aktivnostima istraživanja i razvoja u skladu s člankom VIII.;
 - (c) organiziranje seminara i drugih sastanaka radi raspravljanja i razmjene informacija o dogovorenim temama u područjima navedenima u članku II. i određivanja aktivnosti suradnje koje se mogu korisno poduzimati u skladu s člankom V.;
 - (d) razmjenu i osiguravanje uzoraka, materijala, opreme (instrumentata i sastavnih dijelova) za eksperimente, ispitivanja i ocjenjivanje u skladu s člancima IX. i X.;
 - (e) provođenje zajedničkih istraživanja, projekata ili eksperimenata, uključujući njihovo zajedničko projektiranje, izgradnju i korištenje;
 - (f) uspostavljanje podatkovnih veza kao što su, među ostalim, daljinski alati za analizu podataka; i
 - (g) druge posebne oblike suradnje o kojima su se stranke dogovorile u pisanom obliku.

2. Prema potrebi, stranke koordiniraju aktivnosti u okviru ovog Sporazuma s drugim međunarodnim aktivnostima istraživanja i razvoja fuzije radi smanjivanja udvostručavanja napora.

Odredbе ovog Sporazuma ne dovode u pitanje postojeće ili buduće dogovore o suradnji između stranaka.

Članak IV.

Koordinacijski odbor i izvršni tajnici

1. Stranke osnivaju koordinacijski odbor radi koordinacije i nadzora vođenja aktivnosti u okviru ovog Sporazuma. Svaka stranka u koordinacijski odbor imenuje jednak broj članova i predlaže jednog od svojih imenovanih članova za voditelja svojeg izaslanstva. Koordinacijski odbor sastaje se jedanput godišnje, naizmjenično u Republici Koreji i u Europskoj uniji, ili u druga dogovorena vremena i na drugim dogovorenim mjestima. Sastankom predsjedava voditelj izaslanstva stranke domaćina.

2. Koordinacijski odbor ispituje napredak i planove aktivnosti u okviru ovog Sporazuma te predlaže, koordinira i odobrava buduće aktivnosti suradnje koje su unutar područja ovog Sporazuma s obzirom na njihovo tehničko postignuće i razinu napora radi osiguravanja obostrane koristi i opće uzajamnosti unutar Sporazuma.

3. Sve se odluke koordinacijskog odbora donose konsenzusom.

4. Svaka stranka imenuje jednog izvršnog tajnika koji djeluje u njezino ime tijekom razdoblja između sastanaka koordinacijskog odbora u svim pitanjima koja se tiču suradnje u okviru ovog Sporazuma. Izvršni tajnici odgovorni su za svakodnevno upravljanje suradnjom.

Članak V.

Provedba

1. Svaka stranka određuje odgovarajuće subjekte za provedbu aktivnosti u okviru ovog Sporazuma.

2. Kada odobrava neku aktivnost suradnje, koordinacijski odbor, kada je to potrebno, odobrava projektni plan prema ovom Sporazumu i podložno njegovim uvjetima.

3. Svaki projektni plan navodi subjekte određene za provedbu projekta i uključuje detaljne odredbe za provedbu aktivnosti suradnje, uključujući, ali ne ograničavajući se na njezino tehničko područje i upravljanje, odgovornosti u vezi s dekontaminacijom, razmjenu neobjavljenih informacija, razmjenu opreme, tretman intelektualnog vlasništva, ukupne troškove, dijeljenje troškova i njihov raspored, prema potrebi.

Članak VI.

Dostupnost i širenje informacija

1. Podložno primjenjivim zakonima i drugim propisima te odredbama ovog Sporazuma, svaka stranka i osobe koje je ona odredila obvezuju se drugoj stranci i osobama koje je ona odredila slobodno staviti na raspolaganje sve dostupne informacije koje se zahtijevaju za provođenje aktivnosti suradnje u okviru ovog Sporazuma.

2. Stranke i osobe koje su one odredile podržavaju najšire moguće širenje informacija koje imaju pravo objaviti, a koje su razvijene zajednički ili su namijenjene dostavljanju ili razmjeni u skladu s ovim Sporazumom, podložno potrebi zaštite neobjavljenih informacija i potrebi zaštite intelektualnog vlasništva stvorenog ili stavljenog na raspolaganje u okviru ovog Sporazuma.

3. Informacije koje jedna stranka prosljeđuje drugoj stranci u okviru ovog Sporazuma točne su prema najboljem znanju i uvjerenju stranke koja ih prosljeđuje, ali stranka koja ih prosljeđuje ne jamči pogodnost prosljeđenih informacija za ijednu posebnu uporabu ili primjenu od strane stranke koja ih prima ili bilo koje treće strane. Informacije koje stranke zajednički razvijaju točne su prema najboljem znanju i uvjerenju objiju stranaka. Nijedna stranka ne jamči točnost zajednički razvijenih informacija niti njihovu pogodnost za ijednu posebnu svrhu, uporabu ili primjenu od strane bilo koje stranke ili bilo koje treće strane.

Članak VII.

Intelektualno vlasništvo

Zaštita i raspodjela intelektualnog vlasništva stvorenog ili stavljenog na raspolaganje tijekom aktivnosti suradnje u okviru ovog Sporazuma uređene su odredbama u Prilogu A, koji čini sastavni dio ovog Sporazuma i primjenjuje se na sve aktivnosti vođene u okviru ovog Sporazuma.

Članak VIII.

Razmjene osoblja

Na razmjene osoblja između stranaka ili osoba koje su one odredile u okviru ovog Sporazuma primjenjuju se sljedeće odredbe:

(a) svaka stranka osigurava odabir kvalificiranog osoblja s vještinama i stručnim sposobnostima potrebnima za vođenje aktivnosti planiranih u okviru ovog Sporazuma. Svaku takvu razmjenu osoblja stranke unaprijed međusobno dogovaraju razmjennom pisama, upućujući na ovaj Sporazum i njegove odgovarajuće odredbe o intelektualnom vlasništvu kao i na dotičnu aktivnost suradnje;

(b) svaka je stranka odgovorna za plaće, osiguranje i naknade koje treba platiti svojem razmijenjenom osoblju;

(c) stranka pošiljateljica plaća putne i životne troškove svojeg razmijenjenog osoblja koje boravi u ustanovi domaćinu, osim ako je drukčije dogovoreno;

- (d) stranka primateljica organizira odgovarajući smještaj za razmijenjeno osoblje druge stranke (i njihove obitelji koje čine dio njihovog kućanstva) na temelju obostrano prihvatljive uzajamnosti;
- (e) stranka primateljica na temelju svojih odgovarajućih zakona i drugih propisa osigurava razmijenjenom osoblju druge stranke svu potrebnu pomoć u vezi s administrativnim formalnostima (npr. dobivanje viza);
- (f) svaka stranka osigurava da se razmijenjeno osoblje pridržava općih pravila iz područja rada i pravila sigurnosti na snazi u ustanovi domaćinu;
- (g) svaka stranka može, na vlastiti trošak, promatrati posebne aktivnosti ispitivanja i analitički rad druge stranke u područjima suradnje određenima u članku II. Takvo se promatranje može provoditi posjetima osoblja, podložno prethodnom odobrenju stranke primateljice u svakom pojedinom slučaju.

Članak IX.

Razmjene opreme, uzoraka itd.

Kada jedna stranka ili osobe koje je ona odredila trebaju razmijeniti, posuditi ili isporučiti drugoj stranci ili osobama koje je ona odredila opremu, instrumente, uzorke, materijale ili potrebne rezervne dijelove (dalje u tekstu „oprema itd.“), sljedeće se odredbe primjenjuju na slanje i uporabu opreme itd.:

- (a) stranka pošiljateljica što je prije moguće dostavlja detaljan popis opreme itd. s odgovarajućim specifikacijama i tehničkom i informativnom dokumentacijom;
- (b) oprema itd. koju isporučuje stranka pošiljateljica ostaje u njezinu vlasništvu i vraća joj se na dan koji određuje koordinacijski odbor, osim ako je drukčije dogovoreno u projektnom planu iz članka V.;
- (c) oprema itd. pušta se u rad u ustanovi domaćinu samo uz međusobni dogovor između stranaka; i
- (d) stranka primateljica osigurava potrebne prostore za opremu itd. i osigurava električnu energiju, vodu, plin itd., u skladu s tehničkim zahtjevima o kojima se stranke međusobno dogovaraju.

Članak X.

Opće odredbe

1. Svaka stranka provodi aktivnosti predviđene u ovom Sporazumu podložno svojim primjenjivim zakonima i drugim propisima te osigurava resurse podložno dostupnosti dodijeljenih sredstava.
2. Osim ako su se stranke drukčije izričito sporazumjele u pisanom obliku, sve troškove koji proizlaze iz suradnje u okviru ovog Sporazuma snosi stranka koja ih je prouzročila.
3. Sva pitanja u vezi s tumačenjem ili provedbom koja se odnose na ovaj Sporazum i nastanu tijekom njegova trajanja stranke rješavaju sporazumno.
4. Ovaj se Sporazum primjenjuje, u onoj mjeri u kojoj se tiče Euratoma, na područja na koja se primjenjuje Ugovor o osnivanju Euratoma i na državna područja zemalja koje sudjeluju u programu fuzije Euratoma kao potpuno pridružene treće zemlje.

Članak XI.

Trajanje, izmjena i otkaz

1. Ovaj Sporazum stupa na snagu na dan kada stranke jedna drugu obavijeste u pisanom obliku da su završeni unutarnji postupci svake od njih potrebni za njegovo stupanje na snagu i ostaje na snazi pet (5) godina. Ovaj se sporazum automatski produljuje na dodatno razdoblje od pet (5) godina, osim ako jedna stranka obavijesti drugu stranku u pisanom obliku o svojoj namjeri da otkáže ovaj Sporazum barem šest mjeseci prije njegova isteka.
2. Ovaj se Sporazum može izmijeniti pisanim sporazumom stranaka.
3. Svi zajednički naponi i eksperimenti koji nisu završeni u trenutku otkaza ili isteka ovog Sporazuma mogu se nastaviti do njihova završetka u skladu s uvjetima ovog Sporazuma.
4. Ovaj Sporazum i bilo koji projektni plan na temelju ovog Sporazuma mogu se otkazati u bilo kojem trenutku prema vlastitoj odluci bilo koje stranke nakon što istekne šest (6) mjeseci od prethodne pisane obavijesti o otkazu Sporazuma ili projektnog plana. Takvim se otkazom ne dovode u pitanje prava koja su pripala bilo kojoj od stranaka na temelju ovog Sporazuma ili projektnog plana do dana otkaza.
5. Ovaj je Sporazum sastavljen u po dva primjerka na 21 jeziku (na češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom, talijanskom i korejskom jeziku). Engleski i korejski su vjerodostojni jezici.

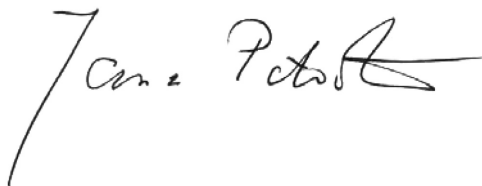
U potvrdu toga, niže potpisani, za to propisno ovlašteni, potpisali su ovaj Sporazum.

Sastavljeno u Bruxellesu dana dvadeset drugog studenoga godine dvije tisuće šeste, u dva primjerka, na engleskom i korejskom jeziku.

2006년 11월 22일 브뤼셀 에서, 영어와 한국어로 작성된
2부에 각각 서명하였다.

ZA EUROPSKU ZAJEDNICU ZA ATOMSKU ENERGIJU
KOJU PREDSTAVLJA
KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA

유럽공동체 집행위원회가 대표하는
유럽원자력공동체를 위하여

ZA VLADU
REPUBLIKE KOREJE

대한민국 정부를 위하여

—

PRILOG A

PRAVA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA

Prava intelektualnog vlasništva stvorena ili stavljena na raspolaganje u okviru ovog Sporazuma raspodjeljuju se kako slijedi:

I. Primjena

Ovaj se Prilog primjenjuje na sve aktivnosti suradnje poduzete u okviru ovog Sporazuma, osim ako je drukčije izričito dogovoreno.

II. Vlasništvo, raspodjela i ostvarivanje prava

- A. Za potrebe ovog Sporazuma, „intelektualno vlasništvo” ima značenje određeno u članku 2. Konvencije o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, potpisane u Stockholmu 14. srpnja 1967.
- B. Ovaj se Prilog odnosi na raspodjelu prava, udjela i licencijskih naknada među strankama. Svaka stranka osigurava da druga stranka može dobiti prava na intelektualno vlasništvo koja su joj dodijeljena u skladu s ovim Prilogom. Ovim se Prilogom ne mijenja, odnosno ne dovodi u pitanje raspodjelu tih prava, udjela i licencijskih naknada između stranke i njezinih državljana, što se određuje zakonodavstvom i praksom te stranke.
- C. Otkaz ili istek ovog Sporazuma ne utječe na prava ili obveze koje proizlaze iz ovog Priloga.
- D. 1. Kod aktivnosti suradnje između stranaka, intelektualno vlasništvo koje proizlazi iz zajedničkih istraživanja, tj. istraživanja koja podupiru obje stranke, tretira se u planu tehnološkog upravljanja (PTU) u skladu sa sljedećim načelima:
- (a) stranke obavješćuju jedna drugu u razumnom vremenskom roku o bilo kojim pravima intelektualnog vlasništva koja proizlaze iz ovog Sporazuma (ili odgovarajućih provedbenih dogovora);
 - (b) osim ako je drukčije dogovoreno, prava i udjele u intelektualnom vlasništvu, stvorenom tijekom zajedničkih istraživanja, može iskorištavati svaka stranka bez teritorijalnog ograničenja;
 - (c) svaka stranka pravodobno traži zaštitu intelektualnog vlasništva u odnosu na koje dobije prava i udjele na temelju PTU-a;
 - (d) svaka stranka ima neisključivu, neopozivu, besplatnu dozvolu za uporabu bilo kojeg intelektualnog vlasništva koje proizlazi iz ovog Sporazuma samo u svrhe istraživanja;
 - (e) gostujući istraživači koji su sudjelovali u stvaranju intelektualnog vlasništva dobivaju prava intelektualnog vlasništva i udjele u licencijskim naknadama koje ustanove domaćini dobiju od licenciranja tih prava intelektualnog vlasništva u skladu s politikama ustanova domaćina. Svaka stranka tretira gostujuće istraživače ne manje povoljno nego vlastite državljanke u odnosu na dodjeljivanje gore navedenih prava intelektualnog vlasništva i udjela u licencijskoj naknadi. Dodatno, svaki gostujući istraživač priznat kao izumitelj ima pravo na tretman kao da je državljanin stranke domaćina u odnosu na nagrade, bonuse, povlastice ili bilo koje druge druge naknade, u skladu s politikom ustanove domaćina i odgovarajućim zakonima stranaka primjenjivima u tom području.
2. Kod aktivnosti suradnje, različitih od zajedničkog istraživanja, koje potpadaju pod odredbe odjeljka II. odlomka D točke 1., u mjeri u kojoj to zahtijevaju njezini zakoni i drugi propisi, svaka stranka zahtijeva od svih svojih sudionika sklapanje posebnih sporazuma koji se odnose na provedbu aktivnosti zajedničkog istraživanja i odgovarajuća prava i obveze sudionika. U odnosu na intelektualno vlasništvo, ti sporazumi uobičajeno uređuju, među ostalim, vlasništvo, zaštitu, korisnička prava za potrebe istraživanja, iskorištavanje i širenje, uključujući dogovore o zajedničkoj objavi, prava i obveze gostujućih istraživača te postupke za rješavanje sporova. Sporazumi mogu također uređivati druga pitanja kao što su pristup primarnim i sekundarnim informacijama, izdavanje dozvola i krajnji rezultati.
- E. Održavajući uvjete tržišnog natjecanja u područjima na koja utječe ovaj Sporazum, svaka stranka nastoji osigurati da se prava stečena u skladu s ovim Sporazumom i dogovorima sklopljenima na temelju njega ostvaruju tako da se posebno potiče (i.) uporabu stvorenih ili na drugi način dostupnih informacija u okviru ovog Sporazuma te njihovo širenje u onoj mjeri u kojoj je to u skladu s uvjetima utvrđenima u ovom Sporazumu, odredbama odjeljka IV. ovog Priloga i bilo kojim pravilima koja mogu biti na snazi u okviru nacionalnog prava stranaka o postupanju s osjetljivim ili povjerljivim informacijama u nuklearnom području, i (ii.) usvajanje i provedbu međunarodnih normi.

III. Autorska djela

U skladu s uvjetima ovog Sporazuma, s autorskim pravom koje pripada strankama postupa se u skladu sa Sporazumom o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva kojim upravlja Svjetska trgovinska organizacija.

IV. Znanstvena književna djela

Podložno postupanju predviđenom za neobjavljene informacije u odjeljku V., primjenjuju se sljedeći postupci:

- A. Svaka stranka ima pravo na neisključivu, neopozivu, besplatnu dozvolu u svim zemljama za prevođenje, reproduciranje i javno distribuiranje informacija sadržanih u znanstvenim i tehničkim časopisima, člancima, izvješćima, knjigama ili drugim medijima, koje izravno proizlaze iz zajedničkih istraživanja u skladu s ovim Sporazumom od strane ili u ime stranaka.
- B. Na svim javno distribuiranim primjercima autorskog djela pripremljenog sukladno ovoj odredbi navode se imena autora djela, osim ako neki autor izričito odbije biti imenovan. Oni također nose jasno vidljivu potvrdu o zajedničkoj potpori stranaka.

V. Neobjavljene informacije

A. Dokumentirane neobjavljene informacije

1. Svaka stranka, u najranijem mogućem trenutku, određuje za koje informacije u vezi s ovim Sporazumom ne želi da se objave, među ostalim uzimajući u obzir sljedeće kriterije:

- (a) informacije su tajne u smislu da, u cijelosti ili u određenom sastavu ili kombinaciji svojih sastavnih dijelova, nisu općepoznate ili lako dostupne zakonitim sredstvima;
- (b) informacije imaju stvarnu ili potencijalnu komercijalnu vrijednost na temelju svoje tajnosti; i
- (c) osoba koja zakonito ima kontrolu nad njima podvrgla je informacije koracima razumnima sukladno okolnostima radi očuvanja njihove tajnosti.

Stranke se u određenim slučajevima mogu dogovoriti da se, osim ako je drukčije navedeno, dijelovi ili cjelovite informacije koje su dobivene, razmijenjene ili stvorene tijekom zajedničkog istraživanja u skladu s ovim Sporazumom ne smiju objaviti.

2. Svaka stranka osigurava da druga stranka može lako prepoznati neobjavljene informacije na temelju ovog Sporazuma i njihovu zbog toga povlaštenu prirodu, primjerice putem prikladnog označavanja ili zapisa o ograničenju. To se također odnosi na svako reproduciranje spomenutih informacija, u cijelosti ili djelomično.

Stranka ili sudionik koji primi neobjavljene informacije u skladu s ovim Sporazumom poštuje njihovu povlaštenu prirodu. Ta ograničenja automatski prestaju kada vlasnik objavi te informacije bez ograničenja.

3. Neobjavljene informacije dostavljene u skladu s ovim Sporazumom stranka primateljica može prenositi osobama zaposlenima kod stranke primateljice, uključujući njezine ugovaratelje i druge predmetne odjele stranke ovlaštene za posebne namjene zajedničkog istraživanja koje je u tijeku, na temelju potrebe za njihovim poznavanjem i pod uvjetom da su sve tako prenesene neobjavljene informacije zaštićene u skladu s ovim Prilogom i u mjeri predviđenoj zakonima i drugim propisima svake stranke te da su kao takve lako prepoznatljive, kako je gore navedeno.

B. Nedokumentirane neobjavljene informacije

S nedokumentiranim neobjavljenim ili drugim povjerljivim ili povlaštenim informacijama, dobivenima na seminarima i drugim sastancima organiziranima u okviru ovog Sporazuma, ili informacijama koje proizlaze iz zapošljavanja osoblja, uporabe objekata ili zajedničkih projekata, stranke ili osobe koje su one odredile postupaju u skladu s načelima navedenima za dokumentirane informacije u ovom Sporazumu, međutim pod uvjetom da je primatelj takvih neobjavljenih ili drugih povjerljivih ili povlaštenih informacija upoznat u pisanom obliku s povjerljivom naravi dostavljenih informacija najkasnije u trenutku kada su mu dostavljene.

C. Nadzor

Svaka stranka nastoji osigurati da se neobjavljene informacije koje primi u okviru ovog Sporazuma nadziru na način kako je ovdje predviđeno. Postane li jedna od stranaka svjesna da neće moći, ili se razumno može očekivati da neće moći ispuniti odredbe o neširenju iz gornjih odlomaka A i B, ona odmah obavješćuje drugu stranku. Stranke se nakon toga savjetuju kako bi odredile primjereno djelovanje.

VI. Rješavanje sporova, nove vrste intelektualnog vlasništva i nepredviđeno intelektualno vlasništvo

- A. Sporovi između stranaka koji se odnose na intelektualno vlasništvo rješavaju se u skladu s člankom X. stavkom 3. ovog Sporazuma.

Međutim, stranke mogu međusobnim sporazumom takav spor iznijeti pred međunarodni arbitražni sud radi dobivanja obvezujuće odluke u skladu s primjenjivim pravilima međunarodnog prava. Osim ako je drukčije dogovoreno, primjenjuju se arbitražna pravila Uncitrala.

- B. U slučaju u kojem bilo koja stranka zaključi da iz aktivnosti suradnje poduzete u skladu s ovim Sporazumom može proizaći nova vrsta intelektualnog vlasništva koja nije obuhvaćena PTU-om ili sporazumom između određenih subjekata, ili ako nastanu neke druge nepredviđene poteškoće, stranke odmah pristupaju raspravi s ciljem osiguravanja odgovarajuće zaštite, iskorištavanja i širenja predmetnog intelektualnog vlasništva na državnim područjima svake od njih.
-

CIJENA PRETPLATE ZA 2012. g. (bez PDV-a, uključujući uobičajene troškove otpreme)

Službeni list EU, serije L + C, tiskano izdanje	na 22 službena jezika EU	1 200 eura godišnje
Službeni list EU, serije L + C, tiskano izdanje + godišnje izdanje na DVD-u	na 22 službena jezika EU	1 310 eura godišnje
Službeni list EU, serija L, tiskano izdanje	na 22 službena jezika EU	840 eura godišnje
Službeni list EU, serije L + C, mjesečno izdanje na DVD-u (zbirno izdanje)	na 22 službena jezika EU	100 eura godišnje
Dodatak Službenom listu (serija S – natječaji za javnu nabavu), DVD, jedno izdanje tjedno	višejezično: na 23 službena jezika EU	200 eura godišnje
Službeni list EU, serija C – natječaji	na jeziku/jezicima ovisno o natječaju/natječajima	50 eura godišnje
Pravna stečevina EU, posebno tiskano izdanje	na hrvatskom jeziku	4 000 eura

Pretplata na *Službeni list Europske unije*, koji se objavljuje na službenim jezicima Europske unije, dostupna je u 22 jezične inačice. Službeni list sastoji se od dviju serija: L (Zakonodavstvo) i C (Informacije i objave).

Na svaku se jezičnu inačicu pretplaćuje posebno.

U skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 920/2005, objavljenom u Službenom listu L 156 od 18. lipnja 2005., institucije Europske unije nisu privremeno dužne sastaviti sve akte na irskome i objaviti ih na tom jeziku. Izdanja Službenog lista na irskom jeziku stoga se prodaju odvojeno.

Pretplatom na Dodatak Službenom listu (serija S – natječaji za javnu nabavu) obuhvaćena su sva 23 službena jezika na jednome višejezičnom DVD-u.

Pretplatnici *Službenog lista Europske unije* mogu na zahtjev primati različite priloge uz Službeni list. Pretplatnici se obavješćuju o objavljivanju priloga putem obavijesti umetnute u *Službeni list Europske unije*.

Prodaja i pretplata

Pretplatnici se na zasebno plative periodične publikacije, kao što je pretplata na *Službeni list Europske unije*, pretplaćuju preko naših prodajnih zastupnika. Popis prodajnih zastupnika nalazi se na stranici:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_hr.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) omogućuje izravan i besplatan pristup zakonodavstvu Europske unije. Ta stranica omogućuje pregled *Službenog lista Europske unije*, kao i Ugovora, zakonodavstva, sudske prakse i pripremnih akata.

Više obavijesti o Europskoj uniji može se pronaći na stranici: <http://europa.eu>

FX-AZ-13-043-HR-C

Službene publikacije Europske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

HR